ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α΄, ΕΤΟΣ Α΄, ΤΕΥΧΟΣ Α΄,
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ–ΙΟΥΝΙΟΣ 2009

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α΄, ΕΤΟΣ Α΄, ΤΕΥΧΟΣ Α΄
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2009
ISSN: 1792-0507

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ
Διευθυντὴς Συντάξεως
Μητροπολίτης Ρόδου Κύριλλος

Μέλη:
1. Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Πίτσης
Ἱερὰ Μητρόπολις Κώου καὶ Νισύρου

2. Ἐπίσκοπος Ἁλικαρνασσοῦ Ἐμμανουὴλ
Ἱερὰ Μητρόπολις Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας

3. Ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος Μαυρολέων
Ἱερὰ Μητρόπολις Καρπάθου καὶ Κάσου

4. Γεώργιος Πετρόπουλος
Ἱερὰ Μητρόπολις Σύμης

5. Ἀρχιμανδρίτης Πολύκαρπος Γρύλλης
Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία Πάτμου

Διορθώσεις καὶ ἐπιμέλεια κειμένων:
Χρῆστος Καρρᾶς, φιλόλογος

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
«ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ»
Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου - Πλατεῖα Ἐλευθερίας - Τ.Κ. 85 100 Ρόδος
Τηλ. 22410-45555, Fax 22410-73480
e-mail: imrodou@imr.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.
Ἀρδηττοῦ 12-16 Μέτς, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ. 210-921.4820, 210-921.7513, 210-922.7402
e-mail: info@eptalofos.gr

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Προλογικὸ σημείωμα 11
Κατηχητήριος λόγος ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς 13
Μήνυμα ἐπὶ τῇ 61ῃ ἐπετείῳ ἐνσωματώσεως τῆς Δωδεκανήσου 16
Πατριαρχικὴ ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα.....18
Μήνυμα τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου διὰ τὴν παγκόσμιον ἡμέραν Περιβάλλοντος 21

ΜΕΡΟΣ Α΄

Χειροτονητήριοι - Ἐνθρονιστήριοι Λόγοι καὶ Προσφωνήσεις

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ 25
ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ 29
ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ 38
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ κατὰ τὴν δεξίωσιν μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ 43
ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ 47
ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰκονίου κ. ΘΕΟΛΗΠΤΟΥ ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ 54
ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύμης κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ 61
ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύμης κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ 68
ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ 73

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ κατὰ τὴν δεξίωσιν μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ.....77
ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ (ἐν Λέρῳ) τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ 80
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐν Λέρῳ τελετὴν Ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ ...86
ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ (ἐν Καλύμνῳ) τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ 88
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐν Καλύμνῳ τελετὴν Ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καί Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ 92
ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν κ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ 95
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ κατὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν κ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ 100
ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ.....103
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ κατὰ τὴν δεξίωσιν μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ.....107
ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ.κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ.....111
ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν τελετὴν ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ.....118

ΜΕΡΟΣ Β΄
Μελέτες

Οἱ δίκογχοι χριστιανικοὶ ναοὶ τῆς Δωδεκανήσου
Δρ. Ἰωάννης Βολανάκης, Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων 125
Ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοὶ στὴν Κάρπαθο
Μηνᾶς Ἀλ. Ἀλεξιάδης, Καθηγητὴς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 159
Τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐνσωματώσεως (1949-1951)
Κώστας Τσαλαχούρης, Ἱστορικὸς ἐρευνητής - Δημοσιογράφος 175
Ἀγρυπνοῦμε σ᾽ αὐτὴ τὴ γωνιὰ καὶ μαχόμαστε...
Μητροπολίτης Κώου Ναθαναὴλ 231

Ἀκολουθία τῆς Ἁγίας ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας
Συμπληρωθεῖσα κατὰ τὰ ἐλλείποντα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου κ. Κυρίλλου 243
Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ στὴ βυζαντινὴ μουσικὴ
Ἀρχιμανδρίτης Ἀντίπας, Καθηγούμενος καὶ Πατριαρχικὸς Ἔξαρχος Πάτμου 273

ΜΕΡΟΣ Γ΄
Κανονισμοὶ

Κανονισμὸς λειτουργίας τοῦ ἐπικοινωνιακοῦ καὶ μορφωτικοῦ Ἱδρύματος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου 283
Κανονισμὸς περὶ ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πλὴν τῶν ἐν Η.Π.Α καὶ ἐν Κρήτῃ 288

Η Α.Θ.Π. Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Α΄

Ἱεράτατοι Μητροπολῖται τῶν καθ' ἡμᾶς θεοσώστων Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου καὶ Ὁσιολογιώτατε Πατριαρχικέ ἡμῶν Ἔξαρχε τῆς Ἱερᾶς Νήσου Πάτμου, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Μέχρι σήμερον τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Θέμα τῆς Δωδεκανήσου, παρὰ τὴν πλημμυρίδα τῆς θρησκευτικῆς δημοσιογραφίας, ἐστερεῖτο ἑνιαίου δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου. Τοῦτο ἐπισημαίνοντες δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ἀπουσίαζεν ἀπὸ τὴν κυκλοφορίαν ἐν ἐκκλησιαστικὸν περιοδικὸν ἀπὸ τὰ πολλά, ἀλλ' ἐκεῖνο, ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ ὁποίου θὰ ἐδίδετο μία κοινὴ καὶ ἀπερίτμητος μαρτυρία περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος, καὶ θὰ ἐξεφράζετο ἐπισήμως τὸ ὑγιὲς ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, τὸ ἦθος καὶ ἡ μητρικὴ στοργὴ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ εὐγενὴς Δωδεκανησιακὸς λαὸς ἔχει τὸ ἀκριβὸν προνόμιον νὰ ἀνήκῃ. Τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, χάριν τῆς ὁποίας ὁ λαὸς αὐτὸς πολλοὺς σκληροὺς χειμῶνας κατὰ τὸ παρελθὸν μετὰ πολλῶν θυσιῶν ὑπέμεινεν!...

Ἀλλ' ἰδού, ἡ ἔλλειψις αὕτη πλέον παραμερίζεται! Τὸ «Ἐπίσημον Δελτίον τῶν ἐν Δωδεκανήσῳ Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου», ὑπὸ τὸ περιεκτικὸν ὄνομα «ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ», μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἤδη μία πραγματικότης, τὸ πρῶτον τεῦχος του εὑρίσκεται εἰς χεῖρας των ἀναγνωστῶν! Μὲ πολλὰς χρηστὰς ἐλπίδας ὅτι ἡ «Δωδεκάνησος», μὲ τὴν βοήθειαν ἄλλων τῶν ὑγιῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς, θὰ ἀναδειχθῇ ἀνταξία τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ, συγχαίρομεν τοὺς πρωτουργοὺς ἐγκαρδίως, εὐλογοῦμεν ὁλοθύμως τὴν ἔκδοσιν, καὶ εὐχόμεθα μακρὰν καὶ πολύκαρπον κυκλοφορίαν.

Μαρτίου ιγ'

Προλογικὸ σημείωμα

Ἡ ἔκδοση ἑνὸς Περιοδικοῦ, Ἐπισήμου Ὀργάνου τῶν ἐν Δωδεκανήσῳ Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀποτελοῦσε θέμα συζητήσεως ἤδη ἀπὸ τοὺς χρόνους ἀμέσως μετὰ τὴν Ἑνσωμάτωση τῆς Δωδεκανήσου, τόσο μεταξὺ τῶν Ἱεραρχῶν της, ὅσο καὶ κατὰ τὶς κατὰ καιροὺς πραγματοποιηθεῖσες ἐπίσημες Συνάξεις τους ὑπὸ τὴν προεδρεία Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου. Ἐπιπλέον σταθερὴ καὶ ἀμετάκλητη ὑπῆρχε ἡ βούληση πρὸς αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἐκ μέρους τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐκφράστηκε κατὰ καιροὺς καὶ μὲ ἐπίσημα Πατριαρχικὰ Γράμματα.

Ἡ ἔκδοση, κατόπιν σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ ἀνὰ χεῖρας πρώτου τεύχους τοῦ Περιοδικοῦ μὲ τὸν περιεκτικὸ τίτλο «ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ» ἔρχεται νὰ σφραγίσει τὴν μακρόχρονη περίοδο τῶν ὁραματισμῶν καὶ τῶν συζητήσεων καὶ νὰ ὑλοποιήσει τὴν βούληση τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Δωδεκανησιακοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος, τῶν Ἱεραρχῶν της, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ χριστωνύμου λαοῦ της.

Θεωροῦμε τὴν ἔκδοση ὡς ἔκφραση τῆς ποιμαντικῆς πρόνοιας καὶ πατρικῆς μέριμνας τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, πρὸς τὶς ἐν Δωδεκανήσῳ Ἐπαρχίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, διότι ἡ σεπτὴ πρότασή του πρὸς τὴν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδο ἀπετέλεσε τὴν ἀφετηρία της καὶ ἐκφράζοντες υἱικὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστίας ζητοῦμε τὴν Πατριαρχικὴ εὐχὴ καὶ εὐλογία, ὥστε ἡ ἀπαρχὴ αὐτὴ νὰ ἀποβεῖ εὐοίωνος καὶ νὰ εὐοδοθεῖ σὲ βάθος χρόνου καὶ ἀγαθὴ καρποφορία.

Ὡς Ἐπιτροπὴ Συντάξεως ἐκφράζουμε τὴν θέλησή μας νὰ ἐργασθοῦμε γιὰ τὸ ἔργο ποὺ μᾶς ἀνέθεσε ἡ Ἐκκλησία καὶ εὐχαριστοῦμε τοὺς συνεργάτες τῆς ἐκδόσεως, προσμένοντας τὴν συνεργασία ὅσο τὸ δυνατὸν περισσοτέρων. Μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ διεκδικήσει τὴν τελειότητα στὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσπάθειάς του, σύμφωνα μὲ τὴν ῥήση τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, ὅτι *«Οὐκ ἔστιν τελεία τελειότης ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἀτελεῖ»*, ζητοῦμε τὴν εὐμενῆ ἀποδοχὴ τῆς ἐκδόσεως καὶ παρακαλοῦμε γιὰ ὑποδείξεις καὶ παρατηρήσεις μὲ σκοπὸ τὴν βελτίωσή της, καὶ κυρίως τὴν προσευχὴ καὶ τὴν συναντίληψη τῶν ἀναγνωστῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Συντάξεως

ΚΑΤΗΧΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΠΑΡ᾽ ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ, ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

«Δεῦτε λαοί, σήμερον ὑποδεξώμεθα τῶν νηστειῶν τὸ χάρισμα ὡς θεοδώρητον καιρὸν τῆς μετανοίας. . .».

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

Ἡ νηστεία, τὴν ὁποίαν μᾶς προτείνει ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία, δὲν εἶναι στέρησις, ἀλλὰ χάρισμα. Καὶ ἡ μετάνοια, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς καλεῖ, δὲν εἶναι τιμωρία, ἀλλὰ θεῖον δώρημα.

Καὶ ὅταν ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς, τὴν ὁποίαν μόλις ἠκούσαμεν, μᾶς προτρέπῃ νὰ μὴ θησαυρίζωμεν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, «*ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει*», ἀλλὰ νὰ θησαυρίζωμεν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου καμμία ἀπειλὴ φθορᾶς δὲν ὑπάρχει, μᾶς λέγει τὴν ἀλήθειαν. Διότι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ ζῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τὸν γνωρίζει.

Γνωρίζει τὸν ἄνθρωπον, τὰς πραγματικάς του ἀνάγκας καὶ ταλαιπωρίας. Γνωρίζει καλῶς τὴν ἐποχήν μας. Τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἐξελίξεων καὶ ταχυτήτων. Τοῦ καταιγισμοῦ τῶν πληροφοριῶν καὶ τῶν συγχύσεων. Τῶν πολλῶν φόβων, ἀπειλῶν καὶ καταρρεύσεων. Δι᾽ αὐτὸ ἤρεμα καὶ σταθερὰ καλεῖ τοὺς πάντας εἰς μετάνοιαν. Δι᾽ αὐτὸ ἀποτρέπει τὰ τέκνα της νὰ πάρουν ἐσφαλμένον δρόμον μὲ τὸ νὰ θησαυρίζουν τὸν κόπον τους

καὶ νὰ στηρίζουν τὴν ἐλπίδα τους ἐπὶ βάσεων σαθρῶν. Ἀλλὰ τὰ προτρέπει νὰ θησαυρίζουν ἐν οὐρανῷ. Διότι, ὅπου εἶναι ὁ θησαυρὸς ἡμῶν, ἐκεῖ εὑρίσκεται καὶ ἡ καρδία ἡμῶν.

Ὁ θησαυρός, ποὺ δὲν φθείρεται, καὶ ἡ ἐλπίς, ποὺ δὲν καταισχύνει, εἶναι ἡ θεία Ἀγάπη, ἡ συνεκτικὴ τῶν πάντων Δύναμις.

Εἶναι ὁ σαρκωθεὶς Θεὸς Λόγος, ποὺ μένει μεθ᾽ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἁγιασμὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. Καὶ δὲν ἦλθε νὰ κρίνῃ, ἀλλὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον. Δὲν ἦλθε νὰ ἐπιπλήξῃ, ἀλλὰ νὰ θεραπεύσῃ. «*Πλήττει συμπαθῶς καὶ σπλαγχνίζει θερμῶς*». Κατήργησε τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ᾽ ἔστι τὸν διάβολον. Ἐξήλειψε τὸ ἀμειδές τοῦ θανάτου, δηλαδὴ τὴν χωρὶς μειδίαμα σκοτεινὴν μορφὴν καὶ παρουσίαν τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία, ὅταν ὑπάρχῃ, ἀμαυρώνει καὶ δηλητηριάζει ὅλην τὴν ζωὴν καὶ τὴν χαράν τοῦ ἀνθρώπου.

Δι᾽ αὐτό, ὅταν ἡ καρδία καὶ ἡ ἀγάπη μας εἶναι ἐστραμμέναι εἰς τὸν Θεάνθρωπον Κύριον, τὸν καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων τὴν ἐξουσίαν ἔχοντα, τότε ὅλα φωτίζονται καὶ μεταμορφώνονται. Καὶ ὅταν ὁ Ἀπόστολος προτρέπῃ νὰ μὴ στηριζώμεθα «*ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ Θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν*» (Α΄ Τιμ. 6,17), μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἀπόλαυσις τῆς ζωῆς εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ μᾶς δίδει ὁ Θεὸς καὶ ἡμεῖς τὸ δεχόμεθα μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστίαν.

Τότε τὸ ὀλίγον εἶναι πλούσιον ὡς εὐλογημένον· καὶ τὸ πρόσκαιρον καὶ στιγμιαῖον λάμπει μὲ φῶς αἰωνιότητος. Τότε ὄχι μόνον αἱ χαραὶ τῆς ζωῆς ἔχουν κάτι, ποὺ δὲν παρέρχεται, ἀλλὰ καὶ αἱ δοκιμασίαι καὶ αἱ θλίψεις γίνονται ἀφορμαὶ θείας παρακλήσεως. Ἡ θεία οἰκονομία τῆς σωτηρίας μας εἶναι βεβαία. Εἶναι «*ὁ βάθει σοφίας φιλανθρώπως πάντα οἰκονομῶν*». Καὶ ἡ παρακαταθήκη τῶν κόπων μας ἐξησφαλισμένη, διότι «*παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα*» εἰς τὸν Θεάνθρωπον Κύριον.

Δι᾽ αὐτό, ὅταν τὸ Εὐαγγέλιον μᾶς παραπέμπῃ εἰς τὸν οὐρανόν, κυριολεκτεῖ. Μᾶς προσγειώνει εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς γῆς, ἡ ὁποία ἔγινεν οὐρανός. Αὐτὴν τὴν βεβαιότητα ζῆ καὶ ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία. «*Διὰ τοῦ Σταυροῦ σου, Χριστέ, μία ποίμνη γέγονεν Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων καὶ μία Ἐκκλησία· οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἀγάλλεται, Κύριε, δόξα σοι*». Μᾶς χαρίζει τὴν δυνατότητα νὰ ζήσωμεν τὸ θαῦμα ὅτι ἡ γῆ ἔγινεν οὐρανὸς καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστι. Αἱ ρίζαι τοῦ ἀνθρώπου εὑρίσκονται εἰς τὸν οὐρανόν. Χωρὶς τὴν Ἐκκλησίαν εἴμεθα μετέ-

ωροι καὶ ἀνέστιοι. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σπίτι μας. Ὅσον ἐπιστρέφει ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτήν, τόσον ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἑαυτόν του, ἔρχεται εἰς ἑαυτόν. Ὅσον ἀπομακρύνεται, χάνεται καὶ ἐξαχρειοῦται. Ὅσον πλησιάζομεν τὴν Ἐκκλησίαν, αἰσθανόμεθα τὴν γνησιότητα τοῦ ἀληθινοῦ. Βλέπομεν τὸν οὐράνιον Πατέρα νὰ μᾶς περιμένῃ ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν. Μᾶς πείθει ἡ αἴσθησις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κάλλους. Ἡ παρουσία τῆς κραταιᾶς ἀγάπης, ποὺ νικᾷ τὸν θάνατον, καὶ ὄχι τοῦ φθαρτοῦ καὶ ἀμφιβόλου, ποὺ ἐμπαίζει τὸν ἄνθρωπον.

Ἂς ἀκούσωμεν, λοιπόν, τὴν θείαν πρόσκλησιν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ πέλαγος τῆς νηστείας, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀναστάσεως σὺν πᾶσι τοῖς Ἁγίοις.

Ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ ,βθ΄

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως
Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης
πάντων ὑμῶν

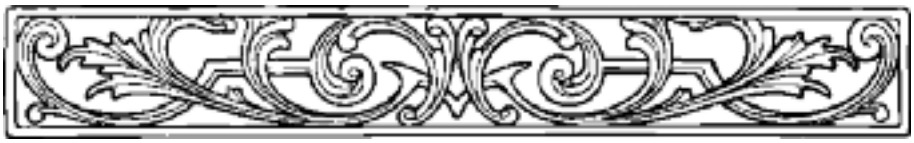

ΜΗΝΥΜΑ
ἐπὶ τῇ 61ῃ ἐπετείῳ ἐνσωματώσεως τῆς Δωδεκανήσου

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ
ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΕΝ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥ

Εὐλογημένα τέκνα τῶν ἐν Δωδεκανήσῳ Θεοσώστων Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε!

Εὐφρόσυνος ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῆς 7ης Μαρτίου, ἡ 61η ἐπέτειος τῆς παλιγγενεσίας καὶ τελικῆς δικαιώσεως τῆς Δωδεκανήσου! Τὰ μακρὰ ἔτη τοῦ ζόφου καὶ τῶν δακρύων παρῆλθον ἀνεπιστρεπτί! Ὁ εὐγενὴς λαὸς τῆς Δωδεκανήσου διῆλθε *«διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος»*, ἀλλ᾽ ἐν τῇ μητρικῇ ἀγκάλῃ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας θαλπόμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς σοφίας Της ἐνισχυόμενος, ἐκράτησε, μὲ πολλάς, ὁμολογουμένως, θυσίας, ἀλώβητον τὴν ἑλληνορθόδοξον ταυτότητά του καὶ ἀκεραίαν τὴν ἱερὰν κληρονομίαν τῶν πατέρων του, καὶ πλέον, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πυρίνην ρομφαίαν τοῦ Πανορμίτου Ταξιάρχου Μιχαήλ, ἐλυτρώθη καὶ *«ἐξῆλθεν εἰς ἀναψυχήν»!* Τὸ «Αἱματηρὸν Πάσχα» τοῦ 1919 διεδέχθη ἐπιτέλους ἡ λαμπροφόρος Ἀνάστασις τοῦ 1948 καὶ ὁ παπᾶ-Λουκᾶς τοῦ Παραδεισίου ἀπὸ τὸν Παράδεισον εὐαγγελίζεται μεγαλοφώνως εἰς τὸν Ὀρθόδοξον λαὸν τῆς Δωδεκανήσου χαρᾶς καὶ σωτηρίας εὐαγγέλια!

Χαίρουν σήμερον μεθ᾽ ἡμῶν Ἱπποκράται καὶ Κλεόβουλοι καὶ Διαγόραι καὶ Ἀπελλεῖς καὶ Ἤρινναι καὶ Ἐπίχαρμοι! Χαίρουν οἱ Ἅγιοι, τοὺς

ὁποίους ἀνέδειξαν αἱ νῆσοι, οἱ Χριστόδουλοι καὶ οἱ Νικῆται, οἱ Ναύκληροι καὶ οἱ Μελέτιοι, οἱ Μαλαχίαι, οἱ Ἄνθιμοι καὶ οἱ Νίκανδροι, οἱ Μάρτυρες καὶ οἱ Ὅσιοι, ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους μέχρι τοὺς νεωτέρους, μέχρι καὶ Σάββα τοῦ ἐν Καλύμνῳ καὶ τοῦ μακαριστοῦ πατρὸς Ἀμφιλοχίου τοῦ Μακρῆ, τοῦ ἀναδειχθέντος γλυκυτάτου πατρὸς τῶν Δωδεκανησίων κατὰ τὰς σκληρὰς ὥρας τοῦ μεγάλου χειμῶνος!

Συγχαίροντες, ὅθεν, ἀπὸ μέρους τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐγκαρδίως ἐπὶ τῇ χαρμοσύνῳ ἐπετείῳ ἅπαντας, τόν τε ἱερὸν κλῆρον, τοὺς ἐντίμους ἄρχοντας καὶ τὸν πιστὸν λαὸν τῆς Δωδεκανήσου, ὑπενθυμίζομεν πατρικῶς τὴν κοινὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «*Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε*» (Γαλ. 5:1). Καὶ τοῦτο, διότι ἡ ἐσωτερικὴ ἐλευθερία, ἡ ἀπὸ παντὸς ψυχοφθόρου πάθους, εὐκολώτερον διακυβεύεται καὶ περισσότερον κινδυνεύει, παρὰ ἡ ἐξωτερική, μάλιστα δέ, εἰς τὴν σύγχρονον ὑλόφρονα καὶ πνευματομάχον ἐποχήν. Ἔχετε δεδομένην τὴν ἐξωτερικὴν ἐλευθερίαν! Ὅμως ἔχετε, ἔχομεν πάντες, πολὺν καὶ δύσκολον ἀγῶνα ἐνώπιόν μας, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία καὶ μόνη καταξιώνει τὸν ἄνθρωπον ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Εἴθε, μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, εἰς αὐτὸν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, καὶ παρὰ τὰς σειρῆνας τοῦ κοσμικοῦ πνεύματος, νὰ ἀριστεύσωμεν πάντες, δικαιοῦντες τὰς ὑπομονάς, τὰς θυσίας, τὰς ἱερὰς προσδοκίας καὶ τὰς ἁγίας ἐλπίδας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προητοίμασαν καὶ ἐξησφάλισαν τὴν εὐλογίαν τῆς 7ης Μαρτίου 1948!

Ἡ ἐκλογή, τέλος, κατ᾽ αὐτὰς καὶ ἡ χειροτονία Νέου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου, τοῦ κ. Ναθαναήλ, Δωδεκανησίου τήν τε καταγωγὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν, ἀρίστην μαρτυρίαν ἔχοντος παρὰ τῷ Δωδεκανησιακῷ λαῷ, εἶναι τὸ δῶρον τῆς στοργῆς καὶ τῆς φροντίδος τῆς ἐσταυρωμένης Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ ἐπιπόθητοι καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἠγαπημένα, διὰ τὴν μεγάλην σας ἐπέτειον! Χαρῆτε μαζί του τὰ ἐλευθέρια καὶ δοξάσατε τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν!

7ῃ Μαρτίου ,βθ΄

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ
ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ
ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ - ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΧΑΡΙΝ, ΕΙΡΗΝΗΝ ΚΑΙ ΕΛΕΟΣ
ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα
ἐν Κυρίῳ προσφιλῆ
καὶ ἐπιπόθητα,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Σκυθρωπὴ εἶχεν ἀκούσει κάποιαν ἡμέραν τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ τραγικοῦ φιλοσόφου ὅτι: *«ὁ Θεὸς εἶναι νεκρός! Τὸν σκοτώσαμε... Ἐμεῖς ὅλοι εἴμαστε οἱ φονιάδες του... ὁ Θεὸς θὰ μείνῃ νεκρός! Τί ἄλλο εἶναι οἱ ἐκκλησίες παρὰ οἱ τάφοι καὶ τὰ μνήματα τοῦ Θεοῦ;»* Καὶ ἐπίσης, ὀλίγας δεκαετίας ἀργότερον, ἀπὸ τὸ στόμα ἑνὸς νεωτέρου ὁμολόγου του, ὅτι: *«Ὁ Θεὸς ἀπέθανε! Σᾶς ἀναγγέλλω, κύριοι, τὸν θάνατον τοῦ Θεοῦ!»*

Αἱ διακηρύξεις αὐταὶ τῶν ἀθέων φιλοσόφων ἐτάραξαν τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων. Σύγχυσις πολλὴ ἐπηκολούθησεν εἰς τὸν χῶρον τοῦ πνεύματος καὶ τῆς λογοτεχνίας, τῆς τέχνης καὶ τῆς ἰδίας κάποτε τῆς Θεολογίας, ὅπου, εἰς τὴν Δύσιν κυρίως, ἤρχισε νὰ γίνεται λόγος ἀκόμη καὶ περὶ *«Θεολογίας τοῦ θανάτου τοῦ Θεοῦ»*.

Ἡ Ἐκκλησία βεβαίως δὲν εἶχε ποτὲ καὶ δὲν ἔχει καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέθανε. Τοῦτο ἔγινε τὸ 33 μ.Χ. ἐπάνω εἰς τὸν λόφον Γολγοθᾶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, τοῦ Ρωμαίου Ἡγεμόνος τῆς Ἰου-

δαίας. Ἀφοῦ ἔπαθεν ἀνήκουστα Πάθη, ἐσταυρώθη ὡσὰν κακοῦργος καί, περὶ ὥραν ἐνάτην τῆς Παρασκευῆς, εἶπε «*Τετέλεσται!*» καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα! Αὐτὸ εἶναι μία ἀναντίρρητος ἱστορικὴ πραγματικότης. Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἀληθινὸς Θεός, ἀπέθανεν «*ὑπὲρ πάντων*» τῶν ἀνθρώπων! Ἀφοῦ ἀνέλαβεν ὅλα τὰ ἰδικά μας: σῶμα, ψυχήν, θέλησιν, ἐνέργειαν, κόπον, ἀγωνίαν, πόνον, λύπην, παράπονον, χαράν, τὰ πάντα, παρεκτὸς ἁμαρτίας, ἀνέλαβε, τέλος, καὶ τὸ μεγαλύτερον ζήτημά μας, τὸν θάνατον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν πιὸ βασανιστικὴν καὶ ταπεινωτικὴν ἐκδοχήν του, δηλ. τὸν Σταυρόν. Μέχρις ἐδῶ συμφωνοῦμεν μὲ τοὺς φιλοσόφους. Θὰ δεχθοῦμε ἀκόμη καὶ τὸ ὅτι αἱ ἐκκλησίαι, οἱ ναοί, εἶναι «οἱ τάφοι», «τὰ μνήματα» τοῦ Θεοῦ! Ὅμως!... Ἐμεῖς γνωρίζομε, ζοῦμε καὶ προσκυνοῦμε τὸν θανόντα Θεὸν ὡς «νεκρὸν ζωαρχικώτατον!».

Ὀλίγον μετὰ τὴν φοβερὰν Παρασκευήν, εἰς τὴν πρωϊνὴν ἀμφιλύκην τῆς «Μιᾶς τῶν Σαββάτων», τῆς Κυριακῆς, συνέβη αὐτό, διὰ τὸ ὁποῖον ἔγινεν ὅλη ἡ διὰ σαρκὸς καὶ πάθους καὶ Σταυροῦ καὶ καθόδου εἰς τὸν ᾅδην οἰκονομία τοῦ Θεοῦ: Ἡ Ἀνάστασις!... Καὶ αὐτό, ἡ Ἀνάστασις, εἶναι μία ἐξ ἴσου ἀναντίρρητος ἱστορικὴ πραγματικότης!.. Καὶ ἡ πραγματικότης αὐτὴ ἔχει ἀμέσους καὶ σωτηρίους ἐπιπτώσεις εἰς ὅλους μας. Ἀνέστη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὁποῖος εἶναι συνάμα καὶ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου! Ἀνέστη ὁ Θεὸς μὲ ὅλον τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος: τὸ Σῶμα ποὺ ἔλαβεν ἀπὸ τὰ ἄχραντα αἵματα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τὴν ἁγίαν Ψυχήν Του. Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, «παγγενῆ τὸν Ἀδὰμ ἀναστήσας ὡς φιλάνθρωπος»! Ὁ Τάφος τοῦ Ἰησοῦ, τὸ «καινὸν μνημεῖον» τοῦ Ἰωσήφ, εἶναι πλέον διὰ παντὸς κενός! Ἀντὶ διὰ μνημεῖον νεκρικόν, εἶναι μνημεῖον νίκης κατὰ τοῦ θανάτου, εἶναι πηγὴ ζωῆς!

Ὁ νοητὸς Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης ἀνέτειλεν «ἐκ τοῦ τάφου ὡραῖος», χαρίζοντας φῶς ἀνέσπερον, εἰρήνην, χαράν, ἀγαλλίασιν, ζωὴν αἰώνιον! Ναί, οἱ ναοὶ εἶναι οἱ «τάφοι» τοῦ Θεοῦ! Ἀλλὰ Τάφοι κενοί, ὁλοφώτεινοι, γεμάτοι ἀπὸ «ὀσμὴν ζωῆς», ἀπὸ ἐαρινὸν μύρον πασχάλιον, ὡραῖοι, ἐρατεινοί, καταστόλιστοι μὲ μυρσίνες δοξαστικὲς καὶ μὲ ἄνθη χειροπιαστῆς ἐλπίδος, τάφοι ζωοδόχοι καὶ ζωοπάροχοι! Ὁ θάνατος τοῦ Θεοῦ ἀνέστρεψε τὰς δυνάμεις τοῦ ᾅδου, ὁ θάνατος εὐτελίσθηκε πλέον εἰς ἁπλοῦν ἐπεισόδιον, ποὺ εἰσάγει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν βίον εἰς τὴν Ζωήν.

Αἱ ἐκκλησίαι, οἱ «τάφοι» τοῦ Θεοῦ, εἶναι αἱ διάπλατοι θύραι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, οἱ ὀρθάνοιχτες εἴσοδοι τοῦ Νυμφῶνος τοῦ Υἱοῦ Του, ποὺ «*ὡς Νυμφίος προῆλθεν ἐκ τοῦ Μνήματος*» καὶ οἱ πιστοὶ εἰσερχόμενοι, «*θα-*

νάτου ἑορτάζομεν νέκρωσιν, ᾅδου τὴν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνίου, ἀπαρχήν. καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν μόνον Εὐλογητὸν τῶν πατέρων, Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον!».

Εὐτυχῶς, λοιπόν, ποὺ ἀπέθανεν ὁ Θεός, καὶ ὁ θάνατός Του ἔγινε ζωὴ καὶ ἀνάστασις ἰδική μας! Εὐτυχῶς ποὺ ὑπάρχουν τόσα «μνήματά» Του εἰς τὸν κόσμον, τόσοι ἅγιοι ναοί, ὅπου ἠμπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ ἐλεύθερα ὁ πονεμένος, ὁ κουρασμένος καὶ ἀπαρηγόρητος ἄνθρωπος, νὰ ἀποθέσῃ τὸ φορτίον τοῦ πόνου του, τῆς ἀγωνίας του, τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀνασφαλείας του, νὰ «ξεφορτωθῇ» τὸν θάνατόν του! Εὐτυχῶς ποὺ ὑπάρχουν αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Ἐσταυρωμένου, Ἀποθανόντος, Ἀναστάντος καὶ αἰωνίως Ζῶντος Χριστοῦ, ὅπου ὁ ἀπελπισμένος ἄνθρωπος τῶν ἡμερῶν μας, ὁ καταπροδομένος ἀπὸ ὅλα τὰ εἴδωλα, ὅλους τοὺς «χαμοθεοὺς» ποὺ ἔκλεψαν τὴν καρδιά του, τὴν οἰκονομίαν δηλαδή, τὴν ἰδεολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν μεταφυσικὴν καὶ ὅλας τὰς ὑπολοίπους «κενὰς ἀπάτας» τοῦ παρόντος αἰῶνος, «τοῦ ἀπατεῶνος», εὑρίσκει καταφύγιον καὶ παραμυθίαν καὶ σωτηρίαν.

Ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, ποὺ βιώνει εἰς τὸ πλήρωμά τους τὸ Πάθος, τὸν Πόνον, τὸν Σταυρὸν καὶ τὸν Θάνατον, ἀλλὰ ἐξ ἴσου καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Θεανθρώπου, ἀπευθύνομεν πρὸς ὅλα τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας ἐγκάρδιον πασχάλιον χαιρετισμὸν καὶ εὐλογίαν, μαζὶ μὲ ἀσπασμὸν ἀγάπης Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντος καὶ αἰωνίως Ζῶντος καὶ ζωοποιοῦντος τὸν ἄνθρωπον. Εἰς Αὐτὸν ἡ δόξα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν!

Ἅγιον Πάσχα 2009
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος
Διάπυρος πρὸς Χριστὸν Ἀναστάντα εὐχέτης πάντων ὑμῶν

ΜΗΝΥΜΑ
τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
διὰ τὴν παγκόσμιον ἡμέραν Περιβάλλοντος (5 Ἰουνίου 2009)

Ἡ σημερινὴ Παγκόσμιος Ἡμέρα Περιβάλλοντος εἶναι μία ἀφορμὴ καὶ συγχρόνως μία μεγάλη εὐκαιρία, διὰ νὰ ἀναλογισθῶμεν ὅλοι, ἀσχέτως θρησκευτικοῦ φρονήματος, τὴν περιβαλλοντικὴν κρίσιν.

Κατὰ τὰς ἡμέρας μας, περισσότερον ἀπὸ ποτέ, προβάλλει ἀδήριτος ἡ ἀνάγκη νὰ κατανοήσωμεν ὅλοι ὅτι ἡ περιβαλλοντικὴ προστασία δὲν ἀποτελεῖ ρωμαντικὴν ἰδεοληψίαν ὡρισμένων ὀλίγων. Μὲ τὴν περιβαλλοντικὴν κρίσιν καὶ ἰδιαιτέρως τὴν κλιματικὴν ἀλλαγὴν νὰ ἀποτελῇ πλέον τὴν μεγίστην ἀπειλὴν διὰ κάθε μορφὴν ζωῆς εἰς τὸν πλανήτην μας, εἶναι προφανὴς ἡ εὐθεῖα διασύνδεσις τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος μὲ ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς.

Διὰ τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος, ὡς θείας κτίσεως, ἀποτελεῖ μεγίστην εὐθύνην διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀνεξαρτήτως τῶν ὑλικῶν ἢ ἄλλων οἰκονομικῶν ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας δύναται αὕτη νὰ ἀποφέρῃ. Τὸν κόσμον τοῦτον, τὸν «καλὸν λίαν», ὁ Παντοκράτωρ Θεὸς ἐκληροδότησεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὴν ἐντολὴν *«ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν»* αὐτόν. Ἡ εὐθεῖα ὅμως διασύνδεσις αὐτῆς τῆς θεοσδότου ὑποχρεώσεως διὰ προστασίαν τῆς κτίσεως μὲ κάθε πτυχὴν τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἐνδυναμώνει τελικῶς τὴν παγκόσμιον προσπάθειαν διὰ ἀναχαίτισιν τῆς ἤδη ἐκδηλωθείσης κλιματικῆς ἀλλαγῆς μέσῳ τῆς ἀποτελεσματικῆς διεισδύσεως τῆς περιβαλλοντικῆς διαστάσεως εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς κοινωνίας.

Μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς τρίτης χιλιετίας, τὰ περιβαλλοντικὰ προβλήματα -ὁρατὰ ἤδη ἀπὸ τὸν 20ὸν αἰῶνα- ἀπέκτησαν μίαν νέαν ὀξύτητα καὶ

ἦλθαν εἰς τὸ κέντρον τῆς ἐπικαιρότητος. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς Χριστιανικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ φυσικὸν περιβάλλον ἀποτελεῖ μέρος τῆς Δημιουργίας, ἄρα χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἱερότητα. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἡ ὑποβάθμισις καὶ καταστροφὴ αὐτοῦ ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἱερόσυλον καὶ ἁμάρτημα, ὡς περιφρόνησις πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Θείου Δημιουργοῦ. Τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι ἐπίσης μέρος τῆς Δημιουργίας. Ἡ ἔλλογός του φύσις καὶ ἡ δυνατότης ἐπιλογῆς μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ παρέχουν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἰδιαίτερα προνόμια, ἀλλὰ καὶ σαφεῖς ὑποχρεώσεις. Δυστυχῶς ὅμως, ἡ ἀνθρωπίνη ἱστορία παρέχει πλεῖστα ὅσα παραδείγματα καταχρήσεως τῶν προνομίων τούτων, ὅπου ἡ χρῆσις καὶ διαφύλαξις τῶν φυσικῶν πόρων μετετράπη εἰς ἄφρονα ἐκμετάλλευσιν καὶ συχνάκις εἰς τὴν ὁλοσχερῆ καταστροφήν των, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὡδήγησε κατὰ καιροὺς εἰς τὴν πτῶσιν μεγάλων πολιτισμῶν.

Πράγματι, ἡ μέριμνα καὶ φύλαξις τῆς Δημιουργίας ἀποτελεῖ εὐθύνην ὅλων εἰς ἀτομικὸν καὶ συλλογικὸν ἐπίπεδον. Βεβαίως, αἱ πολιτικαὶ ἡγεσίαι ἑκάστης χώρας ἔχουν ἰδιαιτέραν εὐθύνην, διὰ νὰ ἀξιολογήσουν τὰς καταστάσεις, νὰ προτείνουν δράσεις, μέτρα καὶ ρυθμίσεις, νὰ πείσουν τὰς κοινωνίας διὰ τὴν ὀρθότητα αὐτῶν καὶ νὰ τὰς ἐφαρμόσουν. Εἶναι ὅμως σημαντικὴ καὶ ἡ εὐθύνη ἑκάστου ἀτόμου τόσον εἰς τὴν προσωπικήν του ζωὴν καὶ εἰς τὰς οἰκογενειακάς του δραστηριότητας, ὅσον καὶ εἰς τὸν ρόλον του ὡς ἐνεργοῦ πολίτου.

Προσκαλοῦντες ἅπαντας εἰς ἐγρήγορσιν διὰ τὴν διαφύλαξιν ἀλωβήτου τῆς φύσεως καὶ συμπάσης τῆς Δημιουργίας, τὴν ὁποίαν λίαν καλῶς καὶ μὲ τοιαύτην θαυμαστὴν σοφίαν ἔκτισεν ὁ Θεός, εὐλογοῦμεν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν Παγκόσμιον Ἡμέραν Περιβάλλοντος, δοξολογοῦντες τὸν Δημιουργὸν τῶν ἁπάντων, εἰς τὸν Ὁποῖον ἀνήκει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΙ – ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ*

Ἐν εὐχαριστίᾳ πολλῇ καὶ ταπεινώσει ψυχῆς βαθείᾳ, δόξαν καὶ αἶνον ἀναπέμπω τῷ ἐν Τριάδι προσκυνουμένῳ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῇ ἀπείρῳ Αὐτοῦ ἀγάπῃ καὶ τῇ ἀνεξιχνιάστῳ Αὐτοῦ βουλῇ καὶ ἀμέτρῳ συγκαταβάσει, ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ἐλαχιστότητά μου, καὶ διὰ τῆς Θεοφωτίστου βουλῆς τῆς Ὑμετέρας προσκυνητῆς μοι Θειοτάτης Παναγιότητος καὶ ψήφοις κανονικαῖς τῆς Σεπτῆς χορείας τῶν Σεβασμιωτάτων ἁγίων Ἀρχιε-

---

* Ὁ Σεβασμιώτατος Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀμβρόσιος ἐξελέγη Μητροπολίτης ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν 24ην Μαΐου 1983. Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη τὴν 16ην Ἰουνίου 1983 στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ Φανάρι ἀπὸ τὸν Γέροντα Μητροπολίτη Χαλκηδόνος κυρὸ Μελίτωνα, συλλειτουργούντων τῶν Μητροπολιτῶν Σάρδεων κυροῦ Μαξίμου, Σταυρουπόλεως κυροῦ Μαξίμου, Ἴμβρου καὶ Τενέδου (μετέπειτα Ἡρακλείας) κυροῦ Φωτίου, Πριγκηποννήσων (νῦν Λύστρων) κ. Καλλινίκου, Μελιτηνῆς (μετέπειτα Χαλκηδόνος καὶ νῦν Νικομηδείας) κ. Ἰωακείμ, Φιλαδελφείας (νῦν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου) κ.κ. Βαρθολομαίου, καὶ Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας (νῦν Γάνου καὶ Χώρας) κ. Νεκταρίου.

Ἡ ἐνθρόνισή του ἐτελέσθη στὸν Μητροπολιτικὸ Ἱερὸ Ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἀπερίου Καρπάθου τὴν 10ην Ἰουλίου 1983, παρουσίᾳ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Δημητρίου, Μητροπολίτου Ρόδου κυροῦ Σπυρίδωνος καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Κώου (νῦν πρώην Κώου καὶ Νισύρου) κ. Αἰμιλιανοῦ, Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας (νῦν Γάνου καὶ Χώρας) κ. Νεκταρίου καὶ Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου, καὶ τῶν Ἐπισκόπων Ροδοστόλου κ. Χρυσοστόμου καὶ Δωδώνης (νῦν Ζακύνθου) κ. Χρυσοστόμου, τῶν Πανοσ. Καθηγουμένων, τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγ. Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου καὶ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου κυροῦ Θεοδωρήτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας κυροῦ Ἀθανασίου, τῶν Ἐλλογιμωτάτων Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης κ.κ. Βασιλείου Ἀναγνωστοπούλου καὶ Κων/νου Καλλινίκου, τοῦ Ταξιάρχου κ. Δημητρίου Μανίκα, τῶν Βουλευτῶν τοῦ Νομοῦ, τοῦ Νομάρχου Δωδεκανήσου, τοῦ Ἐπάρχου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Μάνου, τῶν Δημάρχων Κῶ κ. Κων/νου Καΐσαρλη καὶ Καρπάθου κ. Γεωργίου Μακρῆ, τοῦ Κοινοτάρχου Ἀπερίου Καρπάθου κ. Μιχαὴλ Λαμπρινοῦ, τῶν Διοικητικῶν καὶ Δημοτικῶν Ἀρχῶν τῆς Ἐπαρχίας, χιλίων διακοσίων Κώων καὶ πλήθους λαοῦ.

ρέων, τῶν συγκροτούντων τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ θεοστηρίκτου Θρόνου τῆς Οἰκουμένης, ἀνύψωσέ με εἰς τὸ τρισμέγιστον τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα καὶ ἀνέδειξέ με ποιμένα καὶ Ἐπίσκοπον τῆς ἱστορικῆς καὶ θεοσώστου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου καὶ Κάσου.

«Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον»! Ἐν τῇ βιώσει δὲ ταύτῃ τῆς ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Ἱερωσύνης συνεχιζομένης Πεντηκοστῆς, ἐν τῇ ἱστορικῇ τῆς Ἐκκλησίας πορείᾳ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὑποκλίνομαι ψυχῇ τε καὶ σώματι καὶ ταπεινοῦμαι πρὸ τοῦ θείου θελήματος. *«Ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι, ὁ Θεός, τὸ θέλημά σου»* (Ἑβρ.10,9).

Ἐν βαθείᾳ συγκινήσει ἵσταμαι εἰς τὸν ἱερὸν χῶρον τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ἀκούω ἔνδοθεν τοῦ Ἱεροῦ Συνθρόνου φωνὴν μεγάλην λέγουσαν: *«λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου, ὁ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας ἅγιός ἐστιν»*. Καὶ ὄντως ἅγιός ἐστι, διότι ἐδῶ εἶναι ὁ Γολγοθᾶς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης! Ἐδῶ οἱ ὁραματισμοί, ἐδῶ ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. Ἐδῶ ὁ διάλογος καὶ ἡ ἑνότης. Ἐδῶ τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὦμέγα. Ἐδῶ ὁ περίβλεπτος καὶ πάνσεπτος Θρόνος τῆς Οἰκουμενικῆς Καθέδρας, τὸν ὁποῖον θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως λαμπρύνει ἡ σεπτὴ μορφὴ τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου καὶ Πατρὸς κυρίου κυρίου Δημητρίου. Ἐδῶ καθίσταται ὁ κάθε ταπεινὸς τῆς Ἐκκλησίας διάκονος αἰχμάλωτος τῆς σαγήνης τῆς πατρικῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης. Ἐδῶ καὶ ἐγὼ σήμερον, πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ Πανσέπτου Θρόνου, καταθέτω τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην.

«Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι»; Ἐὰν ἐπιλάθωμαι τῶν εὐεργεσιῶν τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀφειδωλεύτου πατρικῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς τῆς θεοφρουρήτου Σεπτῆς Κορυφῆς Σου, *«ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου· κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου...»*.

Τὴν ἀέναον δὲ εὐγνωμοσύνην μου καὶ ἀφοσίωσιν, κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην στιγμὴν τῆς ζωῆς μου, καὶ χρέος ὁμολογῶ πρὸς τὸν σεπτόν μου Πρωτοκάθεδρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνος κύριον κύριον Μελίτωνα καὶ ἐν εὐγνωμοσύνῃ πολλῇ ἀναλογίζομαι τὸ ὕψος τῶν δωρημάτων καὶ εὐχαριστῶ ἐκ βαθέων. Ἀλλά, Σεβασμιώτατε Ἅγιε Γέρον Χαλκηδόνος καὶ πνευματικέ μοι Πάτερ, κατὰ τὰς ἱερωτάτας ταύτας στιγμὰς τῶν Πεντηκοστιανῶν βιώσεών μου εἰς τὸ Θυσιαστήριον τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου καὶ εἰς τὸ ἀνώγεων τοῦτο τὸ ἐστρωμένον καὶ ἕτοιμον δι' ἅπασαν τὴν

Οἰκουμένην, εἰς τὰ ὁποῖα, σὺν τοῖς ἄλλοις χαρίσμασι, μοὶ δίδεται τὸ πρῶτον ὡς Ἐπισκόπῳ ταπεινῶς φθέγγεσθαι, μοὶ εἶναι ὅλως ἀδύνατον νὰ παρασιωπήσω τὴν μεθ' Ὑμῶν προσγινομένην συγγένειαν ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, ἐγκαινισθεῖσαν ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου διὰ τῶν τιμίων καὶ ἁγίων Ἀρχιερατικῶν χειρῶν τῆς Ὑμετέρας προσκυνητῆς μοι Σεβασμιότητος, ὡς ἐπακριβῶς ἐγένετο τόσον ἐπὶ τοῦ ἀλήστου μνήμης πανσεβάστου Γέροντός μου κυροῦ Ναθαναὴλ ἐν Ἄθῳ, τοῦ τεταγμένου καὶ νῦν ἐν Κυρίῳ ἀναπαυομένου καὶ ὑπὸ τῶν Κώων ἰδιαζόντως εἰσέτι τιμωμένου, ὅσον καὶ ἐπὶ τῷ ἐν Ἁγιορείταις ταπεινοῦ καὶ ἐν Ἀθωνιάδι καὶ Ἄθῳ ἐν εὐλαβεῖ ἀναφορᾷ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον διακονοῦντος ὡσαύτως πνευματικοῦ ἀναστήματος ἐκείνου καὶ ἐμοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ περιποθήτου Ροδοστόλου Χρυσοστόμου.

Χάριτας ὡσαύτως ὀφείλω καὶ εὐγνωμοσύνην ὁμολογῶ πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους ἁγίους Ἀρχιερεῖς τοῦ πανσέπτου Θρόνου, τοὺς τιμήσαντάς με διὰ τῆς ψήφου αὐτῶν καὶ κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ ἐκλέξαντάς με.

Ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, *«ἐὰν ἐπιλάθωμαι»* τῶν γονέων μου, τῶν ἀναδόχων μου ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ μοναχικῇ μου κουρᾷ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω καὶ πάντων τῶν ἐκεῖ καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ Χριστὸν καθοδηγητῶν καὶ διδασκάλων μου, *«ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου»*.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐξ αὐτῶν ἀποιχομένων καὶ ἀνάπαυσον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς Σου. Τὰς δὲ καρδίας τῶν μεθ' ἡμῶν πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης καὶ δὸς αὐτοῖς ἐπίτευξιν παντὸς καταθυμίου.

Ψυχικὴν αἰσθάνομαι ἀνάγκην, κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην δι' ἐμὲ στιγμήν, ὅπως προανατάξω τὴν *«Χάλκην ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου»* (Ψαλμ. 136,6). Χάλκη ἁγία, γλυκύτατον ὄνομα, ὑπέροχον βίωμα, Σεβασμιώτατε ἅγιε Σχολάρχα καὶ σεβαστοί μοι Καθηγηταί! Χαρίσατέ μοι τὴν τιμὴν τοῦ νὰ δεχθῆτε τὴν «ἐκ βαθέων» ἔκφρασιν τῶν πολλῶν ἐν εὐγνωμοσύνῃ εὐχαριστιῶν μου δι' ὅσα ἐν κόπῳ σεμνά, ἅγια καὶ ἀγαθὰ πάντες μοι ἐπεδαψιλεύσατε. Καὶ μὴ παρίδῃς, Χάλκη, τὸ ἔμπονον τῆς καρδίας μου καὶ τῶν στεναγμῶν μου τὸ κρύφιον.

«Μνήσθητι, Κύριε, τῶν υἱῶν Ἐδώμ, τῶν λεγόντων: Ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε» καὶ *«μακάριος ὃς ἀνταποδώσει τὸ ἀνταπόδωμά σου, ὃ ἀνταπέδωκας ἡμῖν»* (Ψαλμ. 136,8).

Μετὰ χαρᾶς, ὅθεν, ἀναμιμνήσκομαι τῆς ἀγάπης καὶ τῆς τιμῆς τοῦ προκαθημένου νῦν Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου κ. Αἰμιλιανοῦ, τοῦ Ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς θεοσώστου Ἱερᾶς Μη-

τροπόλεως Κώου καὶ ἐν εὐγνωμοσύνῃ ψυχῆς μνημονεύω τῶν εὐεργεσιῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν πρὸς ἐμὲ δωρημάτων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου πρώην Κώου κ. Ἰεζεκιήλ.

Ἰδιαιτέρως δὲ ἐν ἀγάπῃ πολλῇ μνημονεύω, κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ ἀνεπανάληπτον ταύτην στιγμὴν τοῦ βίου μου, τοῦ εὐλαβεστάτου κλήρου καὶ τοῦ εὐλογημένου πιστοῦ καὶ φιλογενοῦς ποιμνίου τῆς λαχούσης μοι θεοστηρίκτου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου καὶ Κάσου, τῶν ἐγγὺς καὶ τῶν μακρὰν εὐσεβῶν τέκνων αὐτῆς, καὶ ἐκτενῶς δέομαι τοῦ Δομήτορος τῆς Ἐκκλησίας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα σκέπῃ καὶ κρατύνῃ αὐτοὺς ἐν πᾶσι καὶ αὐξάνῃ καὶ προάγῃ αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν προκοπῇ, *«εἰς οἰκοδομὴν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ»* καὶ εἰς δόξαν τοῦ παναγίου Ὀνόματός Του.

Κλίνω τὸ γόνυ τῆς ψυχῆς καὶ ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει ἀναμιμνήσκομαι τῶν ἀπείρων εὐεργεσιῶν τοῦ ἀειμνήστου πνευματικοῦ μου πατρὸς καὶ Γέροντός μου Μητροπολίτου Κώου κυροῦ Ναθαναήλ, ὁ ὁποῖος μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὁποίου ἐμαθήτευσα ἐπὶ ὅλην εἰκοσαετίαν *«πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι»*. Παρ᾽αὐτοῦ ἐφωταγωγήθην τῷ φωτὶ τῆς πρὸς τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀγάπης καὶ ἐχειραγωγήθην τῷ φωτεινῷ καὶ ὑψηλῷ παραδείγματι εἰς τὰς εὐθείας τρίβους τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ἡ λέξις εὐγνωμοσύνη εἶναι πολὺ μικρά, διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὰ πρὸς τὴν ἁγίαν του ψυχὴν αἰσθήματά μου.

Εὐλαβῶς τοίνυν προσπίπτω καὶ ταπεινοῦμαι ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς τόλμης συγγνώμην αἰτοῦμαι.

Ἔχεις, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, τὴν εὐπείθειαν, ἀπόδος τὴν εὐλογίαν, χειραγώγησον ταῖς εὐχαῖς, ὁδήγησον τῷ λόγῳ, τῷ πνεύματι στήριξον, ὅτι *«πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον»*... καὶ *«ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας»*.

Ἐν εὐγνωμοσύνῃ πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἐπιβλέψαντα ἐπὶ τὴν ἐμὴν ταπείνωσιν, ἐπικαλοῦμαι, τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος καὶ πάντων τῶν Σεβασμιωτάτων ἁγίων Ἀρχιερέων διὰ τὴν ἄρσιν τοῦ σταυροῦ τῆς ἐπισκοπικῆς διακονίας καὶ τὴν θεάρεστον πλήρωσιν ποιμαντικῶς τῆς νέας ἀποστολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ καλεῖ ἡ δι᾽ ὑμῶν ἐκφρασθεῖσα βουλὴ τοῦ Θεοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα, ἡ εὐχαριστία, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ

Δόξαν καὶ αἶνον ἀναπέμπω τῇ Ἁγία καὶ ζωοποιῷ καὶ Ὁμοουσίῳ Τριάδι κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην καὶ ἱερὰν στιγμήν, καθ' ὅτι, ἀπείρῳ ἐλέει καὶ συγκαταβάσει Αὐτῆς, ὁ Σεπτὸς Προκαθήμενος τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, *«ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ὑποφήτης τῆς ἐν Βυζαντίῳ καὶ πάσης Ἐκκλησίας»* Δημήτριος ὁ Α΄, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὁ Προσκυνητὸς ἡμῶν Δεσπότης καὶ Αὐθέντης, καὶ ἡ περὶ Αὐτὸν Ἁγία καὶ Ἱερὰ καὶ Σεβασμία Σύνοδος, ἐξελέξαντό με, παμψηφεί, ποιμένα τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐνδόξου ταύτης θεοσώστου καὶ θεοστηρίκτου Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Μεγίστη ἡ ἐπίνευσις τοῦ Θεοῦ· *«μικρὸς ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ»* ὁ τιμώμενος, *«Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνῇσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν»* (Ψαλμ. 8, 5).

Ταῦτα ἀναλογιζόμενος ὁ λαλῶν, ἀγαπητοί μου, καὶ ἔμπλεως τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἐκ βαθυτάτων συγκινήσεων καὶ ἐξ ἀλληλοσυγκρουομένων συναισθημάτων, ἔκρινεν ἐπάναγκες ὅπως μετὰ τὴν εὐχαριστήριον ἐπίσκεψιν τῆς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ θεοφρουρήτου Σεπτῆς Κορυφῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, διέλθῃ ἀδείᾳ καὶ εὐλογίᾳ τοῦ Πολυσεβάστου Πατρὸς καὶ Δεσπότου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου κ.κ. Αἰμιλιανοῦ, πρὸς ὃν εὐγνώμονας ἀπευθύνει εὐχαριστίας, ἐκ τῆς Νήσου Κῶ.

Ἐκεῖ ὅπου τὴν νεότητα αὐτοῦ ὁ λαλῶν διῆλθε καὶ ὅπου τὴν ὡριμότητα αὐτοῦ μέχρι τῆς χθὲς ἀνήλισκεν. Λευκοὶ λευῖται καὶ ἀγαπητοὶ καὶ πεφιλημένοι συμπρεσβύτεροι, ἀνέμενον νὰ ἐναγκαλισθῶσι τόν ποτε συνεφημέριον καὶ ἀδελφόν των, ἀλλὰ καὶ φίλοι καὶ συνεργάται, συνετοὶ καὶ εὐσεβεῖς Χριστιανοί, προσεδόκων τὴν στιγμὴν νὰ συγχαροῦν τὸν κληρικὸν καὶ Πρωτοσύγκελλον, τὸν καταβαλόντα κόπους καὶ πό-

νους ἐν τῇ ἐκεῖ Ἱερᾷ Μητροπόλει ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον δεκαεξαετίαν καὶ νὰ ἀνταλλάξωσι τὸν ὕστατον χαιρετισμόν. Ἔτι δὲ καθῆκον Ἱερὸν ἵνα γονατίσῃ καὶ ἀσπασθῇ τὸν ἀπέριττον τάφον τοῦ ἀειμνήστου πνευματικοῦ του Πατρὸς καὶ εὐεργέτου Μητροπολίτου Κώου κυροῦ Ναθαναὴλ καὶ νὰ ἐκζητήσῃ τὴν παρ' αὐτοῦ εὐχὴν καὶ βοήθειαν, διότι πίστις τοῦ ὁμιλοῦντος εἶναι «*ὅτι δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ*» καὶ «*δίκαιοι ζῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα*». Εὐλογημένη Κῶς! «*Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, ἐπιλησθείῃ ἡ δεξιά μου. Κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ*» (Ψαλμ. 136, 5-6).

Μετὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν εὐγνωμόνων εὐχαριστιῶν μου πρὸς τὸν εὐλογημένον καὶ περιούσιον λαὸν τῆς Νήσου Κῶ, κατηύθυνα τὰ διαβήματά μου πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ κληρωθέν μοι εὐσεβέστατον καὶ πεφιλημένον ἤδη ποίμνιόν μου τῶν μυροβόλων νήσων Καρπάθου καὶ Κάσου. Καὶ ἐπεθύμουν νὰ ἀφιχθῶ ἐνταῦθα ταπεινῶς, νὰ προσκυνήσω τὴν Πάνσεπτον εἰκόνα τοῦ Παγκαρπαθιακοῦ προσκυνήματος τῆς Παναγίας τοῦ Μεσοχωρίου, νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν χάριν καὶ τὴν ἐνίσχυσίν της εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον μὲ ἀναμένει, καὶ ὕστερον ἐξ ἴσου ταπεινῶς καὶ ἀθορύβως νὰ ἐπιδιώξω τὴν μεθ' ὑμῶν πάντων γνωριμίαν καὶ ἐπαφήν, νὰ ἐκχύσω ἀφειδῶς τὴν ἀγάπην, τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν μου, καὶ νὰ ζητήσω παρὰ πάντων ἀγάπην καὶ συμπαράστασιν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἀναλαμβανομένου ἱεροῦ ἔργου.

Ἀλλ' ὅμως, παρὰ πᾶσαν πρόθεσιν, ἐπιδίωξιν καὶ συνήθειάν μου, εὑρίσκομαι ἐκστατικός, συνοδευόμενος ὑπὸ προσώπων, μὴ ὀκνησάντων καὶ ὑποβληθέντων εἰς κόπους, προκειμένου νὰ ἔλθωσιν ἐνταῦθα καὶ νὰ τιμήσωσι τὴν Ἱερὰν ταύτην τελετήν, καὶ δὴ καὶ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ Ἀθηνῶν, ἐξ Ἁγίου Ὄρους, ἐκ Κρήτης, ἐκ τῆς γενετείρας μου Ξάνθης, ἐκ Δωδεκανήσου, ὅλως ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς Κῶ καὶ ἀλλαχόθεν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἅπαντας καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστον ἰδιαιτέρως ἀπευθύνω τὰς ἐγκαρδίους μου εὐχαριστίας καὶ τὰς ἀπείρους μου ἐκτιμήσεις.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι περισσότερον ἐμφανὲς καὶ ἀξιοσημείωτον, εὑρίσκομαι καὶ πρὸ μιᾶς λαμπρᾶς καὶ μέχρι λεπτομερειῶν ὠργανωμένης πανδήμου ὑποδοχῆς, διὰ τὴν ὁποίαν θερμῶς εὐχαριστῶ τὸν ἐντιμότατον κύριον Δήμαρχον, τὸν Κοινοτάρχην Ἀπερίου, καὶ τοὺς κ. Κοινοτάρχας καὶ τοὺς συνεργάτας αὐτῶν διὰ τὴν πανηγυρικὴν ταύτην ἐμφάνισιν.

Διαπιστῶ ὅμως καὶ τὸ μείζονα σημασίαν καὶ ἀξίαν ἔχον καὶ διὰ τὸ

ὁποῖον αἱ ἔντιμοι Ἀρχαὶ καὶ Ἐξουσίαι τῶν νήσων Καρπάθου καὶ Κάσου πρέπει νὰ θεωροῦν ἑαυτὰς ὑπερηφάνους, ἡγούμεναι τοιούτου λαοῦ. Πρόκειται περὶ τῆς πλειοδοσίας αὐτῆς τοῦ ποιμνίου μου εἰς αἰσθήματα ἐνθουσιασμοῦ, χαρᾶς καὶ ἀγάπης, καὶ ἡ ὁποία πλειοδοσία, ὡς πηγαία καὶ αὐθόρμητος, εἶναι πιστεύω ἐκτὸς προγράμματος.

Αὐτὴ δ' ἀκριβῶς ἡ πλειοδοσία ἀγάπης, τῆς ἀγάπης ἐξ ἧς *«ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται»* (Ματθ. 22,40) εἶναι ἐκείνη, ἥτις μὲ συγκινεῖ ἰδιαιτέρως καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁμολογῶ ὅτι θὰ στηρίξω τὴν πᾶσαν, μετὰ Θεόν, ἐλπίδα μου, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου μου.

Ὁμολογῶ δ' ἐπίσης ὅτι αὐτὴν τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν διαδηλοῖ τόσον διαπρυσίως ὁ ἀγαπητὸς αὐτὸς λαός, θὰ ἀνταποδίδω δι' ὅλων τῶν δυνάμεών μου καὶ μέχρις ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς.

Ἀγαπητοί μου!

Ἐγνώρισα τὴν ἱστορίαν σας. Πολυσχιδὴς καὶ πολύπλαγκτος, ἀλλὰ τιμία καὶ ἔνδοξος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἔγραψε τὰ αἰώνια αὐτοῦ ἔπη ὁ τυφλὸς ραψῳδός, μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ λαὸς τῶν νήσων τούτων ἐγνώρισε τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου Ἰησοῦν τὸν Ἐσταυρωμένον, ἀλλὰ καὶ ἀκολούθως καὶ μέχρι τῆς χθές, δόξα καὶ τιμὴ καὶ κλέος κοσμοῦν αὐτήν.

Δέν προτίθεμαι ν' ἀναφερθῶ λεπτομερῶς εἰς αὐτήν. Τοιοῦτόν τι θὰ παρεῖλκεν ἐκ τῆς σκοπιμότητος τῆς παρούσης ἱερᾶς στιγμῆς. Ἄλλωστε ἡ προσωπικὴ παρατήρησις ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐσχατιᾶς τῶν νήσων Καρπάθου καὶ Κάσου ἕως τῆς ἄλλης διαπιστοῖ ὕπαρξιν πληθύος ἱστορικῶν μνημείων, ἐνδεικτικῶν τόσον τοῦ πάλαι ἀκμάσαντος ἐνταῦθα ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ παγανισμοῦ, ὅσον καὶ τῆς ἀποκεκαλυμμένης θρησκείας τοῦ Ποιήσαντος *«οὐκέτι Φοῖβον καλύβην ἔχειν, οὐ μάντιδα δάφνην»*, Λυτρωτοῦ Ναζωραίου. Τὰ μνημεῖα ταῦτα διαδηλοῦν περιτράνως περὶ τοῦ ποῖοι ἔζησαν καὶ ζῶσιν εἰς τὰς νήσους ταύτας καὶ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτῶν. Πολιτισμὸς γνωστὸς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, πολιτισμὸς ἐν τέχναις, ἐν γράμμασι καὶ ἐν ἐπιστήμαις. Πολιτισμὸς ἐπωφελοῦς ἀποδόσεως καὶ ἀφθίτου μεγαλείου.

Ἀλλὰ ἡ Κάρπαθος καὶ ἡ Κάσος δὲν ἀπεσύρθησαν ἐκ τῆς κονίστρας τῆς Ἱστορίας, οὔτε κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν κοσμοκρατορίαν, οὔτε κατὰ τὴν Βυζαντινὴν θεοκρατίαν, οὔτε κατὰ τὴν Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ὅτε ἡ Κάσος ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς ἡρωικοὺς ἀγῶνας καὶ μὲ τὸ μαρτυρικὸν ὁλοκαύτωμα αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ κατὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτων Ἰταλικὴν κατοχήν.

Ὁ Λαὸς τῶν Νήσων καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν μακραίωνα ἱστορίαν ἀπε-

δείχθη ἔχων ἄκαμπτον τὴν Ἑλληνικὴν ἀλκήν, ἀδούλωτον τὸ Ἑλληνικὸν φρόνημα.

Ἀπὸ τῆς ἐκχριστιανίσεώς του δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον διέσωσεν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας καὶ παρὰ τὸ ἀντίξοον τῶν περιστάσεων καὶ τὴν ἀλληλοδιαδοχὴν τῶν κατακτητῶν, πλούσιον τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸν βίωμα, ἀκράδαντον τὴν πίστιν, ἀκμαίους τοὺς ὁραματισμούς, ἀμείωτον τὴν χριστιανοπρεπῆ συμπεριφοράν.

Αὐτόν, λοιπόν, τὸν λαμπρὸν καὶ εὐλογημένον λαόν, ἐστάλην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ διαποιμάνω. Μοὶ ἔδωκεν, λοιπόν, ὁ Θεὸς λαὸν εὐγενῆ καὶ εὐσεβῆ.

«Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι;». Εἰς τὴν ἁγιογραφικὴν ταύτην ἐρώτησιν καὶ ἀξίωσιν μίαν μόνον ἀπάντησιν εὑρίσκω: καὶ εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική μου ἀφιέρωσις εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ποιμαντορικὴν διακονίαν τοῦ ποιμνίου μου, ἡ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας ἀφοσίωσίς μου εἰς τὸν περιούσιον τοῦτον Λαόν· ἡ παντελὴς προσφορὰ τῆς ὑπάρξεώς μου διὰ τὴν ἐν Κυρίῳ δόξαν καὶ καύχησιν τῶν Χριστιανῶν μου.

Ὅθεν διαδηλῶ κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν ὅτι ποιμαντικός μου ὁδηγὸς καὶ ρυθμιστὴς τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεών μου θὰ εἶναι ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς πάντας καὶ διὰ πάντας καὶ διὰ παντός.

Πιστεύω ἄλλωστε ἀκραδάντως ὅτι οὐδεμία ἐπιτυχία ἐν τῇ διαποιμάνσει εἶναι δυνατὴ ἄνευ τοῦ μοναδικοῦ μέσου καὶ ἐφοδίου, τὸ ὁποῖον λέγεται ἀγάπη τοῦ ποιμένος πρὸς τὸ ποίμνιόν του. *«Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων»* (Ἰωάν. 10,10) εἶπεν ὁ Κύριος.

Ἰδοὺ δὲ διὰ ποῖον λόγον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπεσήμανα καὶ ἐχαρακτήρισα ὡς οἰωνὸν ἄριστον ἐπιτυχιῶν τὴν πλειοδοσίαν τῆς ἀγάπης τοῦ ποιμνίου μου, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθην νὰ ἀνταποδίδω ἐφ᾽ ὅρου ζωῆς.

Τῆς ποιμαντικῆς δὲ ταύτης ἀγάπης ὁ πρώτιστος σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ κατὰ Χριστὸν αὔξησις καὶ ἐν πᾶσι προκοπὴ πάντων, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ δι᾽ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ὑψώθη ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἡ εὐσέβεια, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ βασικὸν γνώρισμα τοῦ κληρωθέντος μοι Χριστεπωνύμου λαοῦ, πάντοτε εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἀναπτύξεως καὶ ἐπαυξήσεως, τὰ δὲ πνευματικὰ τάλαντα πάντες ἐπιθυμοῦμεν νὰ πολλαπλασιάζωμεν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ καὶ οἱ τυχὸν περὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν σφάλλοντες, ἰδιαιτέρας ποιμαντικῆς ἀγάπης καὶ φροντίδος θὰ τύχωσι, διότι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἐγένετο ἄνθρωπος πρὸς συνάντησιν καὶ σωτηρίαν τοῦ πλανωμένου.

Ἡ Ἐκκλησία ἔχει εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μεγάλην ἀναγεννητικὴν καὶ ἀναπλαστικὴν δύναμιν. Ἡ δύναμις αὕτη εἶναι τὸ θεῖον κήρυγμα, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, «*ὁ ζῶν καὶ ἐναργὴς καὶ τομώτερος ὑπέρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον*» (Εβρ. 4, 12).

Αὐτὴν τὴν δύναμιν καὶ πνευματικὴν τροφήν, τὴν γνώριμον καὶ τὴν προσφιλῆ θὰ χρησιμοποιῇ ἀνεξαντλήτως ἡ Ἱερὰ Μητρόπολίς μου, παρέχουσα ταύτην ἀπὸ τῶν Ἱερῶν ἀμβώνων τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τῶν ἑδρῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, καὶ ἀπὸ πάσης θέσεως ἐν γένει, διὰ νὰ ἀποβῇ ἡ πνευματικὴ ἀναπνοὴ τοῦ λαοῦ, ἡ ζωογόνος αὔρα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν παρουσίασιν καλῶν ἔργων καὶ ὑποδειγματικῶν πράξεων, διὰ τῶν ὁποίων δόξα μὲν καὶ ὕμνος ἀναπέμπεται πρὸς τὸν Θεόν, τιμὴ δὲ καὶ εἰρήνη προσγίγνεται εἰς τοὺς ἐργάτας τοῦ καλοῦ.

Ἄλλη θαυμαστὴ τῆς Ἐκκλησίας δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας πλουσίως ἁγιάζεται ἡ ζωὴ τῶν Χριστιανῶν, εἶναι τὰ μυστήρια καὶ αἱ ἱεραὶ ἐν γένει ἀκολουθίαι αὐτῆς. Αὐτήν, λοιπόν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν, ἡ ἐκζήτησις τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸ γνώρισμα τῶν πραγματικῶν τοῦ Κυρίου μαθητῶν, θὰ παρέχῃ ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις διὰ τοῦ εὐλαβοῦς κλήρου αὐτῆς συστηματικῶς καὶ ὑποδειγματικῶς, εἰς τρόπον ὥστε ἅπασα ἡ θεόσωστος ἐπαρχία νὰ ἐνθυμίζῃ τὴν ἀποστολικὴν ἔνδοξον καὶ ἁγίαν ἐκείνην περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Χριστιανοὶ «*ἦσαν προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς*» (Πράξ. 2,42).

Οὐ μόνον δὲ εἰς τὰ πνευματικὰ ζητήματα θὰ ἐκδηλοῦται ἡ ἀνύστακτος φροντίς, ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνικὴ μέριμνα καὶ πρόνοια πρώτην θὰ κατέχωσι θέσιν εἰς τὸ ποιμαντικόν μου ἐνδιαφέρον. Συντόμως θὰ ζητήσω νὰ πληροφορηθῶ παρὰ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας μου τὴν κοινωνικὴν προβληματολογίαν τῶν νήσων Καρπάθου καὶ Κάσου καὶ θὰ ὑπάρξῃ συντόμως πλήρης προγραμματισμὸς καὶ ὑλοποίησις.

Ἀλλὰ δὲν θὰ ἀρκεσθῶ μόνον εἰς τὰς πληροφορίας. Θὰ κινηθῶ καὶ θὰ μορφώσω προσωπικὴν γνώμην καὶ πλήρη ἐμπειρίαν περὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων τοῦ ποιμνίου μου. Θὰ ἐπιδιώξω νὰ γνωρίσω τὸ ποίμνιόν μου καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους καὶ ἕνα ἕκαστον πιστὸν ἰδιαιτέρως. Τοῦτο ἀξιοῖ ὁ Κύριος παρὰ τοῦ ποιμένος, «*τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα*» (Ἰωάν. 10,3).

Πρὸς τοῦτο δὲ θὰ κινηθῶ καὶ θὰ κινοῦμαι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπιστήμονος μέχρι τοῦ τελευταίου χειρώνακτος· ἀπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου μέχρι τοῦ μικροπωλητοῦ. Θὰ ἐπιδιώξω νὰ γνωρίσω τόσον τὸ ἐπίσημον ἀρι-

στοκρατικὸν σαλόνιον, ὅσον καὶ τὸ πτωχικὸν καὶ ἀνήλιον ὑπόγειον. Θὰ εἶμαι πλησίον τῶν δυσπραγούντων καὶ καταπεφρονημένων. Ὁ Κύριος βοηθός, ἐλπίζω δέ, ὡς εἶναι φυσικόν, καὶ εἰς τὴν Ὑμετέραν εὐγενῆ συμπαράστασιν.

Πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ὅσων ἐξηγγείλαμεν, ἀγαπητοί μου, οὐδενὸς θὰ φεισθῶμεν κόπου καὶ οὐδεμίαν θὰ παραλείψωμεν θυσίαν, ἀναλογιζόμενοι πάντοτε ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἱεράρχου εἶναι μέγιστον, πολυσχιδὲς καὶ ἐπίπονον.

Ὅσον περισσότερον αἰσθάνομαι τὴν ἀνεκτίμητον καὶ ἀπροσμέτρητον βαρύτητα τοῦ Ἀρχιερατικοῦ μου ἀξιώματος, τόσον καὶ περισσότερον στηρίζομαι εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν, ζητῶν παρ' αὐτοῦ τὸν φωτισμόν, τὸν στηριγμόν, τὴν καθοδήγησιν, διότι «χωρίς Αὐτοῦ» οὐδέν δύναται νὰ πράξῃ ὁ ἄνθρωπος.

Ἀλλ' ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ ὅπως ἐπ' ὀλίγον ἀποτείνω τὸν λόγον πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους κληρικοὺς τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας μου, πρὸς τοὺς ἀμέσους συνεργάτας μου.

Δίδων εἰς αὐτοὺς τὸν πλοῦτον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς βαθυτάτης ἐκτιμήσεώς μου, διαβεβαιοῦμαι ἐν ταυτῷ ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ μου θὰ εὑρίσκωσι πάντοτε τὸν στοργικὸν ἀδελφὸν καὶ πατέρα, τὸν πρόθυμον σύμβουλον καὶ ὁδηγὸν ἐν τῇ εἰσακούσει καὶ λύσει τόσον τῶν προβλημάτων τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν, ὅσον καὶ τῶν προσωπικῶν των τοιούτων.

Ὑπόσχομαι πάντα ταῦτα εἰς αὐτούς, ἀλλὰ ἀξιῶ καὶ παρ' αὐτῶν προθυμίαν καὶ ἀφοσίωσιν ἐν τῷ σωτηρίῳ ἔργῳ αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τοῦ κληρικοῦ εἶναι ἔργον κατ' ἐξοχὴν ἀγωνιστικὸν καὶ ἀποτελεῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐθελοντικῶς ἐπιστρατευθὲν καὶ δι' ὅλης ζωῆς ἀγωνιζόμενον σῶμα, πρὸς πραγματοποίησιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τοῦτο δέομαι, παρακαλῶ καὶ ἀξιῶ ἀπόλυτον πειθαρχίαν καὶ ἀγαστὴν σύμπνοιαν καὶ συνεργασίαν, διότι οὕτω μόνον θὰ ἀποβῶμεν ὑπηρέται καὶ διάκονοι τῶν ἐμπεπιστευμένων εἰς ἡμᾶς ψυχῶν, ὡς ὁ Κύριος, ὅστις ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον «*οὐχὶ διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν*» (Ματθ. 20, 28).

Ἀπαιτῶ παρ' αὐτῶν δείγματα βιωμάτων Χριστοῦ καὶ ἀνταπόκρισιν πλήρη εἰς τὰς ψυχικὰς ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις τῶν πιστῶν. Προθυμία ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν καὶ πρὸ πάντων ἔγκυψιν ὁλόψυχον εἰς τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου τῆς διαστημικῆς ἡμῶν ἐποχῆς.

Εἶναι ὁμολογουμένως βασανιστικὰ τὰ προβλήματα τὰ ἀπασχολοῦντα τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Πάλαι ἰδεῶν καὶ κοινωνικῶν συστημάτων ἀχαλίνωτος στρατοσπουδία καὶ πολεμοφροσύνη. Παρὸν λίαν ρευστὸν καὶ ἀστάθμητον, μέλλον ἄδηλον καὶ ἀπρόβλεπτον.

Ἐὰν ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ κλῆρος αὐτῆς ἐπαναπαυθῇ μουσειακῶς εἰς τὰ κεκτημένα καὶ δὲν σπεύσῃ νὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ κλῆσιν καὶ ἀποστολὴν καὶ δὲν πραγματοποιήσῃ ἐφοδιασμὸν εἰς δυνάμεις, καὶ δὲν ἐξέλθῃ εἰς δρᾶσιν, καὶ δὲν βοηθήσῃ τὸν ἀδημονοῦντα ἄνθρωπον, τότε ἀπὸ ἡγέτις καὶ πηδαλιοῦχος τάξις θὰ καταστῇ οὐραγὸς ἐν τῇ πορείᾳ τῶν πραγμάτων, ἀνεπαίσθητος εἰς παρουσίαν, ἀποτυχημένος ἐν τῇ θείᾳ αὐτοῦ ἀποστολῇ καὶ ἑπομένως ὑπόλογος ἐν τῷ φοβερῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἀλλ᾽ οὐχὶ οὕτως! Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ κλῆρος αὐτῆς ἐτάχθη νὰ παραδειγματίζῃ, νὰ πρωτοπορῇ, νὰ διδάσκῃ, νὰ φωτίζῃ, νὰ ποδηγετῇ.

Καὶ ἤδη ὁ ρόλος τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐξαρθεὶς καὶ ἀποβὰς ἀνάλογος τῶν περιστάσεων καὶ τῶν συγχρόνων ἀξιώσεων, ἐγένετο αἰσθητὸς ἐν τῷ σύμπαντι Χριστιανικῷ κόσμῳ.

Αἱ εὐοίωνοι προοπτικαί, συλληφθεῖσαι καὶ διαγραφεῖσαι ὑπὸ τῆς πεπνυμένης μορφῆς τοῦ Σεπτοῦ προκαθημένου τῆς Οἰκουμενικῆς καθέδρας, τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, πορεύονται τὴν ὁδὸν τῶν ἐπιτυχιῶν.

Ἡ Ἐκκλησία ἤδη ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ κελεύσματα τῶν καιρῶν, εἰς τὸν διάλογον, εἰς τὴν συναδέλφωσιν, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὸν Χριστόν.

Διὰ τοῦτο, εὐλαβέστατοι κληρικοὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἐξάρθητε εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων. Ἀνταποκρίθητε ρεαλιστικῶς εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν συγχρόνων προβλημάτων. Ἀντλήσατε δύναμιν καὶ θάρρος παρὰ τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ καταπολεμήσατε τὸν διάβολον καὶ τὸ ἀντιστρατευόμενον τὴν Ἐκκλησίαν κακόν.

«Ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ἡμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς Εἰρήνης. Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι· καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ» (Ἐφεσ. 6,13 - 17).

Διὰ τοιούτων προτροπῶν, ἀγαπητοί μου, ὑπὸ τοιούτους ὁραματισμοὺς καὶ ὑπὸ τοιαύτας εὐλογητὰς προϋποθέσεις, εὑρίσκομαι ἐν μέσῳ

ὑμῶν σήμερον. Χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, ἐπικοινωνῶν δὲ τὸ πρῶτον μετὰ πάντων ἡμῶν ὡς ἱεράρχης τῆς θεοσώστου καὶ θεοστηρίκτου ταύτης ἐπαρχίας, εὐλογῶ ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ τούτου θρόνου τόν τε εὐλαβέστατον κλῆρον καὶ τὸν εὐσεβέστατον λαόν. Τοὺς παρόντας καὶ τοὺς ἀπόντας. Τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακράν. Ἁπαξάπαντας τοὺς κατοίκους τῶν νήσων Καρπάθου καὶ Κάσου. Τοὺς ἐν αὐταῖς βιοῦντας καὶ τοὺς ἐν ἀποδημίαις ὄντας. Τοὺς ναυτιλλομένους καὶ τοὺς ἁλιεῖς, ἐφ᾽ ὧν ἐπιζητῶ τὴν βοήθειαν καὶ χάριν τοῦ προστάτου αὐτῶν Ἁγίου Νικολάου.

Ἀσπάζομαι πάντας δι᾽ ἀσπασμοῦ πατρικῆς ἀγάπης καὶ ἐν αἰσθήμασι πνευματικῶν ἱερῶν δεσμῶν.

Σὺν τῇ εὐλογίᾳ δὲ καὶ τῷ ἐν Χριστῷ χαιρετισμῷ ὁλόθερμον καὶ ἐκ βαθέων ἀπευθύνω πρὸς τὸν Πανοικτίρμονα Θεὸν τὴν εὐχήν, ὅπως ἀπρόσβλητον φυλλάττῃ τὴν ἀνατεθεῖσάν μοι θεόσωστον ταύτην ἐπαρχίαν ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν, ἐπιβουλευομένων τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀρετήν.

Εὔχομαι ὅπως αὐξάνῃ διὰ τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος τὴν εὐσέβειαν, τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ὅπως ἐπευλογῇ τοὺς δικαίους μόχθους καὶ τὰς τιμίας προσπαθείας πάντων καί, τέλος, ὅπως δίδῃ φωτισμὸν γνώσεως καὶ εὐσεβείας εἰς τὰς πλανωμένας καρδίας καὶ παρηγορίαν εἰς τὰς θλιβομένας ψυχάς.

«*Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι, Κύριε, σύνες τῆς κραυγῆς μου· πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου, ὁ Βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου. Ὅτι πρὸς σὲ προσεύξομαι, Κύριε*» (Ψαλμ. 5,1). Δὸς τῷ ποιμνίῳ τούτῳ ἄνωθεν πᾶν δώρημα τέλειον, πᾶσαν δόσιν ἀγαθὴν καὶ ἐκπλήρωσον πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον χάρισαι.

Καὶ ἤδη, κατακλείοντες τὸν λόγον, ἵνα τῶν ἔργων ἐπιληφθῶμεν, οὐδεμίαν ἔχομεν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἅπασαι ἀνεξαρτήτως τῆς νήσου ταύτης αἱ Ἀρχαὶ καὶ αἱ ἕτεραι, αἱ ἀλλαχοῦ τῆς Νήσου ταύτης ἑδρεύουσαι, θὰ μὲ συνδράμωσιν εἰς τὸ ἔργον μου.

Διότι τὸ ἔργον τοῦ ἱεράρχου, κατ᾽ ἐξοχὴν πνευματικὸν καὶ ὑπηρετικὸν τῶν πάντων, ἐν ἀγάπῃ πολλῇ καὶ θυσίᾳ ἐπιτελούμενον, ἀποβαίνει πλέον ἐπιτυχές, πλέον περίβλεπτον, πλέον θαυμαστόν, ὅτε φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν σφραγῖδα καὶ τὰ δείγματα τῆς συμπαραστάσεως τῶν φύσει καὶ νόμῳ καὶ ἀπὸ Θεοῦ τεταγμένων ἀνθρώπων εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Παιδείας, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Ἀσφαλείας, τῆς Ἀγωγῆς, καὶ τοῦ φιλοχρίστου καὶ ἐνδόξου ἡμῶν Στρατοῦ.

Εἰς ἀντίδοσιν δὲ τῆς ὁλοψύχου, ὡς πιστεύω, προσφορᾶς αὐτῶν θὰ

ἀντιπροσφέρω καὶ ἐγὼ πᾶν τὸ ἐπ᾽ ἐμοί, ἵνα ἐν τῇ ἀλληλοαντιδόσει ταύτῃ ἐξυπηρετεῖται τὸ κοινόν, τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα.

Δοξάζω τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, διότι διαδέχομαι λαμπροὺς ἱεράρχας, ἐπ᾽ εὐσεβείᾳ, παιδείᾳ καὶ διοικητικῇ ἱκανότητι διαπρέψαντας, καὶ ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ ἀναφέρω τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κυρὸν Ἀπόστολον, ὅπως καὶ τὸν πολυσέβαστόν μου πρώην Καρπάθου καὶ Κάσου κύριον Γεώργιον, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν μέχρι τῆς ἐκλογῆς μου θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως διαποιμάναντα τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν ταύτην Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας καὶ ἀγαπητὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν κύριον Νεκτάριον.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, *«εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς πάντας ἀνθρώπους καὶ ὁ Θεὸς τῆς Εἰρήνης ἔστω μεθ᾽ ἡμῶν»* (Φιλιπ. 4, 9).

«Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν» (Κορ. Β΄ 13, 13).

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ*

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

Σεπτὴ τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Σεβαστοὶ Πατέρες καὶ ἀδελφοὶ καὶ ἅπαντες οἱ ἀγαπητοὶ συμπροσευχόμενοι Χριστιανοί,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Φωνὴ Κυρίου ἐγένετο ἐπ᾽ ἐμὲ καὶ πνοὴ βιαία ἀπέσπασέ με ἐκ τῆς ταπεινῆς διακονίας μου εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Κρήτης καὶ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων μὲ ἔφερεν εἰς τὴν Βασιλίδα τῶν Πόλεων καὶ τὰς κεχαριτωμένας αὐλὰς τοῦ Φαναρίου. Καὶ ἰδοὺ ἐγώ, ἐν συντριβῇ ψυχῆς καὶ καρδίας ἐνώπιόν Σας καὶ εἰς τὸν χῶρον τοῦ Θεομητορικοῦ προσκυνήματος

---

* Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ρόδου κ. Κύριλλος ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν 20ὴν Ἀπριλίου 2004. Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων, 25ην Ἀπριλίου 2004, κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Θείαν Λειτουργίαν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, Γέροντος Νικαίας κ. Ἰωάννου, Θεοδωρουπόλεως κ. Γερμανοῦ, Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Κυρίλλου, Αὐστρίας κ. Μιχαήλ, Πριγκιποννήσων κ. Ἰακώβου, Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Ἀνθίμου, Ὀούλου κ. Παντελεήμονος καὶ Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέου.

Ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεώς του στὴν Ρόδο ἐπραγματοποιήθη τὴν 5ην Ἰουνίου 2004, μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ. κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰκονίου κ. Θεολήπτου, καὶ τὴν συμμετοχὴ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Μακαριότητος τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. κ. ΠΕΤΡΟΥ, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρθαγένης κ. Χρυσοστόμου, τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ, Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Θε-

τούτου, παρὰ τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν τῶν θαυμάτων τῆς πίστεως καὶ τῶν θρύλων τοῦ ἡμετέρου Γένους καὶ παρὰ τὰ σκηνώματα Ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν, ἐν βιώσει καὶ ἐμπειρίᾳ τῆς προσωπικῆς μου Πεντηκοστῆς.

Διὰ τοῦτο πρὸ παντὸς ἄλλου λόγου «*ἐν ὕμνοις εὐχαρίστοις δοξολογῶ καὶ γεραίρω τὸ ἄμετρον ἔλεος*» καὶ τὴν ὑπέρμετρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ διὰ τὰ περὶ τὴν ἐλαχιστότητά μου κατ᾽ αὐτὰς τελούμενα, ἀποκορύφωμα τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἡ σημερινὴ χειροτονία μου ὡς Μητροπολίτου Ρόδου.

Καί, μετὰ Θεόν, ὁ λόγος τῆς εὐχαριστίας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα διὰ τὴν Πατριαρχικῇ ἐπινεύσει καὶ συνοδικῇ κανονικῇ ψήφῳ ἀνάδειξίν μου εἰς Μητροπολίτην Ρόδου καὶ οὕτω εἰς Ἱεράρχην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ Ποιμενάρχην τῆς πρώτης ἐν Δωδεκανήσῳ Ἐπαρχίας τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ταπεινῶς δεόμενος τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου νὰ Σᾶς χαρίζῃ ὑγείαν καὶ πᾶν ἀπὸ Θεοῦ ἀγαθὸν καὶ καταθύμιον ἐπὶ ἔτη πολλά, καταθέτω ἐνώπιόν Σας τὰ πληροῦντά με αἰσθήματα ἀπείρου εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν εὐμενῆ καὶ ὁμόθυμον εὐεργετικὴν κρίσιν Σας, ἀντὶ τῆς προσγενομένης μοι τιμῆς καὶ τῆς ἀφειδῶς ἐπιδειχθείσης μοι ἐμπιστοσύνης καὶ ἀγάπης, ὑπόσχομαι δὲ τὴν ἀπὸ μέρους μου ἄνευ ὅρων καὶ ὁρίων ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ὁλοκληρωτικήν μου προσφορὰν ἐπὶ τῆς ἀνατεθείσης μοι ἀρχιερατικῆς διακονίας παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς διακατεχούσης με χαρᾶς δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρύψω ὅτι καὶ μέγιστος συνέχει με φόβος, ἱστάμενον πρὸ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς εὐθύνης τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. Ἀναλογιζόμενος, ὅμως, σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ μαρτυρίαν, ὡς καὶ τὸ μαρτύριον τῆς Μητρὸς

οκτίστου, καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, Ζιμπάμπουε (νῦν Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. Θεοδώρου), Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. Νεκταρίου, Αὐστρίας κ. Μιχαήλ, Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Ἀνθίμου, Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέου, Τυάνων κ. Παϊσίου, τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Κνωσοῦ κ. Μακαρίου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῶν ἐν Ἀθήναις Ρωμαιοκαθολικῶν κ. Νικολάου, τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου καὶ Καθηγουμένου Πάτμου Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἀντίπα, πολλῶν Ἡγουμένων, Ἱερέων καὶ Μοναχῶν ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ τὶς Μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου, τοῦ Ὑπουργοῦ Αἰγαίου καὶ Νησιωτικῆς Πολιτικῆς κ. Ἀ. Παυλίδου, τῶν Βουλευτῶν τοῦ Νομοῦ καὶ Βουλευτῶν ἐξ Ἡρακλείου, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Περιφέρειας Νοτίου Αἰγαίου καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Περιφέρειας Κρήτης, τοῦ Νομάρχου Δωδεκανήσου καὶ τοῦ Νομάρχου Ἡρακλείου, τῶν Δημάρχων τῆς νήσου καὶ τῶν Δημάρχων Ἡρακλείου καὶ Γόρτυνος, Νομαρχιακῶν καὶ Δημοτικῶν Συμβούλων, τοῦ Ἰμάμη τῆς Ρόδου καὶ ἐκπροσώπων τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοίκησης.

ἡμῶν Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, πέποιθα ὅτι, ὅπου ἡ χάρις καὶ ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ νίκη.

Ἔμπλεως τοῦ θάμβους τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς πραγματικότητος καὶ αὐτῆς τῆς ἐσταυρωμένης δόξης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πορεύομαι εἰς τὴν λαχοῦσαν κατὰ Ρόδον Ἐπαρχίαν μου, ἔχων ὡς σύνθημα τῆς ποιμαντορίας μου τὰ συνθήματα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ζωὴν τῆς ὁποίας συνυπάρχουν μὲν τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀδυναμία, ἡ σταύρωσις καὶ τὸ πάθος, πλὴν ὅμως καὶ ἡ τελικῶς ἐπικρατοῦσα Ἀνάστασις.

Κατὰ τὴν πορείαν μου αὐτὴν πρὸς τὸ Θυσιαστήριον καὶ τὴν ἄνοδόν μου εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν Θρόνον, λαμβάνω ὡς παρακαταθήκην, ἀλλὰ καὶ ὡς βακτηρίαν καὶ στήριγμα τοὺς λόγους τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, διότι, «*εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι*» (Κορ. β΄ 11,30).

Ἐκλεγεὶς καὶ χειροτονούμενος Μητροπολίτης τῆς Παυλικῆς Ρόδου, καθίσταμαι Ποιμενάρχης μέρους τοῦ ἐν Δωδεκανήσῳ πιστοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν μακαριστὸν Γέροντα Χαλκηδόνος κυρὸν Μελίτωνα, «*ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἡγετῶν συνεχίζει τὴν μακραίωνα εὐσεβῆ πατρῴαν παράδοσιν τῆς ἐμμονῆς εἰς τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ὀρθόδοξον πίστιν, τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος αὐτῆς καὶ ὅλας τὰς συναφεῖς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ἐκείνας ἀξίας, αἱ ὁποῖαι συναπαρτίζουν τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν μοναδικότητα τοῦ ἀπὸ κληρονομίας πολιτισμοῦ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, διότι εἶναι παγκοίνως γνωστὸν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Δωδεκανήσου ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ πιστὸς παραμείνας καὶ παραμένων εἰς αὐτό, ἀνεδείχθη ἄξιος ἑαυτοῦ, διασώσας διὰ μέσου ποικίλων ἱστορικῶν περιπετειῶν καὶ καταιγίδων, τὴν ἑαυτοῦ ὀντότητα καὶ προσωπικότητα*».

Θεωρῶν ἐμαυτὸν ἀπὸ Θεοῦ ἰδιαιτέρως ἠλεημένον, διὰ τῆς ἀναδείξεώς μου εἰς πνευματικὸν πατέρα καὶ ποιμενάρχην τοσοῦτον ὑψηλόφρονος λαοῦ, ἔχοντος πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ μὲ τοὺς Κρῆτας, ἀπευθύνω θερμὸν χαιρετισμὸν πρὸς τὸ ἐν Ρόδῳ ποίμνιόν μου καὶ τοὺς ἀνὰ τὸν κόσμον Ροδίους μὲ πρῶτον τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἰταλίας κ. Γεννάδιον.

Τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀνάρρησίν μου εἰς τὸν ἱστορικὸν Θρόνον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου ἐκλαμβάνω ὡς κίνητρον πρὸς ταπείνωσιν καὶ ὡς ἀφετηρίαν προσφορᾶς ὁλοκληρωτικῆς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου μου καὶ διακονίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, εἰς συνέχισιν τῆς τετιμημένης ἀρχιερατείας

τῶν προκατόχων μου Ἀποστόλου, Τιμοθέου, Σπυρίδωνος καὶ Ἀποστόλου τῶν Ἀρχιερέων.

Κατὰ τὴν ἱερωτάτην αὐτὴν στιγμὴν τῆς ζωῆς μου μνημονεύω τοῦ σεπτοῦ ὀνόματος τοῦ πολιοῦ Γέροντός μου, Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κ. Τιμοθέου, μετ᾽ αἰσθημάτων ἀπείρου εὐγνωμοσύνης δι᾽ ὅλα ὅσα ὑπὲρ ἐμοῦ ἐλάλησε καὶ ἔπραξε *«ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός»*. Διὰ βίου παντὸς θὰ εἶμαι εὐγνώμων τῆς εὐδοκίας καὶ τῆς εὐεργετικῆς πατρικῆς αὐτοῦ στοργῆς. Τὰ ἔτη τῆς ὑπηρεσίας μου πλησίον τοῦ Πρωθιεράρχου τῆς Κρήτης ἐσφράγισαν καθοριστικῶς τὴν ζωήν μου, πολλὰ διδαχθέντος ἐκ τῆς μεγάλης πείρας καὶ σοφίας αὐτοῦ. Ὑϊικῶς εὔχομαι ὁ Θεὸς νὰ τοῦ χαρίζῃ ὑγείαν καὶ δύναμιν καὶ μακροημέρευσιν.

Ὡσαύτως μετ᾽ εὐγνωμοσύνης ἀπείρου μνημονεύω τοῦ σήμερον εἰς τὴν χαράν μου μετέχοντος Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Αὐστρίας κ. Μιχαήλ. Ἡ τετραετὴς παρ᾽ αὐτῷ διακονίᾳ, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μου πορείας, ἐσφράγισε τὴν ἱερατικήν μου συνείδησιν καὶ ἐσφυρηλάτησε τὴν ἀγάπην μου καὶ τὴν ἀφοσίωσίν μου πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Πάντοτε ἐστάθη πλησίον μου, παρακολουθῶν τοὺς βηματισμούς μου καὶ ἐπιστηρίζων με καὶ γινόμενος παραμυθία καὶ στήριγμα ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

Ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν Σεβασμιωτάτων καὶ Θεοφιλεστάτων ἁγίων Ἀρχιερέων καὶ Ἱερέων καὶ Διακόνων σύλλογος, σήμερον, μὲ τιμᾶ διὰ τῆς παρουσίας του καὶ μὲ ἐνισχύει διὰ τῆς προσευχῆς του πρὸς ἱκάνωσιν εἰς τὴν νέαν μου διακονίαν.

Μετὰ σεβασμοῦ χαιρετίζω καὶ τοὺς ἐκ Κρήτης ἁγίους Ἀρχιερεῖς, εὐγνώμων διὰ τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν ἀγαπητικὴν αὐτῶν διάθεσιν ἀπέναντί μου.

Ἐκ καρδίας εὐχαριστῶ τὸν ἱερὸν Κλῆρον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης διὰ τὴν ἀδελφικὴν συνεργασίαν καὶ ἀγάπην, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Κνωσοῦ κ. Μακάριον. Ἡ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀγαστὴ συνεργασία μετὰ τοῦ ἁγίου Κνωσοῦ, ἐν μέσῳ κοινῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν, μὲ γνώμονα πάντοτε τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἀδελφικὴ καὶ ἀμέριστος συμπαράστασίς του εἰς τὸ ἔργον μου ὡς Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης ὑπῆρξαν δι᾽ ἐμὲ ἐξαιρέτως σημαντικαὶ καὶ λίαν πολύτιμοι. Διὰ τοῦτο τὸν εὐχαριστῶ ἰδιαιτέρως καὶ πάντοτε θὰ ἐνθυμοῦμαι εὐχαρίστως τὴν κοινὴν ἡμῶν ἀναστροφὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κρήτης.

Χαιρετισμὸν ἀγάπης καὶ τιμῆς ἀπευθύνω πρὸς τὴν Ἀδελφότητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς μετανοίας μου, τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἀγκαρά-

θου, μνημονεύων τοῦ ὀνόματος τοῦ κείραντός με Μοναχὸν Προηγουμένου Γενναδίου Σταυρουλάκη καὶ ἐπικαλούμενος τὴν προστασίαν τῆς Θεοτόκου τῆς Ὀρφανῆς, τῆς ἐφόρου αὐτῆς, καὶ τὰς πρεσβείας τοῦ εὐκλεοῦς αὐτῆς τέκνου Ἁγίου Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἐπιτηρητοῦ τοῦ Ἁγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ὡσαύτως εὐχαριστῶ ὅλας τὰς μοναστικὰς Ἀδελφότητας τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, εἰς τὴν πνευματικὴν ἀναστροφὴν τῶν ὁποίων εὗρον πάντοτε τὴν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν ἀνακούφισιν καὶ ἤντλησα τὴν ἀπαραίτητον δύναμιν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων μου. Τοὺς δίδω τὴν ἀγάπην μου καὶ ζητῶ τὰς προσευχάς των.

Ἐκ τῶν αὐλῶν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὡς κοινῆς Μητρὸς καὶ τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Δωδεκανησίων, ἀπευθύνω χαιρετισμὸν πρὸς τὸ εὐλαβές πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, τὸ ὁποῖον σφόδρα ἠγάπησα καὶ παρὰ τοῦ ὁποίου πολὺ ἠγαπήθην. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προσευχὴ αὐτῶν ἂς μὲ συνοδεύῃ καὶ εἰς τὴν Ρόδον.

Ἐκ βάθους καρδίας εὐγνωμονῶ τοὺς σεβαστοὺς γονεῖς μου Ἰωάννην καὶ Ζουμπουλιάν, δι᾽ ὅσα ὑπέρ ἐμοῦ ἐκοπίασαν. Ἡ εὐχὴ τῶν γονέων μου καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ἀδελφῶν ἂς μὲ συνοδεύουν πάντοτε.

Μνημονεύω μετ᾽ εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνης τῶν κόπων τῶν διδασκάλων μου ἐν Κρήτῃ, Ἀθήναις, Θεσσαλονίκῃ καὶ Γκράτς τῆς Αὐστρίας.

Τέλος, εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας τοὺς μέχρι τοῦδε συνεργάτας μου, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς Ροδίους Κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς τοὺς πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐκδηλώσαντας τὴν ἀγάπην καὶ ἔσπευσαν νὰ μὲ τιμήσουν διὰ τῆς προσωπικῆς ἢ νοερᾶς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν σημερινὴν χαράν μου, ἐξαιρέτως δὲ τὸν Ἀρχιμανδρίτην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ Πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου κ. Παΐσιον Ἀραβαντινόν. Χαιρετίζω ἐν τῷ προσώπῳ του τὸν Κλῆρον καὶ τὰς μοναστικὰς Ἀδελφότητας τῆς λαχούσης μοι Ἐπαρχίας.

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,

«Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα». «Σός εἰμι ἐγώ, σῶσόν με» τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος ταῖς πρεσβείαις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Φανουρίου τοῦ νεοφανοῦς, τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Κωνσταντίνου τοῦ Ὑδραίου καὶ πάντων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ*
τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ κατὰ τὴν δεξίωσιν μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ

Ἱερώτατε Ἀδελφὲ Ἅγιε Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Ἄνθιμε, ἐκπρόσωπε τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, κ.Βουλευτά, κ.Πρόξενε τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὑμεῖς ἅπαντες ἐκ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου καὶ τὰ λαϊκὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας,

Χριστὸς Ἀνέστη!

Ἐγὼ δὲν ἑτοίμασα σήμερα γραπτὴν ἐπίσημον ὁμιλίαν-ἀντιφώνησιν καὶ τὰ χαρτιά, ποὺ ἔχω μπροστά μου, εἶναι κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ἀναφέρω εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου. Ἠθέλησα νὰ ὁμιλήσω ἁπλά, σύντομα, ἀπὸ τὴν καρδιά μου, κατ᾽ αὐτὴν τὴν μεγάλην ἡμέραν, μεγάλην διὰ τὴν ὁμογένειαν τῆς Πόλεως, διὰ τὴν μονὴν τοῦ Μπαλουκλῆ, τὴν ἱστορικὴν ἐδῶ κοντὰ εἰς τὰ τείχη τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, μεγάλην ἡμέραν καὶ διὰ τὴν Κρήτην ἐφέτος ἐδῶ, διότι ἡ Κρήτη μᾶς ἔδωσε σήμερα στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ εὐρύτερα στὴν Ὀρθοδοξία ἕνα ἄξιο κατὰ πάντα Ἱεράρχη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀδελφοῦ Ἁγίου Ρόδου κ. Κυρίλλου.

Ἅγιε Ρόδου, ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἀπέβλεψεν εἰς τὸ πρόσωπόν σας καὶ ὅ,τι ἔγινεν περὶ ὑμᾶς τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἔγινεν «*ὡς ἐν συσσεισμῷ*». «*Οὕτως ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι*». Ἐπαναλαμβάνω καὶ λέγω ὅτι ἀπέβλεψεν εἰς ὑμᾶς τὸ Οἰκουμενικόν μας Πατριαρχεῖον, διότι ἐγνώριζεν ἀπὸ μακροῦ τὴν βιοτήν σας, τὴν μόρφωσίν σας τὴν λιπαράν, τὴν πιστότητα καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὸν Γέροντά σας, εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, καὶ τὴν ἀγάπην, ποὺ σᾶς ἔχει ὅλη ἡ Κρήτη. Καὶ τὸ βλέπουμε σήμε-

* Ἀπομαγνητοφωνημένο κείμενο.

ρα ἐν τῷ προσώπῳ ὅλων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι προσῆλθαν, διὰ νὰ μοιρασθοῦν τὴν χαράν σας ἐπὶ τῷ μεγάλῳ γεγονότι τῆς ζωῆς σας, ὅπως εἶναι ὁ κ. Βουλευτὴς ὁ κ. Σ. Ματζαπετάκης, ὁ Δήμαρχος τῆς γενετείρας σας κ. Δαριβιανάκης, ὁ νέος Πρωτοσύγκελλος Ἀρχιμ. Μεθόδιος Βερνιδάκης, συγγενεῖς καὶ συνεργάτες σας, οἱ ὁποῖοι καὶ κατ᾽ ἰδίαν ἡμιλλῶντο εἰς τὸ νὰ ἐκφράσουν καλοὺς λόγους καὶ ἀγαθὰ αἰσθήματα διὰ τὸ πρόσωπόν σας καὶ διὰ τὴν μέχρι τοῦδε διακονίαν σας εἰς τὴν Κρήτην.

Εἴμεθα πλέον βέβαιοι ὅλοι μας ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ ὅτι θὰ τιμήσετε τὴν ψῆφον τῶν Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, τὴν πρόκρισιν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὰς προσδοκίας της καὶ τὰς ἐλπίδας της τὰς χρηστάς, μὲ τὰς ὁποίας σᾶς προπέμπει εἰς τὴν Ἐπαρχίαν σας. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ ἀγαπηθῆτε καὶ εἰς τὴν Ρόδον, ὅπως εἰς τὴν Κρήτην. Ὅτι θὰ στηρίξετε καὶ θὰ οἰκοδομήσετε τὸ ἐκεῖ ποίμνιόν σας μὲ ὅλας σας τὰς δυνάμεις καὶ θὰ τὸ ὁδηγήσετε εἰς νομὰς σωτηρίους. Ὅτι θὰ τιμήσετε τὸ ὄνομα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν Δωδεκάνησον εὐρύτερον, ἡ ὁποία Δωδεκάνησος, ὅπως καὶ ἡ Κρήτη, διακρίνεται διὰ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν πιστότητά της εἰς τὴν στοργικὴν ποτνίαν μητέρα ὅλων μας, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἐπεχείρησαν ἄλλοτε οἱ Ἰταλοὶ εἰς τὴν Δωδεκάνησον νὰ ἀποκόψουν τὸν ἐκεῖ λαὸν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἐδῶ εὐσεβῆ πηγὴν τοῦ γένους. Ἐπιχειροῦν καὶ σήμερα πολλοὶ καὶ γιὰ τὸν Δωδεκανησιακὸν λαὸν καὶ γιὰ τὸν Κρητικὸν λαὸν νὰ τοὺς στρέψουν πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν, πρὸς ἄλλην δικαιοδοσίαν, πλὴν ματαίως, διότι καὶ οἱ Δωδεκανήσιοι ἔχουν κατ᾽ ἐπανάληψιν διαδηλώσει τὴν πιστότητά τους εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ οἱ Κρῆτες μὲ πρόσφατον τὸ ψήφισμα τῆς Ἱεραρχίας τῆς Μεγαλονήσου, καὶ ἑπομένως, ἐπαναλαμβάνω, ματαιοπονοῦν ὅσοι νομίζουν ὅτι θὰ κατορθώσουν νὰ στρέψουν τὸ ρεῦμα πρὸς ἄλλην κοίτην. Τὰ Δωδεκάνησα καὶ ἡ Κρήτη, μαζὶ μὲ τὰς ἑκασταχοῦ ἄλλας Ἐπαρχίας τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀνὰ τὴν οἰκουμένην, θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ἀποτελοῦν πολυτίμους λίθους εἰς τὸ διάδημα τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον διάδημα, ὅπως γνωρίζετε, μέχρι καὶ τῶν ἡμερῶν μας μετατρέπεται εἰς ἀκάνθινον στέφανον ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ὤφειλον, τουλάχιστον ἐκ στοιχειώδους εὐγνωμοσύνης, νὰ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ βοηθοῦν τὴν Μητέρα Ἐκκλησία καὶ θὰ τῆς παρέχουν πνευματικὴν ἀναψυχὴν εἰς τὰ καθημερινὰ παθήματα καὶ μαρτύριά της. Ἔχει πολλοὺς ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, οἱ ὁποῖοι τὴν ὑποβλέπουν, τὴν ὑποσκάπτουν, θέλουν νὰ τὴν βλάψουν, ἔτσι ὥστε νὰ μὴν χρειάζεται καὶ ἄλλους νεωτέρους ἐξ Ἑλλάδος. Εὐχαριστοῦμεν

ὅλους ἐσᾶς, οἱ ὁποῖοι προσήλθατε καὶ ἐτιμήσατε αὐτὴν τὴν μεγάλην ἡμέραν. Εὐχαριστοῦμεν τὸν Ἅγιον Σασίμων, τὴν περὶ αὐτὸν Διαχειριστικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, τὸν κ. Καραγιάννην, τὸν κ. Καλαμάρην, τὸν κ. Σαμαρτζῆν καὶ τὰς ἀδελφάς, αἱ ὁποῖαι ἔρχονται κατὰ καιροὺς ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐκ Ρουμανίας καὶ βοηθοῦν καὶ διακονοῦν μὲ τόσην πιστότητα καὶ ἀφοσίωσιν. Σήμερα εἴδαμε ἰδιαιτέρως τὰ καλὰ ἔργα τῶν χειρῶν των, ποὺ ἐστόλισαν ὅλο τὸ μοναστήρι μὲ λουλούδια, μὲ κόκκινα αὐγά, μὲ τὴν στοργὴν καὶ μὲ τὴν ἀφοσίωσίν των. Ὁ Θεὸς νὰ τὰς ἀνταποδίδει κατὰ τὴν καρδίαν των.

Τώρα, τί εἶναι αὐτὸ τὸ χαρτί, ποὺ ἔχω μαζί μου; Πρὸ ἡμερῶν θὰ διαβάσατε ἢ θὰ ἀκούσατε ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐδέχθη ἕναν Καρδινάλιον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ἦλθε νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης καὶ τῆς Δύσεως εὐρύτερον, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1204 ἀπὸ τοὺς Λατίνους, ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους, τὴν κατάληψιν καὶ ὅλα ὅσα ἐπηκολούθησαν βάρβαρα καὶ ἀπαράδεκτα. Τὴν δίωξιν, τὴν ἀπογύμνωσιν τῆς Πόλεως ἀπὸ τὰ κειμήλιά της, πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων βρίσκονται μέχρι σήμερα εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Δύσεως. Διαβάζοντας καὶ προετοιμαζόμενος, διὰ νὰ ὑποδεχθῶ τὸν Καρδινάλιον καὶ διὰ νὰ ἑτοιμάσω τὴν προσφώνησίν μου πρὸς αὐτόν, συνήντησα καὶ κάτι, ποὺ ἀφορᾶ ἐδῶ τὸ Μπαλουκλῆ. Γι᾽ αὐτὸ τὸ ἔφερα σήμερα, θὰ τὸ μοιραστῶ μαζί σας, νὰ μάθουμε ὅλοι μαζὶ τί ἔγινε τότε καὶ πῶς ἔληξε αὐτὴ ἡ θλιβερὰ ἱστορία, ὕστερα ἀπὸ 57 χρόνια. Ἀπὸ τὸ 1204 διήρκεσε ἡ κατάληψις τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τὸ 1261.

Αὐτά, ποὺ θὰ σᾶς διαβάσω, εἶναι τὸ τέλος τῆς θλιβερᾶς ἱστορίας. Ὁ Αὐτοκράτωρ, ποὺ ἦταν τότε στὴ Νίκαια, καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ὅταν ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Πόλη, μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σταυροφόρων, πῆγαν στὴν Νίκαια τῆς Βιθυνίας καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπ᾽ ἐκεῖ ἔστειλε, διόρισε τὸν Μιχαὴλ Στρατηγόπουλο ὡς Στρατηγὸν εἰς τὴν Θράκην. Ὅταν λοιπὸν τὸ 1261 τὸν ἔστειλεν ὁ Αὐτοκράτωρ στὴν Θράκη, τοῦ ἔδωσε ὁδηγίες νὰ μὴν ἐπιτεθῇ στὴν Πόλη, γιὰ νὰ τὴν ξαναπάρῃ ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Ὁ τελευταῖος εἶχε μαζὶ του μόνον 800 ἄνδρες. Ἀλλά, καθὼς διερχόταν ἀπὸ τὴν περιοχὴ πίσω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη οἱ Ἕλληνες ἀγρότες, οἱ λεγόμενοι θεληματάριοι, δηλαδὴ ἐθελοντές, ποὺ εἶχαν φίλους μέσα στὴν Πόλη, ἔσπευσαν νὰ τὸν συναντήσουν καὶ τοῦ ὑπέδειξαν ὅτι δὲν θὰ παρουσιαζόταν ποτὲ καλύτερη εὐκαιρία, γιὰ νὰ καταλάβῃ τὴν Πόλη ἀπὸ ὅ,τι σὲ ἐκείνη τὴν περίπτωση. Τὸ τελευταῖο σῶμα

στρατιωτῶν, ποὺ εἶχε ἔλθει ἀπὸ τὴν Γαλλία (Λατῖνοι ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Πόλεως), εἶχε ἀποπλεύσει στὴ Μαύρη θάλασσα μὲ τὸν ἑνετικὸ στόλο, προκειμένου νὰ καταλάβῃ τὴν Δαφνουσίαν. Θὰ μποροῦσε νὰ πραγματοποιηθῇ μία αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν ἀπουσία τους. Παρὰ τὶς διαταγὲς τοῦ Αὐτοκράτορα ἡ εὐκαιρία ἦταν τόσο καλή, ὥστε δὲν ἔπρεπε νὰ χαθῇ. Ὁ Στρατηγόπουλος ὁδήγησε τοὺς ἄνδρες του στὰ πέριξ τῆς πρωτεύουσας καὶ τοὺς ἔκρυψε κοντὰ στὸ ἱερὸ πηγάδι τοῦ Μπαλουκλῆ, κάπου ἐδῶ, ποὺ βρισκόταν περίπου μισὸ μίλι ἀπὸ τὴν πύλη τῆς Πηγῆς ἤ, ὅπως λέγεται διαφορετικά, ἀπὸ τὴν πύλη τῆς Συληβρίας. Ἐδῶ, πολὺ κοντὰ λοιπόν, διεξήχθησαν ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα, ποὺ ὁδήγησαν εἰς τὸ τέλος τῆς καταλήψεως τῆς Πόλεώς μας ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Πύλη λοιπὸν τῆς Συληβρίας, μιᾶς ἀπὸ τὶς σημαντικὲς εἰσόδους πρὸς τὴν Πόλη μέσῳ τῶν χερσαίων τειχῶν. Οἱ ἐθελοντὲς τοῦ Στρατηγόπουλου δὲν τὸν εἶχαν ἐξαπατήσει, ὅταν τοῦ ἔλεγαν ὅτι εἶχαν φίλους στὴν Πόλη. Πιθανὸν κάθε Ἕλληνας ἦταν καὶ ἕνας κρυφὸς ὀπαδὸς τοῦ Μιχαήλ. Ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης, ὁ ὁποῖος πέθανε τὸ 1282 καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἔγραψε τὰ γεγονότα, ὅταν ἦταν ἀκόμη νωπὰ στὴ μνήμη του, προσφέρει τὴν πιὸ ἀξιόπιστη μαρτυρία περὶ τῶν ὅσων συνέβησαν. Ὁ τελευταῖος γράφει:

.....

Αὐτὴ ἡ Πόλις εἶδε καὶ ἔζησε πολλά, πάρα πολλὰ στὴ μακρὰ ἱστορία της καὶ μαζὶ μὲ τὴν Πόλη καὶ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἕδρα της ἐδῶ, ἔχει τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν της ἐδῶ, ἔχει τὰ παθήματα καὶ τὰ μαρτύριά της ἐδῶ, πάλαι τε καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτων, καὶ ἡ ὁποία Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία μὲ ὅλους ἐσᾶς, μὲ τὸν νέον Ἱεράρχην μας, μὲ ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν πρόνοιάν του θὰ ζήσῃ, θὰ μεγαλουργήσῃ καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ἐδῶ ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ ἐδῶ θὰ φωτίζῃ, θὰ ἀκτινοβολῇ, θὰ στηρίζῃ τὴν οἰκουμένην ὅλη, εἰς πεῖσμα πολλῶν.

Χριστὸς Ἀνέστη καὶ χρόνια πολλά!

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Ἰκονίου κ. Θεόληπτε, ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Καρθαγένης κ. Χρυσόστομε, ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ.κ. Πέτρου,

Πανοσιολογιώτατε Ἅγιε Ἔξαρχε κ. Θεόκτιστε, ἐκπρόσωπε τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Εἰρηναίου,

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε τῶν ἐν Ἀθήναις Ρωμαιοκαθολικῶν κ. Νικόλαε,

Πανοσιολογιώτατε Πατριαρχικὲ Ἔξαρχε Πάτμου κ. Ἀντίπα,

Ἐξοχώτατε Κύριε Ὑπουργὲ Αἰγαίου,

Ἀξιότιμοι κ.κ. Βουλευταί,

Ἀξιότιμε κ. Γραμματεῦ τῆς Περιφερείας Νοτίου Αἰγαίου,

Ἀξιότιμε κ. Νομάρχα,

Κύριοι ἐκπρόσωποι τοῦ Στρατοῦ, τῶν Σωμάτων ἀσφαλείας καὶ τῆς Τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως,

Ἐντιμότατοι Ἄρχοντες,

Λαὲ τοῦ Κυρίου ἠγαπημένε.

«Χάριν ἔχω τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς τὴν διακονίαν ταύτην» (Α΄ Τιμ. α΄ 12). Διακονίαν πίστεως ἐν Χριστῷ, ἀγάπης θείας καὶ ἀνυπερβλήτου καὶ ἐλπίδος ζωῆς αἰωνίου. Διακονίαν τῆς ὁποίας πρῶτος ἐκφραστὴς καὶ αἰώνιος μυσταγωγὸς ὑπάρχει αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος αὐτῆς. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου ἀκαταπαύστως διακηρύσσει: *«Οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι»* καὶ *«ἑαυτὸν ἔδωκε γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ Σταυροῦ»*.

«Χάριν», λοιπόν, *«ἔχω τῷ Κυρίῳ ἡμῶν»*. Διότι Ἐκεῖνος κατὰ τὸ πολὺ

αὐτοῦ ἔλεος, τὴν ἄπειρον συγκατάβασιν καὶ τὴν ἀνεξιχνίαστον φιλανθρωπίαν ἐπέβλεψεν ἐπ' ἐμέ, «*τὸν μικρὸν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου καὶ ἐλάχιστον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου καὶ ἔχρισέ με ἐν τῷ ἐλαίῳ τῆς χρίσεως αὐτοῦ*» καὶ ἐτοποθέτησέ με διάκονον τῆς ἁγιωτάτης Παυλικῆς τῶν Ροδίων Ἐκκλησίας, ἐναποθέτων ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων ὤμων τῆς ἐλαχιστότητός μου τὴν ὑπερβαλλόντως τιμητικῆς εὐθύνης ἀποστολικὴν διακονίαν τῆς θεοσώστου καὶ ἱστορικῆς ταύτης Ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, «*πιστόν με ἡγησάμενος θέμενος εἰς τὴν διακονίαν ταύτην*».

Ἔρχομαι δὲ σήμερον πρόθυμος εἰς τὴν βουλὴν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ καὶ τὴν ἐπιταγὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ ἀρχίσω τοὺς ποιμαντικούς μου βηματισμοὺς καὶ τὴν ἄσκησιν τῆς ἀνατεθείσης μοι διακονίας, ὄχι μὲ τὴν πεποίθησιν ἰδιαιτέρων προσωπικῶν ἱκανοτήτων ἢ κατὰ κόσμον προσόντων ἢ ἐξιδιασμένης ἐμπειρίας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἀλλὰ μὲ τὴν βεβαιότητα τῆς παρουσίας καὶ ἐνεργείας τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον «*ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, διαιροῦν τὰ χαρίσματα*». Ἔρχομαι, βεβαίως, μὲ τὴν συνείδησιν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ποιμένος, μεγάλην ἔχοντος τὴν εὐθύνην ἔναντι τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ χριστωνύμου λαοῦ, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ μὲ τὴν αἴσθησιν τῆς δωρεᾶς τοῦ ποιμαινομένου, συμποιμαινομένου καὶ παρακαλουμένου μετὰ τοῦ ποιμνίου τῆς λαχούσης μοι παροικίας ὑπὸ τῆς ράβδου καὶ βακτηρίας τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Ἀρχιερέως καὶ Ἀρχιποίμενος Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀναλαμβάνων σήμερον τὴν διακονίαν μου ὑπὸ πολλῶν συνέχομαι συναισθημάτων, τῶν ὁποίων παραλείπω τὴν περιγραφήν, διὰ νὰ μὴ περιπέσω εἰς τὸ ἀτόπημα τῆς συναισθηματικῆς βαττολογίας καὶ κουράσω τὴν ἀγάπην σας. Ἁπλῶς ἐξομολογούμενος ἐπισημαίνω ὅτι αἰσθάνομαι τὴν «*χαράν μου πεπληρωμένην*». Πεπληρωμένην διὰ δύο λόγους. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ τόπος καὶ χῶρος, εἰς τὸν ὁποῖον καλοῦμαι νὰ πληροφορήσω καὶ νὰ ἐκπληρώσω τὴν διακονίαν ταύτην. Ὁ δεύτερος εἶναι ὁ φορέας καὶ ὁ ἐνσαρκωτής της.

Τόπος καὶ χῶρος εἶναι ἡ Ρόδος. Τὸ μαργαριτάρι τῆς Μεσογείου, «τὸ σμαραγδένιο νησί», ὅπως προσφυῶς ἔχει χαρακτηρισθῆ. Τὸ νησὶ τῶν Δωδεκανήσων, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία χάνεται εἰς τὰ βάθη τῆς ἱστορίας καὶ τὸ ὁποῖον ἔγραψε λαμπρὰς ἱστορικὰς σελίδας ἀπὸ τῆς πρωΐμου ἀρχαιότητος μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Μὲ τὴν διαχρονικὴν παρουσίαν εἰς τὸ γίγνεσθαι τοῦ εὐρυτέρου Ἑλληνισμοῦ καὶ τὰς ἐξαιρέτους ἐπιδόσεις εἰς

τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καὶ τὴν οἰκονομίαν. Μὲ τὰς ἀνεπαναλήπτους φυσικὰς καλλονάς, τοὺς ἀρχαιολογικοὺς θησαυρούς, τὰ χριστιανικὰ καὶ μεσαιωνικὰ μνημεῖα. Μὲ τὰς ἐκκλησίας, τὰ μοναστήρια καὶ τὰ προσκυνήματα, τὰ ὁποῖα ἀποτυπώνουν τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν εὐλάβειαν αἰώνων. Τὸ νησὶ τοῦ Ἡλίου κατὰ τὴν μυθολογίαν καὶ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος, τὸ ὁποῖον, ἀφότου ἐγνώρισε τὸν ἀληθινὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης διὰ στόματος τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου τοῦ Πρωτοκορυφαίου, δὲν ἔπαυσε διαχρονικῶς νὰ ἐκπέμπῃ τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, εἴτε κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δόξης, ὅτε ἀπετέλει τὴν Μητρόπολιν ὅλου τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἴτε κατὰ τοὺς δυσχειμέρους χρόνους τῆς δουλείας ἀλλοδόξων καὶ ἀλλοθρήσκων κατακτητῶν.

Φορεὺς καὶ ἐνσαρκωτὴς εἶσθε σεῖς, ὁ εὐσεβὴς ροδιακὸς λαός. Λαὸς εὐγενὴς καὶ φιλοπρόοδος, ὁ ὁποῖος «*συνεχίζει τὴν μακραίωνα εὐσεβῆ πατρῴαν παράδοσιν τῆς ἐμμονῆς εἰς τὴν ἁγίαν Ὀρθόδοξον πίστιν, τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος αὐτῆς, καὶ ὅλας τὰς συναφεῖς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ἐκείνας ἀξίας, τὰς συναπαρτιζούσας τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν μοναδικότητα τοῦ ἀπὸ κληρονομίας πολιτισμοῦ τοῦ ἡμετέρου εὐσεβοῦς Γένους*». Λαός, ὁ ὁποῖος «*ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ πιστὸς παραμείνας καὶ παραμένων εἰς αὐτό, ἀνεδείχθη ἄξιος ἑαυτοῦ, διασώσας διὰ μέσου ποικίλων ἱστορικῶν περιπετειῶν καὶ καταιγίδων, τὴν ἑαυτοῦ ὀντότητα καὶ προσωπικότητα*». Λαὸς μὲ πίστιν καὶ παράδοσιν, μὲ ἐνέργειαν καὶ δυναμικότητα, μὲ ἀξιοπρέπειαν, φρόνημα καὶ ἦθος, τῶν ὁποίων τὴν μαρτυρίαν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας κατέθεσε ἔναντι παντὸς τιμήματος κόπου καὶ θυσίας.

Αἰσθάνομαι ὑπερήφανος ὅτι ἔρχομαι σήμερον πρὸς ἐσᾶς. Θέλω δὲ νὰ σᾶς εἴπω ὅτι δὲν αἰσθάνομαι ὅτι ἔρχομαι ἐκ γῆς ἀλλοτρίας καὶ ἀλλοδαπῆς, ἀλλὰ ὅτι κατέφθασα ὡς οἰκεῖος πρὸς οἰκείους. Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν Κρήτην, ἡ ὁποία πάντοτε εἶχε στενοὺς δεσμοὺς μὲ τὴν Ρόδον, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ Ἡρακλείου, πόλεως συνδεθείσης πρὸ ἐτῶν διὰ ἀδελφοποιήσεως μὲ τὴν πόλιν τῆς Ρόδου. Εἰς τὸν ἱστορικὸν χῶρον τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου ἡ Ρόδος ἐμφανίζεται τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἐγκατεστάθησαν ἐδῶ ἄποικοι ἐκ τῆς Μινωϊκῆς Κρήτης. Εἰς καιροὺς δυσκόλους καὶ χαλεπούς, κατὰ τὴν Βενετοκρατίαν, ὅτε ἡ Κρήτη δὲν εἶχεν Ὀρθοδόξους Ἐπισκόπους, ὁ Ὀρθόδοξος Ἐπίσκοπος τῆς Ρόδου ἦτο εἷς ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐχειροτόνουν τοὺς ὑποψηφίους Κρῆτας ἱερεῖς, τοὺς ἐδῶ ἀφικνουμένους, διὰ νὰ λάβουν τὴν χειροτονίαν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν οἴκαδε εἰς διακονίαν τοῦ κρητικοῦ λαοῦ διὰ τὸν ἀγῶνα πρὸς διάσωσιν τῆς αὐτοσυνειδησίας του. Εἰς καιροὺς ἐπα-

ναστάσεων καὶ σφαγῶν πολλοὶ ἦσαν οἱ Κρῆτες, οἱ ὁποῖοι κατέφυγον ἐδῶ, διὰ νὰ διασώσουν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωήν των καὶ εὗρον εἰς τὴν Ρόδον τὴν νέαν φιλόξενον πατρίδα των. Πολλοὶ Κρῆτες ζοῦν καὶ ἐργάζονται καὶ σήμερον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ Ρόδιοι εἰς τὴν Κρήτη, ἀποτελοῦντες ζωντανὰ κύτταρα τῶν δύο τοπικῶν κοινωνιῶν καὶ συμβάλλοντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδόν των. Ὑπάρχει κοινότης παραδόσεων, ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἀλλά, καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἡ κοινὴ Μητέρα, ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἡ ἐγγύησις καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀδελφοσύνης τῶν δύο νήσων.

Ἐρχόμενος, λοιπόν, πρὸς ἐσᾶς καὶ ἔχων κατὰ νοῦν ὅτι *«πάντες διάκονοι Θεοῦ ἐσμεν»* καὶ ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος, κατὰ τὴν παύλειον προτροπὴν πρὸς τὸν Ἀπόστολον Τιμόθεον, ὀφείλει νὰ πληροφορήσῃ καλῶς τὴν διακονίαν του, δὲν προτίθεμαι κατ᾽ αὐτὴν τὴν ὥραν νὰ ἐκθέσω προγράμματα καὶ νὰ δώσω ἐπαγγελίας. Θὰ προτιμήσω ἀντὶ τῶν λόγων τὴν σιγήν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ συντελεῖται τὸ ἔργον τῆς διακονίας μου καὶ τοῦ ὁποίου μάρτυρες καὶ κριταὶ θὰ κληθῆτε ἐσεῖς καὶ ὁ δικαιοκρίτης Θεός.

Ἓν ὅμως θὰ ἀναφέρω, τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελῇ τὸν κανόνα καὶ τὸν στόχον τῆς ἐπισκοπικῆς μου διακονίας. Θὰ δουλεύσω κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, θὰ ἐπιτελέσω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ θὰ ἀποκαλύψω εἰς τὸν λαόν του τὸ σωτήριον ἔργον τῆς θείας οἰκονομίας του, τὸ ὁποῖον δι᾽ ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τὸν σύμπαντα κόσμον ἐπετέλεσε ἡ ἀπέραντος ἀγάπη του. Καὶ ποθῶ ἐρχόμενος πρὸς ἐσᾶς, νὰ σᾶς διακονήσω ὡς Ἐπίσκοπος *«ἐν ἀγάπῃ, ἐν ἁπλότητι καὶ καθαρότητι καρδίας»*, *«γενόμενος τοῖς πρεσβυτέροις συμπρεσβύτερος, τοῖς διακόνοις συνδιάκονος, τοῖς ἀσθενέσι συνασθενής, τοῖς πτωχοῖς συμπτωχεύων, τοῖς πειραζομένοις συμπειραζόμενος»*, πιστὸς εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἀπ. Παύλου: *«Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ, τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐχ ἐγὼ πυροῦμαι;»*.

Καλούμενος δὲ νὰ πληροφορήσω τὴν διακονίαν μου εἰς τὴν Ρόδον, γνωρίζω καλῶς τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς κλήσεώς μου. Διότι ἡ Ρόδος, περισσότερον ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων περιοχῶν, ἔχει τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς κατ᾽ ἔτος ἐπισκεψιμότητος ὑπὸ χιλιάδων ἀνθρώπων, διαφόρων φυλῶν καὶ γλωσσῶν, ἀλλοδόξων καὶ ἀλλοθρήσκων. Καὶ ὀφείλομεν ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἐργασθῶμεν, διὰ νὰ βιώσωμεν τὴν αὐθεντικότητα τῆς πίστεως καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, πρῶτοι ἐμεῖς, διὰ νὰ δώσωμεν γνησίαν μαρτυρίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι. Πιστεύω δὲ ὅτι κατανοοῦμεν ἅπαντες τὴν πρὸς τοῦτο ὀφειλήν μας ἔναντι τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου καὶ τῆς παρακαταθήκης τῶν πατέρων μας.

Διὰ τοῦτο πατρικῶς παραινῶ νὰ ἔχετε πάντοτε αὐτὸ κατὰ νοῦν, ἰδιαιτέρως δὲ ὁ ἱερὸς κλῆρος, ὥστε νὰ ἐπιτελῶμεν τὴν διακονίαν μας, ἢ μᾶλλον τὴν συνδιακονίαν, *«συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι ἐν ὑπομονῇ πολλῇ»*.

Παρακαλῶ δὲ ἐκ καρδίας: *«Ἀδελφοί, μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν»*.

«Στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις».

«Πιστεύετε εἰς Θεὸν» καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του.

«Ἀγαπήσατε τὸν Θεὸν καὶ εὑρήσετε χάριν ἐνώπιον Αὐτοῦ. Μηδὲν προτιμήσητε τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ».

«Εἰρηνεύετε μετὰ πάντων».

«Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις».

Μείνετε ὡς κλήματα ἐν τῇ ἀμπέλῳ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἵνα φέρητε καρπὸν πολύν, ἔχοντες πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι *«μείζων ὁ ἐν ἡμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ»*.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ὥραν θερμὰς εὐχαριστηρίους προσρήσεις ἀπευθύνω ἐκ βάθους καρδίας, ἐν εὐγνωμοσύνῃ καὶ ὑπακοῇ πολλῇ, πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριάρχην κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ, τὸν ἔχοντα τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν τιμήν, τὴν ὁποίαν ἐπεφύλαξεν εἰς τὴν ἐλαχιστότητά μου, καθιστῶν με, διὰ τῆς τιμίας ψήφου τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων τῶν συγκροτούντων τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἐπίσκοπον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ποιμένα τῆς νευραλγικῆς Μητροπόλεως Ρόδου. Ἡ ἀπόφασίς Του αὕτη, προϊὸν τῆς πατρικῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἀνυστάκτου ἐνδιαφέροντός Του διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν προαγωγὴν τοῦ ἐν Ρόδῳ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, μέρους τοῦ ποιμνίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, μεγιστοποιεῖ τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης μου. Καὶ βλέπων Αὐτὸν σήμερον παρόντα, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐκπροσωποῦντος Αὐτὸν Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰκονίου κ. Θεολήπτου, ὑπόσχομαι ὅτι θὰ καταβάλλω ὅλας μου τὰς δυνάμεις, ὥστε νὰ ἐμφανίσω ἐμαυτὸν ἄξιον τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῶν προσδοκιῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Ἡ ἄνευ ὅρων καὶ ὁρίων ὑπακοὴ καὶ ἡ υἱικὴ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν Του καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὸν θεσμὸν καὶ τὰ δίκαια τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριαρχείου θὰ ἀποτελοῦν ἀρχὰς ἀπαραβάτους τῆς ἐπισκοπικῆς διακονίας μου.

Πρὸς τοὺς Μακαριωτάτους Πατριάρχας Ἀλεξανδρείας κ.κ. Πέτρον καὶ Ἱεροσολύμων κ.κ. Εἰρηναῖον, οἱ ὁποῖοι ἠγαθύνθησαν νὰ ἐκπροσωπηθοῦν διὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρθαγένης κ. Χρυσοστόμου καὶ τοῦ πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου καὶ Ἐξάρχου τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Ἀθήναις κ. Θεοκτίστου ἀντιστοίχως, ἐκφράζω χρεωστικῶς τὰς εὐχαριστίας μου ἐξαιτούμενος τὰς θεοπειθεῖς αὐτῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Χρέος ἱερὸν καὶ ἐπιβεβλημένον αἰσθάνομαι ὅπως ἐκφράσω ἐκ βάθους ψυχῆς τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὸν πολιὸν Γέροντά μου, τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κ. Τιμόθεον, ἐκπροσωπούμενον ὑπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Ἀνθίμου. Ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἐμαθήτευσα παρὰ τοὺς πόδας του, εἰς ἐκεῖνον ὀφείλω τὸ ἐκκλησιαστικῶς ζῆν. Ἐκεῖνος μὲ εἰσήγαγε εἰς τὴν ἱερωσύνην καὶ μὲ ἐτίμησε διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης του. Ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀναστροφή του ἀποτελεῖ παρακαταθήκην δι᾽ ἐμὲ καὶ ἡ εὐχή του βακτηρίαν καὶ ἐπιστηριγμὸν εἰς τὴν πορείαν μου.

Εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστίας ὀφείλω εἰς τὸν παριστάμενον καὶ χαίροντα Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Αὐστρίας κ. Μιχαήλ. Τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἡ ἀγάπη του μὲ συνώδευον πάντοτε καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ συμπαράστασίς του ἀπετέλεσαν δύναμιν δι᾽ ἐμὲ εἰς τὴν μέχρι σήμερον διακονίαν μου.

Τοὺς τιμῶντάς με διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν ὑπερλίαν μοι σεβαστοὺς καὶ ἀγαπητοὺς συνεπισκόπους καὶ ἀξίους τῆς Ἐκκλησίας Ἱεράρχας, ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ταπεινότητά μου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν κόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεβλήθησαν, διὰ νὰ λαμπρύνουν καὶ νὰ πολλαπλασιάσουν τὴν χαρὰν τῆς πανηγύρεως.

Τὴν εὐχαριστίαν ἐπίσης ἀποδίδω εἰς τοὺς προσφωνήσαντας ἀγαπητοὺς ἄρχοντας καὶ πνευματικοὺς λειτουργούς, τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, δι᾽ ὅσα πλουσίως περὶ τῆς ἐλαχιστότητός μου ἐλάλησαν ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας αὐτῶν.

Τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργούς, τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ἐκπροσώπους τῶν διαφόρων συλλόγων καὶ σωματείων καὶ τὸν περιεστῶτα καὶ τιμῶντά με σήμερον λαόν, τοὺς Ροδίους, καὶ τούς συνοδεύσαντάς με ἐκ τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς παρισταμένους ἀπὸ καρδίας καὶ ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ εὐχαριστῶ.

Καθηκόντως ὀφείλω τὸν σεβασμόν μου πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον προκάτοχόν μου Μητροπολίτην πρώην Ρόδου κ. Ἀπόστολον, ὁ ὁποῖος ἐπὶ

δεκαεξαετίαν διηύθυνε τοὺς οἴακας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου καὶ ἐποίμανε θεαρέστως καὶ εὐδοκίμως τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου. Ἡ εὐχή του ἂς σκιάζει πάντοτε τόσον τὸν εὐσεβῆ ροδιακὸν λαόν, ὅσο καὶ ἐμὲ τὸν εἰς διαδοχήν του κληθέντα. Τὸ ἐνδιαφέρον μου καὶ ἡ υἱική μου ἀγάπη καὶ συμπαράστασις πρὸς τὸ πρόσωπόν του θὰ εἶναι ἀμέριστος.

Μνημονεύω, ἐπίσης, τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀρχιερατευσάντων μακαριστῶν Μητροπολιτῶν Ρόδου Ἀποστόλου, Τιμοθέου καὶ Σπυρίδωνος, Ἱεραρχῶν ἐπιφανῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον ἀπετέλεσε γνησίαν ἐκκλησιαστικὴν μαρτυρίαν εἰς καιροὺς δυσκόλους καὶ χαλεπούς, ξενικῆς κατοχῆς τοῦ πρώτου καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῶν δύο ἄλλων. Ἂς εἶναι ἡ αἰωνία μνήμη αὐτῶν, ὡς καὶ πάντων τῶν ἀοιδίμων προκατόχων μου, ἀπὸ Προχόρου, τοῦ κατὰ τὴν παράδοσιν πρώτου Ἐπισκόπου τῆς νήσου, ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ὁποίων καλοῦμαι νὰ βηματίσω. Εὐλαβῶς καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ προσέρχομαι.

Κατασπαζόμενος τὴν θεοτίμητον δεξιὰν τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἡμῶν κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, ἐξαιτούμενος τὰς εὐχὰς τῶν συμπαρόντων Ἁγίων Ἀρχιερέων, ἐπικαλούμενος τὰς προσευχὰς τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου καὶ τῶν μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων τῆς νήσου, σταχυολογῶν τὴν ἀγάπην τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ μας, τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν προκρίτων, τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου, προσέρχομαι ἤδη εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἐμπιστευθείσης μοι διακονίας.

Ἐλπίζω καὶ πιστεύω ὅτι εἰς τὴν διακονίαν μου θὰ ἔχω συναντιλήπτορα καὶ βοηθὸν τὸν ἱερὸν κλῆρον, ὅτι θὰ τύχω τῆς ἀμερίστου καὶ εἰλικρινοῦς συμπαραστάσεως καὶ συνδρομῆς τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καὶ ὅλου τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. Παρέχω δὲ τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἔρχομαι πλήρης ἀγάπης πρὸς ὅλους. Μόνη μου ἀνταμοιβὴ θὰ εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συνεργασία σας, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ θὰ ἀντλῶ δυνάμεις, διὰ νὰ πληροφορήσω μεταξύ σας τὴν διακονίαν μου, πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ἔπαινον καὶ αὔξησιν τῆς ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ λέγω: *«Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης· εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ».*

«Τὰς εὐχάς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ». «Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου. Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν».

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀδελφοί. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰκονίου κ. ΘΕΟΛΗΠΤΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,
ἐντιμότατοι ἄρχοντες,
παμφίλτατοι καὶ ἠγαπημένοι Ρόδιοι.
Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Ρόδου κ. Κύριλλε.

Ἡ ἡμέρα αὐτή, ἡ ὁποία ἐπιστέφει τὴν προλαβοῦσαν ἑορτὴν τῆς ἁγ. Πεντηκοστῆς, ὡς ἀπόδοσις καὶ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ σωτηριολογικοῦ κύκλου τῆς θείας καὶ Δεσποτικῆς Οἰκονομίας τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπελέγη διὰ τήν, κατὰ τὰ κρατοῦντα, ἀνάληψιν τῆς λαχούσης εἰς Σὲ Ἐκκλησιαστικῆς παροικίας.

Θὰ ἦταν, λοιπόν, παράλειψις καὶ ἡμαρτημένη ἀθέτησις, ἐὰν τὸ μέγα γεγονὸς τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐπιδημίας, τὸ ὁποῖον ζωογονεῖ, διέπει, συνέχει, περιφυλάσσει, καθοδηγεῖ, καὶ ἀνακαινίζει τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν δὲν ἀπετέλει τὴν ἔναρξιν τοῦ νουθετηρίου τούτου λόγου.

Καὶ ὁ νουθετήριος αὐτὸς λόγος δὲν εἶναι ἔκφρασις καὶ σκέψις τοῦ ταπεινῶς ἱσταμένου ἐν μέσῳ τῆς χαριέσσης Ἐκκλησίας τῶν Ροδίων, ἀλλ' πίστευμα καὶ βουλὴ τῆς ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κυρίου ἡμῶν κυρίου Βαρθολομαίου, ὑποστασιουμένης Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τῆς ἀρχεγόνου, καλλιγόνου, πολυφόρου καὶ πολυφόρτου Μητρὸς ὅλων ἡμῶν.

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ συναίσθησις τῆς πολλαπλῆς ἱερότητος τῆς ὥρας ταύτης συνέχει με καὶ διὰ τοῦτο ζητῶ τὴν εὐμενῆ Ὑμετέραν ἐπιείκειαν.

Εἶναι, λοιπόν, ἰδιαιτέρως κεχαριτωμένη ἡ σύμπτωσις τῆς πρώτης Σου αὐτῆς ἐπαφῆς μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν παροικοῦσαν τὴν μεγαλώνυμον νῆσον τῆς Ρόδου, καθ' ἣν στιγμὴν νωπαὶ εἰς τὰς ἀκοάς μας ἠχοῦν αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ὡς περιγράφει ὁ θεηγόρος Λουκᾶς τὴν κάθοδον καὶ ἔλευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τοὺς Ἀποστόλους: *«Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας... καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος Ἁγίου»*.

Τὴν ταυτόσημον ἐπανάληψιν τῶν ἀνεπαναλήπτων ζῇ μυστηριακῶς ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τότε μέχρι τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν, ὁπόταν προσδοκᾷ ἐκτενέστερον τὴν γεῦσιν τῶν ἐν ἀληθείᾳ πιστευομένων, καὶ δι' αὐτῆς τῆς καινῆς διαθήκης καὶ καινῆς πρακτικῆς ἔλαβες πεῖραν καὶ γνῶσιν τῆς Πεντηκοστῆς πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν μαρτυροῦσαν καὶ παραδίδουσαν τὴν Πεντηκοστήν.

Ἴσως, καὶ μᾶλλον βεβαίως, δὲν θὰ ἔχῃς ἀκόμη συνέλθει ἀπὸ τὸν ἐκκωφαντικὸν ἦχον τῆς *«βιαίας πνοῆς»* καὶ δὲν θὰ ἔχῃς προσαρμοσθῆ εἰς τὴν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν τοῦ «πυρός», ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ κλῆσις καὶ ἡ ζωὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

Δὲν θὰ ἔχῃς προλάβει νὰ ἐρευνήσῃς τὸ πῶς διεσπάρης εἰς Ρόδον καὶ πῶς ἀπὸ τῆς Κρήτης ἐν στιγμῇ χρόνου ἡρπάγης ὡς ἄλλος Φίλιππος καὶ ἤχθης τῷ Πνεύματι εἰς τόπον γνωστόν, περίφημον καὶ ἐξακουστόν, ὅμως δι' Ἐσὲ ἀπὸ πάσης προσδοκίας καὶ ἐλπίδος ἀπόμακρον.

Δὲν θὰ ἔχῃς ἀσφαλῶς ἠμπορέσει νὰ ταξινομήσῃς τὰ πολλὰ ἀπότοκα μιᾶς ἀλλαγῆς καὶ ἐξάφνου καὶ γλυκείας. Μιᾶς ἀλλαγῆς καὶ φευκτέας καὶ ἐπιθυμητῆς. Μιᾶς ἀλλαγῆς καὶ εἰς τὰ ἔσω καὶ ἔξωθεν. Μιᾶς ἀλλαγῆς τοπικῆς καὶ τροπικῆς. Μιᾶς ἀλλαγῆς, τὴν ὁποίαν δὲν καθώρισες καὶ δὲν ἐπεδίωξες. Μιᾶς ἀλλαγῆς, ἡ ὁποία εἶναι πλέον ὑπαρκτὴ καὶ παροῦσα, συνοδὸς καὶ συμπάρεδρος εἰς ὅλην τὴν ζωήν Σου.

Τὰ συνεχῆ αὐτὰ ἐρωτήματα καὶ αἱ πολλαὶ ἀπορίαι, αἱ ὁποῖαι φυσικῷ καὶ ἐξαναγκαστικῷ τῷ τρόπῳ ἔρχονται καὶ θὰ ἔρχωνται εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν Σου, εἶναι ἡ καλυτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα ὁδὸς διὰ τὴν συνεχῆ καὶ διαρκῆ ἐπίγνωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς Σὲ ἀγάπης τοῦ τρισαγίου Θεοῦ. Εἶναι ὁ ἀπαρχῆς τρόπος διὰ τὴν δοξολογίαν τοῦ ἁγίου θελήματός Του. Εἶναι ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς θυσιαστικῆς πορείας διὰ τὴν συνάντησιν τοῦ κλητεύσαντός Σε Κυρίου Ἰησοῦ.

Μόνον μὲ τὴν ὁμολογίαν τοῦ κενοῦ τῆς λογικῆς καὶ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἀδυναμίας διὰ τὴν διείσδυσιν εἰς τὸν χῶρον τῆς Θεϊκῆς «λογικῆς» θὰ ἠμπορέσῃς αὐτὴν τὴν «ὁδόν» νὰ τὴν διανύσῃς εὐχαρίστως καὶ δοξολογικῶς.

Μόνον συγκατανεύων εἰς πᾶν, ὅ,τι τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, ἔχεις τὸ περιθώριον, διὰ νὰ διαπραγματεύησαι μαζί Του καὶ νὰ ἀπαιτῇς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐμπεπιστευμένου Σοι παρ' Αὐτοῦ λογικοῦ καὶ πολυάρνου Ποιμνίου.

Ἀσφαλῶς πίστευε ὅτι ἐξ αὐτῶν τῶν θεωρήσεων καὶ ἐνδομύχων πόθων Σου θέλεις ἀλλάξει τὸν ροῦν τῆς προσωπικῆς Σου πορείας καί, χάριτι Θεοῦ, θέλεις ἀνακαινίσει τὴν θεόσωστον ταύτην Ἐπαρχίαν, ὄχι ἐν τῇ κοσμικῇ ἐννοίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ σωστικῇ σημασίᾳ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐμφανείας τῶν μεγαλείων τοῦ «Παρακλήτου», τοῦ παρηγορητοῦ δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν καὶ μόνον ἡ Ἐκκλησία ἀναμένει τὴν ἀλλαγὴν ὡς βεβαιότητα διὰ τὸ μέλλον καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὡς ἐγκυρότητα ἐρχομένην ἀπὸ τὸ παρελθόν. Τοῦτο ἐξ ἄλλου εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Παναγίου Πνεύματος, νὰ νεάζῃ τὸ πρόσωπον τοῦ γηράσκοντος κόσμου ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ.

Σήμερον, λοιπόν, ἀναλαμβάνεις ὅ,τι αὐτὰς τὰς ἡμέρας δὲν ἠμπόρεσες νὰ ἀθροίσῃς. Τὴν εὐθύνην, τὴν ἐπιταγήν, τὸ χάρισμα, τὴν μέριμναν, τὴν καθημερινότητα, τὸν Σταυρόν, τὴν προοπτικὴν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ἐμμονὴν εἰς τὴν ἀνάληψιν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Ἐξ ἄλλου ἡ περιβολὴ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Σου ὠμοφορίου θὰ Σοῦ τὸ ὑπενθυμίζῃ εἰς τὸ διηνεκές, τὴν ἀποκαραδοκίαν τοῦ «Παρακλήτου», τὴν τράπεζαν τῆς Εὐχαριστίας, ὡς Χριστὸς Κυρίου, τὸ σύνθρονον, δηλαδὴ τὴν προεδρίαν τῶν συμπρεσβυτέρων Σου, ὡς μέρος τοῦ ἐσχατολογικοῦ ὁράματος, καὶ συγχρόνως τὴν ὁλκάδα, διὰ νὰ διαπεράσῃς ἀντίκρυ, εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν καὶ τὸν ἔσχατον ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ταῦτα πάντα ἀντλοῦν τὴν ἀρχήν των ἀπὸ τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν ἄγκυραν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τῆς Μεγάλης ἐν Κωνσταντινουπόλει τοιαύτης.

Ἀπ' αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων, ἡ ὁποία ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ καὶ μόνον πλουτεῖ τὰ πρόσωπα τῶν πιστῶν καὶ μεταλαμπαδεύει αἰῶνας τώρα φῶς ἀληθείας.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν κοινὴν Μητέρα ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Ὀρθοδόξων.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν φιλόστοργον Τροφὸν πάντων ἡμῶν.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν σκηνίτιδα καὶ πολλάκις ἀλήτιδα Ἐκκλησίαν.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν φοινικείαν Ἐκκλησίαν, τὴν ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῶν ἱστορικῶν ὀλέθρων ἀναδυομένην καὶ συνεχῶς νεάζουσαν.

Ἀπὸ αὐτήν, ἡ ὁποία εἰς πεῖσμα τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ, ὁποθενδήποτε καὶ ἐὰν προέρχωνται, ἀντέχει εἰς τοὺς κεκηρυγμένους καὶ εἰς τοὺς ἀκηρύκτους καὶ θρασυδείλους πολέμους.

Ἀπὸ αὐτήν, ἡ ὁποία ἔμαθε νὰ κρατῇ καὶ νὰ διαφυλάττῃ τὴν ἱερότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν πολυτιμότητα τῆς κανονικῆς εὐταξίας, χωρὶς νὰ φυγομαχῇ ἢ νὰ ὀπισθοχωρῇ, ὅταν διακυβεύωνται τὰ ἁγιοπνευματικὰ θέσμιά Της.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν παρακινδυνεύουσαν Ἐκκλησίαν χάριν τοῦ τῶν πολλῶν συμφέροντος μακρὰν πάσης ἰδιοτελείας καὶ σκοπιμότητος.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν πρώτην εἰς τὴν θυσίαν καὶ τὴν ἐσχάτην εἰς τὴν δι᾽ ἑαυτὴν διεκδίκησιν.

Ἀπὸ αὐτήν, ἡ ὁποία δίκην ποταμοῦ πλήρους πνευματοφόρων ὑδάτων ποτίζει τὸ πρόσωπον τοῦ κόσμου, καθ᾽ ὅτι ἐξαποστέλει εἰς τὴν περίγειον τοὺς κλήρους τῆς Πεντηκοστῆς.

Ἕνα τοιοῦτον Πεντηκοστιαῖον κλῆρον, δηλαδὴ Ἐσὲ τὸν ἴδιον, ἤλθομεν νὰ καταστήσωμεν ἐμφανῆ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς πανηγυριζούσης καὶ πολλὰ ἀναμενούσης τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀναλαμβάνεις, λοιπόν, τὴν πηδαλιουχίαν μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀρίστως καὶ ἀφύκτως συνδεδεμένης μὲ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κάλλος καὶ ἐγκαύχησιν εἰς τὸ λιθομάργαρον καὶ ἀκανθῶδες συγχρόνως διάδημα αὐτῆς, ὡς λίαν προσφυῶς τὴν ἡμέραν τῆς εἰς ἐπίσκοπον χειροτονίας Σου ἐτόνισεν ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Καλεῖσαι προκλητικῷ μάλιστα τῷ τρόπῳ εἰς τὰς δυσκόλους ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας διερχόμεθα κρίσιν ἐκκλησιολογικὴν καὶ οὐσιώδη, νὰ συνεχίσῃς καὶ μᾶλλον νὰ ἐπαυξήσῃς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτὴν ἁρμονίαν.

Μάνθανε, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀτάραχος καὶ ἀδιαμφισβήτητος σχέσις τῶν Δωδεκανησιακῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀποτελεῖ ἴσως καὶ τὸ μοναδικὸν ἐκκλησιολογικὸν «ὅπλον» εἰς τὴν παρεξηγημένην «φαρέτραν» τοῦ Πατριαρχικοῦ «ὁπλοστασίου», διὰ νὰ ἐρανισθῶ τὰς ἐπ᾽ ἐσχάτων πολυσυζητημένας αὐτὰς φράσεις.

Αὐτή, λοιπόν, ἡ ἀταλάντευτος πορεία ἐπ᾽ αἰῶνας τῆς ἀείποτε Βασιλευούσης «Πόλεως» καὶ τῶν «Νήσων» τῆς Ἑλλάδος, τὰς ὁποίας προφητικῶς ἐξήγγειλε ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας, εἶναι καὶ ἡ πρώτη βαρεῖα παρακαταθήκη, τὴν ὁποίαν δεσμεύεσαι νὰ παραδώσῃς ἀνόθευτον καὶ ἄμωμον συνῳδὰ τῇ Ἀρχιερατικῇ Σου ὁμολογίᾳ.

Διὰ τοῦτο καὶ αἱ εὐθῦναι διὰ τὴν πολλὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ πρόσωπόν Σου εἶναι πολλαπλῶς περισσότεραι, μάλιστα ὅπως Σοὶ προανέφερον τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας ταύτας, καθ᾽ ἃς τὰ πάντα συνταράσσει ἡ φορὰ καὶ ἡ δίνη διὰ τὴν ἐξομοίωσιν τῶν καλῶς ἐχόντως πρὸς τὸ παρῳχημένον ἤδη πρὸ πολλοῦ σχῆμα τῆς ἐθνικῆς Ἐκκλησίας, τὸ κατὰ τοὺς δύο προαπελθόντας αἰῶνας καιρίως πλῆξαν τὸ ἑνιαῖον Ἐκκλησιαστικὸν Σῶμα.

Κράτει καλῶς καὶ δὸς ἐν πάσαις δυνάμεσι τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας, τῆς ζωῆς, τῆς ἐκκλησιολογικῆς πιστότητος.

Μάχου διὰ τὴν ἐμφάνειαν τῆς πολυτιμότητος αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας. Δὲν εἶναι καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ δευτερεῦον στοιχεῖον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἁγιαστικῆς ζωῆς τὸ ἀκρογωνιαῖον θεμέλιον τῆς ὑπάρξεώς Της.

Ἀγωνίζου καὶ ὑπερμάχου διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἤδη ἐμπείρων τῆς καταστάσεως αὐτῆς Ροδίων, εἰς τὸ ἀληθὲς ἦθος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, μακρὰν τῶν πολλάκις παρατηρουμένων ταυτίσεων Ἐκκλησίας καὶ προσώπων, τὰ ὁποῖα, ὡς εἶναι φυσικόν, φέρουν τὸ βάρος καὶ τὴν εὐθύνην διὰ τὰς ἐπιλογάς των.

Καὶ ὅταν ἡ ρίζα τῆς ὑπάρξεώς Σου εὕρῃ τὸν εὔφορον τόπον τῆς ἐκκλησιαστικῆς Φαναριωτικῆς ὀρθότητος, τότε καὶ οἱ κλάδοι καὶ οἱ καρποὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐπισκοπικῆς μαρτυρίας Σου θὰ εἶναι καὶ εὐθαλεῖς καὶ γλυκεῖς.

Πρῶτον τίμησον τὸν πολιὸν Γέροντα προκάτοχόν Σου, τὸν Μητροπολίτην Ρόδου Ἀπόστολον, τὸν ἀναλώσαντα ἑαυτὸν εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Λαοῦ του καὶ εἰς τὴν ἀπὸ νεότητος «ἕως γήρως καὶ πρεσβείου» ὑπακοὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀνάλαβε αὐτὸν ὑπὸ τὸ υἱϊκόν Σου θάλπος.

Ἀγάπησον αὐτὸν ὑπερεκπερισσοῦ.

Δὸς αὐτῷ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἀπολαβῆς τῶν πολλῶν κόπων του.

Συμβουλεύου αὐτὸν ἐν παντὶ καὶ πᾶσιν.

Ἀξιοποίησον τὴν συσσωρευμένην εἰς αὐτὸν ἔμπονον ἐκκλησιαστικὴν πεῖραν.

Δεῖξον τοῖς πᾶσι τὴν τερπνότητα τοῦ ταυτοφρονεῖν.

Φράξον τὰ στόματα τῶν ἐχθρευομένων τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἀπάντησον εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς ἐν τῇ νεότητί Σου πολλῆς συνέσεως.

Ὅταν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπισκοπικῆς Σου βιοτῆς εἶναι αὐτή, τότε νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος καὶ πολλὰ ἀναμένων ἀπὸ Σὲ θὰ ἔλθῃ

πρὸς Σὲ μὲ ὅλην του τὴν καρδιακὴν δύναμιν. Θὰ Σὲ ἀγαπήσῃ, πρίν Ἐσὺ προλάβῃς νὰ κινηθῇς πρὸς αὐτόν. Θὰ εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τόση, ὥστε δὲν θὰ χρειάζεται ἡ ἰδική Σου μικρὰ προσπάθεια.

Ἐσὺ μένε πιστός, ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης ἐν τῇ ἁγιοτόκῳ Κρήτῃ, μιμοῦ τὸν Γέροντά Σου Ἀρχιεπίσκοπον Αὐτῆς Τιμόθεον καὶ τὴν χορείαν τῶν Κρητῶν Ἱεραρχῶν τὴν τιμητικῶς συνοδεύσασάν Σε. Λάβε ἐξ αὐτῶν τὸν τύπον καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἐν Ἐκκλησίᾳ ἐπισκοπικῆς ἀναστροφῆς. Φέρε μαζί Σου πᾶν τι τὸ καλὸν καὶ ἀπόβαλε πᾶν τι τὸ περιττὸν καὶ μὴ συνᾷδον τοῖς Ἐπισκόποις.

Καὶ ἄκουε ἐκ τοῦ στόματός μου, ἀλλ᾽ ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τὸ καλῶς ἦλθες εἰς τὰ ἀπὸ σήμερον ἴδια.

Καλῶς ἦλθες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν παροικοῦσαν τὴν περιώνυμον Ρόδον.

Καλῶς ἦλθες εἰς τὰς καρδίας τῶν Ροδίων.

Καλῶς ἦλθες νὰ φέρῃς ἐλπίδας καὶ νὰ λάβῃς πεῖραν καὶ γνῶσιν.

Καλῶς ἦλθες νὰ ἀναζωσθῇς τὸ λέντιον τοῦ Χριστοῦ.

Καλῶς ἦλθες νὰ ἐμπνεύσῃς τὴν νεότητα καὶ νὰ περικρατήσῃς τὴν φρόνησιν τῶν ὡρίμων.

Καλῶς ἦλθες νὰ διδάξῃς μὲ τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ ἀπερίτεχνον τοῦ χαρακτῆρός Σου.

Στρέψον τοὺς ὀφθαλμούς Σου καὶ ἴδε τὸν Κλῆρον, τὰς Μοναχικὰς ἀδελφότητας καὶ τὸν πιστὸν τοῦ Κυρίου λαόν, καὶ ἀναλογίσου τὴν προσδοκίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Μὴ ἀφήσῃς, ἔστω καὶ μίαν στιγμήν Σου, χωρὶς τὴν γλυκεῖαν προσευχήν, χωρὶς τὴν ἐμμονὴν καὶ τὴν ἀναμονὴν τῆς ὡς λεπτῆς αὔρας χάριτος τοῦ Παρακλήτου Θεοῦ. Χωρὶς τὴν παρουσίαν καὶ τὴν φιλίαν τῆς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου τοῦ Ὑδραίου καὶ τῶν λοιπῶν προστατῶν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ ὧραι καὶ αἱ στιγμαὶ αὐταὶ τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς εὐθύνης τοῦ αὔριον θὰ Σὲ συνοδεύουν καὶ θὰ ἐλαφρύνουν τὴν στένωσιν τοῦ ἀνάντους ἐπισκοπικοῦ δρόμου Σου.

Σὲ συνοδεύουν καὶ θὰ Σὲ συνοδεύουν διὰ παντὸς αἱ ὁλόθυμοι εὐχαὶ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, τοῦ πάνυ ἀγαθῶς διακειμένου πρὸς Ἐσέ, καὶ ἁπάσης τῆς περὶ αὐτὸν σεπτῆς Ἱεραρχίας.

Ἡ θύρα τῆς καρδίας Του θὰ εἶναι ἀνοικτὴ πάντα διὰ Σέ, καὶ τὸ σκιερὸν

καὶ δροσῶδες Φανάριον θὰ εἶναι ἕτοιμον νὰ ἀναψύξῃ τὴν ἅλυσον τῆς καθημερινότητός Σου.

Ἐκεῖ θὰ εὕρῃς ὅ,τι θὰ στηρίξῃ τὴν ἐπισκοπικὴν ἀναζήτησίν Σου.

Ἐκεῖ θὰ εὕρῃς τὴν πατρικὴν Πατριαρχικὴν ἀγκάλην.

Ἐκεῖ θὰ ἐναποθέσῃς τὸ δάκρυόν Σου καὶ τὴν ἐλπίδα. Τὴν θλῖψιν καὶ τὴν χαράν Σου. Τὴν κόπωσιν καὶ τὴν ἀνάλωσίν Σου. Καὶ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι ἡ κομιδὴ τῶν καρπῶν τῆς ἰδίας Σου ταπεινῆς θυσίας θὰ εἶναι μεγάλη.

Ἀνάβηθι, λοιπόν, ὁ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ καὶ μὴ φοβοῦ, ὅτι «*εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ*».

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύμης κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ*

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλε,
ἐκπρόσωπε τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου
κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ,
Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Πανοσιολογιώτατε Ἅγιε Πατριαρχικὲ Ἔξαρχε Πάτμου,
Τίμιον Πρεσβυτέριον,
Ἐντιμότατε Ὑπουργὲ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας κ. Παυλίδη,
Ἐντιμότατοι κ. Βουλευταί,
Ἐντιμότατε Νομάρχα Δωδεκανήσου κ. Μαχαιρίδη,
Ἐντιμότατε Δήμαρχε Συμαίων κ. Παπακαλοδούκα,
Ἐντιμότατε κ. Πρόεδρε τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Συμαίων,

---

* Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύμης κ. Χρυσόστομος (Δημητριάδης) ἐξελέγη παμψηφεὶ ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν 20ὴ Ἀπριλίου 2004, πρῶτος Ποιμενάρχης τῆς ἀρτισύστατης Μητροπόλεως Σύμης. Ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεώς του πραγματοποιήθηκε στὸν Ἱερὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Σύμης τὴν 3η Ἰουλίου 2004, μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλου, καὶ τὴν συμμετοχὴ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀμβροσίου, Μιλήτου κ. Ἀποστόλου, Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας (νῦν Γάνου καὶ Χώρας) κ. Νεκταρίου καὶ Ρόδου κ. Κυρίλλου, τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων Λεύκης κ. Εὐμενίου καὶ Θερμῶν κ. Δημητρίου, τοῦ Πανοσιολ. Καθηγουμένου καὶ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Πάτμου κ. Ἀντίπα, τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπ. Ναυτιλίας καὶ Νησιωτικῆς Πολιτικῆς κ. Ἀ. Παυλίδου, τοῦ Νομάρχου Δωδεκανήσου κ. Ἰω. Μαχαιρίδη, τῶν Βουλευτῶν Δωδεκανήσου, τῶν Δημάρχων Σύμης, Τήλου, Χάλκης καὶ Καστελλορίζου, ἐκπροσώπων τῶν ἄλλων τοπικῶν Ἀρχῶν καὶ φορέων καὶ τῶν Προέδρων τῶν Ἰμβριακῶν Συλλόγων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης.

Ἐντιμότατε Δήμαρχε Τηλίων κ. Ἀλιφέρη,
Ἐντιμοτάτη Δήμαρχε Χαλκιτῶν κ. Παναγῆ,
Ἐντιμότατε Δήμαρχε Καστελλοριζίων κ. Πανηγύρη,
Στρατηγέ,
Ἀξιότιμε κ. Ἀστυνομικὲ Διευθυντὰ Δωδεκανήσου,
Ἀξιότιμε κ. Λιμενάρχα Ρόδου,
Ἀξιότιμε Στρατιωτικὲ Διοικητὰ τῆς Σύμης,
Ἀξιότιμε κ. Ἀστυνομικὲ Διευθυντὰ Σύμης,
Ἀξιότιμε κ. Λιμενάρχα Σύμης,
Ἀξιότιμοι κ. ἐκπρόσωποι τῶν Ἑνώσεων, Ὀργανισμῶν, Ἐπιτροπῶν καὶ παροικιακῶν Συλλόγων τῶν Νήσων τῆς κληρωθείσης μοι Ἱ. Μητροπόλεως,
Ἀξιότιμοι κ. Πρόεδροι τῶν Ἰμβριακῶν Συλλόγων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης,
Ἀγαπητοὶ ἐκπαιδευτικοί,
Λαὲ τοῦ Θεοῦ εὐλογημένε!

Αὐτὴ ἡ στιγμὴ εἶναι ἡ πλέον εὐαίσθητη στιγμὴ τῆς ζωῆς μου. Ἡ σημερινὴ σελίδα εἶναι σελίδα χαρᾶς, ὅπου οἱ ἐκλεκτὲς προσωπικότητες μαζὶ μὲ τοὺς χριστιανοὺς μὲ ἀγάπη, μὲ θέρμη πίστεως καὶ τὴ φλόγα τῆς ἐλπίδας βρίσκονται ἐδῶ, γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ νέο Μητροπολίτη. Τὸ ἑορταστικὸ φῶς ἐπιτρέπει στὸν καθένα σας νὰ ζωγραφίζει, κατὰ τὴ δύναμη τῆς φαντασίας του, ἕνα Μητροπολίτη ἰδανικὸ καὶ φανταστικό, καὶ στὸν ἐνθρονιζόμενο παραχωρεῖ τὴ δυνατότητα νὰ ἐλπίζει ὅτι ὅλος ὁ λαὸς θὰ τὸν περιβάλει μὲ τὴν ἀγάπη του καὶ θὰ προστρέξει, βοηθὸς καὶ συνεργάτης πιστὸς καὶ πολύτιμος, στὸ ἔργο, ποὺ ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία τοῦ ἀναθέτει.

Αὐτὴ ἡ εὐλογημένη σύναξη τοῦ πλήθους, ἡ συρροὴ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, πραγματοποιεῖται σήμερον ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας, ἀγαπητοί, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ διαρκέσει. Δὲν πρέπει νὰ ἐξαντληθεῖ σὲ τυπικὴ ὑποδοχή, σὲ κάτι ποὺ γίνεται μία φορὰ καὶ δὲν ἐπαναλαμβάνεται πλέον. Καὶ τοῦτο διότι, ἂν ἡ σημερινὴ σελίδα εἶναι σελίδα χαρᾶς, ἡ αὐριανὴ σελίδα θὰ εἶναι σελίδα βάρους καὶ εὐθύνης, στὴν ὁποία θὰ ἐκτίθεται ἡ ὠμὴ πραγματικότητα. Μία πραγματικότητα, ἡ ὁποία πολλὲς φορὲς δείχνει τὸ σκληρό της πρόσωπο, ἰδιαίτερα σὲ περιοχὲς γεωγραφικῶς ἀπομακρυσμένες, μικρὲς καὶ περιορισμένες σὲ ἔκταση, ὅπως ἡ Μητρόπολή μας.

Συνηθίζεται ὁ Μητροπολίτης κατὰ τὸν ἐνθρονιστήριο λόγο του, νὰ προβαίνει σὲ προγραμματικὲς δηλώσεις, γιὰ νὰ ἀκούσουν οἱ Ἀρχὲς καὶ

ὁ λαὸς τὰ ἔργα, ποὺ πρόκειται νὰ τελεσθοῦν. Κάτι τέτοιο ἀποτελεῖ βαρὺ τόλμημα. Ἰδιαίτερα γιὰ ἕνα Μητροπολίτη, ὁ ὁποῖος ἐνθρονίζεται σὲ μία νεοσυσταθεῖσα Μητρόπολη. Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω πώς, ὅτι καὶ ἂν γίνει, θὰ τὸ πράξωμε ὅλοι μαζί, στοχεύοντας στὴν προκοπὴ τοῦ ποιμνίου καὶ στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τοῦτο παρακαλοῦμε καὶ προσκαλοῦμε κάθε ἁρμόδιο, ποὺ μπορεῖ νὰ συμπαρασταθεῖ ἐκδηλώνοντας τὸ ἐνδιαφέρον του, καὶ παρέχουμε τὴ διαβεβαίωση, ὅτι θὰ ἀναλωθοῦμε στὴ διακονία τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου.

Πανθομολογεῖται πλέον ὅτι ἡ ἔλλειψη Χριστοῦ φέρνει κάθε εἴδους ἀναστάτωση, ἡ ἔλλειψη Χριστοῦ καταργεῖ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν προσωπικὴ ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τοῦ κόσμου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συνειδητοποιήσουμε οἱ πάντες ὅτι ἡ Ἑλλάδα χωρὶς Χριστὸ δὲν ζεῖ καὶ ὅτι οἱ ἔνδοξοι ἀγῶνες τοῦ παρελθόντος, ποὺ τοὺς κατέγραψε μὲ χρυσὰ γράμματα ἡ ἱστορία, ἔγιναν, ὅταν τὸ Ἔθνος ἦταν σφιχταγκαλιασμένο μὲ τὴν Ἐκκλησία, ἔγιναν, ὅταν τὰ Μοναστήρια ἦταν κρυφὰ σχολειὰ καὶ μπαρουταποθῆκες, ὅταν ἄστραψε καὶ βρόντησε τὸ Κούγκι, ὅταν ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς γύριζε τὴ χώρα καὶ ἔκτιζε σχολεῖα, ὅταν ὁ Πατριάρχης ἀπαγχονιζόταν στὴν πόρτα τοῦ Πατριαρχείου.

Τὸ πρῶτο καὶ κύριο ἔργο κάθε ποιμένος καὶ ἑπομένως καὶ δικό μου εἶναι νὰ δώσω τὸν Χριστὸ καθαρὸ καὶ ἀνόθευτο στὸ ποίμνιό μου. Γιὰ τὴν ὑλοποίηση αὐτοῦ τοῦ στόχου, θὰ ἐργασθοῦμε μὲ κάθε προσφερόμενο τρόπο καὶ μέσον γιὰ τὸ πλησίασμα τοῦ κόσμου ἀκόμη περισσότερο πρὸς τὴν Ἐκκλησία, γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν μεταφυσικῶν του ἀναζητήσεων καὶ ἀνησυχιῶν καὶ τὴν ἐπίλυση τῶν σχετικῶν προβλημάτων. Ἐκεῖ οἱ ψυχικὰ τραυματισμένοι θὰ βρίσκουν τὴν ἰατρεία. Ἐκεῖ οἱ στενοχωρημένοι θὰ παίρνουν τὴν ἀνακούφιση. Ἐκεῖ οἱ πενθοῦντες θὰ ἀναζητοῦν τὴν παρηγοριὰ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἐφικτὸ νὰ γίνει αὐτὸ καὶ ἐδῶ στὴν μικρὴ καὶ περισσῶς εὐλογημένη ἐπαρχία μας.

Ὁ τετράριθμος χορὸς τῶν νήσων τῆς ἀρτισύστατης Μητροπολιτικῆς μας Περιφερείας, τῶν ὁποίων τὶς ἀκτὲς κατασπάζονται τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου, μέ προεξάρχουσα τὴ Σύμη, ποὺ τὴν στολίζουν Ναοὶ περίβλεπτοι καὶ Μοναστήρια ἁγιασμένα, μὲ αὐτὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ τοῦ Πανορμίτου νὰ δεσπόζει, φιλοδοξοῦμε νὰ καταστεῖ πνευματικὴ πολυλίμανος περιοχή, γαλήνια καὶ ἀπάνεμη γιὰ τὶς ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων μας.

Εὑρισκόμαστε στὴν ἐσχατιὰ τῆς πατρίδος μας, τῆς Ἑλλάδας, πλὴν ὅμως δὲν διακατεχόμαστε ἀπὸ μειονεκτικὰ συναισθήματα. Ἀντιθέτως, πιστεύουμε πώς, ὡς φυσικὸ γεωγραφικὸ ὅριο τῆς Ἑνωμένης Εὐρώπης

ἀποτελοῦμε τὸ φυσικὸ παράθυρο, μέσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀγναντεύει ἡ Ἀνατολὴ πρὸς τὴ Δύση καὶ ἡ Δύση πρὸς τὴν Ἀνατολή.

Στὰ μικρὰ σὲ ἔκταση νησιὰ τῆς Σύμης, τῆς Τήλου, τῆς Χάλκης καὶ τοῦ Καστελλόριζου ἡ καρδιὰ τῆς Ἑλλάδας κτυπάει δυνατά. Ἐξίσου δυνατὰ κτυπάει καὶ ἡ καρδιὰ τῆς Ὀρθοδοξίας. Τὸ μαρτυροῦν τὰ μοναστήρια, οἱ ἐκκλησιὲς καὶ τὰ ἐξωκκλήσια, ποὺ ὑπάρχουν σὲ αὐτὰ καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς εἶναι γεωμετρικῶς δυσανάλογος πρὸς τὴν ἔκτασή τους. Τὸ ὁμολογοῦν οἱ ἡρωόψυχοι κάτοικοί τους, ποὺ συνεχίζουν νὰ διατηροῦν ἄσβεστη τὴ φλόγα τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος, τῆς ἀγάπης, τῆς δημιουργίας, τῆς ζωῆς, ἐπικυρώνοντας κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο τὸν Παύλειο λόγο: «*ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ*» (Κορ. Α΄ 5,6).

Ἀδελφοί μου, ἔρχομαι πρὸς ἐσᾶς μὲ πολλὴ ταπεινοφροσύνη ὡς διάκονος τῶν πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν σας ἀναγκῶν. Εὐαγγελίζομαι σὲ ἐσᾶς τὸν Ἰησοῦ καὶ τὴν Ἀνάσταση καὶ τὴν Εἰρήνη Ἐκείνου, τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν. Καὶ ἀπευθύνομαι ὄχι μόνον πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς προερχόμενους ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς Σύμης, Τήλου, Χάλκης καὶ Καστελλόριζου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς μακράν, τοὺς ἐν ἀποδημίᾳ εὑρισκόμενους. Ἀποτελεῖ ὄνειρό μας καὶ θὰ ἀγωνισθοῦμε, γιὰ νὰ γίνει πραγματικότητα, ἡ δημιουργία τῶν συνθηκῶν ἐκείνων, ποὺ θὰ ἐπιτρέπουν τὴν κατὰ τακτὰ διαστήματα ἀντάμωση ὅλων μας.

Παίρνοντας στὰ χέρια ὄχι μόνον τὸ ἄροτρο, ἀλλὰ καὶ τὸ πηδάλιο, καὶ ἀναλαμβάνοντας σήμερα διακονία ἐπὶ τῶν κυμάτων, καλῶ ὅλους, ὅσοι πιστεύουν ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι τὸ κέντρο τῆς ἑνότητας τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, νὰ συστρατευθοῦν στὸ ἔργο τῆς πνευματικῆς ἀναζωογονήσεως καὶ προόδου τῆς Μητροπόλεώς μας. Πιστεύουμε ἀκράδαντα ὅτι ἡ ἕνωσή μας μὲ τὸ λαό, γιὰ τὴ συγκρότηση τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλὰ ὅτι ὁ καθένας διακονεῖ ἀπὸ τὴ δική του θέση, ὅπως διακηρύσσει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος: «*Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι πολλὰ μέλη ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν ἑνὶ σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ᾽ εἷς ἀλλήλων μέλη. Ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα...*» (Ρωμ. 12, 4-6).

Γιὰ τὸ πνευματικὸ καὶ ποιμαντικὸ ἔργο, ποὺ ξεκινᾶμε σήμερα, ὅλοι εἴσαστε ὠφέλιμοι καὶ πολύτιμοι. Κλῆρος καὶ λαός. Ἰδιαίτερα ἀπευθύνομαι πρὸς τοὺς πολιτικοὺς καὶ τοὺς δημοτικοὺς ἄρχοντες τῆς περιοχῆς καὶ τοὺς διαβεβαιώνω ὅτι θὰ μὲ ἔχουν θερμὸ συμπαραστάτη καὶ συμπρωταγωνιστὴ σὲ κάθε προσπάθεια, ποὺ θὰ στοχεύει στὴν πρόοδο καὶ προκοπὴ αὐτοῦ τοῦ τόπου. Μὲ ἰδιαίτερη ἀγάπη ἀπευθύνομαι καὶ πρὸς τοὺς

ἀγαπητοὺς ἐκπαιδευτικούς, γιὰ νὰ τοὺς δηλώσω ὅτι θαυμάζω καὶ ἐκτιμῶ τὸν ἀγώνα τους καί, ὅσο μοῦ ἐπιτρέπεται, θὰ τοὺς βοηθῶ στὸ ἐπίπονο ἔργο τους.

Τοὺς κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς παρακαλῶ νὰ παραμείνουν ἄνθρωποι τίμιοι, ἀκέραιοι, μὲ ἀφιλοκερδῆ καλοσύνη, μὲ γενναιότητα ψυχῆς, ἄνθρωποι μὲ ἦθος! Θὰ μὲ ἔχουν πάντα συμπαραστάτη καὶ συναρωγὸ τους στὰ ἔργα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας καὶ κοινωνικῆς φιλανθρωπίας.

Ἀδελφοί μου, ἐπιτρέψατέ μου, αὐτὴ τὴ στιγμὴ νὰ ἀπευθύνω λόγους εὐγνωμοσύνης ὁλοκαρδίους πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότητα, τὸν τετιμημένον πρωτόθρονον τῆς ὑπ᾽ οὐρανὸν Ὀρθοδοξίας, τὸν Οἰκουμενικό μας Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὴν ταπεινότητά μου μὲ τὴν πατρικήν Του ἀγάπη καὶ μοῦ ἐνεπιστεύθη, ψήφῳ τῆς Πνευματοκινήτου Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὴν πάμφωτη αὐτὴ νεοσύστατη Μητρόπολη, σ᾽ αὐτὴν τὴν ὄμορφη γωνιὰ τοῦ Αἰγαίου. *«Ἰσαρίθμους γὰρ τῇ ψάμμῳ ᾠδὰς ἂν προσφέρω, οὐδέν τελῶ ἄξιον, ὧν δέδωκέ μοι»,* ἡ ἀγάπη Του.

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Κύριλλε, τίμιε ἐκπρόσωπε τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος. Εἶμαι ἰδιαίτερα συγκινημένος, ποὺ μὲ ἐνθρονίζετε ἐσεῖς, ὁ ἀγαπημένος ἀδελφὸς καὶ συντοπίτης. Καὶ ἡ συγκίνησή μου γίνεται μεγαλύτερη, διότι ὁ Ποιμενάρχης τῆς γενέτειράς μου, τῆς Ἴμβρου, μὲ ἐνθρονίζει σὲ ὅμορη ἐπαρχία. Τὰ κύματα τῆς θάλασσας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ποὺ βρέχουν ταυτόχρονα τίς ἀκτὲς τῶν νησιῶν μας, θὰ μεταφέρουν τὴ σκέψη καὶ τὴν ἀγάπη μου στὴ λατρευτή μας πατρίδα, τὴν Ἴμβρο. Θὰ τονίζουν τοὺς ἀκατάλυτους δεσμούς, ποὺ ὑπάρχουν, καὶ τὰ ἴδια αὐτὰ κύματα θὰ συνδέουν κοινοὺς ἀγῶνες καὶ ἀγωνίες, προσευχὲς καὶ ἱκεσίες, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Παρακαλῶ νὰ ὑπογραμμίσετε ἐντόνως στὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη μας τὴν ἀφοσίωσή μου τόσο πρὸς τὸ θεσμὸ τοῦ Θρόνου, ὅσο καὶ πρὸς τὸ τίμιο Αὐτοῦ Πρόσωπο.

Αἰσθάνομαι ἐπίσης ἰδιαίτερα εὐτυχὴς ποὺ αὐτὲς τὶς σημαντικὲς στιγμὲς τῆς ζωῆς μου ἔχω πλησίον μου συνεορτάζοντα τὸν ἀγαπητὸ ἀδελφὸ καὶ συνεπίσκοπό μου, Θεοφιλέστατο Ἅγιο Λεύκης κ. Εὐμένιο, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωπεῖ καὶ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Γερμανίας καὶ Ἔξαρχο Κεντρώας Εὐρώπης κ. Αὐγουστῖνο, στὸν ὁποῖο στρέφω, μὲ ἰδιαίτερη ἀγάπη καὶ σεβασμό, αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὴ σκέψη μου. Πρόκειται γιὰ τὸν πατέρα καὶ

ἀδελφό, τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο, ὁ ὁποῖος μὲ περιβάλλει μὲ τὴν ἀγάπη του ἐδῶ καὶ 28 χρόνια, θερμὸς συμπαραστάτης καὶ συναρωγὸς στὴ διακονία μου. Εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ μὲ πρότεινε καὶ μὲ εἶχε ἐπὶ 24 χρόνια ὡς βοηθὸ Ἐπίσκοπό του. Ἡ περίοδος τῆς διακονίας μου κοντά σας ἀποτέλεσε γιὰ μένα μεγάλο φροντιστήριο. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ δίπλα του ἔμαθα, θὰ ἀποτελέσουν τὴ βάση τῆς νέας διακονίας μου. Θεοφιλέστατε Ἅγιε Λεύκης, σᾶς παρακαλῶ γιὰ ἄλλη μία φορὰ νὰ τοῦ μεταφέρετε τὴν ἀγάπη μου καὶ τὸ σεβασμὸ μου στὴν ἀπόλυτή τους μορφή.

Οἱ δεσμοί μου μὲ τὸν ὑπέροχο κόσμο μας στὴ Γερμανία θὰ παραμείνουν ἀκατάλυτοι. Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντα μὲ ἀγάπη τοὺς συνεπισκόπους μου, Θεοφιλεστάτους Ἀρίστης κ. Βασίλειο, Θερμῶν κ. Δημήτριο καὶ τὸν νεοχειροτονηθέντα Ἀριανζοῦ κ. Βαρθολομαῖο. Ἐτούτη τὴ στιγμὴ θέλω νὰ τοὺς ἀπευθύνω ἕνα μεγάλο εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ὡραία συνεργασία, ποὺ μέχρι σήμερα εἴχαμε. Ἡ σκέψη μου στρέφεται μὲ ἀγάπη πρὸς ὅλους τοὺς Ἱερεῖς μας καὶ τοὺς ἐνορίτες τους στὴ Γερμανία, κάνοντας ἰδιαίτερη στάση στὴν ὄμορφη πόλη τοῦ Ἀννόβερου, στὸν τόπο διαμονῆς μου ἕως τώρα, ποὺ μὲ τοὺς ὑπέροχους Ἕλληνές του ἀποτελοῦσε ἐπὶ 28 χρόνια τὴ «στενή» μου οἰκογένεια. Θέλω νὰ τοὺς διαβεβαιώσω ὅτι ἡ κοινωνία μας δέν πρόκειται νὰ διακοπεῖ. Θὰ τοὺς ἐπισκέπτομαι, ὅποτε αὐτὸ εἶναι δυνατὸ καὶ θὰ χαίρομαι, ὅταν καὶ αὐτοὶ θὰ μὲ ἐπισκέπτονται. Αἰσθάνομαι ἰδιαίτερη συγκίνηση ποὺ ἀρκετοὶ κληρικοὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γερμανίας βρίσκονται αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἐδῶ, δίπλα μου. Ἰδιαίτερη εἶναι ἡ συγκίνησή μου καὶ γιὰ τὴν παρουσία ἀγαπητῶν ἐνοριτῶν τῆς ἐνορίας «Τριῶν Ἱεραρχῶν» Ἀννόβερου, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἐφημέριό τους λίαν ἀγαπητὸ καὶ ἐκλεκτὸ μέχρι τώρα συνεργάτη μου π. Γεράσιμο Φραγκουλάκη, ὁ ὁποῖος, ὅπως πάντα, πρόθυμα ἀνέλαβε νὰ συνδράμει στὴν προετοιμασία τῆς σημερινῆς τελετῆς. Σᾶς εὐχαριστῶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μου.

Ἐπιβαίνοντας νοητῶς ἐπὶ τῶν κυμάτων, σπεύδω πρὸς συνάντηση μὲ τὸν πολυσέβαστο πνευματικό μου πατέρα, Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη πρώην Ρόδου κ. Ἀπόστολο, γιὰ νὰ ζητήσω τὴν εὐχὴ του καὶ νὰ τοῦ ἐκφράσω τὸ σεβασμό μου.

Στρέφω τὴ ματιά μου πρὸς βορρᾶ, ἀτενίζοντας πρὸς τὴ Μονὴ τῆς Μετανοίας μου, τὴν Ἁγία Ἀναστασία στὴ Χαλκιδική, καὶ ἱκευτικὰ ἐκζητῶ τὶς εὐχὲς καὶ προσευχὲς τοῦ Ἡγουμένου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτη Μιλήτου κ. Ἀποστόλου καὶ τῆς σεβαστῆς Ἀδελφότητός της.

Εὐχαριστῶ θερμῶς τοὺς Σεβασμιωτάτους καὶ Θεοφιλεστάτους Ἀρχιε-

ρεῖς, ποὺ ἦλθαν ἀπὸ μακρὰν καὶ ἀπὸ ἐγγὺς στὸ προσκλητήριο προσευχῆς γιὰ τὴν εὐόδωση τοῦ ποιμαντικοῦ μου ἔργου.

Εὐχαριστῶ τοὺς Πολιτικούς, Δημοτικοὺς καὶ Στρατιωτικοὺς ἄρχοντες τοῦ τόπου καὶ τῆς πατρίδας μας, ποὺ μὲ τιμοῦν μὲ τὴν παρουσία τους.

Ἐπικαλοῦμαι αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὶς εὐχὲς καὶ προσευχὲς τῆς πολυσέβαστης μητρός μου Στυλιανῆς καὶ τῶν παρισταμένων κατὰ σάρκα ἀδελφῶν μου, Δημητρίου καὶ Γεωργίου, καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν.

Μὲ πλημμυρισμένη ἀπὸ ἀγάπη τὴν καρδιὰ μου, ἀπευθύνω θερμὲς εὐχαριστίες στοὺς ἀγαπητοὺς συντοπίτες μου ἀπὸ τὴν Ἴμβρο καὶ αὐτοὺς ποὺ κατέφθασαν ἀπὸ τὸ νησὶ καὶ ἀλλαχόθεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκπροσωπούμενους ἀπὸ τοὺς συλλόγους τους στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὴν Ἀθήνα, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς προέδρους των κυρίους Ἰωάννη Πολίτη καὶ Μιχαὴλ Μαυρόπουλο.

Εὐχαριστίες πολλὲς ἀπευθύνω καὶ στὴν Α.Ν.Ε.Σ., ποὺ μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα ἐπιμελήθηκε σήμερα τὴ μεταφορὰ ὅλων μας.

Εὐλογῶ μὲ τὴν ἀρχιερατική μου εὐλογία τοὺς προστρέξαντες φίλους καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸ τῆς Μητροπόλεώς μας καὶ τοῦ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ κάνω τὸ πᾶν, γιὰ νὰ φανῶ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν του καὶ ὅτι στὴν πράξη καὶ στὶς προσευχές μου θὰ λέω στὸ Θεὸ τὴν προσευχὴ τοῦ Ἀββᾶ Βαρσανουφίου:

«Κύριε ἢ συνεισάγαγέ με μετὰ τῶν τέκνων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου ἢ ἐξάλειψον κἀμὲ ἐκ βίβλου ζωῆς σου». Ἀ μ ή ν.

ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύμης κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Σεβασμιώτατε καὶ προσφιλέστατε ἅγιε ἀδελφέ, πρῶτε Μητροπολῖτα τῆς ἄρτι ἱδρυθείσης θεοσώστου Μητροπόλεως Σύμης καὶ ἠγαπημένε συμπατριῶτα κύριε Χρυσόστομε,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί,

Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργὲ Αἰγαίου, κύριοι βουλευταί,

Ἀξιότιμε κ. Νομάρχα, κ. Δήμαρχε Σύμης, κύριοι Δήμαρχοι, Στρατηγέ μου καὶ λοιποὶ τοπικοὶ Ἄρχοντες,

Ἀγαπητοὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί!

Ἡ σημερινὴ ἡμέρα γιὰ τὰ τέσσαρα μαργαριτάρια τῆς Δωδεκανήσου, τὴν Σύμη, τὴν Χάλκη, τὴν Τῆλο καὶ τὸ ἀκριτικὸ Καστελλόριζο εἶναι ἡμέρα χαρμόσυνος, εἶναι ἡμέρα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. Διότι μετὰ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀπόφαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου, περὶ τῆς ἱδρύσεως νέας Μητροπόλεως στὰ Δωδεκάνησα μὲ ἕδρα τὸ νησὶ τοῦ Πανορμίτου, καὶ τὴν ἐκλογὴ ὡς πρώτου ποιμενάρχου αὐτῆς τοῦ ἀπὸ Παμφίλου Χρυσοστόμου τοῦ Δημητριάδου, σήμερα ὁ νεοεκλεγεὶς Μητροπολίτης συνάπτεται μὲ τὴ νύμφη Ἐκκλησία τῶν τεσσάρων νήσων, ὁ πατέρας ἐγκαθίσταται στὴν οἰκία, ὁ κυβερνήτης ἀναλαμβάνει τὸ πηδάλιο τοῦ πλοίου, ὁ διδάσκαλος ἀρχίζει τὴ διδασκαλία του, ὁ Ἀρχιερεὺς βάζει «εὐλογητός», γιὰ νὰ ἁγιάζει καὶ νὰ ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία τὸ χριστώνυμο λαό, ὁ Ἐπίσκοπος ἀνέρχεται ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς σκοπιᾶς τοῦ θρόνου του, γιὰ νὰ ἐπισκοπεῖ ἀνυστάκτως, ἡμέρα καὶ νύκτα, τὴν κατὰ

Θεὸν πρόοδο τῶν τέκνων του, τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα δέχεται τὴν σεβάσμια κεφαλή του.

Ἐγὼ δὲ ὁ ταπεινὸς Ἐπίσκοπος Ἴμβρου καὶ Τενέδου ἔχω τὸ ὑψηλὸ προνόμιο αὐτὴν τὴ μεγάλη ἡμέρα καὶ ἱστορικὴ ὥρα νὰ ἐκπροσωπῶ ἀνάμεσά σας τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη μας κ.κ. Βαρθολομαῖο, τὴν εὐσεβῆ πηγὴ τοῦ Γένους μας, ποὺ πολὺ ἀγαπᾶ τὰ Δωδεκάνησα καὶ τὸν εὐσεβῆ λαό τους, ὁ ὁποῖος λαὸς ἔχει δώσει τόσα καὶ τόσα δείγματα ἀφοσιώσεως στὴ Μητέρα Ἐκκλησία. Εὑρίσκομαι, λέγω, σήμερα ἀνάμεσά σας, γιὰ νὰ ἐνθρονίσω τὸν Ποιμενάρχη σας στὴν ἕδρα του, ἀλλὰ καὶ μέσα στὶς εὐγενεῖς καρδιές σας.

Τὸν Ποιμενάρχη, ποὺ ἡ Ἐκκλησία ἐγνώρισε ἀπὸ μικρὸ παιδί. Ἐγνώρισε τὴ θεοσέβεια καὶ τὴν ἀρετή του· τὴν ἐργατικότητα καὶ τὸ γνήσιο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημά του· τὴν ἀφοσίωσή του στὴν ἁγία μας Ὀρθόδοξη πίστη καὶ στὶς ἱερὲς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸν Ἱεράρχη, ποὺ ἡ Ἐκκλησία ἐγνώρισε καὶ ἐδοκίμασε ὡς διάκονο καὶ ἱερέα. Τὸν ἐδοκίμασε ὡς Ἐπίσκοπο ἐπὶ 24 ὁλόκληρα χρόνια σὲ καίρια ἐκκλησιαστικὴ θέση τοῦ ἐξωτερικοῦ, στὴ Γερμανία.

Παντοῦ ἐλάμπρυνε τὴ διακονία του, ἐτίμησε τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλληνορθόδοξου κληρικοῦ καὶ ἐφάνηκε κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅπου ἐργάσθηκε, ἀγαπήθηκε καὶ ἐτιμήθηκε καὶ ἀπὸ τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς προϊσταμένους του. Παντοῦ ἦταν ὁ προσηνὴς καὶ γλυκομίλητος· ὁ σεμνὸς καὶ ἀθόρυβος· ὁ δημιουργικὸς καὶ φιλόστοργος· ὁ καλὸς ἐργάτης τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου καὶ πιστὸς οἰκονόμος τῆς Χάριτος.

Αὐτὸν τὸν ἄνδρα, τὸ δοκιμασμένο καὶ διακεκριμένο, τὸ φρόνιμο καὶ συνετό, μὲ τὸ μαῦρο ράσο καὶ τὴν κατάλευκη ψυχὴ ἐπέλεξε ἡ Ἐκκλησία γιὰ σένα, φιλόχριστε λαὲ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Σύμης. Δέξου τον σήμερα μὲ ἀγάπη, μὲ ἐμπιστοσύνη, μὲ σεβασμό, μὲ ἁγιοπνευματικὴ ὑπακοὴ καὶ μὲ χρηστὲς ἐλπίδες.

Ἀδελφέ μου Χρυσόστομε,

Γύρισε τὸ βλέμμα σου καὶ κοίταξε τὰ παιδιά σου. Τὸν κλῆρο σου. Τὸ Λαό Σου. Εἶναι παιδιὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου. Ἄνθρωποι, ποὺ δὲν ἐνέδωσαν σὲ προπαγάνδες καὶ πιέσεις ἀφόρητες τοῦ Ντὲ Βέκι καὶ τοῦ Μουσολίνι, ἀλλὰ ἔμειναν Ὀρθόδοξοι. Ἔμειναν Ἕλληνες. Ἔμειναν παιδιὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου. Δὲν ἀρνήθηκαν τὴ Μη-

τέρα τους Ἐκκλησία χάριν τοῦ «πινακίου» τῆς φακῆς «τῆς Αὐτονομίας», ποὺ τοὺς ἔταξαν μὲ δόλο καὶ πονηρία, γιὰ νὰ τοὺς ξερριζώσουν ἀπὸ τὰ μητρικὰ σπλάγχνα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ τοὺς ἐξουνιτίσουν. Εἶδαν τὸν κίνδυνο. Πάλεψαν. Μάτωσαν. Στερήθηκαν. Κινδύνεψαν τὰ ἔσχατα. Ὅμως ἔμειναν ὄρθιοι.

Ἕνα τέτοιο εὐγενῆ καὶ φιλόχριστο λαὸ σοῦ ἐμπιστεύεται σήμερα τὸ Οἰκουμενικό μας Πατριαρχεῖο.

Κοίταξε ἀκόμη πιὸ πέρα καὶ δὲς τὰ ξενητεμένα παιδιὰ τῶν νησιῶν σου, ποὺ ζοῦν στὰ πέρατα τοῦ κόσμου καὶ ἔχουν δημιουργήσει καινούργια Καστελλόριζα καὶ καινούργιες Σύμες καὶ Χάλκες καὶ Τήλους.

Παντοῦ προκόβουν. Παντοῦ τιμοῦν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος τους. Καὶ ἀπὸ παντοῦ ἔρχονται κάθε τόσο, γιὰ νὰ ἀναβαπτισθοῦν στὰ ἱερὰ καὶ στὰ ὅσια τοῦ νησιοῦ τους.

Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι θὰ τοὺς ἀγαπήσεις μὲ ὅλη σου τὴ δύναμη, μὲ ὅλη σου τὴν καρδιά, μὲ ὅλη σου τὴν ψυχή. Ὅτι θὰ εἶσαι ὁ γνήσιος πατέρας τους καὶ ὁ καλὸς ποιμένας, ὁ μιμητὴς τοῦ Ἀρχιποίμενος Ἰησοῦ Χριστοῦ, πάντα ἕτοιμος καὶ τὴ ζωή σου νὰ θυσιάσεις γιὰ χατήρι τους, ἂν χρειαστεῖ.

Δίπλα σου θὰ εἶναι πάντοτε ὁ Πατριάρχης μας, ἡ Σύνοδός μας, ὁλόκληρη ἡ Σταυρωμένη Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰ ἀνὰ τὸν κόσμο ὅλο τέκνα της.

Νὰ ἐνθυμεῖσαι ὅτι μπορεῖς νὰ βασίζεσαι πάντοτε στὴ βοήθειά τους στὸ ἅγιο ἔργο σου.

Νὰ ἐνθυμεῖσαι ὅτι στοὺς δίσεχτους καιροὺς τῶν ξενικῶν κατοχῶν, τὸ κατατρεγμένο Φανάρι μὲ τὴν ἀγάπη του, μὲ τὴ διπλωματία του, μὲ τοὺς κατάλληλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς σοφοὺς χειρισμούς του, ἐκράτησε ἀναμμένη τὴ φλόγα τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο. Ἐκράτησε ἄσβεστη τὴν ἐλπίδα στὶς καρδιὲς αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Ἐσιτοδότησε πνευματικὰ τὰ ἐδῶ παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ ὑστέρημα τῶν στελεχῶν του.

Νὰ ἐνθυμεῖσαι ἀκόμη ὅτι ἡ Σύμη, ἡ Χάλκη, ἡ Τῆλος καὶ ἡ Μεγίστη εἶναι γνήσια μέλη τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας σώματος.

Σοῦ τὰ παραδίδουμε ζωντανά, ὑγιῆ καὶ εὐλογημένα.

Τὰ περαιτέρω εἶναι ἔργο δικό σου καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, στὴν ὁποία ἐμπιστευόμαστε καὶ Σένα καὶ τὴ θεόσωστη Ἐπαρχία Σου.

Τὸ λοιπόν, πορεύου, ἀδελφέ μου, καὶ στὴν πορεία σου αὐτὴ νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ σὲ συνοδεύουν ἡ ἀγάπη καὶ προσευχὴ ὅλων μας. Θὰ σὲ συνοδεύουν οἱ προσευχὲς καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν συμπατριωτῶν μας ἀπὸ τὰ

Ἀγρίδια καὶ ὅλη τὴν Ἴμβρο, τῶν ὁμογενῶν ἀπὸ τὴ Γερμανία, ποὺ πλέον σὲ στεροῦνται. Θὰ σὲ συνοδεύουν ἡ σκιὰ τοῦ Πανορμίτου Ταξιάρχου Μιχαὴλ καὶ οἱ εὐλογίες ὅλων τῶν Ἁγίων καὶ τῆς Θεοτόκου.

Ἀδελφέ μου, δὲν ἔχω νὰ προσθέσω τίποτε περισσότερο παρὰ μόνον τοῦτο: Κάνε τὸ σταυρό σου καὶ πορεύου. Ὁ Θρόνος σου εἶναι ἕτοιμος καὶ ὁ λαός σου, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ συμπληρώνει «ὁ Θρόνος σου εἶναι οἱ καρδιές μας» καὶ ὁ ὁμιλῶν προσθέτει· Γένοιτο, Γένοιτο!

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ*

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα!

Ἐν βαθείᾳ συγκινήσει διακατεχόμενος, ἐγώ ὁ ταπεινὸς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, πρὸ ὀλίγου χρόνου κατέβην ἀπὸ τὴν πρώτην βαθμίδα τοῦ Θεοφρουρήτου Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος.

Κατέβην, θείᾳ χάριτι, ἐστεφανωμένος διὰ τοῦ ἐμβλήματος τοῦ Ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου, τῆς μίτρας, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου

---

* Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. Παΐσιος ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν 17ην Μαΐου 2005. Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη τὸ Σάββατον 21ην Μαΐου 2005, ἡμέραν τῆς μνήμης τῶν Ἁγίων Ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σεβαστείας κ. Δημητρίου, συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως κ. Εἰρηναίου, Μοσχονησίων κ. Ἀποστόλου, Ἰκονίου κ. Θεολήπτου καὶ Ρόδου κ. Κυρίλλου.

Ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεώς του στὴν Λέρο καὶ στὴν Κάλυμνο ἐπραγματοποιήθη τὴν 25ην Ἰουνίου 2005, μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. Κυρίλλου, καὶ τὴν συμμετοχὴ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Μακαριότητος τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. κ. Θεοδώρου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀξώμης κ. Πέτρου, καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, Σύμης κ. Χρυσοστόμου, Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Ἀνθίμου, Γλυφάδας κ. Παύλου, τοῦ Θεοφιλεστάτου (ἐψηφισμένου) Ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν κ. Ἀμφιλοχίου, τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου καὶ Καθηγουμένου Πάτμου Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἀντίπα, Ἱερέων καὶ Μοναχῶν ἀπὸ τὴν Ρόδο καὶ τὴν Δωδεκάνησο, τοῦ Ὑπουργοῦ Αἰγαίου καὶ Νησιωτικῆς Πολιτικῆς κ. Ἀ. Παυλίδου, τῶν Βουλευτῶν τοῦ Νομοῦ καὶ Βουλευτῶν ἐκ Κεφαλληνίας, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Περιφερείας Νοτίου Αἰγαίου, τοῦ Νομάρχου Δωδεκανήσου, τῶν Δημάρχων Λέρου, Καλύμνου, Ἀστυπαλαίας, Ληξουρίου καὶ Δήμων τῆς Ρόδου, Νομαρχιακῶν καὶ Δημοτικῶν Συμβούλων καὶ ἐκπροσώπων τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

ἐναπέθεσαν, ἐπινεύσει τῆς Ὑμετέρας Κορυφῆς καὶ ψήφοις κανονικαῖς τῆς περὶ Αὐτὴν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ χειροτονήσας με εἰς τὸ ὑπέρτατον τῆς Ἱερωσύνης Ὑπούργημα, *«τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν»*, κατὰ τοὺς λόγους τοὺς ἀληθεῖς τοῦ προκατόχου Σας Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὁ λίαν μοι ἀγαπητὸς Σεβ. Μητροπολίτης Σεβαστείας κ. Δημήτριος καὶ οἱ ἅγιοι Αὐτοῦ συλλειτουργοί, πεφιλημένοι μοι ἁγιώτατοι Ἀρχιερεῖς Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως κ. Εἰρηναῖος, Μοσχονησίων κ. Ἀπόστολος, Ἰκονίου κ. Θεόληπτος καὶ Ρόδου κ. Κύριλλος.

Ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια ἐπεφύλαξε σήμερον ἡ Μήτηρ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία εἰς ἐμέ, μὲ τὸ νὰ μὲ καταστήσῃ Ἀρχιερέα τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου καὶ Λειτουργὸν τῶν ἐπουρανίων Αὐτοῦ Μυστηρίων, ζῶντα οὕτω τὴν προσωπικήν μου Πεντηκοστήν, ἡμέραν καθ' ἣν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸ τὰ ἀσθενῆ θεραπεῦον καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦν, κατῆλθεν ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου καὶ συνεκλόνισεν ὅλον τὸ εἶναι μου, δίδοντάς μοι τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰ ἐν τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ συμβαίνοντα, κατὰ τοὺς ἀψευδεῖς λόγους τοῦ Ἀναστάντος Ἰησοῦ, οὓς εἶπεν πρὸς τοὺς ἱεροκήρυκας Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους Του κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς Ζωηφόρου ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεώς Του, ἧς κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ζῶμεν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐλογίαν.

Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴ ἰλιγγιᾷ ὁ νοῦς μου καὶ νὰ μὴ μένω ἄναυδος πρὸ τῆς τηλικαύτης πρὸς ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον δωρεᾶς;

Ἡ σιωπὴ ἴσως θὰ ἦτο πλέον δι' ἐμὲ ἀναπόφευκτος πρὸ τῆς μυστηριώδους ταύτης δωρεᾶς, ἀλλ' ὅμως, κατὰ τὴν τάξιν, ἐπιτρέψατέ μοι, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, νὰ προσάξω ὕμνον, αἶνον καὶ εὐλογίαν πολλὴν εἰς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, τὸν καλέσαντά με τὸν ἐλάχιστον δοῦλόν Του εἰς τὸν ὑπερμέγιστον βαθμὸν τῆς Ἀρχιερωσύνης καὶ τὸν ἀξιώσαντά με νὰ εἰσέλθω εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, ἐκεῖ ἔνθα τὸ πάλαι ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦ Νόμου εἰσήρχετο ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, προσφέρων θυσίας ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ἰδοὺ νὰ μελίσω ἐγὼ πλέον, ὡς Ἀρχιερεύς, τύπος Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενος, τὸν μελιζόμενον καὶ μὴ διαιρούμενον, τὸν πάντοτε ἐσθιόμενον καὶ μηδέποτε δαπανώμενον Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ Πατρός, τὴν τροφὴν τοῦ παντὸς κόσμου, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸ ἐσφαγμένον Ἀρνίον τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ὅθεν, ταῦτα ἀπευθύνων, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐν καρδίᾳ παλλούσῃ ὑπὸ συγκινήσεως, κατὰ τὸν υἱϊκόν μου τοῦτον λόγον, παρακαλῶ ὅπως δεχθῆτε τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην μου, ὡς καὶ τὰ βαθύτατα σέβη μου δι' ὅσα ἐπεδαψίλευσεν εἰς ἐμὲ τὸν ταπεινὸν Διάκονόν της ἡ Ὑμετέ-

ρα Θειοτάτη Παναγιότης, καὶ δὴ καὶ μὲ τὸ νὰ μὲ περιβάλῃ διὰ τοῦ τετιμημένου τίτλου τῆς λαχούσης μοι Ἐπαρχίας, τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, ἥτις ἀποτελεῖ ἀπαστράπτοντα ἀδάμαντα τοῦ εὐκλεοῦς Πατριαρχικοῦ Θρόνου Σας, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ τμῆμα ἀναπόσπαστον τοῦ Δωδεκανησιακοῦ Συμπλέγματος, τοῦ ὁποίου ὁ εὐγενὴς καὶ ὑψηλόφρων Λεριακὸς - Καλυμνιακὸς καὶ Ἀστυπαλαιακὸς λαός, πάντοτε πρωτοπόρος ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, προσβλέπει πρὸς τὸ ἱστορικὸν καὶ μαρτυρικὸν Φανάριον, πρὸς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, πάντοτε μὲ θαυμασμὸν καὶ Ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν.

Αὐτὸν τὸν λαόν, δι᾽ εὐχῶν Σας, ἐναποθέτετε εἰς τὴν ἐλαχιστότητά μου καὶ καλοῦμαι ἀπὸ σήμερον νὰ διακονήσω χάριτι θείᾳ καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσω εἰς νομὰς σωτηρίους.

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα!

Ἐμὲ τὸ ταπεινὸν τέκνον ἡ Ὑμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης περιβάλλει πάντοτε μὲ τὴν ἄπειρον πατρικὴν ἀγάπην καὶ στοργὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτρεψατέ μοι νὰ Σᾶς ἐκφράσω κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καὶ αὖθις τὰς υἱϊκάς μου εὐχαριστίας, καθ᾽ ὅτι ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον ἐν διακόνοις ἐπελέξατε νὰ ἀντιλάβω ἀπὸ τὰς στιβαρὰς χεῖράς Σας τὴν πνευματικὴν μέριμναν καὶ φροντίδα αὐτοῦ τοῦ εὐλογημένου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, αὐτῶν τῶν πνευματικῶν Σας παιδιῶν.

Ἐστὲ βέβαιος, Παναγιώτατε, ὅτι αὐτὴ ἡ πατρικὴ ἀγάπη καὶ στοργή Σας πρὸς τὸ ταπεινόν μου πρόσωπον καὶ εἰς τὴν νέαν μου διακονίαν, δι᾽ ἐμὲ θὰ εἶναι ἀναφορά, δύναμις καὶ θὰ μοῦ δίδῃ κουράγιον, οὕτως ὥστε νὰ μὴ Σᾶς φανῶ ἀγνώμων καὶ διαψεύσω τὰς πρὸς ἐμὲ ἐλπίδας τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἔνθα ἡ ἀφοσίωσίς μου, δηλώνω, θὰ παραμείνῃ μέχρις ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς ἄνευ ὅρων καὶ ὁρίων, ἀκεραία, ἀσινὴς καὶ ἀλώβητος.

Πρὸς τοὺς ἁγίους Ἀρχιερεῖς, τοὺς συγκροτοῦντας τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς μαρτυρικῆς ἐν Φαναρίῳ Ἐκκλησίας, τῆς Πρωτοθρόνου ἐν Ἀνατολῇ, ἐκφράζω τὰς ἐκ βάθους καρδίας μου ἀπείρους εὐχαριστίας, καθ᾽ ὅτι διὰ τῆς ἱερᾶς ψήφου αὐτῶν μὲ ἀνέδειξαν ποιμένα λογικῶν προβάτων καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην των.

Ὡσαύτως, πολλὰς εὐχαριστίας ὀφείλω καὶ εἰς τὴν περὶ Ὑμᾶς, Παναγιώτατε, Ἱερὰν Αὐλήν, πρὸς τοὺς ἀκαμάτους σκαπανεῖς καὶ ἀξίους συνεργάτας Σας, οἵτινες πάντοτε εἶχον καὶ ἔχουν ἵνα εἴπουν ἕνα λόγον

ἀγάπης διὰ τὴν ἐλαχιστότητά μου. Εὐχαριστῶ πάντας τοὺς ἀγαπητούς μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς καὶ τοὺς εὐγνωμονῶ.

Χάριτας ἐπιπροσθέτως ὀφείλω εἰς τοὺς ἀειμνήστους γονεῖς μου, Νικόλαον καὶ Μαρίαν, καὶ εἰς τὸν μακαριστὸν ἀδελφόν μου Σπυρίδωνα, τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ χαίρουν καὶ ἀγάλλονται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην. Ἂς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη αὐτῶν!

Ἡ σκέψις μου ὡσαύτως στρέφεται καὶ εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀειμνήστου Γέροντός μου Μητροπολίτου Ρόδου κυροῦ Σπυρίδωνος, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλω πολλὰς χάριτας. Οὗτος ὁ μακαριστὸς ἐν Ἱεράρχαις εἰς χρόνους δυσκόλους δι᾽ ἐμέ, ὡς ἄλλος Μωσῆς, μὲ ἀνήγαγεν ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Μεγάλου Ἠλία Μηνιάτη καὶ τοῦ ἀοιδίμου Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Κωνσταντίνου Τυπάλδου Ἰακωβάτου, τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ πρώτου Σχολάρχου τῆς κατὰ Χάλκην περιωνύμου Θεολογικῆς Σχολῆς, τῆς Μεγάλης Πνευματικῆς Τροφοῦ τοῦ Γένους καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐκ Ληξουρίου τῆς Κεφαλληνίας, καὶ μὲ ὡδήγησεν εἰς τὴν Ἱερὰν Νῆσον τῶν θείων Ἀποκαλύψεων, εἰς τὴν Νῆσον τὴν καλουμένην Πάτμον, διὰ νὰ σπουδάσω τὰ τῆς Θεολογίας Γράμματα, πλησίον τοῦ θεολαξεύτου Σπηλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως, εἰς τὴν Πατμιάδα Σχολήν. Ἐκεῖ εἶχον τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ νὰ ἀκροασθῶ τὰ Ἱερὰ Γράμματα ὑπὸ τῶν ἀειμνήστων Καθηγητῶν μου Ἀρχιμανδριτῶν Θεοδωρήτου Μπουρνῆ καὶ Παύλου Νικηταρᾶ, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν ἀξίων διδασκάλων, τοὺς ὁποίους εὐγνωμονῶ καὶ εὐχαριστῶ. Αὐτὸς ὁ διαπρεπὴς Ἱεράρχης, ὁ πρύτανις τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Θρόνου, ὡς ἀπεκαλεῖτο, ὅστις εὐόρκως ἐποίμανε τὴν τῶν Ροδίων Ἐκκλησίαν ἐπὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη καὶ ὅστις κατέλιπε μνείαν ἀγαθήν, ἔγινε δι᾽ ἐμὲ ὁ ἐπὶ γῆς φωτοδότης ἄγγελός μου. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἀείμνηστος προκάτοχός μου ἐν τῇ Πρωτοσυγκελλίᾳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, τὴν ὁποίαν διηκόνησα ἐπὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ συναπτὰ ἔτη, ὁ Ἀλέξανδρος Θεοδωρακόπουλος, ὁ μεγάλος διδάσκαλός μου ἐν τῇ ἱεροπραξίᾳ, τάξει, εὐταξίᾳ καὶ διοικήσει τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων. Αἰωνία καὶ ἀγήρως αὐτῶν ἡ μνήμη!

Πολλὰς δὲ χάριτας ὀφείλω καὶ εἰς τὸν ἀείμνηστον Ἱεράρχην, τὸν ἀπὸ Καρπαθίου καὶ Κάσου, Αἴνου Ἀπόστολον Παπαϊωάννου. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

Δὲν δύναμαι αὐτὴν τὴν ὥραν, ἐνώπιον τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος ἱστάμενος, ἵνα μὴ μνησθῶ καὶ εὐχαριστίας πολλὰς ἀπευθύνω εἰς τὸν Σεβ. Γέροντα Μητροπολίτην πρώην Ρόδου κ. Ἀπόστολον Διμέλη, δι᾽ ὅσα πρὸς ἐμὲ προσήνεγκε δῶρα ἀγάπης καὶ πατρικῆς στοργῆς.

Ὅλως ἰδιαιτέρως αὐτὴν τὴν στιγμὴν αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην, ἵνα στρέψω τὸ βλέμμα μου πρὸς τὸν πολυσέβαστόν μου Μητροπολίτην Ρόδου κ. Κύριλλον καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσω ἐκ βάθους καρδίας διὰ τὴν πλουσίαν πρὸς τὸ πρόσωπόν μου ἀγάπην του. Παντοῦ καὶ πάντοτε εἶχε καὶ ἔχει νὰ εἴπῃ ἕνα καλὸν πνευματικὸν δι᾽ ἐμὲ λόγον. Καὶ αὖθις εὐχαριστῶ καὶ παρακαλῶ, ἅγιε Ρόδου, ἵνα ἔχωμεν στενὴν συνεργασίαν ἐπ᾽ ἀγαθῷ τοῦ εὐλογημένου λαοῦ τῶν Ἐπαρχιῶν μας.

Τέλος, εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας τοὺς Ἄρχοντας, τὸν φιλόθρησκον Ροδιακὸν λαὸν καὶ τὸν εὐαγῆ Κλῆρον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, οἵτινες πάντες μὲ περιέβαλον μετ᾽ ἀγάπης πολλῆς κατὰ τὴν ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἐννέα ἔτη διακονίαν μου εἰς τὴν Νῆσον τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, εἰς τὸ σμαραγδένιον Νησὶ τῆς φιλτάτης Πατρίδος μας, τὴν εὐκλεῆ καὶ ἔνδοξον Ρόδον.

Πῶς ὅμως ἡ σκέψις μου νὰ μὴ στραφῇ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τῆς μεγάλης μου χαρᾶς καὶ ἰδικῆς της χαρᾶς εἰς τὴν κλίνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁσιακῶς, Κύριος οἶδε, παραδίδει τὴν ἁγίαν ψυχήν της εἰς τὸν Νυμφίον Χριστόν, ὃν τόσον ἠγάπησεν ἡ μήτηρ τῶν Ὀρφανῶν τῆς Ρόδου, ἡ ἀδελφὴ Ἐμμέλεια, ἡ Γερόντισσα τῆς Ρόδου καὶ ἡ ἰδική μου μήτηρ, καὶ ἡ ὁποία εἰς ἐμὲ τὸ τέκνον της πολλὰ προσήνεγκε ἐπὶ τόσα ἔτη. Τὴν εὐχαριστῶ καὶ τῆς εὔχομαι πᾶσαν παρὰ τοῦ Ζωοδότου Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας ἐνίσχυσιν.

Καὶ τώρα, νοερῶς στρέφων τὸ βλέμμα μου ἀπὸ τὴν λαμπρὰν ταύτην αἴθουσαν τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας, εἰς τὸν εὐσεβῆ λαὸν καὶ τὸν εὐαγῆ Κλῆρον τῆς λαχούσης μοι Ἐπαρχίας καὶ ἐπικαλούμενος τὰς πρὸς Κύριον δεήσεις τῆς Κυρίας τῶν Ἀγγέλων, τῆς Πανάγνου Θεομήτορος, καὶ τῶν Ὁσίων καὶ θαυματουργῶν Πατέρων Σάββα τοῦ ἐν Καλύμνῳ, Ἰωνᾶ τοῦ Λερίου καὶ Ἀνθίμου τοῦ ἐν Ἀστυπαλαίᾳ, τοῦ Κεφαλλῆνος, ταῦτα τὰ ὀλίγα, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, εὐλαβῶς ἀναφέρω, καθ᾽ ὅτι ἡ συγκίνησίς μου σήμερον διὰ τὰ τελεσιουργούμενα περὶ τὴν ἐλαχιστότητά μου, δὲν μοὶ ἐπιτρέπει ἵνα μηκύνω τὸν λόγον, ὡς ἔπρεπε.

Δεχθῆτε, παρακαλῶ, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, αὐτὰ τὰ ὀλίγα ὡς ἔνδειξιν ἀπείρου σεβασμοῦ καὶ υἱϊκῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα, τὸν Αὐθέντην καὶ Δεσπότην, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, μετὰ πολλῶν καὶ ἀπείρων εὐχαριστιῶν.

Εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Χριστὸς Ἀνέστη!

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ κατὰ τὴν δεξίωσιν μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ

Ἱερώτατε καὶ ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ Μητροπολῖτα Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κύριε Παΐσιε,
Ἱερώτατοι καὶ ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς,
Ἐντιμότατε κύριε Γενικὲ Πρόξενε τῆς Ἑλλάδος,
Κύριε Βουλευτά, κ. Νομάρχα, κ. Δήμαρχοι,
Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

Μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς σᾶς δεξιούμεθα σήμερον μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν διὰ τὴν θεοφρούρητον Ἱερὰν Μητρόπολιν Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν κυρίου Παϊσίου, γνωστοῦ καὶ ἀγαπητοῦ εἰς ὅλους ἕνεκα τῆς εὐδοκίμου ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ρόδου ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν.

Ὁ ἄρτι χειροτονηθεὶς εἰς Ἐπίσκοπον Ἱερώτατος ἀδελφὸς κατάγεται ἐκ τῆς Ἁγιοτόκου Κεφαλληνίας, ἡ ὁποία ἀνέδειξεν ἀρκετοὺς Ἁγίους καὶ λογίους, μεταξύ τῶν ὁποίων διαλάμπει ὁ τοῖς πᾶσι γνωστὸς Ἅγιος Γεράσιμος. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, σχεδὸν τεσσαράκοντα, διηκόνησεν εὐδοκίμως τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὰς ἰδιότητας ἀρχικῶς τοῦ Ἀρχιδιακόνου καὶ μετέπειτα τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου. Διακρίνεται διὰ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν χριστιανικὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ, τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, τὴν ποιμαντικὴν καὶ διοικητικὴν ἱκανότητά του. Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἐκτιμήσασα τὰ προσόντα, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του, ἐψήφισεν αὐτὸν ὁμοφώνως Ἀρχιερέα καὶ ποιμένα τῆς πρότριτα χηρευσάσης Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας.

Καταγόμενος ἐκ τῆς νήσου Κεφαλληνίας καὶ διακονήσας τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν νησιωτικὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ρόδου, γνωρίζει καλῶς τὰ προβλήματα διαποιμάνσεως μιᾶς νησιωτικῆς Μητροπόλεως, ἐχούσης τὴν ποιμαντικὴν εὐθύνην συμπλέγματος νήσων, ὡς ἡ Μητρόπολις διὰ τὴν ὁποίαν ἐπελέγη καὶ ἐχειροτονήθη. Τὸ παρελθόν του, ἡ ὥριμος ἡλικία του, ἡ σεμνότης τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ἡ εὐλάβειά του ἐγγυῶνται τὴν ἐπιτυχῆ καὶ θεοφιλῆ ἄσκησιν τῶν νέων πολυευθύνων καὶ πολυποικίλων καθηκόντων του. Εὐχόμεθα ὅλοι ἀπὸ βάθους καρδίας ὅπως ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ ἐπιτελέσασα τὴν ἀρχιερατικὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἀδελφοῦ συνοδεύῃ αὐτὸν ἀδιαλείπτως καὶ τὸν φυλάττῃ σῶον, ἔντιμον, ὑγιαίνοντα καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἐπέλεξε καὶ ἐτοποθέτησε τὴν Ἱερότητά σου, ἀδελφὲ ἅγιε Λέρου, ποιμενάρχην εἰς τὴν ἐν Δωδεκανήσῳ εὐαίσθητον Ἱερὰν Μητρόπολιν Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, στηρίζει εἰς σὲ πολλὰς ἐλπίδας. Χρειαζόμεθα Ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι νὰ δύνανται νὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τοὺς ποιμένας αὐτοῦ κατὰ τοὺς παρόντας καιρούς, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτὴ βάλλεται πολλαχῶς καὶ ἐπιμόνως. Διότι ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία αἰσθάνεται τὴν βαρεῖαν εὐθύνην αὐτῆς διὰ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου, μετὰ τῶν ὁποίων συνδέεται διὰ ἰσχυρῶν καὶ ἀκαταλύτων δεσμῶν ἀγάπης καὶ συνεργασίας, ὡς καὶ διὰ τὴν ἁπανταχοῦ κληρουχίαν αὐτῆς.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Δωδεκάνησος ἐτέλει ὑπὸ Ἰταλικὴν διοίκησιν, ἠσκήθησαν ἰσχυρόταται πιέσεις τόσον εἰς τὸν πιστὸν Ὀρθόδοξον Λαόν, ὅσον καὶ πρὸς τὸ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον πρὸς τὸν σκοπόν, ὅπως διακοπῇ ἡ σχέσις τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου πρὸς αὐτό, διὰ νὰ καταστοῦν αὗται εὔκολος λεία τοῦ ἐν δράσει ἐκλατινισμοῦ. Οἱ τότε ἀγῶνες τοῦ ἀνθισταμένου λαοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν τῶν Ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν κληρικῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐσφυρηλάτησαν ἰσχυροτάτους καὶ ἀδιασπάστους δεσμοὺς μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Δωδεκανήσου, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ἀρραγεῖς μέχρι σήμερον καὶ θὰ παραμείνουν ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Οἱ δεσμοὶ αὐτοὶ συντηροῦνται ὄχι χάριν προσωπικῶν σκοπιμοτήτων, ἀλλὰ χάριν τῆς ἑνότητος τοῦ Γένους, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ὑψίστην ἀναγκαιότητα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Εἶναι, ἄλλωστε, γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι, ὁσάκις τὸ Γένος ἐδιχάσθη, ὑπέστη πολλὰ δεινά, καὶ ἀκόμη ὅτι τὰ

τμήματα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἀπεμακρύνθησαν τῆς Ἐκκλησίας ὑπέστησαν τὰς μεγαλυτέρας ἀπωλείας, ἐνίοτε δὲ ἀπωλέσθησαν ὁριστικῶς. Ὀφείλομεν συνεπῶς νὰ ὑπενθυμίζωμεν εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τὴν ἀνάγκην τῆς ἑνότητος καὶ νὰ θυσιάζωμεν προσωπικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ συμφέροντα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Ἔχομεν τὴν βεβαιότητα ὅτι σύ, Ἱερώτατε ἀδελφὲ Μητροπολῖτα Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, θὰ ἐργασθῇς πάσῃ δυνάμει διὰ τὴν διατήρησιν καὶ σύσφιγξιν τῆς ἑνότητος τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Δωδεκανησιακοῦ Λαοῦ, τὸν ὁποῖον μετ᾽ ἀγάπης πολλῆς καὶ θυσιῶν διηκόνησες μέχρι σήμερον θεοφιλῶς καὶ εὐδοκίμως.

Ἐπὶ τούτοις σὲ συγχαίρομεν ἐπὶ τῇ ἐπαξίᾳ ἀναδείξει σου εἰς ποιμένα καὶ προστάτην τοῦ φιλοχρίστου καὶ εὐγενοῦς, τῇ Μητρὶ δὲ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡμῖν λίαν ἠγαπημένου, λαοῦ τῶν νήσων Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, ὁ ὁποῖος μετὰ βαθείας ἱκανοποιήσεως ἤκουσε τὴν ἐκλογήν σου εἰς Ἀρχιερέα αὐτοῦ καὶ ἀναμένει νὰ σὲ ὑποδεχθῇ ἐγκαρδίως μετ᾽ ἀγάπης καὶ τιμῆς εἰς τὴν νέαν θέσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκρίθης ἄξιος.

Ἐπιλαμβανόμεθα τῆς εὐκαιρίας τῆς παρουσίας κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην στιγμὴν ἐν ταῖς αὐλαῖς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἱερωτάτου ἀδελφοῦ ἁγίου Ρόδου καὶ πολλῶν καὶ ἐκλεκτῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Δωδεκανήσου, διὰ νὰ ἀνανεώσωμεν τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς τὸν λαὸν αὐτῆς στοργῆς καὶ μητρικῆς εὐχῆς τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἑορτάζει σήμερον τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Ἁγίου της, τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν πόλιν ταύτην τῶν πόλεων, ὅπου ἀπὸ αἰώνων πολλῶν καὶ ἡ ἕδρα τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἀποστέλλοντες δι᾽ ὑμῶν πάντων καὶ τὴν Πατριαρχικὴν καὶ πατρικὴν εὐλογίαν τῆς ἡμετέρας Μετριότητος πρὸς τὸ ποίμνιον τῶν πέντε Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Πάτμου, εὐχόμεθα εἰς πάντας νὰ εὐημεροῦν καὶ νὰ προοδεύουν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ τῷ Θεῷ εὐάρεστον, διὰ νὰ καυχᾶται δι᾽ αὐτοὺς - διὰ σᾶς ὅλους - ἡ Μήτηρ ἡμῶν καὶ πνευματικὴ τροφὸς Ἐκκλησία αὕτη καὶ νὰ παρηγορῆται εἰς τὰς πολλὰς θλίψεις αὐτῆς, τὰς ὁποίας ἐπιτρέπει ὁ Κύριος, καὶ νὰ συνεχίζῃ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπροσκόπτως τὴν διακονίαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν καὶ νὰ οἰκοδομῇ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀπεργάζηται τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῶν τέκνων της.

Ἀδελφὲ ἅγιε Λέρου, καὶ πάλιν, Ἄξιος!

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
(ἐν Λέρῳ) τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ

Σεβασμιώτατε καὶ Πεφιλημένε μοι Ἅγιε Ρόδου κ.κ. Κύριλλε, ἐκπρόσωπε τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Αὐθέντου καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ,

Σεβασμιώτατοι καὶ λίαν ἀγαπητοί μοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Τίμιον Πρεσβυτέριον, Χριστοῦ Διακονία, Μοναχοὶ καὶ Μοναχαί,

Ἐξοχώτατε Ὑπουργὲ Αἰγαίου καὶ Νησιωτικῆς Πολιτικῆς κ. Παυλίδη, κ. κ. Βουλευταὶ Δωδεκανήσου καὶ Κεφαλληνίας,

Ἐντιμότατοι Ἄρχοντες, κ. κ. Νομάρχαι Δωδεκανήσου καὶ Κεφαλληνίας, κ. Δήμαρχε Πρόεδρε τῆς Τοπικῆς Ἑνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων Δωδεκανήσου Γ. Γιαννόπουλε, κ. κ. Δήμαρχοι Δωδεκανήσου, κ. κ. Δήμαρχοι Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου Κεφαλληνίας,

Ἀξιότιμε Δήμαρχε τῶν Λερίων κ. Τιμόθεε Κωτάκη,

Περιούσιε καὶ ἠγαπημένε τοῦ Κυρίου Λαέ!

Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, κρούω καὶ λέγω· «*Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν Ἅγιον Οἶκόν Σου, προσκυνήσω πρὸς Ναὸν τὸν Ἁγιόν Σου ἐν φόβῳ Σου*».

Ἔρχομαι νῦν ἀπὸ τὴν περικαλλῆ καὶ περίπυστον Ρόδον, ἀπὸ τὴν Πρωτεύουσαν τοῦ Δωδεκανησιακοῦ Συμπλέγματος, ἡ ὁποία ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἐννέα ἔτη, ἐμὲ τὸν Ληξουριώτην, ἐμὲ τὸν Κεφαλλονίτην ἔκαμεν ἰδικόν της, μὲ ἄνδρωσε καὶ μὲ περιέβαλε μὲ τὴν πλουσίαν ἀγάπην της.

Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν Νῆσον τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Ἁγίων, τοῦ Μεγαλομάρτυρος Φανουρίου καὶ τοῦ Νεομάρτυρος Κωνσταντίνου τοῦ Ὑδραίου.

Ἔρχομαι εἰς τὴν νέαν μου Πατρίδα, τὴν Λέρον, τὴν Κάλυμνον καὶ τὴν Ἀστυπάλαιαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Τέλενδον καὶ τὴν Ψέριμον, Χάριτι θείᾳ καὶ ἐπινεύσει τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Αὐθέντου καὶ Δε-

σπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ.ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ καὶ ψήφοις κανονικαῖς τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἔρχομαι καὶ ἀνέρχομαι σήμερον τὰς βαθμίδας τοῦ ἱστορικοῦ τούτου Ἀρχιερατικοῦ θρόνου, χάριτι Θείᾳ, ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος τοῦ Κυρίου Διάκονος, διὰ νὰ ἀρχίσω τοὺς βηματισμούς μου καὶ τὴν ἄσκησιν τῆς διακονίας μου εἰς τὸν εὐλογημένον, φιλόχριστον καὶ ὑψαύχενα λαὸν τῆς θεοσώστου λαχούσης Ἐπαρχίας μου, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας.

Αὐτοῦ τοῦ εὐλογημένου λαοῦ «*ἡ Θεία Χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα*» ἐξέλεξε ἐμὲ ποιμένα καὶ διδάσκαλον καὶ μὲ ἐνθρονίζει σήμερον Ἀρχιερέα εἰς τόπον καὶ τύπον Χριστοῦ, πρὸς δόξαν, αἶνον καὶ εὐχαριστίαν τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ Ὀνόματος.

Ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ τούτου θρόνου αἰσθάνομαι μεγάλην τὴν τιμήν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην τὴν εὐθύνην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Πατρός, τοῦ Ἀρχιποιμένος Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, τὸ ὁποῖον «*ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας*» καὶ τοῦ ὁποίου ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις ἐπιτελοῦμεν κατ᾽ αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ψάλλοντες καὶ λέγοντες: «*πάντα χορηγεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, βρύει προφητείας, ἱερέας τελειοῖ, ἀγραμμάτους σοφίαν ἐδίδαξεν, ἁλιεῖς θεολόγους ἀνέδειξεν, ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας, Ὁμοούσιε καὶ ὁμόθρονε τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, Παράκλητε, δόξα σοι*».

Καὶ ὁ λύχνος τίθεται ἐπὶ τὴν λυχνίαν.

Καθῆκον Ἱερόν, καθῆκον σεβάσμιον, καθῆκον καὶ ὑποχρέωσις δι᾽ ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον μέγα νὰ ἀνάψω τὸν λύχνον, διὰ νὰ φωτίσῃ πᾶσαν ψυχὴν ἐπιποθοῦσαν τὸν Νυμφίον Χριστόν, ἐπιποθοῦσαν νὰ γνωρίσῃ τὸ Ἐσφαγμένον Ἀρνίον τῆς Ἀποκαλύψεως, τὸν Ἐσταυρωμένον καὶ Ἀναστημένον Ἰησοῦν Χριστόν.

Αὐτὸ τὸ ἱερὸν καθῆκον καλοῦμαι ἐγὼ νὰ διακονήσω, νὰ λειτουργήσω τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς μου καὶ νὰ εἴπω μὲ τὴν συνείδησιν ἥρεμον τὴν ἡμέραν ἐκείνην: «*τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, ἀπόκειταί μοι λοιπὸν ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι Κύριος*», κατὰ τὸν Θεῖον Παῦλον, τὸν Ἀπόστολον καὶ πρῶτον μετὰ τὸν Ἕνα, τὸν Χριστόν.

Καλοῦμαι ἐγὼ ὁ Ἐλάχιστος ἐν Ἐπισκόποις νὰ διακονήσω ἀπὸ τοῦ νῦν ἕνα φιλόθρησκον, εὐγενῆ, πιστὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, φιλόπατριν, φιλοπρόοδον, ὑψαύχενα λαὸν τῆς θεοσώστου Ἐπαρχίας, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας.

Ἕνα λαὸν ὅλως εὐλογημένον παρὰ Κυρίου, τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ τὸν διακρίνουν ἰδιαιτερότητες εἰς τὴν αὐτοσύνθεσίν του, ἐν τούτοις ὅμως ἐπιδιώκει ἕνα κοινὸν σκοπόν, τὴν ἕνωσίν του μὲ τὸν Θεὸν Πατέρα, τὸν Πλάστην καὶ Δημιουργὸν διὰ μέσου τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας του, τὴν ὁποῖα τιμᾷ, ἀγαπᾷ, σέβεται καὶ δι᾽ αὐτὴν κατὰ καιροὺς ἀγωνίζεται, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἔδωκε καὶ αὐτὸ τὸ αἷμά του εἰς χρόνους σκλαβιᾶς καὶ δουλείας, καὶ τοῦτο διότι ἐπίστευε καὶ πιστεύει ἀκράδαντα ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη πηγὴ τῆς σωτηρίας του καὶ οὕτω τὴν θέλει ἀλώβητον καὶ ἀκεραίαν, χωρίς κανένα ψεγάδι ἐπὶ τοῦ ὅλου σώματος αὐτῆς.

Ἀπὸ τὴν Ἁγίαν αὐτὴν Καθέδραν, ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν τοῦτον Ἀρχιερατικὸν Θρόνον, ἀγαπητά μου παιδιά, τὰ ἐγγὺς καὶ τὰ ἀπόδημα καὶ τὰ ἐν θαλάσσῃ πλέοντα, μὴ ἐπιθυμῶν, καθότι ἐπιλήψει μοι ὁ χρόνος, νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὰς ἀγωνίας καὶ τὰ σύγχρονα προβλήματα, τὰ ὁποῖα σᾶς ἀπασχολοῦν, σᾶς διαβεβαιῶ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μου, ὅτι πάντα ταῦτα θὰ εἶναι καὶ ἰδικαί μου ἀγωνίαι καὶ ἰδικά μου προβλήματα, ἐφόσον ἀπὸ σήμερον θὰ εἶμαι πλέον ὁ συμπολίτης σας.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ τῶν ὁποίων ἀπὸ σήμερον θὰ εἶμαι καὶ ἐγώ συμμέτοχος καὶ τὰ ὁποῖα ἐν μέρει εἶναι γνωστά, θὰ προσπαθήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ πάντοτε μὲ τὴν καλὴν διάθεσιν καὶ ἀρίστην συνεργασίαν, τὴν ὁποία ἐπιθυμῶ νὰ ἔχω μαζί σας, θὰ προσπαθήσωμεν λέγω καὶ τὸ ἐννοῶ αὐτό, νὰ τὰ μειώσωμεν ἢ καλύτερον προοδευτικῶς νὰ τὰ ἀπαλείψωμεν μὲ τὴν Χάριν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐλέους, τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τῆς παρακλήσεως.

Πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Ἐπισκόπου. Ἐκτὸς τοῦ λειτουργικοῦ, τοῦ διοικητικοῦ, τοῦ πνευματικοῦ, σπουδαίαν θέσιν πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἡ παντοία μέριμνα καὶ φροντὶς διὰ τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον. Ἔτσι θέλει τὸν Ἐπίσκοπόν του ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος· συνετόν, δίκαιον, εὐσεβῆ, φιλόξενον, διδακτικόν, νὰ ἀγαπᾷ τὸ καλόν, νὰ κυριαρχῇ ἑαυτοῦ, νὰ εἶναι παρὼν εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν θλῖψιν του. Νὰ εἶναι πραγματικὸς πατέρας, ἀδελφὸς καὶ συνοδοιπόρος εἰς τὴν ζωήν. Κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον «*μᾶλλον ... κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι*».

Ὅμως διὰ ταῦτα πάντα ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος τοῦ Κυρίου Ἐπίσκοπος θέλω καὶ ἐπιζητῶ νὰ ἔχω τὴν ἀμέριστον συμπαράστασιν πάντων ὑμῶν, τῶν τε ἀρχόντων καὶ τοῦ εὐλογημένου λαοῦ τῆς θεοσώστου Ἐπαρχίας μου, συμπαράστασιν πρωτίστως ἠθικὴν καὶ δευτερευόντως ὑλικήν.

Κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν θὰ ἤθελον νὰ ἀπευθυνθῶ καὶ πρὸς τὸν

εὐαγῆ Κλῆρον, τοὺς Μοναχοὺς καὶ τὰς Μοναχὰς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μου καὶ νὰ εἴπω εἰς ὅλους ὅτι ὅλοι, ἀπὸ κοινοῦ, θὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, τὰς ὁποίας μᾶς ἐνεπιστεύθη ἡ Χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Παναγάθου Θεοῦ. Ὁ μακαριστὸς προκάτοχός μου, Μητροπολίτης Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, κυρὸς Ἰσίδωρος ἔλεγεν ἐπιγραμματικῶς ὅτι τὰ χρουσία, τὰ ὁποῖα κρέμονται εἰς τὸ ἐπιτραχήλιον τοῦ Ἱερέως εἶναι αἱ ψυχαὶ τῶν Χριστιανῶν καὶ αὐτὰς ἡμεῖς οἱ κληρικοὶ πρέπει νὰ ὁδηγήσωμεν εἰς εὔδιον λιμένα σωτηρίας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολή μας, αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν ἐδώσαμεν πάντες πρὸ τοῦ Ἐσφαγμένου Ἀρνίου τῆς Ἀποκαλύψεως κατὰ τὴν ὥραν τῆς χειροτονίας.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις, τὰ Γραφεῖα, τόσον ἐν Λέρῳ καὶ Καλύμνῳ, ὅσον καὶ ἐν Ἀστυπαλαίᾳ, τὴν ὁποίαν ὑπόσχομαι ὅτι κατὰ τακτὰ διαστήματα θὰ ἐπισκέπτωμαι, θὰ εἶναι πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν πάντων ὑμῶν καὶ δὲν θὰ φεισθῶ κόπου καὶ μόχθου, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ προσωπικοῦ μου χρόνου, προκειμένου σὺν Θεῷ, νὰ εἶμαι συμπαραστάτης καὶ ἀρωγὸς εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὴν θλῖψιν, καὶ γενικῶς εἰς τὴν ἐπίλυσιν οἱουδήποτε αἰτήματος, ἀρκεῖ τοῦτο νὰ ἐμφορῆται ἀπὸ ἀγάπην Χριστοῦ καὶ μὴ ὑψηλὰ καὶ ἀλλότρια φρονῇ.

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα λόγια ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως πολλῆς καταθέτω εἰς τὴν πλουσίαν ἀγάπην σας, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα, τὰ ἐγγὺς καὶ τὰ ἀπόδημα, καὶ εὔχομαι ἐκ βάθους καρδίας, ὅπως ὁ Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν διὰ πρεσβειῶν τῆς Κυρίας Θεοτόκου καὶ τῶν τριῶν Ἐφόρων καὶ Πολιούχων τῶν νήσων μας, Ὁσίου Ἰωνᾶ, Ὁσίου Σάββα καὶ Ὁσίου Ἀνθίμου, σκέπῃ, φρουρῇ καὶ ἐπευλογῇ πάντας πρὸς δόξαν, αἶνον καὶ εὐχαριστίαν τοῦ Ἁγίου καὶ Προσκυνητοῦ Αὐτοῦ Ὀνόματος.

Αὐτὴν τὴν μεγάλην δι᾽ ἐμὲ στιγμὴν τὸ βλέμμα μου στρέφεται εὐλαβικῶς πρὸς τὴν Βασιλίδα τῶν Πόλεων, τὸ ἱστορικόν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρικὸν Φανάριον, τὴν κοιτίδα τῆς κατ᾽ ἀνατολὰς Ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ κλίνω γόνυ εὐχαριστίας πολλῆς, υἱϊκοῦ σεβασμοῦ καὶ ἄκρας ἀφοσιώσεως, κατασπαζόμενος νοερῶς τὴν Ἁγίαν Δεξιὰν τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Αὐθέντου καὶ Δεσπότου ἡμῶν, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ καὶ ἐξαιτούμενος τὰς θεοπειθεῖς Αὐτοῦ εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Εὐχαριστῶ καὶ εὐγνωμονῶ τὴν πεπνυμένην τῆς Ὀρθοδοξίας κορυφὴν δι᾽ ὅσα εἰς τὴν ἐλαχιστότητά μου ἐπεδαψίλευσε, δεικνύουσα εἰς ἐμὲ ἐμπιστοσύνην πολλήν, καὶ ἐναποθέτουσα εἰς τὰς ταπεινάς μου

χεῖρας, μὲ τὴν χάριν τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος καὶ μὲ τὰς κανονικὰς ψήφους τῆς περὶ αὐτὴν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν διαποίμανσιν τῆς θεοφρουρήτου Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις εὐχαριστῶ καὶ εὐγνωμονῶ καὶ αὖθις ὑποκλινόμενος πρὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐκπροσώπου Αὐτοῦ Μητροπολίτου Ρόδου κ.κ. Κυρίλλου καὶ ὑπόσχομαι τὴν ἄνευ ὅρων ὑπακοήν, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν υἱϊκὴν ἀφοσίωσίν μου πρὸς τὸ Σεπτὸν Πρόσωπόν Του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄπειρον σεβασμόν μου πρὸς τὸν θεσμὸν καὶ τὰ δίκαια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, δηλῶν πλήρη ὑποταγὴν μέχρι τῆς τελευταίας μου ἀναπνοῆς.

Χρέος ἱερὸν καὶ καθῆκόν μου ἐπιβεβλημένον εἶναι ἀπὸ τὸν ἱερὸν καὶ σεβάσμιον αὐτὸν Ἀρχιερατικὸν Θρόνον νὰ ἐκφράσω τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας μου πρὸς ὑμᾶς, Σεβασμιώτατε Ἅγιε Ρόδου, τὸν ἐκπρόσωπον τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, διὰ τὴν ἀγάπην Σας πρὸς τὴν ταπεινότητά μου. Δι᾽ ἐμὲ ἐγίνατε ὁ ἄγγελος τῆς ἀγάπης, ὁ πραγματικὸς ἀδελφὸς ἐν Χριστῷ. Εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας. Ἐς ἀεὶ θὰ Σᾶς εὐγνωμονῶ. Πολλὰ τὰ ἔτη σας καὶ εὐλογημένα παρὰ Κυρίου.

Εὐχαριστίας δὲ πολλὰς ὀφείλω νὰ ἀποδώσω καὶ εἰς τὸν Εὐαγῆ Κλῆρον τῆς θεοσώστου Ἐπαρχίας Ρόδου, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἐννέα ἔτη ἦτο συνοδοιπόρος μου ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν Ἱερατικῶν καὶ διοικητικῶν μου καθηκόντων. Πάντοτε προσέδιδε εἰς τὴν ταπεινότητά μου τὸν προσήκοντα σεβασμὸν μετὰ πολλῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης. Εὐχαριστῶ καὶ εὐγνωμονῶ ἀπὸ καρδίας.

Τὰς αὐτὰς θερμὰς καὶ ἐγκαρδίους εὐχαριστίας ἀποδίδω μετὰ σεβασμοῦ καὶ εἰς τὸν φιλόθρησκον καὶ εὐγενῆ Ροδιακὸν λαόν, ὁ ὁποῖος μὲ ἀνέθρεψε ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ μὲ ἀνέδειξε τέλειον ἄνδρα. Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν ταπεινότητά μου ἀπέραντος δέν εἶχε καὶ δέν ἔχει ὅρια. Σὲ εὐχαριστῶ, εὐλογημένε λαὲ τοῦ Κυρίου. Ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης πάντοτε νὰ σὲ εὐλογῇ καὶ νὰ κατευθύνῃ τὰ βήματά σου εἰς ἔργα ἀγαθὰ καὶ εὐάρεστα.

Καί, τέλος, εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας τοὺς Ἄρχοντας. Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐντιμολογιωτάτου Ἄρχοντος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦ Νομάρχου Δωδεκανήσου κ. Ἰωάννου Μαχαιρίδη, σφίγγω τὴν χεῖρα καὶ ἀσπάζομαι πάντας καὶ τοὺς λέγω ἕνα μεγάλο «εὐχαριστῶ». Ἐγὼ πάντοτε θὰ κρούω τὴν θύραν τοῦ Γραφείου καὶ θὰ ζητῶ τὴν ἀρωγὴν αὐτῶν, τὴν ἀρωγὴν τῆς Πολιτείας διὰ τὴν καλυτέραν διοικητικὴν μέριμναν τῆς θεοσώστου Ἐπαρχίας μου.

Αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὴν εὐλογημένην θὰ ἤθελα ἡ σκέψις καὶ ἡ ἀγάπη μου νὰ πτερυγίσῃ καὶ μακρὰν τῶν Νήσων τῆς Ἐπαρχίας Καλύμνου, ἐκεῖ ὅπου ζοῦν, κινοῦνται καὶ δραστηριοποιοῦνται οἱ ἀπόδημοι ἀδελφοί μας, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν λησμονοῦν τὸν τόπον καταγωγῆς των, καὶ νὰ τοὺς ἀπευθύνω ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μου τὸν Πατρικόν μου χαιρετισμὸν καὶ τὴν ἀγάπην μου, ἐπικαλούμενος καὶ ἐπ' αὐτῶν τὴν χάριν, τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐν Λέρῳ τελετὴν Ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. Παΐσιε!

Σεπτῇ Ἐντολῇ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἡμῶν κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἔχω τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν τῆς ἐκπροσωπήσεως αὐτῶν κατὰ τὴν ἱερὰν αὐτὴν στιγμὴν τῆς ἐνθρονίσεώς σου εἰς τὸν Θρόνον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, Ἐπαρχίας ἱστορικῆς καὶ εὐκλεοῦς τοῦ πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἔρχεσαι σήμερον, ὑπήκοος εἰς τὴν βουλὴν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ τὴν ἐντολὴν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν προτάσει τοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου διὰ παμψηφίας ἐκλογήν σου, ἵνα ἀναλάβῃς τὴν διαποίμανσιν τοῦ ἐν Λέρῳ, Καλύμνῳ καὶ Ἀστυπαλαίᾳ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Λαοῦ εὐσεβοῦς καὶ παραδοσιακοῦ, ὁ ὁποῖος ἐν μέσῳ μυρίων δυσκολιῶν, θλίψεων καὶ κακουχιῶν διετήρησε τὴν ἐκκλησιαστικήν του αὐτοσυνειδησίαν καὶ ἀνεδείχθη ἄξιος τῶν παραδόσεων τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους.

Ἔρχεσαι ὡς ὁ κανονικὸς αὐτοῦ Ἐπίσκοπος, διὰ νὰ τοποθετήσῃς σεαυτὸν ἐπὶ σκοπὸν τῆς ποιμαντικῆς σου εὐθύνης καὶ νὰ διακονήσῃς τὰ τέκνα σου, τὰ ὁποῖα *«εἰσάγει πρὸς σὲ»* σήμερον *«ὁ Θεός»*, ποιμαίνων εὐαγγελικῶς καὶ πάντοτε ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ποιμαινομένου ἀπὸ τὴν ράβδον καὶ βακτηρίαν τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Ἀρχιερέως Χριστοῦ. Ἔρχεσαι διὰ νὰ παρακαλέσῃς, κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον, τὴν ἐκλογάδα τοῦ Κυρίου,

διὰ νὰ λαλήσῃς *«ἀγαθὰ ἐν τῇ καρδίᾳ Ἱερουσαλήμ»*, τουτέστι τῆς παροικούσης εἰς τὰς νήσους ταύτας παροικίας. Ἔρχεσαι, διὰ νὰ κηρύξῃς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ὀρθοτομήσῃς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Ἔρχεσαι ἐνσαρκωτὴς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὄχι ἁπλῶς διὰ νὰ συντηρήσῃς, ἀλλὰ περισσότερον νὰ συσφίγξῃς τοὺς αἰωνίους καὶ ἀκαταλύτους δεσμοὺς τῶν εὐσεβῶν κατοίκων τῶν νήσων Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας μετὰ τοῦ σεπτοῦ Κέντρου τῆς Ὀρθοδοξίας. Νὰ δώσῃς τὴν ἀψευδῆ μαρτυρίαν, ὅτι ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ σεπτὸς Προκαθήμενος αὐτῆς ἀγαποῦν τὸν λαὸν τοῦτον καὶ ἐργάζονται διὰ τὴν ἐν Χριστῷ αὔξησιν καὶ πρόοδόν του. Νὰ μαρτυρήσῃς ὅτι τὸ μαρτυρικὸν Φανάριον ὑπῆρξεν, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχῃ, διὰ νὰ κενοῦται καὶ νὰ θυσιάζεται καθημερινῶς, διὰ τὸν λαὸν τοῦ ὁποίου κατεστάθης τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου Πνεύματος ποιμὴν καὶ διδάσκαλος.

Λοιπόν, *«Ἀνάβηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ περίβλεψαι καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα Σου, εἰσάγει δὲ αὐτὰ πρὸς Σὲ ὁ Θεός»*.

Εἰς τὴν πορείαν σου πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον καὶ μετὰ τοῦ λαοῦ τούτου ἔχεις βακτηρίαν δυνατὴν καὶ κραταιὰν τὰς εὐχὰς τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἡμῶν κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν ἀγάπην τοῦ ποιμνίου καὶ τοῦ Κλήρου σου, τὴν συμπαράστασιν τῶν τοπικῶν Ἀρχόντων καὶ φορέων. Ἀλλὰ καὶ τὰς προσευχὰς ὅλων ἡμῶν, τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, οἱ ὁποῖοι σὲ συνοδεύομεν σήμερον καὶ σὲ παραδίδομεν ἄξιον, ἀνεπίληπτον καὶ ἀκατάγνωστον εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς Λερίους καὶ Καλυμνίους μετὰ τῆς ἀπολύτου βεβαιότητος ὅτι ἐσὺ μὲν θὰ παραστήσῃς σεαυτὸν γνήσιον Ἱεράρχην τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐκεῖνοι δὲ θὰ ἀναγνωρίσουν εἰς τὸ πρόσωπόν σου τὸν ἀληθινὸν Ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν αὐτῶν καὶ τὸν ἐκφραστὴν τῆς προσδοκίας των.

Εἴησαν τὰ ἔτη σου πολλά, Σεβασμιώτατε Ἅγιε Ἀδελφέ, καὶ καρποφόρα ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου.

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
(ἐν Καλύμνῳ) τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ

Σεβασμιώτατε καὶ Πεφιλημένε μοι Ἅγιε Ρόδου κ.κ. Κύριλλε, ἐκπρόσωπε τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Αὐθέντου καὶ Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ,
Σεβασμιώτατοι καὶ λίαν ἀγαπητοί μοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Τίμιον Πρεσβυτέριον, Χριστοῦ Διακονία, Μοναχοὶ καὶ Μοναχαί,
Ἐξοχώτατε Ὑπουργὲ Αἰγαίου καὶ Νησιωτικῆς Πολιτικῆς κ. Παυλίδη,
Ἀξιότιμοι κ. κ. Βουλευταὶ Δωδεκανήσου καὶ Κεφαλληνίας,
Ἐντιμότατοι Ἄρχοντες, κ. κ. Νομάρχαι Δωδεκανήσου καὶ Κεφαλληνίας, κ. Δήμαρχε Πρόεδρε τῆς Τοπικῆς Ἑνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων Δωδεκανήσου κ. Γιαννόπουλε, κ. κ. Δήμαρχοι Δωδεκανήσου, κ. κ. Δήμαρχοι Ἀργοστολίου καὶ Ληξουρίου Κεφαλληνίας,
Ἀξιότιμε Δήμαρχε τῶν Καλυμνίων κ. Γεώργιε Ροῦσσε,
Περιούσιε καὶ ἠγαπημένε τοῦ Κυρίου Λαέ!

Καλοῦμαι, χάριτι Θείᾳ, νὰ διακονήσω ἀπὸ τοῦ νῦν ἕνα λαὸν ὑψαύχενα, ἕνα λεβέντην λαόν, ἕνα λαόν, ὅστις ἐγγύς τε καὶ μακρὰν φέρει καὶ περιφέρει τὰ σύμβολα τῆς Ἐκκλησίας του, τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἔθνους ἐν τιμῇ καὶ δόξῃ.

Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν νῆσον Ρόδον, τὴν Πρωτεύουσαν τοῦ Δωδεκανησιακοῦ Συμπλέγματος, τῆς ὁποίας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ διηκόνησα ἐπὶ τριάκοντα καὶ ἐννέα ἔτη, ὡς Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος. Σήμερον μὲ τὴν χάριν, τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Παναγάθου Θεοῦ ἔρχομαι ὡς Ἐπίσκοπος νὰ ἐγκατασταθῶ καὶ νὰ ἐνθρονισθῶ εἰς τὸν θεοφρούρητον θρόνον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καλύμνου, Λέρου καὶ Ἀστυπαλαίας, κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐνταῦθα τάξιν.

Ἔρχομαι κατόπιν ἐπινεύσεως τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Σεπτοῦ Αὐθέντου καὶ Δεσπότου, καὶ ψήφοις κανονικαῖς τῆς περὶ Αὐτὴν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, χάριτι Θείᾳ νὰ γίνω συμπολίτης ἑνὸς λαοῦ, ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν ὑπετάγη εἰς τὰς βουλὰς τῶν κατὰ καιροὺς κατακτητῶν

του. Ὅσοι καὶ ἂν ἐπέρασαν ἀπὸ αὐτὸν τὸν εὐλογημένον τόπον εὗρον τὴν σθεναρὰν ἀντίστασιν αὐτοῦ τοῦ ζυμωμένου μὲ τὴν ἁλμύραν τῆς θαλάσσης Καλυμνιακοῦ λαοῦ.

Ἀγαρηνοί, Κουρσάροι, Ἱππόται, Ὀθωμανοὶ καὶ Ἰταλοὶ προσπαθοῦν νὰ κάμψουν τὴν ἀνδρείαν, τὸ φρόνημα καὶ τὴν γενναιότητα τοῦ Νησιώτου Καλυμνίου, Λεριοῦ καὶ Ἀστυπαλίτη, οἱ ὁποῖοι ὅμως προβάλλουν σθεναρὰν τὴν ἀντίστασιν, μέχρι καὶ αἵματος, προκειμένου νὰ μείνουν Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, ἄξιοι συνεχισταὶ τῶν προγόνων των.

Ὁ Θεόφιλος Μ. Τσουκαλᾶς γράφει σχετικὰ εἰς τὴν «λαϊκὴ μνήμη»: «*οἱ ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων κουρσάρων διατηρήθηκαν μέσα ἀπὸ θρύλους γιὰ Ἀγαρηνοὺς πειρατές, ποὺ πρόσβαλαν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἔσφαξαν ἀλύπητα τοὺς ἀπροστάτευτους νησιῶτες. Τὰ μοτίβα αὐτῶν τῶν παραδόσεων διατηροῦν πυρῆνες ἱστορικῆς ἀληθείας*».

Ἡ πολιτική, ἡ πολιτιστική, ἀλλὰ καὶ ἡ θρησκευτικὴ ὅλως ἰδιαιτέρως πορεία τοῦ εὐγενοῦς Καλυμνιακοῦ λαοῦ δίδει ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἔντονον τὴν παρουσίαν τοῦ Καλυμνίου εἰς τὰ δρώμενα τῆς νήσου του, διὰ τὸ ὁποῖον ὅλως ἰδιαιτέρως ὑπερηφανεύεται, ὅπου γῆς καὶ ἂν εὑρίσκεται, ἀποκαλῶν τὴν νῆσο τῶν σφουγγαράδων «ὀμφαλὸν τῆς γῆς».

Ὅπως γράφει εἰς τὰ «Καλυμνιακὰ χρονικὰ Μελετήματα» ὁ Σακελλάρης Ν. Τροικίλης, Γυμνασιάρχης Φιλόλογος, ὅλαι αἱ ποιότητες καὶ ἀντιθέσεις ὡς «*παλίντροπος ἁρμονία*», ἡ ἁρμονία τῶν ἀντιθέτων νοοτροπιῶν καὶ πνευματικῶν κατευθύνσεων, ἡ πολύτονος ἁρμονία, ἡ ἰσορροπία τῆς συνυπάρξεως τῶν διαφόρων ἰδεολογικῶν τόνων συνθέτουν τὴν ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ὀνομάζομεν «*ἡ Κάλυμνος τοῦ σήμερα*».

Αὐτὴν τὴν Κάλυμνον τοῦ σήμερα ἐγὼ ὁ ταπεινὸς τοῦ Κυρίου Διάκονος καλοῦμαι νὰ διακονήσω, νὰ ὑπηρετήσω καὶ νὰ ὁδηγήσω εἰς τὸν λιμένα τῆς σωτηρίας μὲ τὴν χάριν, τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τῆς εὐσπλαχνίας, τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τοῦ ἐλέους καὶ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ ἀναλώσω ὅλας τὰς δυνάμεις μου, σωματικὰς καὶ πνευματικάς, πρὸς ὄφελος αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τοῦ περιουσίου καὶ εὐλογημένου ὑπὸ τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις, ὁ οἶκός μου καὶ ὁ οἶκός σου, θὰ εἶναι πάντοτε ἀνοικτή, προκειμένου ἐσύ, Καλύμνιε, ἐσύ, Καλύμνια, νὰ συναντήσῃς τὸν Ἐπίσκοπό σου, τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ ἀδελφόν σου, τὸν ὁποῖον ὥρισε Ποιμένα, Διδάσκαλον καὶ Ἀρχιερέα ἡ χάρις, τὸ ἔλεος καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Παναγάθου Θεοῦ.

Μέλημα καὶ φροντίδα μου θὰ εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ νὰ διαχέεται πρὸς πάντα ἄνθρωπον χωρὶς διάκρισιν, διότι δι᾽ ἐμὲ οἱ πάντες, μετὰ χαρᾶς καὶ ψυχικῆς ἀγαλλιάσεως εἶσθε παιδιά μου.

Ἀπὸ κοινοῦ θὰ βαδίσωμεν διὰ τὸν ψυχικὸν ὄφελος ἑνὸς ἑκάστου ἀπὸ τοῦ νῦν, διότι, ὅπου ὁ Ἐπίσκοπος, ἐκεῖ καὶ ἡ Ἐκκλησία, καί, ὅπου ἡ Ἐκκλησία, ἐκεῖ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος.

Πρωτίστη μέριμνά μου θὰ εἶναι ἡ ὀρθὴ πορεία τῶν νέων μας, τῶν παιδιῶν μας, εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδόν, τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῆς ἠθικῆς τελειώσεως. Εἰς τὰς συγχρόνους θεωρίας τοῦ κόσμου τούτου, ἡμεῖς πρέπει νὰ ἀντιτάξωμεν τὴν θεωρίαν τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν εὐηγγελίσατο τὸ Ἐσφαγμένον Ἀρνίον τῆς Ἀποκαλύψεως, τὸ Ἅγιον αἷμα τοῦ Ὁποίου ἐξαφανίζει τὴν πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν τῶν παντοειδῶν ναρκωτικῶν, τὰ ὁποῖα ὁδηγοῦν τοὺς νέους εἰς τὸν θάνατον. Εἰς τὴν λεβεντογένναν Κάλυμνον δὲν πρέπει νὰ ἔχουν θέσιν τὰ ναρκωτικὰ καὶ οἱ ἀσυνείδητοι ἔμποροι αὐτῶν.

Διὰ τὴν ταπεινότητά μου τὰ Μοναστήρια τῆς λαχούσης εἰς ἐμὲ Ἐπαρχίας, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν ραχοκοκκαλιὰν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, θὰ εἶναι τόποι δι᾽ ἐμὲ κατασκηνώσεως, τόποι περισυλλογῆς καὶ ἀνασυγκροτήσεως. Ὅλαι οἱ Ἱεραὶ Μοναὶ μὲ πρώτην αὐτὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, ἔνθα φυλάσσεται τὸ σεπτὸν σκήνωμα τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα, Προστάτου καὶ Ἐφόρου τῆς τῶν Καλυμνίων Ἁγιοτόκου Νήσου, θὰ ἔχουν τὴν μέριμναν καὶ τὴν πατρικήν μου φροντίδα. Αἱ Μοναχαὶ καὶ οἱ Μοναχοὶ θὰ εἶναι δι᾽ ἐμὲ οἱ μεγάλοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀδελφοί. Ἀπὸ αὐτοὺς ζητῶ εἰς τὰς πρὸς τὸν Κύριον προσευχάς τους νὰ ἐνθυμοῦνται καὶ τὴν ταπεινότητά μου.

Ὁ εὐαγὴς Ἱερὸς Κλῆρος τῆς Ἐπαρχίας μου δι᾽ ἐμὲ θὰ εἶναι ὁ συνοδοιπόρος εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν, τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τοῦ ἐμπεπιστευμένου εἰς ἡμᾶς λογικοῦ ποιμνίου. Δι᾽ ἐμὲ ἅπας ὁ Ἱερὸς Κλῆρος θὰ εἶναι ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον ἀναλαμβάνω ἀπὸ σήμερον καὶ ὑπόσχομαι ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὅτι δὲν θὰ κάνω καμμίαν διάκρισιν. Οὐδεὶς περισσεύει, ὅλοι πρέπει μὲ μίαν ψυχὴν νὰ ἐργασθῶμεν εἰς ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου. Εἰς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν πολὺ θὰ συμβάλουν καὶ αἱ κατὰ καιροὺς Ἱεραὶ Συνάξεις.

Οἱ Ἱεροὶ Ναοὶ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς θεοσώστου Ἐπαρχίας, αὐτοὶ οἱ τηλαυγεῖς φάροι, τοὺς ὁποίους ἡ εὐσέβεια, ἡ πίστις, ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ καλλιέπεια τῶν προγόνων μας ἀνήγειρε εἰς μνημόσυνον αἰώνιον τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, θὰ ἀποτελέσουν σὺν Θεῷ ὁρμητήρια ἀγάπης, τάξεως καὶ εὐταξίας

οὕτως, ὥστε οἱ ἐν τοῖς Ναοῖς εἰσερχόμενοι νὰ προσβλέπουν μόνον εἰς τὸν Πλάστην καὶ Δημιουργόν, παρ᾽ οὗ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον.

Μέριμναν καὶ προσοχὴν θὰ ἐπιδείξω καὶ διὰ τὰ εὐαγῆ ἱδρύματα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀρρένων-Θηλέων, τὴν Στέγην Γερόντων ἐν Καλύμνῳ καὶ τὴν Ἰσιδώρειον ἐν Λέρῳ. Τὸ παιδὶ καὶ ὁ ἡλικιωμένος θὰ ἔχουν τὴν μέριμναν τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὡς φιλόστοργος μήτηρ μὲ τὴν ἀρωγὴν καὶ τὴν συμμετοχὴν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλανθρωπίας θὰ γεύωνται τὴν θαλπωρὴν ἐκείνην, ἥτις ἁρμόζει εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν. Πρὸς τοῦτο εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἔχω καὶ τὴν συμπαράστασιν τῆς Πολιτείας. Ἄλλωστε ὁ κ. Νομάρχης ἔχει ἤδη εἰς τὸ γραφεῖον του τρεῖς ἐπιταγάς. Εἰς τὰ εὐαγῆ ἱδρύματα συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ ΕΦΤΑ τῆς Ἀστυπάλαιας, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ λειτουργήσῃ ἐπὶ τὸ βέλτιον.

Ἡ Τοπικὴ Ἐκκλησία θὰ εἶναι παντοῦ παροῦσα καὶ πάντοτε, μὴ φειδομένη κόπων καὶ θυσιῶν, καὶ θὰ συμπαρίσταται εἰς τὰ δρώμενα αὐτοῦ τοῦ τόπου, πάντοτε μὲ τὴν δέουσαν προσοχὴν καὶ μὴ θέλουσα νὰ ὑποκαταστήσῃ ἐκείνους τοὺς φορεῖς, οἵτινες ἔχουν τὴν πλήρη εὐθύνην.

Αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὴν εὐλογημένην θὰ ἤθελα ἡ σκέψις καὶ ἡ ἀγάπη μου νὰ πτερυγίσῃ καὶ μακρὰν τῶν νήσων τῆς Ἐπαρχίας Καλύμνου, ἐκεῖ ὅπου ζοῦν, κινοῦνται καὶ δραστηριοποιοῦνται οἱ ἀπόδημοι ἀδελφοί μας, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν λησμονοῦν τὸν τόπον καταγωγῆς των, καὶ νὰ τοὺς ἀπευθύνω ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μου τὸν πατρικόν μου χαιρετισμὸν καὶ τὴν ἀγάπην μου, ἐπικαλούμενος καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν τὴν χάριν, τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν ἐν Καλύμνῳ τελετὴν Ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. ΠΑΪΣΙΟΥ

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. Παΐσιε!

Ἡ Α.Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, καὶ ἡ περὶ Αὐτὸν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξέλεξέ σε παμψηφεὶ καὶ ἀνέδειξέ σε Μητροπολίτην τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας, εἰς δὲ τὴν ἐλαχιστότητά μου ἀνέθεσαν τὴν ἐκπροσώπησιν αὐτῶν κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ταύτην ἡμέραν τῆς ἐνθρονίσεώς σου, σημαίνουσαν τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἀφ᾽ ὑψηλοτέρας πλέον σκοπιᾶς νέας σου διακονίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐκλήθης διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ καὶ τῆς φιλοτέκνου μερίμνης τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῆς ἀείποτε ὑπευθύνως καὶ θυσιαστικῶς περὶ τὰ ἀνὰ τὴν οἰκουμένην τέκνα αὐτῆς προνοούσης καὶ εὐεργετικῶς δρώσης, ἵνα ἀναλάβῃς τὴν διαποίμανσιν τῆς παροικούσης εἰς τὰς νήσους ταύτας Ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ ἵνα διακονήσῃς λαόν, ὁ ὁποῖος διακρίνεται διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἐμμονήν του εἰς τὰς κληροδοτηθείσας ὑπὸ τῶν πατέρων του παραδόσεις. Λαόν, ὁ ὁποῖος, ὡς μέρος τοῦ ἐν Δωδεκανήσῳ πιστοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, *«ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἡγετῶν συνεχίζει τὴν μακραίωνα εὐσεβῆ πατρῴαν παράδοσιν τῆς ἐμμονῆς εἰς τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ὀρθόδοξον πίστιν, τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος αὐτῆς, καὶ εἰς ὅλας τὰς συναφεῖς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς ἐκείνας ἀξίας, τὰς συναπαρτιζούσας τὸν χαρακτῆρα καὶ*

τὴν μοναδικότητα τοῦ ἀπὸ κληρονομίας πολιτισμοῦ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους. Διότι εἶναι παγκοίνως γνωστὸν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Δωδεκανήσου ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ πιστὸς παραμείνας καὶ παραμένων εἰς αὐτό, ἀνεδείχθη ἄξιος ἑαυτοῦ, διασώσας διὰ μέσου ποικίλων ἱστορικῶν περιπετειῶν καὶ καταιγίδων τὴν ἑαυτοῦ ὀντότητα καὶ προσωπικότητα», κατὰ τὸν μακαριστὸν Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κυρὸν Μελίτωνα.

Αὐτὸν τὸν ὑψηλόφρονα καὶ εὐσεβέστατον λαὸν καλεῖσαι, λοιπόν, νὰ διακονήσῃς. Τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς νέας διακονίας σου ἐγγυᾶται ἡ τεσσαρακονταετὴς μέχρι σήμερον ἐκκλησιαστικὴ παρουσία σου ὡς Διακόνου ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τοῦ μακαριστοῦ προκατόχου μου καὶ Γέροντός σου Μητροπολίτου Ρόδου Σπυρίδωνος καὶ ἡ πολυετὴς ὑπηρεσία σου ὡς Πρωτοσυγκέλλου ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Ρόδου. Τεσσαρακονταετὴς διακονία χαρακτηριζομένη ἀπὸ ἀπόλυτον καὶ ἀγόγγυστον ὑπακοὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς, τοὺς ὁποίους ὑπηρέτησας, πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀπὸ σύνεσιν, μετριοπάθειαν, σοβαρότητα καὶ ὑπευθυνότητα. Ἀπὸ ἄνευ ὅρων καὶ ὁρίων ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ὁποίου ἔρχεσαι σήμερον ἐνσαρκωτὴς πρὸς τοὺς Καλυμνίους, τοὺς Λερίους καὶ τοὺς κατοίκους τῶν λοιπῶν νήσων. Καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ διακονία σου θὰ αὐξήσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσίν των πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ χρέος σου, ὡς καὶ χρέος πάντων ἡμῶν.

Εἰς τὴν νέαν σου διακονίαν ὑπὲρ τοῦ ἐμπιστευθέντος σοι λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἔχεις ἐπιστηριγμὸν δυνατὸν καὶ δύναμιν κραταιὰν τὰς εὐχὰς τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Πατρὸς καὶ Πατριάρχου ἡμῶν κ.κ. Βαρθολομαίου, καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, τὴν ἀγάπην τοῦ ποιμνίου καὶ τοῦ Κλήρου σου, τὴν συμπαράστασιν τῶν τοπικῶν Ἀρχόντων καὶ φορέων. Ἀλλὰ ἔχεις καὶ τὰς προσευχὰς ὅλων ἡμῶν, τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, οἱ ὁποῖοι σὲ συνοδεύομεν σήμερον καὶ σὲ παραδίδομεν ἄξιον, ἀνεπίληπτον καὶ ἀκατάγνωστον εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς Λερίους καὶ Καλυμνίους μετὰ τῆς ἀπολύτου βεβαιότητος ὅτι ἐσὺ μὲν θὰ παραστήσῃς σεαυτὸν γνήσιον Ἱεράρχην τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐκεῖνοι δὲ θὰ ἀναγνωρίσουν εἰς τὸ πρόσωπόν σου τὸν ἀληθινὸν Ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν αὐτῶν καὶ τὸν ἐκφραστὴν τῆς προσδοκίας των.

Ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἀδελφός σου, λυπούμενος διὰ τὸν ἀποχωρισμόν,

ἐκφράζω τὴν εὐαρέσκειαν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν καλὰ καὶ ὠφέλιμα ἐποίησας, ὡς καὶ τὴν προσωπικὴν εὐχαριστίαν μου διὰ τὴν ἐπὶ ἕνα καὶ πλέον ἔτος καλὴν καὶ ἀνέφελον συνεργασίαν. Χαίρω, ὅμως, διότι ἔχω πλησίον μου ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀπὸ σήμερον θὰ συμπορεύωμαι ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ ἐν Δωδεκανήσῳ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἐν κατακλεῖδι, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ ποίμνιόν σου, Ἅγιε Ἀδελφέ, μετὰ παρρησίας λέγω: Ἔχετε Ἀρχιερέα καὶ Ποιμένα ἄξιον, πλήρη φόβου Θεοῦ, ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας. Ἀγαπήσατε καὶ στηρίξατε αὐτόν, διότι ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, διὰ νὰ δώσῃ ὡς Ἐπίσκοπος τὸν ἑαυτόν του. Ἡ ἀγάπη σας θὰ πολλαπλασιάζῃ τοὺς καρποὺς τῆς ἀνὰ μέσον ὑμῶν διακονίας του.

Εἴησαν τὰ ἔτη σου πολλά, Σεβασμιώτατε Ἅγιε Ἀδελφέ, καὶ καρποφόρα ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν κ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ*

«Μωυσῆ!..... Λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν».
(Ἐξ. 2:5)

Σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,
Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, πεφιλημένον Πρεσβυτέριον,
Σεπτὴ τῶν Μοναχῶν χορεία,
Ἐντιμότατοι ἄρχοντες,
Εὐλογημένοι καὶ ἀγαπημένοι μου χριστιανοί!

Εἶναι κάποιες στιγμὲς καὶ κάποια γεγονότα στὴ διαδρομὴ τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ὄντως ἀποτελοῦν σταθμούς, ἀλλὰ καὶ εὐκαιρίες γιὰ αὐτοσυγκέντρωση καὶ αὐτοκριτικὴ σὲ σχέση μὲ τὸ τί ἔγινε στὸ παρελθὸν καὶ τί θὰ χρειασθεῖ νὰ γίνει στὸ μέλλον.

Μιὰ τέτοια στιγμὴ εἶναι γιὰ μένα αὐτὴ ἐδῶ ἡ μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμὴ τῆς εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίας μου.

Εἶναι τὸ γεγονὸς τῆς μεγαλόψυχης ἀγάπης τοῦ Μητροπολίτη μας ἁγίου Ρόδου κ. Κυρίλλου, ποὺ ἀποφάσισε νὰ μὲ προτείνει βοηθὸ Ἐπίσκοπο καὶ συνεργάτη του, καὶ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη

---

* Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἐρυθρῶν κ. Ἀμφιλόχιος (νῦν Μητροπολίτης Νέας Ζηλανδίας) ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν 15ην Ἰουνίου 2005 Ἐπίσκοπος τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ἐρυθρῶν, βοηθὸς τοῦ Μητροπολίτου Ρόδου κ. Κυρίλλου.

Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ρόδου τό Σάββατον 9ην Ἰουλίου 2005 ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. Κυρίλλου, συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Σύμης κ. Χρυσοστόμου, Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Ἀνθίμου, Πηλουσίου κ. Παντελεήμονος, Ζιμπάμπουε κ. Γεωργίου, Εἰρηνουπόλεως κ. Δημητρίου, Λέρου Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. Παϊσίου καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Τράλλεων κ. Ἰσιδώρου, συμ-

μας κ.κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων τοῦ Σεπτοῦ Κέντρου τοῦ Φαναρίου, ποὺ μὲ τὴν ἱερὴ ψῆφο τους ὑλοποίησαν τὴν ἀπόφαση αὐτή.

Ἐρυθρὲς εἶναι ὁ τίτλος τῆς Ἐπισκοπῆς, ποὺ μοῦ ἐδόθη. Πρόκειται γιὰ τὴ χερσόνησο τῆς Ἐρυθραίας, ποὺ εἶναι ἀπέναντι ἀπὸ τὴ Χίο καὶ ποὺ μέχρι τὸ 1922 ἀποτελοῦσε μιὰ ἀπὸ τὶς 36 ὅλο ζωντάνια Ἐπισκοπές τῆς μεγάλης καὶ λαμπρῆς Μητροπόλεως τῆς Ἐφέσου.

Τσεσμελῆδες, Βουλιῶτες, Ἁλατσατιανοί, ... ἄφησαν, μὲ τὴν ἀνταλλαγή, τὰ μέρη τους καὶ τὰ καλὰ τους καὶ ἦλθαν οἱ περισσότεροι στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἔφτιαξαν τὴν νέα Ἐρυθραία.

Εἶναι σὲ ὅλους μας γνωστὸς καὶ ἀπερίγραπτος ὁ πόνος, ποὺ δημιουργεῖ μέσα μας αὐτὴ ἡ πικρὴ ἱστορία. Ἀρκοῦμαι μόνο στὸ νὰ ἐπαναλάβω τὰ λόγια τοῦ ψαλμοῦ: «*Κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ*» (Ψαλμ. 136,6).

Ἐρυθραία, Ἔφεσος, Σμύρνη, Ἰωνία, Μικρὰ Ἀσία, γῆ ἁγία, γῆ εὐλογημένη, γῆ ποτισμένη μὲ ἀποστολικοὺς ἱδρῶτες καὶ αἵματα Μαρτύρων καὶ Ἱεραρχῶν, γῆ κατάσπαρτη ἀπὸ μνημεῖα τῆς ἀθάνατης πίστης μας καὶ τοῦ ἔνδοξου πολιτισμοῦ μας, γῆ εὐλογημένη, ποὺ μὲ τόση στοργὴ κρατεῖς στὰ σπλάχνα σου τὰ λείψανα τῶν ἑκατομμυρίων πατέρων καὶ ἀδελφῶν μας.

Ἀναπολῶ, λοιπόν, τὸ παρελθὸν τῆς ζωῆς μου καί, βλέποντας τὴν πνευματική μου φτώχεια καὶ ἀνεπάρκεια, ἀπορῶ καὶ λέγω:

Πῶς τολμῶ νὰ εἰσέλθω στὶς λαμπρότητες αὐτὲς τῶν ἁγίων, μὴ ἔχοντας τὸ κατάλληλο φόρεμα καὶ κινδυνεύοντας νὰ ἐκβληθῶ ἔξω δέσμιος ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων; Πῶς μπορῶ ἐγὼ τὸ ξερὸ χορτάρι νὰ πλησιάσω τὴ φωτιὰ χωρὶς νὰ καῶ; Πῶς ἀποφασίζω νὰ προχωρήσω στὸν τόπο τῆς Ἀρχιερωσύνης, πρίν λύσω τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν μου, πρὶν νὰ ἔχω ἀποβάλει τὸ πνεῦμα τῆς ὑλοφροσύνης καὶ τῆς ματαιοδοξίας;

προσευχομένων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Κώου κ. Αἰμιλιανοῦ, πρώην Ρόδου κ. Ἀποστόλου, Γλυφάδας κ. Παύλου, τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Πάτμου Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀντίπα καὶ τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δοχειαρίου τοῦ Ἁγίου Ὄρους Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Γρηγορίου.

Παρέστησαν ὁ Ὑπουργὸς Αἰγαίου καὶ Νησιωτικῆς Πολιτικῆς Ἀριστοτέλης Παυλίδης, οἱ Βουλευταὶ Δωδεκανήσου Ἀναστάσιος Καραμάριος, Βασίλειος Χρύσης καὶ Ἰωάννης Παρασκευᾶς, ὁ Νομάρχης Δωδεκανήσου καὶ Ἄρχων Καστρήνσιος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἰωάννης Μαχαιρίδης, ὁ Δήμαρχος Ροδίων Γεώργιος Γιαννόπουλος, ὁ Στρατηγὸς καὶ Διοικητὴς τῆς 95ΑΔΤΕ Παῦλος Γιαγκούλης, ὁ Ἀστυνομικὸς Διευθυντὴς Δωδεκανήσου Ταξίαρχος Ἀριστείδης Καρτάνος, ὁ Δήμαρχος Λινδίων Γεώργιος Θαρρενός, ἐκπρόσωποι Συλλόγων καὶ Σωματείων τῆς Ρόδου καὶ πλῆθος κόσμου.

Πατέρες καὶ ἀδελφοί μου!

Ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἐπιδίωξη κάποιας τιμῆς καὶ κάποιου ἀξιώματος εἶναι μιὰ συνήθης, γιὰ νὰ μὴν πῶ καθολική, ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Ὅμως στὴν περίπτωση τῆς Ἱερωσύνης καὶ τῆς Ἀρχιερωσύνης ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι σαφὴς καὶ ξεκάθαρος.

«Οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καθάπερ καὶ ὁ Ἀαρών» (Εβρ.5, 4). Δὲν εἶναι *«τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος»*, γιὰ νὰ δεχθεῖ τὴν Ἀρχιερωσύνη, *«ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ»* (Ρωμ.9,16).

Ἔτσι, ἀτενίζοντας καὶ στὸ μέλλον, ἐλπίζω ὅτι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ μὲ ἐγκαταλείψει, ὅπως δὲν μὲ ἐγκατέλειψε καὶ μέχρι τώρα. *«Τὸ ἔλεός σου, Κύριε, καταδιώξει με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου»*.

Μ'αὐτὴ τὴν ἐλπίδα λοιπὸν καὶ μὲ πολλὴ ἐπίγνωση καὶ αἴσθημα εὐθύνης καὶ φόβου κύπτω τὸν αὐχένα καὶ λέγω: Παιδί σου καὶ δοῦλος σου εἶμαι, Κύριε. *«Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου»* (Ψαλμ.24,18).

Γῆ ἁγία, Σεβασμιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, ἡ Ἀρχιερωσύνη. Γῆ ἁγία, Πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, καὶ ἡ κάθε ψυχή, τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ποὺ θὰ ἔχω μπροστά μου ὡς Ἐπίσκοπος καὶ θὰ πρέπει νὰ μὲ ἀπασχολοῦν πάντα τὰ προβλήματά τους, ἡ σωτηρία τους.

Διαβάζουμε στὸ 15ο κεφ. τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου τὴν παραβολὴ τοῦ καλοῦ ποιμένα. Ὅτι ἕνας τσοπάνης εἶχε ἑκατὸ πρόβατα. Ἕνα ἀπὸ αὐτὰ χάθηκε. Καὶ ἀφήνοντας τὰ ἐνενήντα ἐννέα τρέχει, γιὰ νὰ βρεῖ τὸ «ἀπολωλός», τὸ χαμένο. Κι ὅταν τὸ βρεῖ, τὸ βάζει χαρούμενος στοὺς ὤμους του καί, φθάνοντας στὸ σπίτι του, καλεῖ τοὺς γειτόνους καὶ τοὺς φίλους του λέγοντάς τους: Χαρεῖτε μαζί μου, γιατὶ βρῆκα τὸ χαμένο μου πρόβατο. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο γίνεται χαρὰ στὸν οὐρανὸ γιὰ ἕναν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο, ποὺ μετανοεῖ, παρὰ γιὰ ἐνενήντα ἐννέα δικαίους, ποὺ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μετάνοια.

Ἡ Εὐαγγελικὴ αὐτὴ παραβολὴ δίνει τὸ στίγμα τοῦ ποιμαντικοῦ χρέους τοῦ Ἐπισκόπου. Ἄλλωστε αὐτὸ γίνεται φανερὸ καὶ χειροπιαστὸ καὶ μὲ τὸ Ὠμοφόριο, τὸ σύμβολο αὐτὸ τῆς Ἀρχιερατικῆς ἀξίας καὶ ἐξουσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ διακονίας. Εἶναι μάλιστα ἀξιοπαρατήρητο ὅτι δὲν γίνεται ἀπὸ λινὸ ὕφασμα, ἀλλὰ ἀπὸ μαλλί.

Ὁ ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἐπίσκοπος, ἔλεγε ὁ Ἅγιος Τύχων, Ἐπίσκοπος καὶ ἀσκητὴς τοῦ Ζαντόνσκ τῆς Ρωσίας, πρέπει νὰ συμβουλεύει ἀδιάκοπα τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς ὁδηγεῖ στὴν

ἀληθινὴ μετάνοια καὶ νὰ φυτεύει μέσα στὶς καρδιές τους τὸ φόβο καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Νὰ ξυπνᾶ τοὺς ἀμετανόητους ἁμαρτωλοὺς μὲ τὸ φόβο τῆς θείας κρίσεως. Νὰ ἐνθαρρύνει τοὺς μετανοοῦντες μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου καὶ τὴν παρηγοριὰ τῶν λόγων τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ νὰ ξερριζώνει τὶς δεισιδαιμονίες, τὰ σχίσματα καὶ τὶς αἱρέσεις, ἀντλώντας τὴ διδασκαλία του ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Λέγει ἀκόμη ὁ ἅγιος αὐτὸς ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει νὰ γίνει φῶς στοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴ διδασκαλία του καὶ μὲ τὴ ζωή του. Νὰ γίνει ἁλάτι. Νὰ γίνει ὁδηγὸς πρὸς τὴν αἰώνια πατρίδα καὶ ὄχι ἄψυχη κολόνα τοῦ δρόμου. Γιὰ νὰ τὰ ἐπιτύχει ὅλα αὐτὰ χρειάζεται νὰ προσεύχεται θερμὰ καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γιὰ τὸ ποίμνιό του. Πρέπει ὅμως καὶ οἱ χριστιανοὶ νὰ προσεύχονται γιὰ τὸν Ἐπίσκοπό τους, γιατὶ εἶναι ἐκτεθειμένος σὲ πολλὲς δοκιμασίες καὶ κινδύνους καὶ διότι ὁ διάβολος ἐπαναστατεῖ συνέχεια ἐναντίον του καὶ τὸν πολεμάει ὁ ἴδιος καὶ μὲ τὰ ὄργανά του.

Παράλληλα μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὸν ἄνθρωπο θὰ πρέπει ὁ Ἐπίσκοπος νὰ ἐμφορεῖται καὶ ἀπὸ πίστη ἀληθινὴ καὶ δυνατή. Πίστη στὸν Τριαδικὸ Θεό. Πίστη στὸν Ἀναστάντα Χριστό. Αὐτὸ συμβολίζουν τὰ δικηροτρίκηρα, μὲ τὰ ὁποῖα εὐλογεῖ τὸν πιστὸ λαὸ κατὰ τὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας.

Τὸ τρικήριο μὲ τὰ τρία κεριὰ συμβολίζει τὴν Ἁγία Τριάδα. Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιο Πνεῦμα. Τρία πρόσωπα, ἀλλὰ ἕνας Θεὸς τρισυπόστατος. Τὸ δικήριο μὲ τὰ δύο κεριὰ συμβολίζει τὶς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ. Τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος.

Δύο, λοιπόν, εἶναι τὰ σπουδαιότερα ἐφόδια καὶ μέσα γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Ἡ πίστη καὶ ἡ ἀγάπη. Ἤ, ὅπως λέει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «*πίστις δι᾽ ἀγάπης ἐνεργουμένη*» (Γαλ. Ε΄, 6).

Δὲν πρέπει βέβαια νὰ λησμονοῦνται οὔτε νὰ ὑποτιμοῦνται καὶ οἱ ὑπόλοιπες ἀρετές, ποὺ πρέπει νὰ στολίζουν τὸ πρόσωπο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Ἐπισκόπου, νὰ λαμποκοποῦν, θὰ ἔλεγα, σὰν τὶς πολύτιμες πέτρες τῆς μίτρας, ποὺ φέρει στὸ κεφάλι του. Ἰδιαίτερα οἱ θεομίμητες ἀρετὲς τῆς ταπεινώσεως, τῆς πραότητος καὶ τῆς μακροθυμίας. «*Μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ*» (Ματθ. ΙΑ΄, 29) καὶ «*μακάριοι οἱ πραεῖς ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν*» τοῦ Παραδείσου, μᾶς λέγει ὁ Χριστός (Ματθ. Ε΄, 5).

Καὶ τώρα ἂς χαρῶ κι ἐγὼ μὲ τὴ δική σας χαρά, ποὺ μὲ βλέπετε, ὅπως ἐπιθυμούσατε, ἀκολουθώντας τὴ συμβουλὴ τοῦ Ἀποστόλου «*χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων*» (Ρωμ. ΙΒ΄,15). Ἂς δοξάσω

κι ἂς εὐχαριστήσω ἀπὸ τὰ τρίσβαθα τῆς ψυχῆς μου τὸν Ἅγιο Θεὸ γιὰ τὴ μεγάλη αὐτὴ συγκατάβαση καὶ δωρεά Του.

Εὐχαριστῶ καὶ ὅλους ἐσᾶς, ἀποφεύγοντας νὰ ἀναφερθῶ σὲ κατηγορίες καὶ ὀνόματα, γιατὶ κάποιους θὰ ξεχάσω καὶ θὰ κάμω νὰ λυπηθοῦν, πρᾶγμα ποὺ δὲν τὸ θέλω, γιὰ τὴν παρουσία καὶ συμμετοχή σας σ᾽ αὐτὸ τὸ μυστήριο καὶ σ᾽ αὐτὴν τὴ χαρά, καθώς καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη σας στὸ ταπεινό μου πρόσωπο. Ἀπὸ ὅσους ἐλύπησα, ἀδίκησα ἢ ἐσκανδάλισα ζητῶ συγγνώμη καὶ συγχώρηση.

Ἰδιαίτερα εὐχαριστῶ τὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη μας κ.κ.Βαρθολομαῖο καὶ τοὺς Σεβασμιωτάτους Συνοδικοὺς Ἁγίους Ἀρχιερεῖς, μαζὶ μὲ τὸν Σεβασμιώτατο καὶ ἀγαπητὸ Μητροπολίτη μας κ.Κύριλλο, στὸν ὁποῖο κατὰ κύριο λόγο ὀφείλεται τὸ γεγονὸς τῆς χειροτονίας αὐτῆς, καθὼς καὶ ὅλους τοὺς Σεβασμιωτάτους καὶ Θεοφιλεστάτους Ἁγίους Ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὺς Εὐλαβεστάτους κληρικούς, ποὺ παρευρεύθηκαν ἢ ἔλαβαν μέρος σ᾽ αὐτήν.

Καὶ βέβαια δὲν ξεχνῶ τὸν Σεβασμιώτατο καὶ πολύ ἀγαπητὸ Γέροντά μας πρώην Ρόδου κ. Ἀπόστολο, τὸν ὁποῖο εὐχαριστῶ καὶ εὐγνωμονῶ γιὰ τὴν πολλή του ἀγάπη καὶ ἐμπιστοσύνη στὸ ταπεινό μου πρόσωπο. Ἡ ἐδῶ παρουσία του σήμερα συγκινεῖ ἰδιαίτερα ὅλους ἐμᾶς.

Ὁ Θεὸς νὰ χαρίσει σὲ ὅλους σας τὸν Παράδεισο.

Μὲ συγκίνηση ἐνθυμοῦμαι καὶ τοὺς νοερὰ εὑρισκόμενους σήμερα κοντά μου κατὰ σάρκα καὶ κατὰ πνεῦμα γονεῖς μου καὶ διδασκάλους, ἀδελφούς, συγγενεῖς καὶ φίλους. Μὴ μπορώντας νὰ μνημονεύσω ὅσα σεβαστὰ καὶ ἀγαπητὰ πρόσωπα θὰ ἤθελα ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματα τοῦ μακαριστοῦ Πνευματικοῦ μου Πατέρα καὶ Γέροντα Ἀμφιλοχίου Μακρῆ, ποὺ μὲ ἀναγέννησε πνευματικά, καὶ τοῦ ἀοιδίμου Σχολάρχου μου Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως Μαξίμου, ποὺ μὲ χειροτόνησε Διάκονο καὶ Πρεσβύτερο στὴν ἱστορικὴ τροφὸ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Νὰ ἔχω τὴν εὐχή τους καὶ ὁ καλὸς Θεὸς νὰ τοὺς ἀναπαύσει καὶ νὰ τοὺς βάλει στὰ δεξιά Του.

Συγχωρέστε με καὶ εὔχεσθε, Πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, νὰ μὲ ἐλεήσει ὁ Κύριος καὶ νὰ μὲ ἀξιώσει νὰ φανῶ ἄξιος τῆς κλήσεως καὶ τῆς Χάριτός Του.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ρόδου κ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ
κατὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἐρυθρῶν κ. ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ

Θεοφιλέστατε,

Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἡμῶν κ. κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ, καὶ ἡ περὶ Αὐτὸν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξέλεξάν σε Βοηθὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, μὲ τὸν ψιλὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης Ἐπισκοπῆς Ἐρυθρῶν.

Εὐλογητὸς ὁ ἐν Τριάδι Θεός, ὅτι κατηξίωσεν ἡμᾶς, τὸν Ποιμενάρχην, καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, τῆς μεγίστης αὐτῆς χαρᾶς τῆς ἀναδείξεώς σου εἰς Ἐπίσκοπον τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ηὐδόκησε, κατὰ τὸ ἄφατον αὐτοῦ ἔλεος, ἐν Ἐκκλησίᾳ πληθούσῃ, τῇ ἐπικλήσει τοῦ Παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, νὰ τελῶμεν τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν χειροτονίαν σου μετὰ τῶν ἄλλων συνδραμόντων ἀδελφῶν Ἐπισκόπων.

Ἡ χαρὰ τῆς εἰς Ἐπίσκοπον ἐκλογῆς σου πρὸ ἡμερῶν καὶ τῆς χειροτονίας σου εἰς Ἐπίσκοπον σήμερον ἐξεδηλώθη καὶ ἐκδηλοῦται ὡς πάγκοινος. Καὶ εἶναι πάγκοινος, διότι ἀποτελεῖ κοινὴν συνείδησιν πάντων ἡμῶν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποκτᾷ ἕνα νέον Ἱεράρχην κοσμούμενον διὰ τῶν προσόντων ἐκείνων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν σύστασιν τοῦ οὐρανοβάμονος Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Ἅγιον Ἀπόστολον Τιμόθεον: «*Δεῖ οὖν τὸν Ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, νηφάλιον, σώφρονα, διδακτικόν, ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον*».

Ἡ μέχρι σήμερον διακονία σου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ διαφόρων ἐπιτελικῶν θέσεων καὶ ἡ μακροχρόνιος ὑπηρεσία σου ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἐκπαιδεύσει ὡς καθηγητοῦ τῆς Πατμιάδος Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ὁ ἱεραποστολικὸς ζῆλός σου καὶ ἡ ἐν ταῖς χώραις τῆς Ὀρθοδόξου Ἱερα-

ποστολῆς θητεία σου, ἡ ἀπὸ σοῦ ἔκφρασις τοῦ χαρίσματος τῆς πνευματικῆς πατρότητος, ἡ προσπάθειά σου διὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ μοναχισμοῦ εἰς τὴν νῆσον τῆς Ρόδου καὶ ἀλλαχοῦ, ἡ ἐπίδοσίς σου εἰς τὸ ἔργον τῆς κατηχήσεως τοῦ λαοῦ, ἡ παρουσία σου ὡς Ἱεροκήρυκος καὶ ἡ γνησία ἱερατική σου ἀνατροφή, ὡς γνησίου πνευματικοῦ τέκνου τοῦ ὁσιωτάτου Γέροντος Ἀμφιλοχίου Μακρῆ καὶ φορέως τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων τοῦ τόπου, παρέχουν τὴν ἀψευδῆ καὶ ἀγαθὴν πληροφορίαν περὶ τοῦ προσώπου σου.

Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία σὲ ἐτίμησε καὶ σὲ ἀνύψωσε. Ἐπεβράβευσε τὸν ἀγαθὸν καὶ τίμιον ἐργάτην αὐτῆς καὶ διάκονον, ἵνα ἀπὸ ὑψηλοτέρας σκοπιᾶς διακονήσῃς ἀπὸ τῆς σήμερον τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἐπιστηρίζων τὸ πνευματικὸν ἔργον τῆς Μητροπόλεως, τῆς ὁποίας Βοηθὸν Ἐπίσκοπον κατέστησέ σε.

Χειροτονούμενος σήμερον Ἀρχιερεὺς διὰ τὸ εἶναί σε Βοηθὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, καθίστασαι ἐλέῳ Θεοῦ, τῇ προτάσει τοῦ Παναγιωτάτου Πατρὸς καὶ Πατριάρχου ἡμῶν, Ἱεράρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐν κοινωνίᾳ τελῶν μετὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μετέχεις πλήρως ἐκ τῆς ὑπευθύνου καὶ ὑψηλῆς Ἀρχιερατικῆς σκοπιᾶς τοῦ μεγαλείου, τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς, τὴν ὁποίαν μαρτυρίαν καλεῖσαι νὰ προβάλῃς καὶ νὰ μεταδώσῃς εἰς τὸ ποίμνιόν μας. Διότι τὸ ποίμνιον τῆς Ρόδου καὶ ὅλοι οἱ Δωδεκανήσιοι γνωρίζουν καλῶς καὶ πρέπει νὰ γνωρίζουν ὅτι, ὡς ἔλεγεν ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Μελίτων, ἐὰν δὲν ἦσαν ἐγκεντρισμένοι εἰς τὴν καλλιέλαιον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἴσως νὰ μὴ εἶχον ἐπιζήσει καὶ νὰ μὴ ὑπῆρχον σήμερον ὡς Ὀρθόδοξοι, διότι ἡ πίστις των τοὺς ἔσωσε ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ φασιστικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ τῆς ἑτεροδόξου προπαγάνδας.

Τοιαύτην ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν καὶ παράδοσιν καλεῖσαι σήμερον νὰ ἑρμηνεύσῃς καὶ νὰ συνεχίσῃς, ἱστορίαν καὶ παράδοσιν ἀρρήκτων δεσμῶν τοῦ Γένους μετὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως τὴν ἐδιδάχθης εἰς τὴν ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης καὶ τὴν ἐβίωσες κατὰ τὴν μακρὰν καὶ εὐδόκιμον διακονίαν σου, ἰδίως ἐδῶ εἰς τὴν Ρόδον, τὴν ἀποτελοῦσαν κλῆμα τῆς ἀμπέλου, φέρον καρπὸν πολὺν καὶ καλόν, τὸν ὁποῖον μετὰ τοῦ Μητροπολίτου σου καλεῖσαι ἀπὸ τῆς σήμερον ὡς Ἀρχιερεὺς νὰ μεταδώσῃς εἰς τὸν εὐσεβῆ ροδιακὸν λαόν, εἰς κατάσβεσιν τῆς δίψης τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Θεοφιλέστατε,

μετὰ βεβαιότητος πιστεύομεν ὅτι θὰ διακονήσῃς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Ἐπίσκοπος ἄξιος τῆς ἱστορίας καὶ τῆς διαχρονικῆς μαρτυρίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου καὶ ὡς ἐκφραστὴς τῶν αἰωνίων παραδόσεων τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Εἴσελθε εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ καταπετάσματος τῆς πνευματικῆς καὶ ἀχειροποιήτου σκηνῆς. Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου καὶ αὐτός σε διαθρέψει ἐν τῇ ἀδελφικῇ κοινωνίᾳ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας.

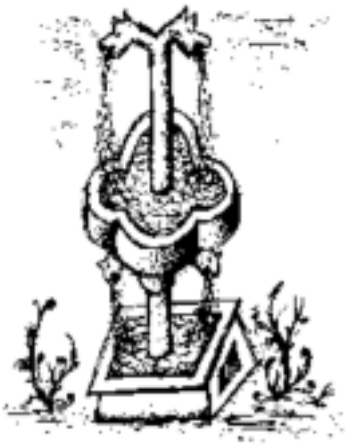

ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ*

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,
Σεπτὴ τῶν Ἱεραρχῶν τιμία χορεία καί
ἐκλεκτὴ συγχαίρουσά μοι Ὁμήγυρις!

Μόλις πρὸ ὀλίγου ἡ ἀνεκλάλητος καὶ ἀνεξερεύνητος Θεία Βουλή, ἡ πατρικὴ ἀγάπη τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν ἀρχιερατικῶν χειρῶν, καθὼς καὶ ἡ προσευχὴ τοῦ εὐλογημένου λαοῦ τοῦ Θεοῦ, συνε-

---

* Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κώου καὶ Νισύρου κ. Ναθαναὴλ ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὴν 23ην Φεβρουαρίου 2009. Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, 8ην Μαρτίου 2009, στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, συλλειτουργούντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Θεοδωρουπόλεως κ. Γερμανοῦ, Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀμβροσίου, Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Κυρίλλου, Αὐστρίας κ. Μιχαήλ, Ἀτλάντας κ. Ἀλεξίου, Πριγκιποννήσων κ. Ἰακώβου, Προικονήσου κ. Ἰωσήφ, Φιλαδελφείας κ. Μελίτωνος, Σεβαστείας κ. Δημητρίου καὶ Ἀχρίδος κ. Ἰωάννου.

Ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεώς του στὴν Κῶ ἐπραγματοποιήθη τὴν 28ην Μαρτίου 2009, μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀμβροσίου, καὶ τὴν συμμετοχὴ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, Σύμης κ. Χρυσοστόμου, Λαρίσης κ. Ἰγνατίου, Πειραιῶς κ. Σεραφείμ, Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας κ. Εὐγενίου, Ρόδου κ. Κυρίλλου, Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπαλαίας κ. Παϊσίου, τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἁλικαρνασσοῦ κ. Ἐμμανουήλ, τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου καὶ Καθηγουμένου Πάτμου Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Ἀντίπα, τοῦ Πανοσιολ. Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἀρχιμ. κ. Ναθαναήλ, πολλῶν Ἱερέων καὶ Μοναχῶν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ διαφόρους Μητροπόλεις τῆς Ἑλλάδος, τῶν βουλευτῶν τοῦ Νομοῦ, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τῆς Περιφερείας Νοτίου Αἰγαίου, τοῦ Νομάρχου Δωδεκανήσου, τῶν Ἐπάρχων Κῶ καὶ Νισύρου καὶ Καρπάθου

τέλεσαν, ὥστε νὰ ἀξιωθῇ σήμερον ἡ ἐλαχιστότης μου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, βιώσασα τὴν προσωπικήν της Πεντηκοστήν, νὰ ἵσταται πλέον ἐνώπιόν Σας ὡς ταπεινὸς Ἀρχιερεὺς τῆς Πρωτοθρόνου καὶ Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκ τῶν ἐγκάτων μου ἄμετρος συγκίνησις καὶ χαρὰ ἐξαιτίας τῆς μεγάλης αὐτῆς Δωρεᾶς τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ παροτρύνουν νὰ ἀναφωνήσω καὶ ἐγὼ ἐν εἰλικρινεῖ ταπεινότητι τὰ λόγια τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «*Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν*».

Ἂν καὶ θὰ ἐπεθύμουν νὰ βιώσω ἐν σιωπῇ τὰ θεόθεν περὶ τοῦ προσώπου μου οἰκονομηθέντα, ἐν τούτοις θὰ προσπαθήσω ἐξαιτίας τῆς ἰδιαιτερότητος τῆς σημερινῆς ἡμέρας, νὰ ἐξωτερικεύσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα πληροῦν ταύτην τὴν στιγμὴν τὴν καρδίαν μου, καταφεύγων, ὅμως, Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, εἰς τὴν ἰδικήν Σας κατανόησιν καὶ ἀγάπην.

Βαρεῖα ἡ εὐθύνη καὶ ὑψίστη ἡ τιμή. Θλίβομαι ἐκ βαθέων ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐδέν ἀντάξιον ἔχω νὰ προσφέρω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, εἰ μὴ λέξεις καὶ ὑποσχέσεις, ἀτέχνους μέν, πλὴν ἀναβλυζούσας ἐκ καρδίας εἰλικρινοῦς. Καὶ δὴ ὑπόσχομαι Αὐτῇ ὅτι παντὶ σθένει θὰ προσπαθήσω ἵνα δικαιώσω τὰς εὐχὰς καὶ τὰς χρηστὰς ἐλπίδας Αὐτῆς.

Ἐν πρώτοις αἰσθάνομαι τὴν ἄφευκτον ἀνάγκην νὰ δοξάσω τὸν Τριαδικὸν Θεόν, Τὸν καλέσαντα ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον δοῦλόν Του, νὰ ὑπηρετήσω τὸ Θυσιαστήριόν Του, καὶ δὴ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριαρχείου. Ἐλεηθεὶς διὰ τῆς τηλικαύτης δωρεᾶς, κλίνω τὸ γόνυ μου τῇ ἀφάτῳ Αὐτοῦ προνοίᾳ καὶ ὑπόσχομαι ἐνώπιον Ἐκείνου, τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Σώματος τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας, τοῦ λοιποῦ κλήρου καὶ τοῦ καθόλου λαοῦ νὰ φέρω ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν ὤμων μου, ὅση

καὶ Κάσου, τῶν Δημάρχων Κῶ, Δικαίου, Ἡρακλειδῶν καὶ Καρπάθου, τοῦ Ταξιάρχου-Διοικητοῦ τῆς 80 ΑΔΤΕ, Νομαρχιακῶν καὶ Δημοτικῶν Συμβούλων, τοῦ Ἰμάμη ἐκπροσώπων τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως καὶ πλήθους κόσμου.

Ἡ τελετὴ τῆς ἐνθρονίσεώς του στὴν Νίσυρο ἔγινε τὴν 2α Ἀπριλίου 2009, μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀμβροσίου, καὶ τὴν συμμετοχὴ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν, Δημητριάδος καὶ Ἁλμυροῦ κ. Ἰγνατίου καὶ Λέρου, Καλύμνου καὶ κ. Παϊσίου, τοῦ Δημάρχου Νισύρου, τοῦ Βουλευτοῦ κ. Γεωργίου Νικητιάδη, τῆς Ἐπάρχου Κῶ καὶ Νισύρου, τοῦ Ταξιάρχου, τοῦ Λιμενάρχου Κῶ, τοῦ Ἀστυνομικοῦ Διευθυντοῦ, πολλῶν Ἱερέων, τῶν τοπικῶν ἀρχόντων καὶ πλήθους κόσμου.

μοι δύναμις, πιστὸς ἄχρι θανάτου, τὸν σταυρὸν τοῦ Ἱεράρχου τῆς Πρωτοθρόνου καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Ἐκκλησίας. Τὴν εὐγενῆ ταύτην παράδοσιν καλούμενος ἵνα συνεχίσω, ἐπικαλοῦμαι τὰς ἁγίας προσευχὰς τῆς τε Ὑμετέρας Σεπτῆς Κορυφῆς, τῶν σεβασμίων Ἀρχιερέων καὶ παντὸς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐνίσχυσιν καὶ ἐν Χριστῷ συναντίληψιν.

Κατὰ δεύτερον ἡ πτωχὴ καὶ ἰσχνή μου γλῶσσα, ἡ ὁποία ἀδυνατεῖ ταύτην τὴν ἱερὰν στιγμὴν νὰ μορφώσῃ τὸν προσήκοντα λόγον, ἔρχεται νὰ ὑποβάλῃ τὴν υἱϊκὴν εὐγνωμοσύνην, τὰ βαθύτατα σέβη, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαρδίους εὐχαριστίας εἰς τὸν Πρῶτον τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Φαναρίου, τὸν Αὐθέντην καὶ Δεσπότην μου, τὸ Σεπτὸν πρόσωπον τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τὸν Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον, ὅστις μὲ ἐξέλεξεν ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου καὶ μὲ ἐτίμησε διὰ τῆς ἐντάξεώς μου εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὑποβάλλω καὶ πάλιν τὴν ἀπέραντον εὐγνωμοσύνην μου καὶ τὰς υἱϊκάς μου εὐχαριστίας καὶ ἀσπάζομαι εὐλαβῶς τὴν τετιμημένην Δεξιάν Σας, ὑποσχόμενος, Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, νὰ φανῶ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν Ὑμῶν, ἐν τοῖς ἐφ' ἑξῆς, πρὸς ταύτην τὴν Πατριαρχικὴν κλῆσιν καὶ πρόσκλησιν διὰ τῆς ταπεινῆς ἀρχιερατικῆς μου διακονίας, εἰς τὴν ὁποίαν φιλοστόργως μὲ ἐκαλέσατε.

Ὡσαύτως εὐχαριστῶ ἐκ μέσης καρδίας τὴν περὶ Ὑμᾶς χορείαν τῶν Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, τῶν τιμησάντων με διὰ τῆς πολυτίμου τιμίας ψήφου αὐτῶν, δι' ἧς μὲ ἔκριναν ἄξιον προαγωγῆς εἰς τὰς τάξεις τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ὑπόσχομαι Αὐτοῖς νὰ εἶμαι πρόθυμος καὶ ταπεινὸς ἀδελφὸς ἐν τῷ σώματι τῆς Ἱεραρχίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Εὐχαριστίας ὀφείλω καὶ εἰς τοὺς συνεπιθέσαντας τὴν χεῖρα αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀναξίας κεφαλῆς μου κατὰ τὴν ἁγίαν ἱερουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς μεταβιβάσεως τῆς Θείας Χάριτος σεβαστοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Χάριτας ὁμολογῶ καὶ πρὸς τὸν πνευματικόν μου Πατέρα, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Καρπάθου καὶ Κάσου κ.κ. Ἀμβρόσιον, ὅστις ὑπῆρξεν δι' ἐμὲ στοργικὸς ποιμὴν καὶ διδάσκαλος κατὰ τὴν ἐν τῇ θεοσώστῳ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ ἐμπιστευθεῖσαν διακονίαν μου ὡς Πρωτοσυγκέλλου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἔλαβον βαθμηδὸν τοὺς πρώτους βαθμοὺς τῆς Ἱερωσύνης. Ἐδιδάχθην ἀπὸ Ἐκεῖνον τὴν ὑπακοὴν εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ

καθήκοντος καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἄνευ ὅρων καὶ ὁρίων ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ τὰ κελεύσματα τῆς Ἐκκλησίας. Ὅθεν καὶ τὸν εὐχαριστῶ θερμῶς.

Ὁ νοῦς μου κατὰ τὴν ἱερὰν στιγμὴν ταύτην ἐν συγκινήσει πολλῇ στρέφεται καὶ πρὸς τὴν ἀείμνηστον μητέρα μου, τὴν ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου, ἐκθρέψασάν με, τὸν ἀείμνηστον κληρικὸν πατέρα μου, τὸν ἐν σκηναῖς δικαίων μὲν ἀναπαυόμενον, ἐν πνεύματι δὲ παρόντα καὶ συμπροσευχόμενον, καὶ τοὺς λοιποὺς κατὰ σάρκα συγγενεῖς μου. Ἡ εὐγνωμοσύνη μου πρὸς αὐτοὺς ἀπέραντος καὶ ἡ ὀφειλομένη τιμὴ ὑψίστη.

Πολλὰ ὀφείλω καὶ εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις Σχολάς, Ἀνωτέραν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ Θεολογικήν, ἔνθα ἐμυήθην εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν καὶ ἀνεβαπτίσθην εἰς τὰ νάματα τῆς καθ΄ ἡμᾶς χριστιανικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ ὀρθοδόξου ἤθους. Καθηκόντως εὐχαριστῶ λοιπὸν τοὺς κεκοιμημένους καὶ ἐν ζῳῇ σοφοὺς διδασκάλους καὶ καθηγητάς μου.

Ἐν κατακλεῖδι χαιρετισμὸν ἀπευθύνω κατὰ τὴν κεχαριτωμένην ταύτην στιγμὴν εἰς τοὺς παρόντας διπλωματικοὺς ἐκπροσώπους, τοὺς Ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρχομένους, τοὺς Ὀφφικιάλους καὶ πάντας τοὺς ἀπὸ ἐγγὺς καὶ μακρὰν συνελθόντας εἰς τὴν χαρὰν ταύτην καὶ συνευχομένους πρὸς ἱκάνωσιν ἐν τῇ νέᾳ μου διακονίᾳ.

Παναγιώτατε καὶ Θεοδόξαστε Οἰκουμενικὲ Πατριάρχα!

Τὰ πολλὰ ἴσως ἐν λόγοις, ἀλλ᾽ ὀλίγα καὶ ἰσχνὰ ἐν ἐκφράσει τῶν διακατεχόντων με τῇ ὥρᾳ ταύτῃ σκέψεων καὶ αἰσθημάτων δεχόμενος, ἱκετεύω Ὑμᾶς: εὔχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου δούλου, ἵνα ἡ Θεία Χάρις, ἥνπερ ἔλαβον σήμερον διὰ τοῦ τῆς Ἀρχιερωσύνης Μυστηρίου, ἀναδείξῃ με ἄνθρωπον καινὸν καὶ Ἀρχιερέα *«ἄρτιον πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένον»*, ἀγωνιζόμενον ἐπὶ τῶν νοερῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐπάλξεων κατὰ ἀοράτων ἐχθρῶν, ἵνα, οὕτως ἀθλῶν, στεφανίτης ἀποδειχθῶ καὶ ἄξιος τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθην, ἱκεσίαις τῆς Ὑπερμάχου τῆς Πόλεως ἡμῶν Στρατηγοῦ, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τοῦ προστάτου καὶ ἐφόρου τῆς Μονῆς τῆς μετανοίας μου, τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου Βασσῶν Καρπάθου, τῶν Ἁγίων ἐνδόξων Νεομαρτύρων Ἰωάννου τοῦ Ναυκλήρου καὶ Χρήστου τοῦ ἐκ Πρεβέζης, τῶν ἐν Κῷ μαρτυρησάντων, Νικήτα τοῦ Νισυρίου, πάντων τῶν Δωδεκανησίων Ἁγίων καὶ πάντων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν!

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ κατὰ τὴν δεξίωσιν μετὰ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ

Ἱερώτατε Μητροπολῖτα Κώου καὶ Νισύρου, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε Κυκλάδων Νήσων κύριε Ναθαναήλ, καὶ λοιποὶ Ἱερώτατοι ἀδελφοί,
Ἐξοχώτατε κύριε Ὑφυπουργέ,
Ἐντιμότατοι κύριοι Βουλευταί,
Κύριε Δήμαρχε,
Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

«Ἡμέρα χαρμόσυνος καὶ εὐφροσύνης ἀνάπλεως πεφανέρωται σήμερον» διὰ τὴν Ἐκκλησίαν! *«Φαιδρότης δογμάτων γὰρ τῶν ἀληθεστάτων ἀστράπτει»,* καθότι Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, *«καὶ λάμπει ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κεκοσμημένη ἀναστηλώσεσιν εἰκόνων τῶν ἁγίων»*, καὶ ἡ κακοδοξία τῆς εἰκονομαχίας παραπέμπεται συνοδικῶς εἰς τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους καὶ δημιουργόν της διάβολον, τὸ σχετικὸν σχίσμα περνᾷ εἰς τὴν ἱστορίαν, *«καὶ ὁμόνοια γίνεται τοῖς πιστοῖς θεοβράβευτος»,* ὅπως πανηγυρικῶς μελῳδεῖ ἡ ὑμνολογία τῆς ἡμέρας. Πᾶσα αἵρεσις καὶ πᾶσα πλάνη, πᾶσα ματαιοφροσύνη καὶ κακοδιδασκαλία δέχεται κατὰ κεφαλῆς τὸ ἀνάθεμα τῶν Ἁγίων Συνόδων καὶ τῶν συγκροτησάντων αὐτὰς θεοφόρων Πατέρων, καὶ πάντες οἱ Διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας ἐπευφημοῦνται ἀξίως καὶ μακαρίζονται, προβαλλόμενοι ὡς κανὼν πίστεως καὶ ὑπόδειγμα θεοφιλῶν ποιμένων. Αἱ ἱεραὶ εἰκόνες ἀποκαθίστανται εἰς προσκύνησιν, ἡ ὁποία ἐπὶ τὸ εἰκονιζόμενον *«πρωτότυπον διαβαίνει»,* κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ἁγίων Πατέρων. Τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων τιμῶνται καὶ δέχονται τὸν ἀσπασμὸν τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν πιστῶν καὶ ὁ

Πανάγιος Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, τὸ κατὰ τοῦ διαβόλου ὅπλον, ὑψοῦται ἐν δόξῃ καὶ δέχεται τὴν προσκύνησιν ἡμῶν, ὡς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν τοῦ ἐν αὐτῷ Ὑψωθέντος καὶ ὡς σημεῖον τῆς ἡμῶν λυτρώσεως καὶ σωτηρίας. Ὁ ἱερὸς θεσμὸς τοῦ Μοναχισμοῦ ἀποκαθίσταται εἰς τὴν ἀνήκουσαν εἰς αὐτὸν θέσιν ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἄγγελοι οὐρανόθεν ἀγάλλονται καὶ πανηγυρίζουν, καὶ ἅπας τῶν πιστῶν ὁ θεόλεκτος λαὸς ἐν πλησμονῇ χαρᾶς ψάλλομεν τὴν ὀρθόδοξον φωνήν: *«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεός»*, γνωρίζοντες καλῶς καὶ πιστεύοντες ὅτι *«βουλήσει ηὐδόκησε σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ, ἵνα ρύσῃ οὓς ἔπλασεν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ»*, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἡμᾶς.

Ἀλλ᾽ ἡ σημερινὴ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐφέτος ἔχει καὶ ἄλλην ἀφορμὴν χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. Σήμερον, κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν, ὁ μετὰ ἀπὸ ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐκλεγεὶς Μητροπολίτης Κώου καὶ Νισύρου κ. Ναθαναὴλ Διακοπαναγιώτης, Πρωτοσύγκελλος μέχρι πρότριτα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου καὶ Κάσου, τῇ ἐπικλήσει τοῦ Παναγίου καὶ Τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ἔλαβε τὸν τρίτον βαθμὸν τῆς Ἱερωσύνης, περιεβλήθη τὸν εὐαγγελικὸν ζυγὸν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ ὠμοφορίου καὶ κατεστάθη ποιμὴν τέλειος, ἀρχιερεὺς καὶ διδάσκαλος τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τῶν νήσων Κώου καὶ Νισύρου, διὰ τῆς χειροτονίας παρὰ τῆς ἡμετέρας Μετριότητος καὶ τῶν συλλειτουργησάντων ἡμῖν ἁγίων Ἀρχιερέων, ἐν οἷς, πλὴν τῶν Ἁγίων Συνοδικῶν, καὶ ὁ φιλόστοργος Γέρων αὐτοῦ, Ἱερώτατος Μητροπολίτης Καρπάθου καὶ Κάσου κύριος Ἀμβρόσιος. Τὰ «ἄξιος!» ἐδόνησαν τοὺς θόλους τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ χείλη, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδίας τοῦ ἐκκλησιάσματος. Αἱ προσευχαὶ ὅλων διάπυροι ἀνεπέμφθησαν πρὸς τὸν Παράκλητον νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ τελειώσῃ τὸν νέον μάρτυρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τὸν τελευταῖον κρίκον τῆς διαδοχῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐξ οὐρανοῦ ὁ Ἅγιος Νεομάρτυς Νικήτας ὁ Νισύριος καὶ ὁ Ἅγιος, ἐπίσης Νεομάρτυς, Ἰωάννης ὁ Ναύκληρος, ἔστειλαν τὴν εὐλογίαν των, ἐνῷ ὁ ἀοίδιμος προκάτοχός του Ναθαναὴλ ὁ Ἴμβριος καὶ Ἁγιορείτης καὶ ὁ ἀείμνηστος πατὴρ τοῦ Ἁγίου Κώου ἱερεὺς Στέφανος ἔδωκαν ἀπὸ καρδίας τὴν εὐχήν των νὰ εὐαρεστήσῃ κατὰ πάντα τῷ Θεῷ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡμεῖς τὸν ἐνεδύσαμεν μὲ τὸν ἱερὸν σάκκον ὡς θώρακα πίστεως, μὲ τὸ ἱερὸν ὠμοφόριον ὡς ἔμβλημα τῆς ἀγάπης καὶ δηλωτικὸν τῆς ὑπὲρ τοῦ λογικοῦ του ποιμνίου ὑψηλῆς εὐθύνης. Τοῦ ἐκρεμάσαμεν εἰς τὸ στῆθος

τὸ ἱερὸν ἐγκόλπιον ὡς ἔμβλημα τῆς ὀρθοδοξίας του καὶ μαρτυρίαν τοῦ ὅτι πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὴν θεομάχον εἰκονοκλαστικὴν μανίαν ἢ ἄλλην αἵρεσιν. Τοῦ ἐθέσαμεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν μίτραν ὡς στέφανον νίκης κατὰ τῶν παθῶν καὶ περικεφαλαίαν ἀρετῆς καὶ ἐνθέου σοφίας, καὶ τοῦ ἐνεπιστεύθημεν εἰς τὴν δεξιὰν τὴν ἀρχιερατικὴν ράβδον, διὰ νὰ ποιμαίνῃ τὸν θεόλεκτον λαὸν τῆς θεοσώστου Μητροπόλεώς του, ἐν δυνάμει πνεύματος καὶ ἀληθείας, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. Καὶ τὸν ἐξαποστέλλομεν εἰς τὴν ἠγαπημένην Δωδεκάνησον, δῶρον ἅγιον ἐπὶ τῇ 61ῃ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς ἐνσωματώσεώς της μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ δεῖγμα τῆς πρὸς τὸν ἄξιον Δωδεκανησιακὸν λαὸν πολλῆς στοργῆς καὶ ἀγάπης τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸν μακρὸν χειμῶνα τῆς δοκιμασίας ἡ Δωδεκάνησος ἔμεινε πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν ἐσταυρωμένην Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκώφευσεν εἰς πάσας τὰς σειρῆνας, ἠρνήθη νὰ ἀρνηθῇ οὐδὲ κατ᾽ ἐλάχιστον τὴν ἑλληνορθόδοξον ταυτότητά της, περιεφρόνησε τὰς δελεαστικὰς δυτικὰς προσφορὰς καὶ ἐγένετο πιστὴ ἕως θανάτου, ἀξία διὰ νὰ λάβῃ παρὰ Κυρίου τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. Ὁ Ἱερώτατος, λοιπόν, Μητροπολίτης Κώου καὶ Νισύρου κύριος Ναθαναήλ ὁ Β΄ πέμπεται εἰς τὴν Δωδεκάνησον, διὰ νὰ συνεχίσῃ καὶ αὐξήσῃ τὸ ἔργον τῶν προκατόχων του, μὲ τὸν γνωστόν του ἐνθουσιασμόν, τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν θυσιαστικὴν ἀγάπην, τὰ σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τὸν φόβον Θεοῦ ποὺ τὸν διακρίνουν, περικρατῶν εὐλαβῶς τὸ ἔσχατον γῆρας τοῦ ἀμέσου προκατόχου του σεβασμίου καὶ πολιοῦ Μητροπολίτου κυρίου Αἰμιλιανοῦ, στηρίζων καὶ καθοδηγῶν ἐπὶ τὰ λυσιτελέστερα τὸν κατ᾽ αὐτὸν εὐαγῆ κλῆρον, τείνων χεῖρα ἀγάπης πρὸς τὴν νεότητα, συνεργαζόμενος ἐν σοφίᾳ καὶ εἰλικρινείᾳ μετὰ τῶν ἀρχῶν τῶν νήσων, ἐπικουρῶν εἰς πᾶν ἔργον κοινωφελές, φιλογενὲς καὶ θεάρεστον, δίδων δεξιὰν φιλίας πρὸς τὸ σύνοικον μουσουλμανικὸν στοιχεῖον τῆς Κῶ καὶ τοὺς πολυπληθεῖς περιηγητὰς - ἐπισκέπτας τῶν νήσων, καὶ συστρατευόμενος ἐν μιᾷ καρδίᾳ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν τῆς Δωδεκανήσου καὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου Πάτμου εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ἱερουργίαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν στερέωσιν τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως εἰς τὰ ὅρια τοῦ ἐκλεκτοῦ τούτου μέλους τοῦ ἱεροῦ σώματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Κύριε Ὑφυπουργέ, κύριοι Βουλευταί, κύριε Ἔπαρχε, κύριε Δήμαρχε, ἀγαπητοὶ Κῷοι καὶ Νισύριοι!

Σᾶς στέλλομεν Μητροπολίτην ἕνα ἰδικόν σας! Δωδεκανήσιον! Κῷον!

Ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων σας καὶ σάρκα ἐκ τῆς σαρκός σας! Τὸν ὑμέτερον ἐκ τῶν ὑμετέρων! Ἐκλεκτὸν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν! Δεχθῆτε τον μετ᾽ εὐλαβοῦς ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ ἐμπιστοσύνης. Βοηθήσατέ τον νὰ ἐπιτύχῃ! Ὁ καλὸς Ἐπίσκοπος εἶναι ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ ἑνὸς τόπου. Ἡμεῖς εἴμεθα καὶ θὰ εἴμεθα δίπλα του. Νὰ εἶσθε καὶ σεῖς! Καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ ἑνότητι μετ᾽ αὐτοῦ θὰ δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ εἶναι μεγάλη ἡ συγκομιδὴ τῶν καρπῶν τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸν προσφιλῆ τόπον σας.

Ἅγιε Κώου καὶ Νισύρου, πεφιλημένε ἀδελφὲ Ναθαναήλ, ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ καὶ ἀρχιεράτευε, καθιστῶν τὴν ἐπισκοπικήν σου διακονίαν καὶ μαρτυρίαν ἕνα στίλβοντα τιμαλφῆ λίθον ἐπὶ τοῦ μαρτυρικοῦ στέμματος τῆς Μητρός σου Ἐκκλησίας.

Εἰς πολλὰ καὶ ἅγια ἔτη! Ἄξιος!

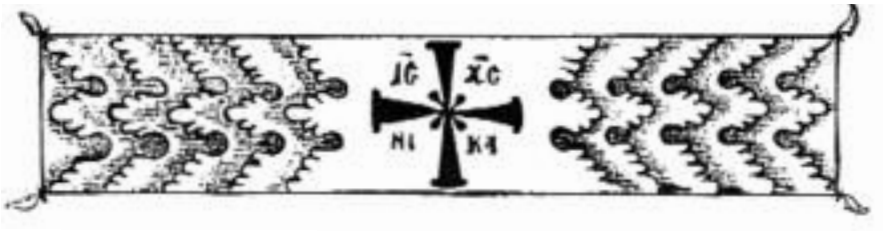

ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ

«Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ» (Εφεσ. α΄, 3)

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀμβρόσιε, ἐκπρόσωπε τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,
Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Ἐξοχώτατε Κύριε ἐκπρόσωπε τῆς Κυβερνήσεως,
Ὁσιολογιώτατοι ἅγιοι Καθηγούμενοι,
Ὁσιώταται Γερόντισσαι,
Τίμιον Πρεσβυτέριον καὶ Εὐλαβέστατοι Διάκονοι,
Ὁσιώτατοι Μοναχοὶ καὶ Μοναχαί,
Ἐξοχώτατοι Κύριοι Ὑπουργοί,
Ἐντιμότατοι Κύριοι Βουλευταί,
Κύριε Νομάρχα Δωδεκανήσου,
Κυρία Ἔπαρχε τῶν νήσων Κῶ - Νισύρου,
Κύριε Ἔπαρχε τῶν νήσων Καρπάθου καὶ Κάσου,
Κύριοι Δήμαρχοι Κῶ, Δικαίου καὶ Ἡρακλειδῶν,
Κύριοι Δήμαρχοι Καρπάθου καὶ Νισύρου,
Κύριε Ταξίαρχε,
Κύριοι Νομαρχιακοὶ καὶ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι καὶ λοιποὶ φορεῖς τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως,
Κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν Πολιτικῶν, Στρατιωτικῶν καὶ Δικαστικῶν Ἀρχῶν,

Κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ πρόεδροι σωματείων καὶ συλλόγων,
Ἀγαπητοὶ ἐκπρόσωποι τῶν σχολείων τῆς Κῶ,
Σοφολογιώτατε Ἰμάμη Κῶ,
Εὐλογημένε καὶ περιούσιε Λαὲ τοῦ Θεοῦ!

Εὐλογῶ καὶ δοξάζω τὸ ὄνομα τοῦ ἐν Τριάδι Παναγάθου Θεοῦ, ὁ Ὁποῖος μὲ ἠλέησε «ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ» καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἐπαναλάβω ἐν ταπεινώσει πολλῇ καὶ συναισθήσει τῶν Ἀρχιερατικῶν μου εὐθυνῶν, τὸν προσταχθέντα στίχον τοῦ χριστολογικοῦ ψαλμοῦ τοῦ προφητάνακτος Δαυίδ, ἀναλαμβάνων ἐπισήμως τὴν διαποίμανσιν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κώου καὶ Νισύρου «*ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά Σου, ὁ Θεός*».

Εἶναι προφητικὸς ὁ λόγος αὐτὸς καὶ προμηνύει τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ λύτρωσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀθάνατος ὑπάρχων, κατεδέχθη νὰ ἐνανθρωπήσῃ, πραγματοποιῶν ταυτοχρόνως τὴν προαιώνιον θείαν βουλὴν καὶ τὸ πανάγιον θέλημα τοῦ οὐρανίου Πατρὸς διὰ τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνάπλασιν τοῦ κόσμου.

Ἡ πτωχὴ καὶ ἰσχνή μου γλῶσσα, ἡ ὁποία ἀδυνατεῖ αὐτὴν τὴν ἱερὰν στιγμὴν νὰ μορφώσῃ τὸν προσήκοντα λόγον, ἔρχεται νὰ ὑποβάλῃ τὴν υἱϊκὴν εὐγνωμοσύνην μου, τὰ βαθύτατα σέβη μου, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαρδίους εὐχαριστίας μου εἰς τὸν Πρῶτον τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Φαναρίου, τὸν Αὐθέντην καὶ Δεσπότην μου, τὸ Σεπτὸν πρόσωπον τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τὸν Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον, ὅστις μὲ ἐξέλεξεν ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου καὶ μὲ ἐτίμησεν διὰ τῆς ἐντάξεώς μου εἰς τὴν Ἱεραρχίαν τῆς Μεγάλης καὶ Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ὑποβάλλω καὶ πάλιν τὴν ἀπέραντον εὐγνωμοσύνην μου καὶ τὰς υἱϊκάς μου εὐχαριστίας καὶ ἀσπάζομαι εὐλαβῶς τὴν τετιμημένην Δεξιὰν Αὐτοῦ, ὑποσχόμενος νὰ φανῶ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν Αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἐφ᾽ ἑξῆς, πρὸς ταύτην τὴν Πατριαρχικὴν κλῆσιν καὶ πρόσκλησιν διὰ τῆς ταπεινῆς ἀρχιερατικῆς ἡμῶν διακονίας, εἰς τὴν ὁποίαν φιλοστόργως μὲ ἐκάλεσε.

Ὡσαύτως εὐχαριστῶ ἐκ μέσης καρδίας τὴν περὶ Αὐτὸν χορείαν τῶν Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, τῶν τιμησάντων με διὰ τῆς τιμίας ψήφου αὐτῶν, δι᾽ ἧς μὲ ἔκριναν ἄξιον προαγωγῆς εἰς τὰς τάξεις τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ὑπόσχομαι Αὐτοῖς νὰ εἶμαι πρόθυμος καὶ ταπεινὸς ἀδελφὸς των ἐν τῷ σώματι τῆς Ἱεραρχίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Εὐχαριστίας ὀφείλω καὶ εἰς τοὺς συνεπιθέσαντας τὴν χεῖρα των ἐπὶ τῆς ἀναξίας κεφαλῆς μου κατὰ τὴν ἁγίαν ἱερουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς μεταβιβάσεως τῆς Θείας Χάριτος σεβαστοὺς Ἀρχιερεῖς, οἵτινες εὑρίσκονται σήμερον ἐν τῇ τιμίᾳ ὑπηρεσίᾳ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Καὶ ἰδοὺ ἡ ἐλαχιστότης μου σήμερον, ἱσταμένη ἀναξίως εἰς *«τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ»*, μετὰ τὴν τιμητικὴν ἐκλογὴν ὑπὸ τοῦ σώματος τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Ἐκκλησίας καὶ τὴν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονίαν, αἰσθάνεται ὅτι ἀφίχθη μόλις εἰς τὴν εὐλογημένην γῆν τῶν Κώων καὶ τῶν Νισυρίων, ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀρχιποιμένος Χριστοῦ καὶ ἐντολοδόχος τῆς Πρωτοθρόνου Ἁγίας Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ θείου θελήματος.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ὡς ἄνω γεγονότα ἐντάσσονται ἀναμφιβόλως εἰς τὰ πλαίσια τοῦ σχεδίου τῆς θείας οἰκονομίας ἔτσι, ὥστε νὰ ἀνατεθοῦν εἰς ἐμὲ καθήκοντα ὑψηλὰ καὶ ὑπεύθυνα, ἔχοντα σκοπὸν τὴν πνευματικὴν βοήθειαν καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἀθανάτων *«ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανεν»*. Ὡς ἐκ τούτου ἦλθον διὰ νὰ διακονήσω μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις εἰς τὸ ἁγιαστικόν, ποιμαντικὸν καὶ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ εἰρήνης καὶ καταστάσεως, πνευματικῆς προόδου καὶ σωτηρίας τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

Αἰσθάνομαι ἀληθῶς ὡς ὑψίστην καὶ τρισμεγίστην τὴν θείαν αὐτὴν ἀποστολήν, διὸ καὶ *«χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν»* (Α΄ Τιμ. α΄, 12).

Τὸ ἄπειρον θεῖον ἔλεος, ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ πάνσοφος βουλὴ τοῦ Θεοῦ ηὐδόκησαν νὰ ὁδηγήσουν τὸ σκάφος τῆς ζωῆς μου εἰς τὴν ὡραίαν νῆσον τῶν Κώων, τὴν γενέτειράν μου, διὰ νὰ ἀναλάβω τὴν οἰακοστροφίαν τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἔρχομαι ὡς ταπεινὸς προσκυνητὴς τῶν ἁγίων καὶ πανιέρων προσκυνημάτων ταύτης τῆς γῆς καὶ μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν, τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὸν ἔνθεον ζῆλον ἐπιβάλλω τὴν χεῖρά μου ἐπ΄ ἄροτρον διὰ τὴν ἀροτρίασιν, τὴν πνευματικὴν σπορὰν καὶ καλλιέργειαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀγροῦ, τὸν ὁποῖον μοῦ ἐνεπιστεύθη ὁ θεῖος γεωργὸς τῶν καλῶν καὶ φυτουργὸς τῶν ἀγαθῶν, ὁ Κύριος τοῦ Ἀμπελῶνος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Σεβόμενος τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὸν κόπον ὅλων ὑμῶν, καθὼς καὶ τὴν κούρασιν πολλῶν ἀδελφῶν ἐξαιτίας τοῦ μακρινοῦ ταξιδίου ἀπὸ διάφορα μέρη, δὲν θὰ μηκύνω ἐπὶ πολὺ τὸν ἰσχνὸν λόγον μου, ἀλλὰ θὰ προσπαθήσω νὰ εἶμαι σύντομος καὶ ἐπιγραμματικός.

Ἔτσι, ἀποφεύγοντας τὰς προγραμματικὰς δηλώσεις, τὰς ἐντυπωσιακὰς ὑποσχέσεις καὶ τὴν λέξιν «θά», ἐπιτρέψατέ μοι νὰ προτάσσω πάντοτε, ὡς πιστὸς ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν λόγον τοῦ θείου Παύλου *«ἐὰν ὁ Κύριος θελήσῃ»* (Α΄ Κορ. δ΄, 19), ἀφοῦ, ὡς ὁ ἴδιος ἐπισημαίνει εἰς ἄλλην ἐπιστολήν του *«οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ»* (Ρωμ. θ΄, 16).

Ὡς ἀπεσταλμένος πλέον καὶ Ἐπίσκοπος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἁγίας Ἐκκλησίας ἐπιστρέφω σήμερα εἰς τὴν γενέτειράν μου, ἔπειτα ἀπὸ εἴκοσι τέσσερα ἔτη, χάριτι Θεοῦ, ταπεινῆς διακονίας εἰς τὴν ἀνεμόεσσαν ὁμηρικὴν Κάρπαθον, διὰ νὰ ὑπηρετήσω τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν πλέον ἔπαλξιν, πτωχότερος ἀπὸ πρὶν καὶ πλουσιώτερος μόνον εἰς τὴν ἀγάπην. Θέλω νὰ γνωρίζετε ὅτι ἡ θύρα τῆς καρδίας μου, ὅπως καὶ αὐτὴ τοῦ Ἐπισκοπείου μου, θὰ παραμένουν πάντοτε ἀνοικταί, πᾶσαν ὥραν καὶ πᾶσαν στιγμὴν δι' ὅλους καὶ δι' ὅλες. Ὅτι διὰ τὸν καθένα καὶ τὴν καθεμίαν χωριστά, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους ἀπὸ κοινοῦ, θέλω νὰ εἶμαι ὁ πατέρας, ὁ ἀδελφός, ὁ φίλος, ὁ συμπαραστάτης, ὁ Σίμων ὁ Κυρηναῖος, δι' ὅποιον καὶ ὅποιαν σηκώνει τὸν σταυρὸν ὁποιασδήποτε δοκιμασίας. Ὅτι *«θὰ χαίρω μετὰ χαιρόντων καὶ θὰ κλαίω μετὰ κλαιόντων»* (Ρωμ. ιβ΄, 15). *«Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ; Τίς σκανδαλίζεται καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;»* (Β΄ Κορ. ια΄, 29) καὶ *«τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω»* (Α΄ Κορ. θ΄, 22).

Ἔχω πλήρη συνείδησιν καὶ ἐπίγνωσιν τῆς ἀποστολῆς μου. Γνωρίζω ὅτι πρέπει νὰ χωρήσω τὴν σταυροαναστάσιμον ὁδόν, φέρων ἐπ' ὤμων τὸν σταυρὸν τοῦ ἐπισκοπικοῦ χρέους, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ Γολγοθᾶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Πρέπει νὰ συνεχίσω τοὺς ἀγῶνας μου μὲ περισσότερον καὶ θερμότερον ζῆλον ἀπὸ καιριωτέρας καὶ πλέον ὑπευθύνου σκοπιᾶς, ἄνευ ὅρων καὶ ὁρίων, μὲ κύριον καὶ ἀποκλειστικὸν στόχον τὴν προαγωγὴν τοῦ ἁγιαστικοῦ, τοῦ ποιμαντικοῦ καὶ τοῦ διδακτικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. *«Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν…»* (Α΄ Θεσσ. δ΄, 3).

Πρέπει νὰ προσεγγίσω ὡς ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ μιμητὴς τοῦ καλοῦ Ποιμένος καὶ Ἀρχιποιμένος Χριστοῦ, τὴν ζωὴν καὶ τὰς ψυχὰς τοῦ ἐμπιστευθέντος μοι λογικοῦ ποιμνίου, ὁδηγῶν αὐτὸ εἰς νομὰς σωτηρίους.

Πρέπει νὰ διδάξω λόγῳ, ἀλλὰ κυρίως ἔργῳ, τὴν ἀληθινὴν πίστιν καὶ θεογνωσίαν, τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν καὶ τὴν καθ΄ ἡμᾶς ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν.

Πρέπει νὰ εὑρίσκωμαι εἰς ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ κοινωνίαν καὶ ἐπαφὴν μὲ

ὅλα μου τὰ πνευματικὰ τέκνα. Μικροὺς καὶ μεγάλους, μαθητὰς καὶ διδασκάλους, περιωνύμους καὶ ἀσήμους κατὰ κόσμον, μορφωμένους καὶ ἁπλοϊκούς, πλουσίους καὶ πτωχούς, ἰσχυροὺς καὶ ἀδυνάτους, ἀγαθούς τε καὶ μὴ εὐαγώγους.

Πρέπει νὰ σταθῶ ἰδιαιτέρως μὲ ὅλην τὴν καρδίαν μου θερμὸς φίλος καὶ ἀδελφὸς καὶ συμπαραστάτης εἰς τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς νέους, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἐλπίδα ὑμῶν δι᾽ ἓν καλύτερον μέλλον. Ὡς ἐκ τούτου ἐπιτρέψατέ μοι νὰ καλέσω εἰς συστράτευσιν καὶ συνεργασίαν ὅλους, θέτων τὴν ἐλαχιστότητά μου εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων τῶν φορέων καὶ ἁρμοδίων, προκειμένου ἁπαξάπαντες ὅσοι ἀνησυχοῦμεν διὰ τὴν πορείαν τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων μας καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικήν των θωράκισιν, νὰ εὕρωμεν τρόπους ἀντιμετωπίσεως τῶν ποικίλων κινδύνων, οἱ ὁποῖοι ἐλλοχεύουν καθημερινῶς. Ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν εἰς τὰ παιδιὰ καὶ εἰς τοὺς νέους μας καινὰ ἠθικὰ στηρίγματα, ὥστε νὰ ὁδηγηθοῦν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ τοὺς δώσῃ τὸν ἀληθινὸν παράδεισον πλησίον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ πρόληψις, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, πρέπει νὰ εἶναι ἡ καθημερινὴ μέριμνα ὅλων ὑμῶν καὶ ἡμῶν. Ἐφ΄ ὅσον ὁ κίνδυνος εὑρίσκεται «πρὸ τῶν πυλῶν», Ἐκκλησία, Πολιτεία καὶ Οἰκογένεια, ἀλλὰ καὶ φορεῖς, δὲν πρέπει νὰ δίδωμεν *«ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς βλεφάροις ἡμῶν νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις ἡμῶν»* (Ψαλμ. 131, 4).

Πρέπει νὰ μὲ αἰσθάνεται πᾶσα οἰκογένεια τοῦ ποιμνίου μου ὡς ἰδικόν της μέλος, νὰ αἰσθάνεται ψυχικὴν ἀνάπαυσιν πλησίον μου, νὰ ἐκμυστηρεύεται εἰς ἐμὲ τὸν πόνον καὶ τὴν χαράν της, νὰ ἐπικαλεῖται τὴν συνδρομὴν καὶ συμπαράστασίν μου εἰς ὅλας τὰς δυσχερεῖς καὶ δυσκόλους στιγμάς της, ἤτοι προβλήματα, ἀσθενείας, διαταραχὰς τῆς οἰκογενειακῆς γαλήνης, εἰς τὸν πόνον καὶ τὰς πικρὰς ὥρας τοῦ θανάτου.

Πρέπει νὰ ἔχουν οἱ εὐσεβεῖς Κληρικοὶ τῆς Μητροπολιτικῆς μας περιφερείας ἀγάπην καὶ συνεργασίαν μεταξύ των, νὰ διακρίνωνται διὰ τὸ ἦθος, τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἱεροπρέπειάν των, νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ προβλήματα τῶν ἐνοριτῶν, τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία τοὺς ἐνεπιστεύθη, ὥστε νὰ ἐπαληθεύεται συνεχῶς ὁ λόγος τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: *«σάλπιγγος ἁπάσης λαμπροτέρα καὶ μεγαλοφωνοτέρα ἡ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις»*.

Θέλω, ἐν τέλει, νὰ γνωρίζετε ὅτι ἡ καρδία τοῦ Ἐπισκόπου ὑμῶν, ἀγρυπνοῦσα καὶ προσευχομένη ἀγκαλιάζει τὸ καθόλου ἱερὸν ποίμνιον καὶ τὸν καθόλου Λαόν του. Οὐδεὶς περισσεύει, οὐδεὶς ἀποκλείεται. Πρὸς ὅλους

ἀπευθύνεται τὸ ζωογόνον μήνυμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀγάπης.

Ὅ,τι παραλαμβάνω ἀπὸ τὸν ἄμεσον προκάτοχόν μου, τὸν Σεβασμιώτατον πρώην Μητροπολίτην Κώου καὶ Νισύρου, κ.κ. Αἰμιλιανόν, ὁ ὁποῖος φιλοπόνως καὶ φιλοτίμως εἰργάσθη σκληρῶς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς τὸ γεώργιον τοῦτο τοῦ Θεοῦ ὡς ἑνοποιὸς καὶ εἰρηνοποιὸς παράγων, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι καλὸν καὶ θεάρεστον ἐμμέσως παραλαμβάνω ἀπὸ τῶν προκατόχων μου Ἀρχιερέων, θὰ διατηρηθῇ καὶ θὰ συνεχισθῇ. Αἰσθάνομαι ἰδιαιτέραν τὴν ἀνάγκην νὰ μνημονεύσω τῆς ἁγίας προσωπικότητος τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Κώου κυροῦ Ναθαναὴλ Δικαίου, τοῦ ὁποίου ἡ σεβασμία μορφὴ καὶ ἡ θεοπρεπὴς ἁγία διακονία του μὲ ἐνέπνεε ἀπὸ τὰ νεανικά μου χρόνια. Ἦτο ἡ «σιωπῶσα παραίνεσις», ὁ κατηξιωμένος καὶ κεχαριτωμένος Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ καλὸς καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ποίμνιόν του ποιμήν.

Ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ἀπεκόμισα ἀπὸ τὴν εἰκοσιτετραετῆ διακονίαν μου εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Καρπάθου καὶ Κάσου, ὑπὸ τὴν σοφὴν χειραγώγησιν καὶ πεφωτισμένην καθοδήγησιν τοῦ πολιοῦ, κατηξιωμένου, τιμίου καὶ δραστηρίου Ἐπισκόπου αὐτῆς Γέροντός μου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ.κ. Ἀμβροσίου, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἐφημεριακήν μου διακονίαν εἰς τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόχριστον Λαὸν τῶν Καρπαθίων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διακονίαν μου εἰς τὴν ἱστορικὴν Ἱερὰν Πατριαρχικὴν καὶ Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου Βασσῶν Καρπάθου, τῆς ὁποίας καὶ κανονικὸς ἡγούμενος διὰ προτάσεως τῆς Α.Θ.Π, τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου κ.κ.Βαρθολομαίου, κατεστάθην, θὰ ἀποτελέσουν ἀναμφιβόλως δι΄ ἐμὲ ἄξονα καὶ ὁδηγὸν διὰ τὴν περαιτέρω πορείαν μου εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πολλὰ ὀφείλω καὶ εἰς τὰς ἐν Ἀθήναις Σχολάς, Ἀνωτέραν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ Θεολογικήν, ἔνθα ἐμυήθην εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν καὶ ἀνεβαπτίσθην εἰς τὰ νάματα τῆς καθ΄ ἡμᾶς χριστιανικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ ὀρθοδόξου ἤθους. Καθηκόντως εὐχαριστῶ, λοιπόν, τοὺς κεκοιμημένους καὶ τοὺς ἐν ζωῇ σοφοὺς διδασκάλους καὶ καθηγητάς μου.

Σεβασμιώτατε,

ἀφοῦ εὐχαριστήσω ἐκ μέσης καρδίας τὴν σεπτήν μοι καὶ θεοτίμητον Ἁγιότητά Σας διὰ τὴν θερμὴν καὶ ἐμπνευσμένην προσφώνησιν καὶ ὅσα ὑπὲρ τῆς ἐλαχιστότητός μου ἐν ἀγάπῃ πολλῇ ἐπράξατε μέχρι τοῦδε, τοὺς λοιποὺς Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς, ἕνα πρὸς ἕνα, τοὺς καθόλου ἐντιμοτάτους ἄρχοντας, τὰς στρατιωτικὰς καὶ δικαστικὰς ἀρχάς, τοὺς λίαν ἀγα-

πητοὺς ἐκ Καρπάθου καὶ Κάσου ἀδελφούς μου, οἱ ὁποῖοι συνώδευσαν τὸν νέον Ἐπίσκοπον ἐνθρονιζόμενον εἰς τὴν θεόσωστον Ἐπαρχίαν του, καί, ὅλως ἰδιαιτέρως, τοὺς ἀγαπητοὺς κληρικοὺς τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεώς μου, μὲ πρῶτον τὸν Γενικὸν Ἀρχιερατικὸν Ἐπίτροπον Πανοσιολ. Ἀρχιμ. π. Χρυσόστομον Πίτσην, καθὼς καὶ τὸν ἀγαπητόν μου ἀδελφὸν Πανοσιολ. Ἀρχιμ. π. Καλλίνικον Μαυρολέοντα, Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου καὶ Κάσου, καὶ ὅλους τοὺς κληρικοὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου καὶ Κάσου καὶ τοὺς κατὰ σάρκα ἀδελφούς μου καὶ τὰς οἰκογενείας των, διὰ τοὺς πολλοὺς κόπους, τοὺς ὁποίους ἐν ἀγάπῃ καὶ πολλῇ ὑπομονῇ κατέβαλον διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐνθρονίσεώς μου, ἐπιθυμῶ νὰ κατακλείσω τὸν ἰσχνὸν λόγον μου, ἀπευθυνόμενος εἰς τὸν εὐσεβῆ Λαόν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑκατοντάδας τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ὁμογενῶν Κώων καὶ Νισυρίων ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ φιλοπατρίαν σκέπτονται καὶ παντοιοτρόπως ἐκδηλώνουν τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν ἠγαπημένην των νῆσον.

Ὅλα ὅσα προανέφερα ὡς ποιμαντικὴν μέριμναν διὰ τὸν εὐλογημένον τοῦτον τόπον, τὰ ἔχω εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὰς διαθέσεις τῆς καρδίας μου. Ἀποδεχόμενος τὴν ἐκλογήν μου ὡς Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου εἶχα καὶ ἔχω τὴν συναίσθησιν, ὅτι πορεύομαι εἰς μίαν Ἐπαρχίαν μὲ φιλόχριστον καὶ φιλοπρόοδον Λαόν, ὁ ὁποῖος ἰδιαιτέρως ἀγαπᾷ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ποιμένας της. Ἐπιτελῶν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου μας, τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἁγίων μας, ἐν συνειδήσει, ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ περιστάσει τὸ Ἐπισκοπικὸν ποιμαντικόν μου χρέος, ἐκμεταλλευόμενος τὰς καθόλου λειτουργικὰς καὶ λατρευτικάς, διδακτικάς, ἐποικοδομητικὰς καὶ λοιπὰς κοινωνικὰς εὐκαιρίας, ἐπιθυμῶ νὰ ὑπηρετῶ ταπεινῶς τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Κυρίου.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς μου καὶ τῆς εἰς Ἀρχιερέα χειροτονίας μου εὔχομαι καὶ προσεύχομαι ἐκ βαθέων νὰ μὲ ἱκανώσῃ ὁ Κύριος νὰ προσφέρω μέχρι τῆς ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς τὰς ταπεινάς μου ὑπηρεσίας εἰς τὸν θεοσεβῆ Λαὸν τῶν Κώων καὶ τῶν Νισυρίων, ἐφ᾽ ὅσον διατηρῶ σώας τὰς ψυχοσωματικάς μου δυνάμεις.

Εὐχηθῆτε, Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, νὰ προπορεύεται ἐμοῦ ἡ χάρις καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Παναγάθου Θεοῦ καὶ νὰ πραγματοποιεῖται ἐν παντὶ τὸ πανάγιον θέλημά Του εἰς δόξαν Κυρίου καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν.

«Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. Ἀμήν» (Ἐφεσ. στ΄, 23-24).

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καρπάθου καὶ Κάσου κ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ, ἐκπροσώπου τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, κατὰ τὴν τελετὴν ἐνθρονίσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κώου καὶ Νισύρου κ. ΝΑΘΑΝΑΗΛ

Σεβασμιώτατε Μητροπολῖτα Κώου καὶ Νισύρου κύριε Ναθαναήλ,
Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀδελφοί,
Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργέ, Ἀξιότιμοι κύριοι Βουλευταί,
Ἐντιμότατε κ. Νομάρχα, Κυρία Ἔπαρχε,
Ἐντιμότατοι κύριοι Δήμαρχοι Κῶ, Δικαίου, Ἡρακλειδῶν καὶ Νισύρου,
Ἀξιότιμοι κύριοι Δικασταὶ καὶ Στρατιωτικοὶ καὶ λοιποὶ Προϊστάμενοι τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν,
Τίμιον τῆς Ἐκκλησίας πρεσβυτέριον,
Λαὲ τοῦ Κυρίου περιούσιε καὶ Εὐλογημένε!

Ἐκπροσωπῶν κατὰ τὴν Ἱερὰν ταύτην καὶ μοναδικὴν στιγμὴν ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ διακονίᾳ τῆς Ὑμετέρας φίλης Σεβασμιότητος τὸν προσκυνητὸν ἡμῶν Αὐθέντην καὶ Δεσπότην, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον, καὶ τὴν Μητέρα Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐκφράζω τὴν χαρὰν καὶ τὴν συγκίνησίν μου, διότι ἐκλήθητε ἐπὶ τὴν λυχνίαν ταύτην, διὰ νὰ φαίνητε φῶς Χριστοῦ πᾶσι τοῖς Ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς τῆς θεοσώστου ταύτης Ἐπαρχίας. Ἀληθῶς μεγάλη ἡ τιμὴ καὶ μεγίστη ἡ εὐθύνη καὶ βαρὺ τὸ χρέος ἔναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Καὶ διὰ τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἀκόμη μεγαλυτέρα εὐθύνη, διότι διαδέχεσθε εἰς τὸν ἱστορικὸν τοῦτον θρόνον, τὸν ὁποῖον καθηγίασε ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ Ἀποστολικὴν περιοδείαν, προερχόμενος ἐκ Μιλήτου καὶ διανυκτερεύσας ἐν Κῷ, σειρὰν

ἁγίων ἀξίων καὶ ἐπιφανῶν Ἀρχιερέων, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Μελίφρονος, ὅστις παρέστη εἰς τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τοῦ ἔτους 325, μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἐπὶ ἓν τέταρτον τοῦ αἰῶνος θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως διαποιμάναντος τὴν ἐπαρχίαν ταύτην προκατόχου Σας Μητροπολίτου πρώην Κώου καὶ Νισύρου κ. Αἰμιλιανοῦ.

Εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην διαδρομὴν τῶν προκατόχων Σας ὑπῆρξαν μορφαὶ ἄξιαι θαυμασμοῦ, ὡς τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ πολλαπλᾶ εὑρήματα τῶν παλαιοχριστιανικῶν Βασιλικῶν, δεῖγμα εὐλαβείας τοῦ εὐλογημένου αὐτοῦ Λαοῦ καὶ τῆς ἀόκνου μερίμνης τῶν ἐπισκόπων Του. Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην μνημονεύεται ὁ Ἐθνομάρτυς Κώου Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐπίσης διακριθεὶς εἰς τοὺς Μακεδονικοὺς ἀγῶνας Ἰωακείμ. Ἰδιάζουσαν ὅμως θέσιν κατέχει ὁ Προκάτοχός Σας Γερμανός, ὅστις ἠξιώθη τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, γενόμενος Πατριάρχης Κπόλεως ὡς Γερμανὸς ὁ Ε΄.

Ἀπὸ τῆς ἐνσωματώσεως τῆς Δωδεκανήσου μὲ τὴν Μητέρα Πατρίδα, προκάτοχοί Σας ὑπῆρξαν ὁ Ἐμμανουὴλ Καρπάθιος ἐκ Νισύρου, ὁ Ναθαναὴλ Δικαῖος ἐξ Ἴμβρου, ὁ Ἰεζεκιὴλ ἀπὸ Αὐστραλίας καὶ ὁ Αἰμιλιανὸς ἀπὸ Βελγίου καὶ Ὁλλανδίας.

Πάντες διηκόνησαν τὸν περιούσιον καὶ εὐλογημένον λαὸν τῆς Ἐπαρχίας ταύτης καὶ κατέλιπον τὴν μαρτυρίαν των. Εἰς τὴν καρδίαν ὅμως τοῦ Κωακοῦ Λαοῦ, ἡ μνήμη τοῦ Μητροπολίτου Ναθαναὴλ κατεῖχε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχῃ μοναδικὴν θέσιν. Καὶ τῆς εὐδοκίμου ἀρχιερατείας του φωτεινὸν παράδειγμα ἀποτελοῦν τὰ πολλαπλᾶ ἔργα του: ἐξωραϊσμὸς τῶν Ναῶν, ἀνέγερσις Ἱερῶν Ναῶν, ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Νεκταρίου καὶ τὸ Γηροκομεῖον, τὸ βυζαντινὸν Μουσεῖον εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν, ἡ Πνευματικὴ Ἑστία, τὸ Λαογραφικὸν Μουσεῖον, ἡ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Ἀναγνωστήριον διὰ τοὺς νέους καί, τέλος, ἡ ἀνέγερσις πολυκατοικίας διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Γηροκομείου ἐπὶ δωρεᾶς οἰκοπέδου τοῦ Βακουφικοῦ συμβουλίου. Διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ πράγματος δηλῶ ὅτι τὸ ταμεῖον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὸ ὁποῖον τοῦ παρεδόθη, περιεῖχε 692 δραχμάς. Εἰς τὸ σύντομον αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἔγιναν τόσον πολλὰ χάρις εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Κωακοῦ λαοῦ καὶ εἶναι τὰ τρανὰ δείγματα συνετῆς ποιμαντικῆς μερίμνης πρὸς τὸν λαὸν τῆς Κῶ. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον παραμένει μοναδικὸν παράδειγμα, εἶναι ὅτι ἦτο ἕνας ὑπέροχος, γεμᾶτος κατανόησιν καὶ καλωσύνην ἄνθρωπος καὶ μάλιστα, τολμῶ νὰ εἴπω, Μέγας ἄνθρωπος καὶ Ἅγιος.

Λοιπόν, Ἅγιε Ἀδελφέ, ἀνερχόμενος τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου σου, ἀναδέχεσαι καὶ τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ποιμαίνειν ἀξίως. Ἀνα-

δειχθῆτε ἄξιος καὶ πανάξιος συνεχιστὴς τοῦ ἔργου τῶν προκατόχων Σας καὶ ἐπιδείξατε καὶ σεῖς ἐπιτεύγματα καὶ κατορθώματα νέα. Δοξάσατε καὶ τιμήσατε τὴν κλῆσιν, ὅτι ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐκλήθητε νὰ διακονήσετε, ἅγιος καὶ μαρτυρικὸς εἶναι καὶ ἀναμένει πολλά.

Ἡ ὑμετέρα φίλη Σεβασμιότης προστιθεμένη εἰς τὴν λαμπρὰν χορείαν τῶν διαδόχων τῆς κληρουχίας ταύτης τοῦ Πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, θὰ ποιμάνῃ θεαρέστως τὸ ποίμνιόν Σας, καθότι εἶσθε γνωστὸς καὶ οἰκεῖος εἰς αὐτὸ λόγῳ καὶ τῆς καταγωγῆς, εἶσθε ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ τοῦ τόπου.

Ἔχετε πρὸς τοῦτο μακρὰν καὶ δεδοκιμασμένην ἐμπειρίαν ἀπὸ τὴν λαμπρὰν καὶ ἐπαινετὴν διακονίαν Σας εἰς τὴν Ἱερὰν καὶ ἀκριτικὴν Μητρόπολιν Καρπάθου καὶ Κάσου καὶ ἡ ἀγάπη καὶ αἱ εὐχαὶ ὅλων τῶν Καρπαθίων Σᾶς συνοδεύουν καὶ προσεύχονται διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολῆς Σας. Αὐτὰ ἀποτελοῦν ἐγγύησιν δημιουργικῆς συνεργασίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ διακονίαν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα Σᾶς μεταφέρω ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἐντολέως μου Παναγιωτάτου Πατριάρχου μας. Ἔχετε τὴν τιμὴν καὶ τὸ προνόμιον νὰ διακονῆτε καὶ νὰ εἶσθε Ἱεράρχης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐπίσκοπος τῆς μεγάλης σχολῆς τοῦ Φαναρίου, ἡ ὁποία εἶναι ζωή, προνόμιον, ὑπομονή, ἀξία, σχολή, μὲ ἕνα λόγον, εἶναι ἡ μαρτυρικὴ Ἐκκλησία μας, ἡ μήτρα μας, ἡ καταφυγή μας, τὸ στήριγμά μας. Εἶναι ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι μας ὀφείλομεν τὸ ζῆν καὶ τὸ ὑπάρχειν καὶ τὸ εὖ ζῆν.

Εἰς αὐτὴν τὴν μαρτυρικὴν ἐκκλησίαν καλεῖσαι ἀπὸ τῆς σήμερον νὰ γίνῃς καὶ ἐσὺ συγκυρηναῖος καὶ νὰ ἄρῃς τὸν Σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσωπικήν σου συμπεριφορὰν νὰ καταθέτῃς ἐσαεὶ πρὸ τῶν βαθμίδων τοῦ πανιέρου Πατριαρχικοῦ Θρόνου τὴν εὐγνωμοσύνην Σου.

Καὶ τώρα, ἀγαπητέ μοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφὲ Μητροπολῖτα Κώου καὶ Νισύρου κ.κ. Ναθαναήλ, σοῦ δίδω ἐνθρονίζοντάς Σε τὴν καρδιακὴν εὐχήν: Ὁ Κύριος τῆς Ἐκκλησίας νὰ σὲ ἐνισχύῃ, νὰ σὲ ἐνδυναμώνῃ, νὰ σὲ σκέπῃ καὶ νὰ σοῦ χαρίζῃ εὐκλεᾶ Ἀρχιερατικὴν ποιμαντορίαν, ἵνα ὁδηγῇς τὸ ποίμνιόν σου εἰς νομὰς σωτηρίους, ὁμολογῶν τὴν Χάριν, κηρύττων τὸν ἔλεον, μὴ κρύπτων τὴν εὐεργεσίαν. Νὰ εἶσαι πρᾷος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας νὰ σταθμίζῃς μὲ πνεῦμα σοφίας μὲ πνεῦμα συνέσεως, καὶ κυρίως μὲ πνεῦμα φόβου Θεοῦ.

Καὶ τανῦν, ἀγαπητοί μου Κῶοι, στρέφω τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν

οὐρανόν, ὅπου ἀναπαύεται ἡ μακαρία ψυχὴ τοῦ ἀειμνήστου Γέροντός μου Μητροπολίτου Κώου κυροῦ Ναθαναὴλ καὶ εὔχομαι καὶ παρακαλῶ νὰ γαληνεύσῃ ἡ ψυχή του, διότι μετὰ τριάκοντα ἔτη θὰ ἀκουσθῇ καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἐπαρχίας ταύτης τὸ *«Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν Ναθαναὴλ τοῦ Β΄, ὃν χάρισαι ταῖς Ἁγίαις Σου Ἐκκλησίαις ἐν εἰρήνῃ σῶον, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύοντα καὶ ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας»*.

Κύριος ὁ Θεὸς καὶ ἡ προσευχὴ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Πατριάρχου καὶ ὅλων ἡμῶν ἔστωσαν ὁδηγὸς εἰς τὸν νέον δόλιχόν Σας. Ἄξιος!

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΜΕΛΕΤΕΣ

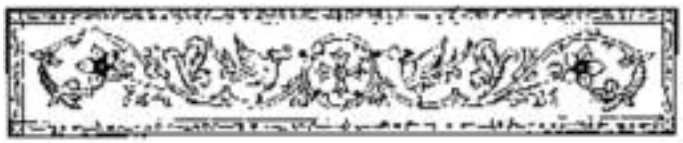

Δρ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΗΛ. ΒΟΛΑΝΑΚΗΣ
Ἔφορος Ἀρχαιοτήτων

ΟΙ ΔΙΚΟΓΧΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΙ ΝΑΟΙ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Δίκογχοι ναοὶ ὀνομάζονται οἱ χριστιανικοὶ ναοί, τῶν ὁποίων ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ περατοῦται σὲ δύο ἰσομεγέθεις καὶ ἰσοδύναμες ἁψίδες[1]. Πρόκειται γιὰ σπάνιο ἀρχιτεκτονικὸ τύπο ναοῦ[2]. Μέχρι τὸ ἔτος 1976 ἦσαν γνωστοὶ 118 δίκογχοι ναοὶ στὴ χριστιανικὴ οἰκουμένη, ἀπὸ τοὺς ὁποίους 69 εὑρίσκονται στὴν Ἑλλάδα (ποσοστὸ 58,4%)[3]. Ἐπίσης μέχρι τὸ ἔτος 1976 ἦσαν γνωστοὶ 11 δίκογχοι ναοὶ στὴ Δωδεκάνησο.

Κατὰ τὰ τελευταῖα 28 ἔτη (1977-2005) ἐπεσημάνθησαν 13 ἐπὶ πλέον

---

1. Ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὶς θερμές μου εὐχαριστίες πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον ἐβοήθησαν καὶ συνέβαλαν οὐσιαστικὰ στὴν ὁλοκλήρωση τῆς μετὰ χεῖρας μελέτης. Εἰδικώτερα εὐχαριστῶ: α) Τοὺς συναδέλφους καὶ συνεργάτες τῆς 4ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Δωδεκανήσου, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχα γόνιμες συζητήσεις, ποὺ ἀφοροῦσαν στὰ ποικίλα προβλήματα τῶν ὑπὸ ἐξέταση μνημείων, β) τοὺς Σχεδιαστὲς τῆς 4ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Δωδεκανήσου κ.κ. Γεωργία Θωμαδάκη, Μαρία Σαρίκου καὶ Μιχαήλ Σάνδαλο γιὰ τὴν ἐκπόνηση τῶν σχεδίων, γ) τοὺς Φωτογράφους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας Δωδεκανήσου κ.κ. Γεώργιο Πελεγρίνη καὶ Μηνᾶ Κιτράκη-Χρυσοβέργη, καθὼς καὶ τὸν ἀείμνηστο Κωνσταντῖνο Χατζηπέτρο, γιὰ τὴν ἐμφάνιση τῶν φίλμς καὶ τὴν ἐκτύπωση τῶν φωτογραφιῶν, δ) τοὺς Φύλακες Ἀρχαιοτήτων Δωδεκανήσου γιὰ τὴν πολύτιμη βοήθειά των, ε) τοὺς Ὁδηγοὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας Δωδεκανήσου γιὰ τὴν πολύπλευρη βοήθειά των, στ) τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολῖτες καὶ τὸν κλῆρο τῆς Δωδεκανήσου γιὰ τὴν ἠθικὴ συμπαράταση καὶ τὴ βοήθειά των, ζ) τὴ σύζυγο καὶ συνεργάτιδα, φιλάρχαιον, φιλίστορα καὶ φιλότεχνον, κ. Δρ. Μαρία Gehlhoff - Βολανάκη, Ἰατρόν, γιὰ τὴν πολύπλευρη βοήθειά της, η) τὰ παιδιά μας Ἠλία καὶ Χριστίνα γιὰ τὴν ἀπέραντη κατανόηση, ὑπομονὴ καὶ ἠθικὴ συμπαράστασή των, καὶ θ) τὴν δεσποινίδα Ἐλευθερία Κ. Καντῆ, ἡ ὁποία ἀρχικὰ ἐπεξεργάσθηκε ἠλεκτρονικὰ τὰ κείμενα.

2. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 3 κ.ἑ. Ἰ. Βολανάκης, *Δίκογχοι ναοὶ Μονῆς Γρηγορίου,* σσ. 51-64.

3. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 3 κ.ἑ.

δίκογχοι χριστιανικοὶ ναοὶ στὴν Δωδεκάνησο, ὁπότε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέρχεται στοὺς 24.

Ὡρισμένοι ἀπὸ τοὺς δίκογχους αὐτοὺς ναοὺς τῆς Δωδεκανήσου ἦσαν ἁπλῶς γνωστοί, ἐνῶ ἄλλοι ἦσαν τελείως ἄγνωστοι στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴν ἔρευνα. Σκοπὸς τῆς μετὰ χεῖρας μελέτης εἶναι ἡ ἐξέταση καὶ ἡ συνολικὴ παρουσίαση τῶν δικόγχων ναῶν τῆς Δωδεκανήσου.

Εἰδικώτερα στὴν παροῦσα μελέτη ἐξετάζονται οἱ δίκογχοι ναοί, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται στὰ ἑξῆς νησιά:

α) Ρόδος: πέντε (5)

β) Χάλκη: δύο (2)

γ) Τῆλος: τέσσαρες (4)

δ) Κάρπαθος: ὀκτώ (8)

ε) Πάτμος: τρεῖς (3)

στ) Νίσυρος: δύο (2).

Ἂν καὶ τὸ κυρίως σῶμα τῶν ναῶν αὐτῶν παρουσιάζει ποικιλία, παραμένει πάντα σταθερὸ συνδετικὸ στοιχεῖο ἡ ὕπαρξη τῶν δύο ἰσομεγέθων καὶ ἰσοδυνάμων κογχῶν.

Μέχρι σήμερα κατεβλήθη προσπάθεια γιὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ ἰδιάζοντος αὐτοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ τύπου, τῶν δικόγχων ναῶν. Ἔχουν προταθῆ διάφορες πιθανὲς ἑρμηνεῖες, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται καὶ οἱ ἑξῆς:

1. Οἱ δίκογχοι ναοὶ προῆλθαν ἀπὸ ἐπιδράσεις ἀρχαίων Ἱερῶν, ἀφιερωμένων σὲ ζεῦγη θεῶν, ἡμιθέων ἢ ἡρώων, ὅπως π.χ. στοὺς Διοσκούρους, Κάστορα καὶ Πολυδεύκη κ.ἄ.

2. Οἱ δύο κόγχες ἐφιλοξενοῦσαν ἰσάριθμες Ἅγιες Τράπεζες, τουλάχιστον σὲ ὡρισμένες περιπτώσεις, ἀφιερωμένες σὲ δύο διαφορετικοὺς Ἁγίους (εἶδος διμαρτύρων ναῶν)[4].

3. Οἱ δύο κόγχες καὶ οἱ ὑπάρχουσες ἰσάριθμες Ἅγιες Τράπεζες ἐχρησίμευαν, γιὰ νὰ τελεῖται δύο φορὲς τὴν ἴδια ἡμέρα ἡ Θεία Λειτουργία. Σημειωτέον ὅτι, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπιτρέπεται μόνον μία φορὰ ἡμερησίως ἡ τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας σὲ μία Ἁγία Τράπεζα. Ἐάν, γιὰ διαφόρους λόγους, ἀπαιτηθῇ νὰ τελεσθῇ τὴν ἴδια ἡμέρα δεύτερη ἢ καὶ περισσότερες Θεῖες Λειτουργίες, τότε εἶναι ἀναγκαία ἡ ὕπαρξη ἰσαρίθμων Ἁγίων Τραπεζῶν. Ἀντιθέτως στὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐπιτρέπεται ἡ τέλεση περισσοτέρων Θείων Λειτουργιῶν τὴν ἴδια ἡμέρα καὶ στὴν αὐτὴ Ἁγία Τράπεζα.

4. Ἰ. Βολανάκης, *Δίκλιτοι ναοί*, σ. 59 κ.ἑ.

Οἱ δίκογχοι χριστιανικοὶ ναοὶ τῆς Δωδεκανήσου εἶναι ἀφιερωμένοι στοὺς ἑξῆς Ἁγίους ἢ σὲ ἄλλα ἱερὰ πρόσωπα:

α) Ἁγία Ἀγάθη	1
β) Ἁγία Μαρίνα	1
γ) Ἁγία Σοφία	1
δ) Ἅγιος Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας	1
ε) Ἅγιος Γεώργιος	6
στ) Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος	1
ζ) Ἅγιος Νεκτάριος	1
η) Ἅγιος Νικήτας	1
θ) Ἅγιος Νικόλαος	2
ι) Ἅγιος Γεώργιος-Ἅγιος Δημήτριος	1
ια) Ἅγιος Κήρυκος-Ἁγία Ἰουλίττα	1
ιβ) Ἅγιος Παῦλος	1
ιγ) Παναγία	2
ιδ) Ἀνώνυμοι ναοὶ	4
Σύνολο:	24

Σχετικὰ μὲ τοὺς ναοὺς αὐτοὺς ἔχουν ἀσχοληθῆ διάφοροι ἐρευνητές, καὶ εἰδικώτερα οἱ Γ. Δημητροκάλλης[5] καὶ Ν. Μουτσόπουλος[6]. Συνολικὴ ὅμως παρουσίαση τῶν δικόγχων ναῶν τῆς Δωδεκανήσου δὲν ἔχει γίνει μέχρι σήμερα.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἔχει σκοπὸ νὰ ἐξετάσῃ συνολικὰ καὶ νὰ παρουσιάσῃ τοὺς δικόγχους ναοὺς τῆς Δωδεκανήσου, μετὰ ἀπὸ ἐπιτόπια ἔρευνα καὶ μελέτη. Εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ὑπάρχουν στὴν Δωδεκάνησο καὶ ἄλλοι δίκογχοι ναοί, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἐπισημανθῆ μέχρι σήμερα.

Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι οἱ δίκογχοι αὐτοὶ ναοὶ ἀπαντοῦν σὲ ὡρισμένες γεωγραφικὲς περιοχὲς καὶ σὲ μικρὴ σχετικὰ ἀπόσταση ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, γεγονὸς τὸ ὁποῖο ὀφείλεται εἴτε σὲ τοπικὴ παράδοση, εἴτε σὲ Σχολή.

Ὡρισμένοι ἀπὸ τοὺς δικόγχους αὐτοὺς ναοὺς τῆς Δωδεκανήσου διασώζουν στὶς ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τῶν τοίχων τοιχογραφίες ἢ λείψανα τοιχογραφιῶν (γραπτὸς εἰκονικὸς ἢ ἀνεικονικὸς διάκοσμος) σὲ ἕνα ἢ σὲ περισσότερα στρώματα.

Οἱ ναοὶ αὐτοὶ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 10ον - 18ον αἰ. μ.Χ. Κάποιοι ἀπὸ

5. Γ.Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 3 κ.ἑ.

6. Ν. Μουτσόπουλος, *Κάρπαθος,* σσ. 39-744.

τοὺς δικόγχους ναοὺς τῆς Δωδεκανήσου εἶναι ὑπόσκαφοι[7]. Ἀρχικὰ ἐλαξεύθησαν στοὺς βράχους ἢ στὸ πωρῶδες ἔδαφος, γιὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς Ἱερὰ ἢ ὡς τάφοι, κατὰ δὲ τοὺς προχριστιανικοὺς καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους μετεσκευάσθησαν σὲ χριστιανικοὺς ναούς.

J. ΝΗCΟC ΡΟΔΟC

Σὲ ὁλόκληρη τὴν Δωδεκάνησο διατηροῦνται μέχρι σήμερα περισσότεροι ἀπὸ 350 ναοὶ τῶν βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν χρόνων. Οἱ ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τῶν τοίχων τους φέρουν γραπτὸ διάκοσμο, εἰκονικὸ ἢ ἀνεικονικό, ἢ λείψανα τοιχογραφιῶν σὲ ἕνα ἢ καὶ σὲ περισσότερα στρώματα.

Στὴ νῆσο Ρόδο διατηροῦνται πολυάριθμοι μεσαιωνικοὶ ναοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους περὶ τοὺς 150 φέρουν στὶς ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τοιχογραφίες ἢ ὑπολείμματα γραπτοῦ διακόσμου. Πρόκειται γιὰ μικρῶν διαστάσεων οἰκοδομήματα, συνήθως μονόχωρα, καμαροσκέπαστα. Σὲ ὡρισμένες περιπτώσεις εἶναι κτισμένα σὲ σχῆμα ἐλευθέρου σταυροῦ ἢ σταυροειδοῦς, συνεπτυγμένου ναοῦ μετὰ τρούλλου. Ἐλάχιστα μνημεῖα, τρία τὸν ἀριθμό, ἀνήκουν στὸν τύπο τοῦ τετρακόγχου ναοῦ μετὰ τρούλλου[8].

Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων ναῶν τῆς Ρόδου 5 τὸν ἀριθμό ἀνήκουν στὸν τύπο τῶν λεγομένων «δικόγχων ναῶν». Δύο ἀπὸ αὐτοὺς εὑρίσκονται στὴν περιοχὴ τῆς Κοινότητας Μαλώνας καὶ σὲ μικρὴ ἀπόσταση ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἤτοι: α) Ἁγία Ἀγάθη καὶ β) Ἅγιος Γεώργιος στὰ Λακκώματα.

Τρίτος δίκογχος ναὸς εὑρίσκεται στοὺς Πεύκους τῆς Λίνδου, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Μερογλίτης[9]. Τέταρτος δίκογχος ναὸς ἐπεσημάνθη πρόσφατα

7. Ὑπόσκαφοι εἶναι οἱ ἑξῆς δίκογχοι ναοὶ τῆς Δωδεκανήσου:

α) Ρόδος: Μαλῶνα, Ἁγία Ἀγάθη.

β) Νίσυρος: Μανδράκι, Κουκουμάς, ἀνώνυμος ναός.

8. Τετράκογχοι ναοὶ τῆς νήσου Ρόδου εἶναι οἱ ἑπόμενοι:

α) Ρόδος - μεσαιωνικὴ πόλη, Ἅγιος Γεώργιος (Χουρμαλὶ Μεδρεσσέ), τοῦ 15ου αἰ. μ.Χ.

β) Σάλακος, Κοίμηση Θεοτόκου, Παναγία, τοῦ 15ου αἰ. μ.Χ. καί

γ) Ἐλεοῦσα, Φουντουκλί, Ἅγιος Νικόλαος, τοῦ 14ου αἰ. μ.Χ. Πρβλ. Ἀ. Ὀρλάνδον, *Βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Ρόδου,* ΑΒΜΕ, τ.6 (1948), σσ.99-106.

9. Ἡ ὀνομασία προέρχεται ἀπὸ τὸ «Μεροβιγλίτης», «Μεροβίγλι», δηλαδή ἡ φρουρὰ τῆς ἡμέρας, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸ «Νυκτοβίγλι», δηλαδὴ ἡ φρουρὰ τῆς νύκτας.

ἀπὸ τὸ γράφοντα στὴ θέση «Φοῦρνοι» τῆς Κοινότητας Μονολίθου. Τέλος, πέμπτος ναὸς ἀπεκαλύφθη κατὰ τὴ διάρκεια σωστικῆς ἀνασκαφῆς στὴν θέση «Ἰαματικό», Ἁγία Τριάς, τῆς περιοχῆς Ψίνθου.

Περὶ τῶν πέντε αὐτῶν δικόγχων ναῶν τῆς Δωδεκανήσου γίνεται εὐρὺς λόγος κατωτέρω.

1. Λίνδος, Πεῦκοι, Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Μερογλίτης (εἰκ. 1-3)

ΒΔ τῆς Λίνδου καὶ σὲ ἀπόσταση 3χλμ. περίπου ἀπὸ αὐτὴν ὑπάρχει ὁ παράλιος οἰκισμὸς «Πεῦκοι»[10]. Δεξιὰ τῆς ἁμαξωτῆς ὁδοῦ Λίνδου - Πεύκων, καὶ σὲ μικρὸ ὕψωμα (ὑψόμ. 50μ. περίπου), κεῖται τὸ ναΰδριο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Μερογλίτη[11].

Πρόκειται γιὰ μικρῶν διαστάσεων μονόχωρο οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐξωτ.διαστ. 6,63x4,27μ. καὶ ἐσωτ. διαστ. 5,15x2,26 μ.)[12]. Ἐσωτερικὰ φαίνεται νὰ διαγράφεται στὴν κάτοψη εἶδος συνεπτυγμένου, ἐγγεγραμμένου σταυροῦ, οἱ κεραῖες τοῦ ὁποίου ἔχουν ἐσωτερικὰ πλάτος 2,00 καὶ βάθος 0,32/0,37μ. Στὸ κέντρο τοῦ σταυροῦ ἐπικάθηται μικρὸς τροῦλλος (διαμ. βάσεως 1,80μ.). Ὁ τροῦλλος αὐτὸς στηρίζεται ἐπὶ κυλινδρικοῦ τυμπάνου, τὸ ὁποῖο διατρυπᾶται ἀπὸ τέσσερα παράθυρα. Ἐξωτερικὰ ἡ στέγη φέρει ἐπίστρωση ἀπὸ ὑδραυλικὸ κονίαμα (κουρασάνι)[13].

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ ἀπολήγει σὲ δύο ἰσομεγέθεις καὶ ἰσοδύναμες ἡμικυκλικὲς ἁψίδες. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ μὲν νότια ἔχει χορδὴ 0,90 καὶ βέλος 0,43μ., ἡ δὲ βόρεια ἔχει χορδὴ 0,90 καὶ βέλος 0,42μ. Στὸ μέσον ἑκάστης ἁψίδας ἀνοίγεται ἀνὰ ἕνα πολεμιστροειδές, μονόλοβο παράθυρο (πλάτ. 0,12/0,15μ.). Τὸ πάχος τοῦ τοίχου τῶν ἁψίδων εἶναι 0,68μ.

Τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τοῦ ναοῦ χρησιμεύει ὡς Ἱερὸ Βῆμα, στὸ κέντρο τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ Ἁγία Τράπεζα. Αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀρχαία βάση, ἀπὸ λάρτιο λίθο, σχήματος ὀρθογωνίου (διαστ. 1,07x0,70 καὶ ὕψ. 0,61μ.), το-

10. Ἡ ὀνομασία «Πεῦκοι, οἱ» προέρχεται προφανῶς ἀπὸ τὴν ὕπαρξη πευκοδάσους στὴν περιοχή. Οἱ Πεῦκοι ἀποτελοῦν τὸ θέρετρο τῶν κατοίκων τῆς Λίνδου. Τελευταῖα ἡ περιοχὴ ἔχει ἀξιοποιηθῆ καὶ τουριστικά.

11. Τὸ «Μερογλίτης» προέρχεται ἀπὸ τὸ «Μεροβιγλίτης», δηλαδὴ «φύλακας τῆς ἡμέρας». Ἡ λέξη «μεροβίγλι, τὸ» εἶναι σύνθετη ἀπὸ τὶς λέξεις «ἡμέρα» καὶ «βίγλα». Ἡ λέξη «βίγλα, ἡ» εἶναι παράγωγο τοῦ λατινικοῦ ρήματος vigilo, - are = γρηγορῶ, ἀγρυπνῶ, φυλάσσω. Ἡ λέξη «vigilarium» σημαίνει «σῶμα φυλακῆς». Ἐπίσης ἀπαντοῦν οἱ λέξεις: «βιγλίζω, βιβγί, βιγλάτορας».

12. Γ.Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 70.

13. Ἰ. Βολανάκης, *Λουτρῶνες - Ἁγιάσματα,* σσ. 53-54.

ποθετημένη ἀνάποδα. Στὴν κυρία ὄψη της φέρει ἐγχάρακτη μεγαλογράμματη ἐπιγραφή (ὕψ. γραμμ. 0,025/0,03μ.), ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

«ΦΡΟΝΙΜΟΣ ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ ΕΥΦΡΟΝΙΟΣ
ΓΑΛΑΤΑΣ ΣΥΡΑ ΕΓΓΕΝΗΣ»

Σὲ μεταγραφή:

«Φρόνιμος Ἀρτεμισία Εὐφρόνιος
Γαλατᾶς Σύρα Ἐγγενής»[14].

Στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 0,83μ.). Στὴ νότια ἐσωτερικὴ πλευρὰ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ ἐντὸς τοῦ πάχους τοῦ τοίχου ἀνοίγεται μία ὀρθογωνίου σχήματος κόγχη (πλάτ. 0,34 καὶ βάθ. 0,30μ.), ἐνῶ στὴν ἀντίστοιχη θέση τῆς βόρειας ἐσωτερικῆς πλευρᾶς ἀνοίγεται δεύτερη, ἐπίσης ὀρθογωνίου σχήματος, κόγχη (πλάτ. 0,63 καὶ βάθ. 0,36μ.).

Στὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς νότιας ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται ἡμικυκλικὴ κόγχη (χορδῆς 0,68 καὶ βέλους 0,53μ.), στὸ δάπεδο τῆς ὁποίας ὑπάρχει μικρὴ ἡμισφαιρικὴ κατασκευὴ ἐν εἴδει φρέατος ἢ λεκάνης (διαμ. 0,49 καὶ βάθ. 0,40μ.). Πρόκειται προφανῶς γιὰ παλαιὸ «Ἁγίασμα»[15].

Στὶς ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ διατηροῦνται τοιχογραφίες σὲ δύο στρώματα. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ ἀρχαιότερο χρονολογεῖται πιθανῶς τὸ 13ο αἰ. μ.Χ.[16], τὸ δὲ νεώτερο στρῶμα εἶναι τοῦ 17ου αἰ. μ.Χ.

2. Μαλῶνα, Ἁγία Ἀγάθη (εἰκ. 4-5)

ΝΑ τοῦ οἰκισμοῦ «Μαλῶνα, ἡ» καὶ σὲ ἀπόσταση πέντε χλμ. περίπου ἀπὸ αὐτόν, ΒΑ τοῦ μεσαιωνικοῦ φρουρίου «Φαρακλός»[17], δίπλα ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ στὴ θέση «Ἁγία Ἀγάθη»[18], ὑπάρχουν διάφορες σπηλαιώδεις

14. Πρβλ. IG, τ.XII, σ.143, ἀριθ. ἐπιγραφῆς 881.

15. Ἰ. Βολανάκης, *Λουτρῶνες - Ἁγιάσματα,* σσ. 53-54, Πρβλ. Γ.Σωτηρίου, *Λουτρῶνες - Ἁγιάσματα,* σσ. 85-92.

16. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 70.

17. Ἡ ὀνομασία τοῦ ὑψώματος εἶναι «Φαρακλὸς» ἢ «Φέρακλος». Ἐπ᾽ αὐτοῦ διατηροῦνται τὰ λείψανα φρουρίου τῶν χρόνων τῆς Ἱπποτοκρατίας (1308-1522 μ.Χ.). Πέριξ τοῦ μεσαιωνικοῦ φρουρίου διατηροῦνται λείψανα ὀχύρωσης τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Ἐπίσης στὴν περιοχή, ὅπου κεῖται σήμερα ὁ παράλιος οἰκισμὸς «Χαράκι», ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀκμάζων οἰκισμός, λείψανα τοῦ ὁποίου διατηροῦνται σὲ μεγάλη ἔκταση.

18. Διονύσιος, *Ἑρμηνεία,* σ. 199: «Μὴν Φεβρουάριος ε΄. Ἡ ἁγία Ἀγάθη ἐν φυλακῇ τελειοῦται».

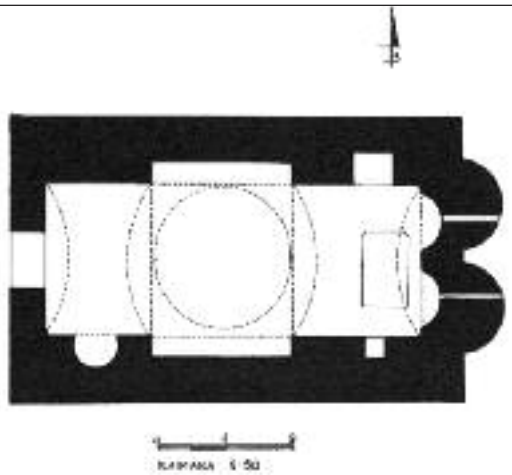

Εἰκ. 1
ΛΙΝΔΟΣ
ΑΪ ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΝ ΠΕΥΚΙΑ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50
ΚΑΤΟΨΗ

Εἰκ. 2
ΡΟΔΟΣ: ΛΙΝΔΟΣ
ΑΪ ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΝ ΠΕΥΚΙΑ
ΤΟΜΗ Α-Α΄
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

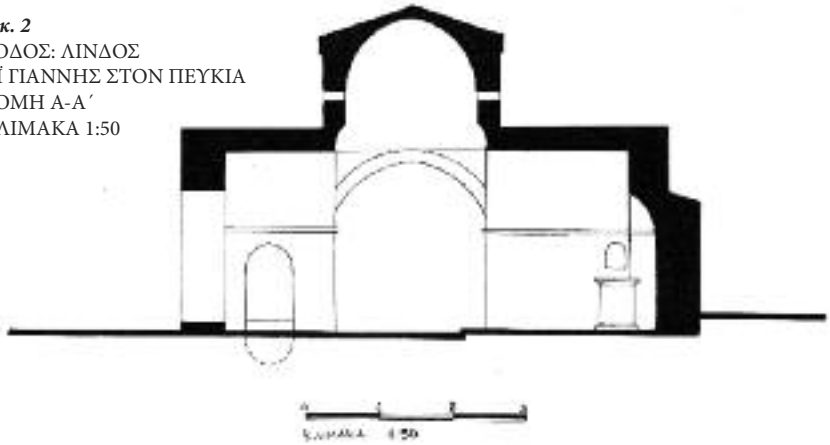

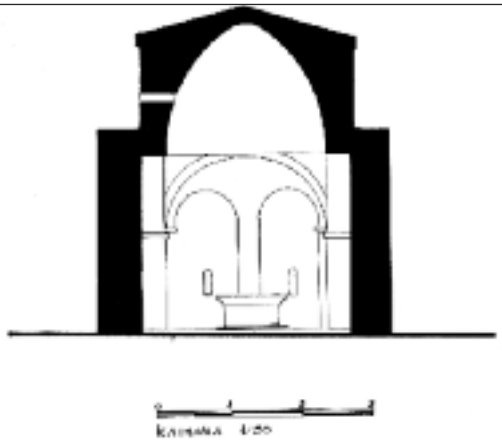

Εἰκ. 3
ΛΙΝΔΟΣ
ΑΪ ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΝ ΠΕΥΚΙΑ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50
ΤΟΜΗ

κοιλότητες, ἐν μέρει τεχνητές, οἱ ὁποῖες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα (κλασικὴ ἐποχή - ἑλληνορρωμαϊκὴ περίοδο - παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους), ἐχρησίμευαν ὡς τάφοι[19].

Μία ἀπὸ τῆς κοιλότητες αὐτές, ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς ὁποίας ἀπολήγει σὲ δύο ἀψίδες, διαμορφώθηκε κατὰ τοὺς μέσους χρόνους σὲ ναΰδριο καὶ τιμᾶται στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Ἀγάθης[20].

Πρόκειται πιθανῶς γιὰ ἀρχαῖο, ὑπόσκαφο τάφο, ἀνοιγμένο στὸ ψαμμιτικὸ πέτρωμα (φαιόχρωμο πωρόλιθο). Ἡ κάτοψη τοῦ μνημείου εἶναι ἀκανόνιστη, σχεδὸν τραπεζοειδής (μῆκος βόρειας ἐσωτερικῆς πλευρᾶς 4,60μ., ἀνατολικῆς πλευρᾶς 3,64μ., νότιας πλευρᾶς 4,80 καὶ δυτικῆς πλευρᾶς 2,11μ.).

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος περατοῦται σὲ δύο ἰσοδύναμες ἡμικυκλικὲς ἀψίδες. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ μὲν νότια ἔχει χορδὴ 1,15 καὶ βέλος 0,55μ., ἡ δὲ βόρεια ἔχει χορδὴ 1,25 καὶ βέλος 0,60μ.

Στὸ μέσον τοῦ Ἱεροῦ Βήματος κεῖται ἡ Ἁγία Τράπεζα (διαστ. 0,70x0,50μ.), ἐνῶ στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 0,97μ.).

Ὁ ναὸς χωρίζεται μὲ κτιστὸ τοῖχο, πάχους 0,20μ. καὶ ὕψους 1,10μ., σὲ δύο τμήματα, ἤτοι: Ἕνα πρὸς Α (ἐσωτ. διαστ. 3,15x1,65μ.), τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὸ Ἱερὸ Βῆμα, καὶ ἕνα πρὸς Δ (ἐσωτ. διαστ. 3,15x2,75μ.), τὸ ὁποῖο ἀπαρτίζει τὸν κυρίως ναό.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ σὲ ἐπαφὴ πρὸς τὴ νότια καὶ τὴ βόρεια ἐσωτερικὴ πλευρὰ τοῦ κυρίως ναοῦ, ὑπάρχουν κτιστὰ θρανία (πεζούλια), τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευαν, γιὰ νὰ κάθωνται οἱ πιστοὶ ἢ γιὰ τὴν τοποθέτηση τῶν προσφορῶν.

Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Ἀγάθης ὑπάρχουν τοιχογραφίες[21] σὲ τρία στρώματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἀρχαιότερο εἶναι πιθανῶς τοῦ 12ου καὶ τὸ νεώτερο τοῦ 15ου αἰ. μ.Χ.

ΒΔ τοῦ ναοῦ καὶ σὲ ἀπόσταση δέκα μέτρων περίπου ἀπὸ αὐτόν, εὑρίσκεται σπήλαιο ἱκανῶν διαστάσεων. Στὸ ἐσωτερικό του διατηροῦνται λαξεύματα ποικίλης προελεύσεως. Φαίνεται ὅτι τὸ σπήλαιο αὐτὸ ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς κατοικία, νεκροταφεῖο καὶ Ἱερό. Σήμερα τὸ ἐπίπεδο τοῦ δαπέδου του ἔχει ὑψωθῆ ὑπερβολικὰ ἐξ αἰτίας με-

19. Πρόκειται συνήθως γιὰ μικρούς, ὑπόσκαφους, θαλαμωτοὺς τάφους μὲ κλίνες γιὰ τὴν ἐναπόθεση τῶν νεκρῶν. Ἡ εὐρύτερη περιοχὴ ἀποτελεῖ ἐκτεταμένη ἀρχαία Νεκρόπολη.

20. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 70. P. Vocotopoulos, *Corfu,* σ.152.

21. K.-Y. von Bolzano, *Rhodos,* σσ. 85-89.

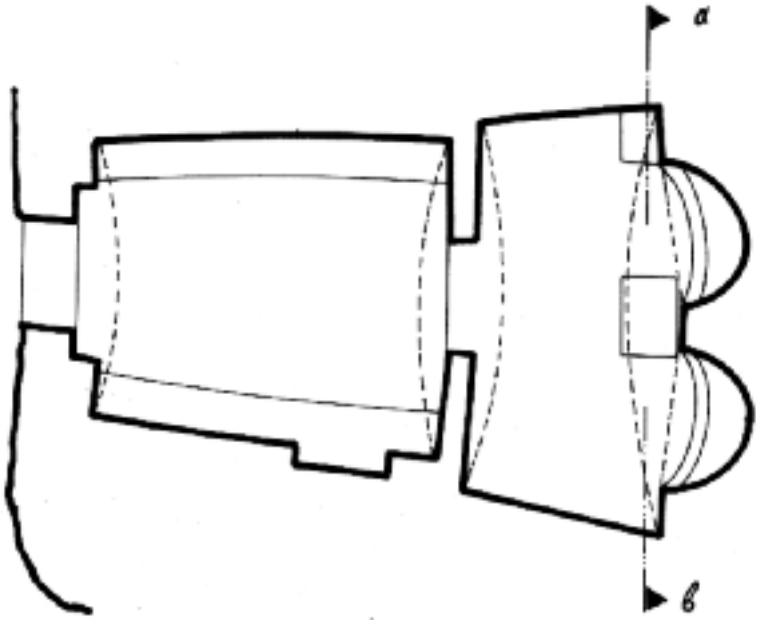

Εικ. 4
ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ
ΑΓΙΑ ΑΓΑΘΗ ΣΤΟ ΦΕΡΑΚΛΟ
ΚΑΤΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

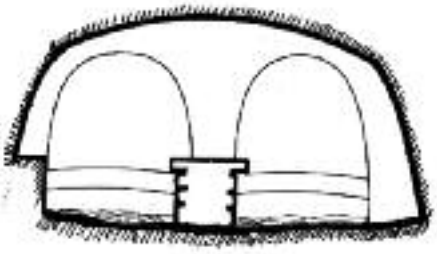

Εικ. 5
ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ
ΑΓΙΑ ΑΓΑΘΗ ΣΤΟ ΦΕΡΑΚΛΟ
ΤΟΜΗ Α-Β΄
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ταγενεστέρων ἐπιχώσεων. Μελλοντικὴ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα πιθανῶς θὰ φέρει σὲ φῶς σημαντικὰ εὑρήματα, τὰ ὁποῖα θὰ διαφωτίσουν τὴν ἱστορία τοῦ σπηλαίου καὶ τὶς κατὰ καιροὺς χρήσεις του[22].

3. Μαλῶνα, Λακκώματα, Ἅγιος Γεώργιος (εἰκ. 6-8, πίν. 1-3)

ΝΑ τοῦ οἰκισμοῦ «Μαλῶνα, ἡ» καὶ σὲ ἀπόσταη 4,5 χλμ. περίπου ἀπὸ αὐτόν, ΝΔ τοῦ ὑψώματος «Προφήτης Ἠλίας» τοῦ Δήμου Ἀρχαγγέλου, ΒΑ τῆς Ἁγίας Ἀγάθης καὶ σὲ ἀπόσταση 500μ. περίπου ἀπὸ αὐτήν, στὴ θέση «Λακκώματα»[23], ὑψώνεται ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου (23 Ἀπριλίου)[24].

Ὁ ναὸς κεῖται σὲ μικρὸ ὕψωμα (ὑψόμ. 30μ. περίπου) καὶ στὸ ΒΑ ἄκρο μικρῆς κοιλάδος. Πέριξ τοῦ ναοῦ διακρίνονται ἀρχαῖα λείψανα. Μεταξὺ ἄλλων διατηροῦνται λείψανα τοίχων, ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ὑδατοδεξαμενές[25], τάφοι καὶ πλῆθος ἀπὸ κεραμίδια καὶ χονδροειδῆ ὄστρακα ἀγγείων καθημερινῆς χρήσεως.

Εἶναι πιθανὸν ὅτι στὴ θέση αὐτὴ ἔκειτο οἰκισμός, ὁ ὁποῖος ἤκμασε κατὰ τὴν ὕστερη ἀρχαιότητα καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους. Στὸ μέσον του ἱδρύθηκε ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει τουλάχιστον τρεῖς οἰκοδομικὲς φάσεις, ἤτοι:

Α΄ περίοδος

Στὴ θέση αὐτὴ ἀνηγέρθη ἀρχικὰ ἕνας μετρίων διαστάσεων χριστιανικὸς ναός, ὁ ὁποῖος ἐνεφάνιζε ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη καὶ ἐχωρίζετο πιθανῶς σὲ τρία κλίτη[26]. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ μεσαῖο ἀπέληγε σὲ

22. Στὴ Ρόδο καὶ στὰ Δωδεκάνησα γενικώτερα ὑπάρχει μεγάλος ἀριθμὸς σπηλαίων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν ἀρχαιολογικὸ ἐνδιαφέρον. Ἀπὸ αὐτὰ μικρὸς μόνον ἀριθμὸς ἔχει ἐρευνηθῆ καὶ μελετηθῆ.

23. Τὸ τοπωνύμιο «Λακκώματα, τά», προέρχεται ἀπὸ τὴ φυσικὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους. Πρβλ. Λάκκος, Λακκί, Ἀπολακκιὰ κ.ἄ.

24. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἶναι ὁ πλέον ἀγαπητὸς Ἅγιος τῶν λαϊκῶν μαζῶν τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο ὀφείλεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ στοὺς ἑξῆς λόγους:

α) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐκπροσωπεῖ τὰ ἰδεώδη τῆς νεότητος, τῆς ἀνδρείας, τῆς γενναιότητος καὶ τῆς ἁγνότητος. Εἶναι πρότυπο θάρρους, ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας.

β) Ὁ ἀγώνας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μὲ τὸ φοβερὸ Δράκοντα συμβολίζει τὸν ἀγώνα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ὑποδηλώνει τὴν τελικὴ νίκη τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίον τοῦ κακοῦ (αἰσιόδοξη προοπτικὴ τῆς ζωῆς).

25. Ἀ. Ὀρλάνδος, *Μοναστηριακὴ Ἀρχιτεκτονική,* σσ.75, 102.

26. Γ. Σωτηρίου, *Βασιλικαὶ Ἑλλάδος,* σ. 174 κ.ἑ. Ἰ. Βολανάκης, *Βασιλικὲς Μεσαναγροῦ,* σ. 210 κ.ἑ.

μεγάλη ἡμικυκλικὴ ἀψίδα πρὸς Α. Τὸ νότιο κλίτος ἐπερατοῦτο πρὸς Α σὲ ἡμικυκλικὴ ἀψίδα.

Β΄ περίοδος

Μετὰ τὴν ἐρείπωση τοῦ πρώτου ναοῦ στὴν ἴδια θέση κτίσθηκε δεύτερος, ὁ ὁποῖος ἐνεφάνιζε ἐπίσης ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη καὶ ἦτο τῶν ἰδίων περίπου διαστάσεων μὲ τὸν καὶ σήμερα διατηρούμενο ναό. Ἀκριβέστερα ὁ ναὸς τῆς δευτέρας περιόδου ἦτο κατά τι μεγαλύτερος, ὡς πρὸς τὸ μῆκος, σὲ σχέση μὲ τὸ σημερινὸ ναό. Ἡ ἀνατολική του πλευρὰ ἐπερατοῦτο σὲ δύο ἰσοδύναμες ἀψίδες, δηλαδὴ ἐπρόκειτο περὶ δικόγχου ναοῦ, τὰ λείψανα τοῦ ὁποίου διατηροῦνται κάτωθεν τοῦ σημερινοῦ. Εἰδικώτερα διακρίνονται ὁ νότιος ἐξωτερικὸς τοῖχος στὸ ὕψος τῶν θεμελίων, τμῆμα τοῦ βορείου τοίχου καὶ οἱ βάσεις τῶν δύο ἰσομεγέθων καὶ ἰσοδυνάμων ἡμικυκλικῶν ἀψίδων τοῦ Ἱεροῦ Βήματος.

Γ΄ περίοδος

Ὁ ναὸς τῆς τελευταίας περιόδου εἶναι ἕνα μικρῶν διαστάσεων οἰκοδόμημα, κτισμένο ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα, σὲ σχῆμα ἐλευθέρου σταυροῦ μὲ τροῦλλο (ἐσωτ. διαστ. 4,59x2,33μ.)[27]. Στὸ κέντρο περίπου τοῦ ναϋδρίου ὑψώνεται ἡμισφαιρικὸς τροῦλλος, ὁ ὁποῖος στηρίζεται ἐπὶ κυλινδρικοῦ τυμπάνου. Ἀρχικὰ τὸ τύμπανο τοῦ τρούλλου ἔφερε τέσσερα, μονόλοβα, στενά, ὀρθογωνίου σχήματος παράθυρα, τὰ ὁποῖα ἀργότερα ἐνετοιχίσθησαν.

Τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τοῦ ναοῦ χρησιμεύει ὡς Ἱερὸ Βῆμα. Ἡ ἀνατολική του πλευρὰ περατοῦται σὲ δύο ἰσοδύναμες ἀψίδες. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ νότια ἔχει χορδὴ 0,96 καὶ βέλος 0,56μ. Στὸ μέσον της ἀνοίγεται μικρό, ὀρθογωνίου σχήματος, μονόλοβο παράθυρο (πλάτ. 0,15μ.). Ἡ βόρεια ἀψίδα ἔχει χορδὴ 0,98 καὶ βέλος 0,60. Στὸ μέσον της ἀνοίγεται ἐπίσης ἕνα μονόλοβο, ὀρθογωνίου σχήματος παράθυρο (πλάτ. 0,15μ.).

Στὸ μέσον τοῦ Ἱεροῦ Βήματος κεῖται ἡ Ἁγία Τράπεζα (διαστ. 0,79x 0,54μ.), ἐνῷ στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 0,72/0,86μ.).

Ἡ νότια καὶ ἡ βόρεια κεραία (ἐσωτ. πλάτ. 1,86 καὶ μήκους 0,37μ.) ἐξέχουν τοῦ κυρίως σώματος τοῦ ναοῦ, ὥστε νὰ διαγράφεται εὐκρινῶς στὴν κάτοψη ὁ ἐλεύθερος σταυρός. Ἡ δυτικὴ κεραία (ἐσωτ. πλάτ. 2,33

27. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου πρόσφατα στερεώθηκε ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τῆς 4ης Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων Δωδεκανήσου μὲ φροντίδα καὶ δαπάνη τῆς δεσπ. Στυλιανῆς Κεχαγιᾶ, κατοίκου Ἀρχαγγέλου Ρόδου.

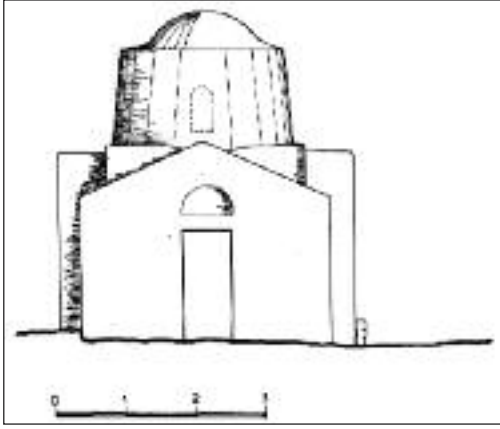

Εικ. 6
ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑ ΛΑΚΚΩΜΑΤΑ
ΠΡΟΣΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

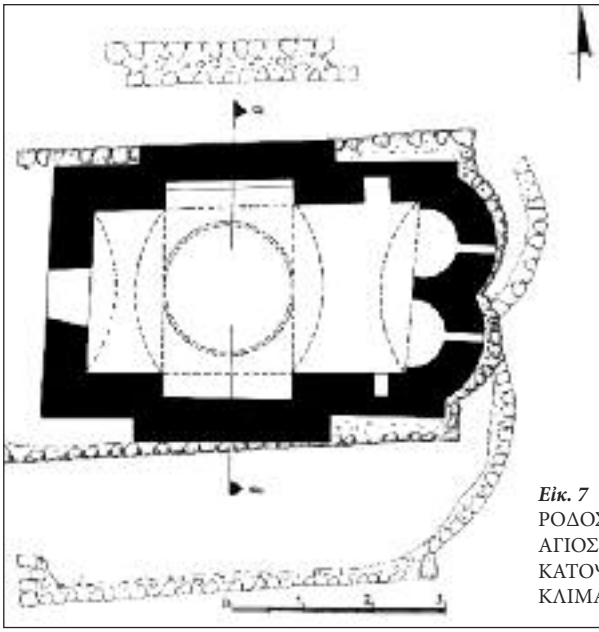

Εικ. 7
ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑ ΛΑΚΚΩΜΑΤΑ
ΚΑΤΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

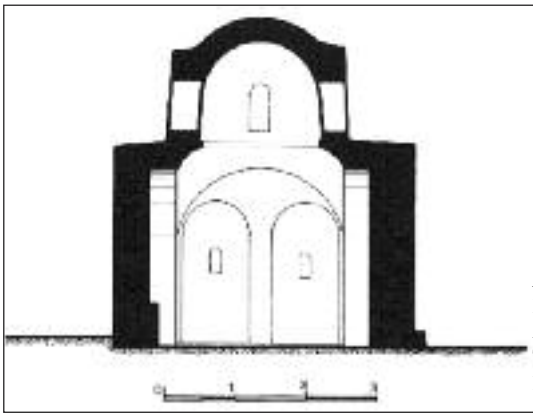

Εικ. 8
ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑ ΛΑΚΚΩΜΑΤΑ
ΤΟΜΗ Α-Β΄
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

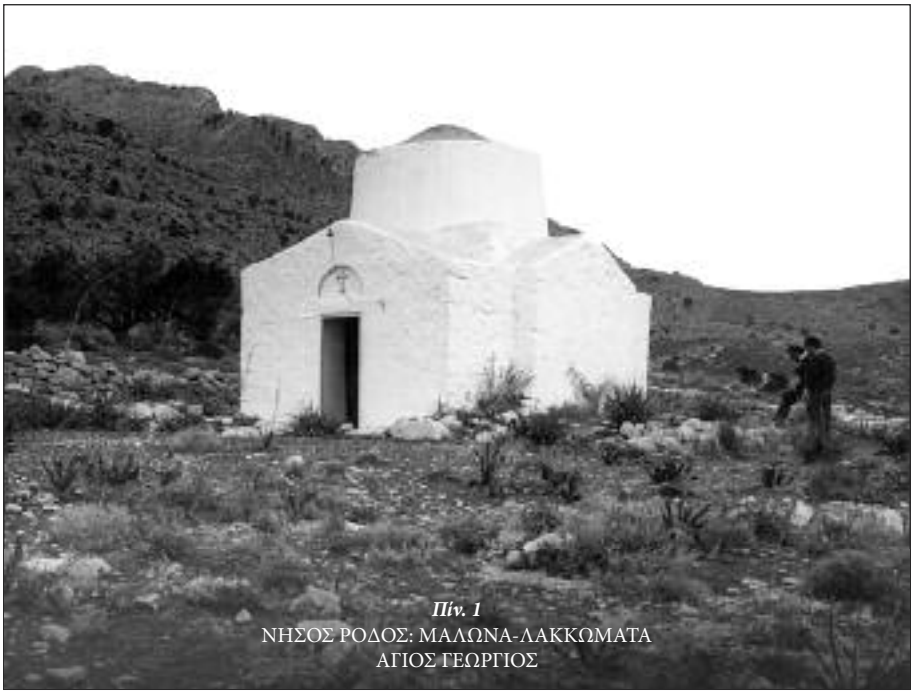

Πίν. 1
ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ-ΛΑΚΚΩΜΑΤΑ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Πίν. 2
ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ-ΛΑΚΚΩΜΑΤΑ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Πίν. 3
ΝΗΣΟΣ ΡΟΔΟΣ: ΜΑΛΩΝΑ-ΛΑΚΚΩΜΑΤΑ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

καὶ μήκους 1,10μ.) ἐξέχει ἐπίσης ἀπὸ τὸ κυρίως σῶμα τοῦ ναοῦ. Ἐξωτερικὰ ἡ ὀροφὴ φέρει ἐπίστρωση ἀπὸ ὑδραυλικὸ κονίαμα (κουρασάνι).

Ὁ κυρίως ἄξονας τοῦ οἰκοδομήματος βαίνει ἀκριβῶς ἀπὸ Δ πρὸς Α (90°), χωρὶς καμμία παρέκκλιση, γεγονὸς σπάνιο γιὰ τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα τῆς Ρόδου καὶ τῆς Δωδεκανήσου γενικώτερα. Συνήθως παρατηρεῖται παρέκκλιση ὀλίγων μοιρῶν πρὸς ΝΑ ἢ ΒΑ.

Ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ διατηροῦνται ὡρισμένα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὶς παλαιότερες οἰκοδομικὲς φάσεις τοῦ μνημείου.

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὰ Λακκώματα, ὁ καὶ σήμερα διατηρούμενος, ἀνηγέρθη πιθανῶς κατὰ τὸ 17ο αἰ. μ.Χ.

4. Μονόλιθος, Φοῦρνοι, Ἀνώνυμος ναός

Νοτιοδυτικὰ τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Μονολίθου καὶ σὲ ἀπόσταση πέντε χλμ. περίπου ἀπὸ αὐτόν, στὴ θέση «Φοῦρνοι»[28], εὑρίσκεται βραχώδης χερσόνησος, ἀποτελουμένη ἀπὸ ψαμμιτικὸ πέτρωμα, στὴν ὁποία ὑπάρχουν ἀρχαῖα λείψανα διαφόρων ἐποχῶν. Εἰδικώτερα, ὡρισμένα ἀπὸ αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τοὺς προχριστιανικοὺς χρόνους, ἐνῷ ἄλλα χρονολογοῦνται στὴν παλαιοχριστιανικὴ ἐποχὴ καὶ στοὺς μέσους χρόνους[29].

Στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τῆς χερσονήσου ὑπάρχουν σπηλαιώδεις κοιλότητες, ἐν μέρει φυσικὲς καὶ ἐν μέρει τεχνητές, σὲ κάποιες ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔχουν χαραχθῆ παλαιοχριστιανικὰ σύμβολα καὶ ἐπιγραφές. Μεταξὺ τῶν ἄλλων συμβόλων συγκαταλέγονται καὶ σταυροί, κλάδοι φοίνικα, ἰχθεῖς κ.ἄ. Ὅσον ἀφορᾷ στὶς ἐπιγραφές, πρόκειται γιὰ μεγαλογράμματες ἐγχάρακτες, ποὺ περιλαμβάνουν κείμενα ἀπὸ τοὺς Ψαλμοὺς καὶ ἄλλα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Στὸ μέσον περίπου τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς χερσονήσου ὑπάρχει μία κατασκευή, σκαλισμένη στὸ μαλακό, φαιόχρωμο, πώρινο πέτρωμα, τὴν ὁποία ὁ λαὸς ὀνομάζει «Λουτρὸ τῆς βασίλισσας»[30]. Πρόκειται γιὰ κατασκευὴ πολὺ ἐπιμελημένη, ἡ ὁποία φέρει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη καὶ σὲ μία ἀπὸ τὶς γωνίες της ἔχει κατασκευασθῆ κλίμακα, σκαλισμένη

28. Τὸ τοπωνύμιο «Φοῦρνοι, οἱ», προέρχεται ἀπὸ τὴν ὕπαρξη σπηλαιωδῶν κοιλοτήτων στὴν περιοχή, ἐν μέρει φυσικῶν καὶ ἐν μέρει τεχνητῶν, ποὺ ὁμοιάζουν μὲ πραγματικοὺς φούρνους.

29. K.-Y. von Bolzano, *Rhodos,* σσ. 162-164. K. Gallas, *Rhodos,* σσ. 274-275.

30. Ὁ λαὸς μὲ τὴν πλούσια καὶ δημιουργικὴ φαντασία του συνδέει συχνὰ ἀρχαῖα λείψανα μὲ βασιλεῖς, βασίλισσες κ.ἄ.

στὸ βράχο γιὰ τὴν κάθοδο καὶ τὴν ἄνοδο στὴ δεξαμενή. Φαίνεται ὅτι πρόκειται γιὰ ἀρχαία Ἰχθυοδεξαμενή, γιὰ τὴ διατήρηση τῶν νωπῶν ἁλιευμάτων μέχρι τοῦ χρόνου τῆς διαθέσεώς των[31]. Στὴ νότια ἄκρη τῆς χερσονήσου διατηροῦνται τμήματα ἀπὸ τὴ βάση ἀρχαίου φάρου[32], ὁ ὁποῖος εἶχε κυκλικὴ κάτοψη.

Ἐπάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς χερσονήσου, ἡ ὁποία ἐμφανίζει ἐλαφρὰ κλίση ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότο, ὑπάρχουν τὰ λείψανα διαφόρων παλαιῶν κατασκευῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται μία ὀρθογωνίου κατόψεως δεξαμενὴ ὕδατος καὶ τὰ θεμέλια ἑνὸς δικόγχου οἰκοδομήματος, προφανῶς χριστιανικοῦ ναοῦ τῶν μέσων χρόνων.

Εἰδικώτερα, περὶ τὸ μέσον τῆς ράχεως τῆς χερσονήσου τῶν Φούρνων, στὸ ἀνατολικό της τμῆμα, διακρίνονται τὰ λείψανα ὀρθογωνίου κατόψεως κτίσματος (ἐσωτ.διαστ. 14,60x7,40μ.), ὁ κυρίως ἄξονας τοῦ ὁποίου βαίνει ἀπὸ Α πρὸς Δ (110), μὲ ἀπόκλιση 25ο πρὸς ΝΑ.

Ἡ ἀνατολική του πλευρὰ ἀπολήγει σὲ δύο ἰσομεγέθεις ἡμικυκλικὲς κόγχες. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ μὲν νότια ἔχει χορδὴ 3,10 καὶ βέλος 2,75μ., ἡ δὲ βόρεια ἔχει χορδὴ 3,15 καὶ βέλος 2,80μ. Ἡ τοιχοποιΐα τῶν κογχῶν ἔχει τελείως ἐξαφανισθῆ, διατηρεῖται δὲ μόνο τὸ ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ φαιοχρώμου πετρώματος σκάμμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχαν θεμελιωθῆ οἱ ἀψίδες τοῦ ναοῦ.

Ὁ χῶρος τοῦ κυρίως ναοῦ ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐσωτ.διαστ. 8,50x7,40μ. περίπου). Δυτικὰ τοῦ κυρίως σώματος τοῦ ναοῦ ἔκειτο ὀρθογωνίου σχήματος νάρθηκας (ἐσωτ.διαστ. 7,40x3,10μ.).

Ἡ τοιχοποιΐα τοῦ δικόγχου αὐτοῦ ναοῦ ἦτο ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα (πάχ. 0,65μ.). Διατηροῦνται ἐλάχιστα λείψανα τοίχων στὴ νότια, στή βόρεια καὶ στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ οἰκοδομήματος.

Τὸ οἰκοδόμημα πιθανώτατα ἐκαλύπτετο μὲ ξύλινη, ἀμφικλινῆ στέγη καὶ κεραμίδια[33]. Ἐπλαισιώνετο μάλιστα ἀπὸ διάφορα προσκτίσματα.

31. Ἀνατολικὰ τῆς Ἱεράπετρας τῆς Κρήτης, στὴν περιοχὴ Κουτσουνάρι, ΝΑ τοῦ Ξενοδοχείου Κορίνα καὶ σὲ ἀπόσταση 500 μ. περίπου ἀπὸ αὐτό, ἐπὶ τῆς παραλίας, λαξευμένη στὸ ἀσβεστολιθικὸ πέτρωμα, διατηρεῖται παρόμοια ἀρχαία Ἰχθυοδεξαμενή, μεγαλυτέρων διαστάσεων ἀπὸ ἐκείνη τῆς Μονολίθου τῆς Ρόδου. Προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴ ἐποχή.

32. Ὁ φάρος ἦτο κτισμένος ἐκ πωροπλίνθων καλῶς ἐπεξεργασμένων καὶ κατὰ τὸ ἰσόδομο σύστημα.

33. Τοῦτο συνάγεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ τοῖχοι ἦσαν κτισμένοι ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα καὶ εἶχαν μικρὸ πάχος. Ἐὰν ὁ ναὸς ἔφερε κτιστὴ καμάρα στὴν ὀροφή, οἱ πλάγιοι τοῖχοι του θὰ εἶχαν μεγαλύτερο πάχος.

Εἰδικώτερα, νοτίως τοῦ οἰκοδομήματος διατηρεῖται, σκαλισμένη ἐπάνω στὸ μαλακὸ πέτρωμα, ἡμικυκλικὴ ἀψίδα (χορδῆς 1,03 καὶ βέλους 0,88μ.), στὸ δάπεδο τῆς ὁποίας ὑπάρχουν τέσσαρες τετράγωνες ἐμβαθύνσεις (διαστ. 0,12x0,12 καὶ βάθ. 0,12μ.). Πρόκειται πιθανῶς γιὰ βάσεις, οἱ ὁποῖες ἐστήριζαν μίαν Τράπεζα. Ἄρα ὁ χῶρος αὐτὸς ἐχρησίμευε ὡς Πρόθεση τοῦ ναοῦ.

Ὁ προσανατολισμὸς τοῦ οἰκοδομήματος αὐτοῦ καὶ ἡ ὕπαρξη δύο κογχῶν στὴν ἀνατολική του πλευρά, ἀλλὰ καὶ ἡ ὕπαρξη ἑτέρας κόγχης στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ παρακειμένου προσκτίσματος, μαρτυροῦν ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ἐχρησίμευε ὡς χριστιανικὸς ναός.

Ὁ δίκογχος αὐτὸς ναός, στὴ θέση «Φοῦρνοι» τῆς Κοινότητας Μονολίθου Ρόδου, ἀνάγεται πιθανῶς στὸν 11ο - 12ο αἰ. μ.Χ.

5. Ψίνθος, Ἰαματικό, Ἁγία Τριάδα, ἀνώνυμος ναός

Νοτιοδυτικὰ τοῦ οἰκισμοῦ «Ψίνθος, ἡ»[34] καὶ σὲ ἀπόσταση δύο χλμ. περίπου ἀπὸ αὐτόν, ἀριστερὰ τῆς ἁμαξιτῆς ὁδοῦ Ψίνθου - Ἀρχιπόλεως καὶ 200 μ. περίπου ἀπὸ αὐτήν, στὴ θέση «Ἰαματικό»[35], ἐπὶ χαμηλοῦ γηλόφου, ὑψώνεται τὸ μεσαιωνικὸ ναΰδριο τῆς Ἁγίας Τριάδος[36]. Τὸ ναΰδριο αὐτὸ ἀνηγέρθη στὶς ἀρχὲς τοῦ 15ου αἰ. μ.Χ. στὴ θέση τοῦ Ἱεροῦ Βήματος μιᾶς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς[37].

Εἰδικώτερα, στὴ θέση αὐτὴ ἀνηγέρθη, πιθανῶς κατὰ τὸν 5ον αἰ. μ.Χ. μία τρίκλιτη, ξυλόστεγη βασιλικὴ τοῦ ἁπλοῦ ἑλληνιστικοῦ τύπου[38]. Μετὰ τὴν ἐρείπωση βασιλικῆς, στὸ χῶρο τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, κτίσθηκε ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος, οἱ ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τοῦ ὁποίου κοσμοῦνται μὲ τοιχογραφίες.

Οἱ τοιχογραφίες εἶναι καλῆς ποιότητος καὶ ἐπερατώθησαν τὸ ἔτος 1408 μ.Χ., σύμφωνα μὲ τὴ σωζομένη κτιτορικὴ ἐπιγραφή.

Βόρεια τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ σὲ ἐπαφὴ μὲ αὐτόν, πιθανῶς στὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τοῦ βορείου κλίτους τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, ἀπεκαλύφθησαν, κατὰ τὴ διάρκεια σωστικῆς ἀνασκαφῆς, τὸ

34. Ἡ ὀνομασία εἶναι προφανῶς προελληνική.

35. Ἡ ὀνομασία «Ἰαματικό» προέρχεται ἀπὸ τὶς ἰάσεις, οἱ ὁποῖες ἐπετελέσθησαν καὶ ἐπιτελοῦνται, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῆς παρακειμένης πηγῆς, τὸ ὁποῖο θεωρεῖται «Ἁγίασμα». Ἰ.Βολανάκης, *Λουτρῶνες - Ἁγιάσματα,* σσ. 74-77.

36. K.-Y. von Bolzano, *Rhodos,* σσ. 73-78. K.Gallas, *Rhodos,* σσ. 302-303.

37. Π. Λαζαρίδης, *Συμβολή,* σ.245. Ἰ. Βολανάκης, *Μνημεῖα Δωδεκανήσου,* σ. 341.

38. Δ.Πάλλας, *Βασιλικὴ Κρανείου,* σ. 163 κ.ἑ.

θέρος τοῦ 1995, τὰ ἐρείπια ἑνὸς δικόγχου χριστιανικοῦ ναοῦ[39] τῶν βυζαντινῶν χρόνων.

Πρόκειται γιὰ ὀρθογωνίου κατόψεως, μονόχωρο οἰκοδόμημα (ἐσωτ. διαστ. 4,50x3,32/4,05μ.), κτισμένο ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα[40]. Ὁ κυρίως ἄξονας τοῦ οἰκοδομήματος ἔχει κατεύθυνση ἀπὸ Δ πρὸς Α.

Ἡ ἀνατολική του πλευρὰ ἀπολήγει σὲ δύο ἰσομεγέθεις καὶ ἰσοδύναμες κόγχες, ἐσωτερικὰ ἡμικυκλικές, οἱ ὁποῖες ἐγγράφονται ἐντὸς ὀρθογωνίου. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ μὲν νότια ἁψίδα ἔχει χορδὴ 1,20 καὶ βέλος 0,68μ. ἡ δὲ βόρεια ἔχει χορδὴ 1,12 καὶ βέλος 0,63μ. Μεταξὺ τῶν δύο ἁψίδων παρεμβάλλεται τοῖχος (πάχ. 0,41μ.).

Ὁ ἀνώνυμος δίκογχος ναὸς τῆς Ψίνθου φέρει δάπεδο, τὸ ὁποῖο καλύπτεται μὲ μικροῦ μεγέθους κεραμικὰ πλακίδια (διαστ. 0,10x0,02 καὶ πάχ. 0,06μ.). Αὐτὰ εἶναι τοποθετημένα ἔτσι, ὥστε νὰ σχηματίζουν διακοσμητικὸ σχέδιο, τὸ ὁποῖο ὁμοιάζει μὲ τὴ σπονδυλικὴ στήλη ψαριοῦ (ψαροκόκκαλο).

Ὁ ναὸς ἐκαλύπτετο προφανῶς μὲ κτιστή, ἡμικυλινδρικὴ ὀροφή, ἐξ αἰτίας τοῦ μεγάλου πάχους τῶν πλευρικῶν αὐτοῦ τοίχων, ἤτοι τοῦ νοτίου καὶ βορείου (πάχ. 0,85μ.). Ἐξωτερικὰ ἡ ὀροφὴ τοῦ ναοῦ εἴτε ἐκαλύπτετο μὲ κοῖλα κεραμίδια[41], εἴτε ἔφερε ἐπίστρωση ἀπὸ ὑδραυλικὸ κονίαμα (κουρασάνι)[42].

Πιθανῶς ὁ δίκογχος αὐτὸς ναὸς ἀνηγέρθη κατὰ τὸ 12ον αἰ. μ.Χ.

39. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 3 κ.ἑ.

40. Ἰ. Βολανάκης, *Ἅγιος Γεώργιος Ἀποδούλου,* σ. 24.

41. Στὴν τοπικὴ διάλεκτο τῆς Δωδεκανήσου ὀνομάζονται «ἀμουργάδες, οἱ».

42. Πρόκειται γιὰ ὑλικὸ ὑδατοστεγές, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖται ἀπὸ κονιορτοποιημένο κεραμίδι, ψιλὴ ἄμμο, ἀσβέστη καὶ νερό. Τὸ μεῖγμα αὐτὸ ἦταν ἤδη γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἐχρησιμοποιήθη εὐρύτατα κατὰ τοὺς ρωμαϊκούς, τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς καὶ τοὺς μέσους χρόνους.

ΙΙ. ΝΗΣΟΣ ΧΑΛΚΗ

Ἡ νῆσος Χάλκη[43] τῆς Δωδεκανήσου, ἡ ὁποία κεῖται ΒΔ τῆς Ρόδου καὶ ἀπέχει μόλις πέντε μίλια ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο, τὸ ὁποῖο εὑρίσκεται στὴ θέση «Κεραμενή»[44] τῆς Κοινότητας Μονολίθου Ρόδου, ἔχει πλῆθος ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν μνημείων. Μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνεται καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς χριστιανικῶν ναῶν (παλαιοχριστιανικῶν - βυζαντινῶν - μεταβυζαντινῶν)[45]. Δύο ἀπὸ τοὺς ναοὺς αὐτοὺς ἀνήκουν στόν τύπο τῶν δικόγχων ναῶν, ἤτοι:

α) Ἀμαλί, Ἅγιος Νικήτας καί

β) Ἀντράμασσος, Ἅγιος Νεκτάριος

Γιὰ τοὺς δύο αὐτοὺς ναοὺς γίνεται ἐκτενέστερος λόγος κατωτέρω.

6. Ἀμαλί, Ἅγιος Νικήτας (εἰκ. 9-10)

Στὸ βουνὸ τῆς Χάλκης, στὴν περιοχὴ Ἅγιος Ἰωάννης Ἀλάργα, σὲ ἀπόσταση 10 χλμ. περίπου ἀπὸ τὸ Ἐμπορειό, στὴν τοποθεσία «Κοῖλα» καὶ στὴ θέση «Ἀμαλί» (ὑψόμ. 452μ.), ἐπάνω σὲ μικρό, βραχῶδες ὕψωμα, κεῖται ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικήτα[46].

Πρόκειται γιὰ μικρῶν διαστάσεων μονόχωρο οἰκοδόμημα (ἐξωτ. διαστ. 5,85x3,40μ., ἐσωτ.διαστ. 5,12x2,28μ.), κτισμένο ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα, τὸ ὁποῖο καλύπτεται μὲ κτιστή, ἡμικυλινδρικὴ καμάρα καὶ ἐξωτερικὰ φέρει ὑδραυλικὸ κονίαμα (κουρασάνι).

Ἡ ἀνατολική του πλευρὰ περατοῦται σὲ δύο ἰσοδύναμες, ἡμικυκλικὲς ἀψίδες, οἱ ὁποῖες ἐγγράφονται μέσα σὲ ὀρθογώνια, ἤτοι ἡ νότια (χορδῆς 0,89 καὶ βέλους 0,42μ.) καὶ ἡ βόρεια (χορδῆς 0,85 καὶ βέλους 0,40μ.). Στὸ μέσον τῆς Δ πλευρᾶς ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 0,73μ.)[47].

Ὁ ναὸς μὲ κτιστό, χαμηλὸ τέμπλο (πάχ. 0,20μ.), στὸ μέσον τοῦ ὁποίου διαμορφώνεται ἡ Ὡραία Πύλη (πλάτ. 0,76μ.), χωρίζεται σὲ δύο μέρη, στὸ Ἱερὸ Βῆμα (ἐσωτ. διαστ. 2,28x2,00μ.) καὶ στὸν κυρίως ναό (ἐσωτ. διαστ.

43. Ἡ ὀνομασία «Χάλκη» σχετίζεται πιθανῶς μὲ τὸν χαλκό.

44. Στὴ θέση «Κεραμενή» διατηροῦνται τὰ λείψανα ἀρχαίου οἰκισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἤκμασε κατὰ τὴν ὕστερη ἀρχαιότητα καὶ τοὺς παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους. Μεταξὺ ἄλλων ὑπάρχει καὶ μία ἐρειπωμένη τρίκλιτη βασιλικὴ τοῦ ἁπλοῦ ἑλληνιστικοῦ τύπου καὶ ἕνα μονόχωρο ναΰδριο τῶν μέσων χρόνων.

45. Πολυάριθμοι ἀπὸ τοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς τῆς Χάλκης διασώζουν τοιχογραφίες ἢ λείψανα μὲ γραπτὸ διάκοσμο.

46. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σσ. 69-70.

47. Ἰ. Βολανάκης, *Ἅγιος Γεώργιος Βάρδας,* σσ. 23-25 καὶ σ. 105, πίν. 2 (κάτοψη).

2,92x2,28μ.). Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κυρίως ναοῦ καὶ περιμετρικὰ τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν του ὑπάρχει κτιστὸ θρανίο (πλάτ. 0,34 καὶ ὕψους 0,20μ.).

Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ διατηροῦνται λείψανα τοιχογραφιῶν σὲ τρία στρώματα. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ παλαιότερο εἶναι ἀνεικονικὸ[48] καὶ ἀνάγεται πιθανῶς στὸ 10ο αἰ. μ.Χ., τὸ δεύτερο εἶναι δυνατὸν νὰ χρονολογηθῇ στό 12ο-13ο αἰ. μ.Χ. καὶ τὸ τρίτο στὸ 15ο αἰ. μ.Χ.

7. Ἀντράμασσος, Ἅγιος Νεκτάριος (εἰκ. 11-12)

ΒΔ τοῦ οἰκισμοῦ «Ἐμπορειό» καὶ σὲ ἀπόσταση 5 χλμ. περίπου ἀπὸ αὐτόν, βόρεια τοῦ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 20ου αἰ. ἐγκαταλελειμμένου οἰκισμοῦ «Χωριὸ»[49] καὶ σὲ ἀπόσταση 500 μ. περίπου ἀπὸ αὐτό, στὴν βόρεια πλευρὰ βραχώδους ὑψώματος καὶ στὴ θέση «Ἀντράμασσος»[50], ὑψώνεται ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, κτισμένος στὰ λείψανα παλαιοτέρου ναοῦ.

Πρόκειται γιὰ μετρίων διαστάσεων οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐξωτ. διαστ. 6,05x4,10 καὶ ἐσωτ. διαστ. 4,84x2,19μ.). Ὁ ναὸς εἶναι κτισμένος ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα καὶ καλύπτεται μὲ κτιστὴ ἡμικυλινδρικὴ ὀροφή. Γιὰ τὴν ἀνέγερσή του ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς οἰκοδομικὰ ὑλικὰ καλῶς ἐπεξεργασμένοι ὀρθογωνίου σχήματος λιθόπλινθοι, καθὼς καὶ μαρμάρινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (spolia), προερχόμενα ἀπὸ ἀρχαῖα μνημεῖα.

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ ἀπολήγει σὲ δύο ἴσες ἀψίδες[51], οἱ ὁποῖες ἐξωτερικὰ ἑνώνονται, ὥστε νὰ ἐμφανίζεται ἐσωτερικὰ μὲν ὁ τύπος τοῦ δικόγχου, ἐξωτερικὰ δὲ ὁ τύπος τοῦ ναοῦ μὲ μία κόγχη. Εἰδικώτερα, ἡ νότια ἀψίδα ἔχει χορδὴ 0,79 καὶ ἡ βόρεια ἔχει χορδὴ 1,00 μ. Στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 1,05μ.).

Ὁ ναὸς χωρίζεται μὲ κτιστὸ τέμπλο (πάχ. 0,69μ.) σὲ δύο μέρη. Τὸ Ἱερὸ Βῆμα ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐσωτ. διαστ. 2,71x1,65μ.),

48. Παλαιότερα πίστευαν ὅτι ὁ ἀνεικονικὸς διάκοσμος, πού ἀπαντᾷ σὲ χριστιανικὰ μνημεῖα, προήρχετο ἀπαραιτήτως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Εἰκονομαχίας (726-843 μ.Χ.). Νεώτερες ὅμως ἔρευνες ἔδειξαν ὅτι ἀνεικονικὸς διάκοσμος ἀπαντᾷ σὲ χριστιανικοὺς ναοὺς πρὶν ἀπὸ τὴν Εἰκονομαχία, κατ᾽ αὐτὴν καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτήν. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρεται ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Ἄννας στὴν Ὄλυμπο Καρπάθου, μὲ ἀνεικονικὲς τοιχογραφίες, πιθανῶς τοῦ 15ου αἰ. μ.Χ. Πρβλ. D.Pallas, *Decorations aniconiques,* σσ.171-179.

49. Ἐγκαταλείφθηκε ἀπὸ τοὺς τελευταίους κατοίκους του περὶ τὸ ἔτος 1950. Οἱ κάτοικοι μετεγκαταστάθηκαν στὸ Ἐμπορειό.

50. Ὀνομασία προφανῶς προελληνική.

51 P. Vocotopoulos, *Corfu,* σσ.151-152, εἰκ.1 (κάτοψη).

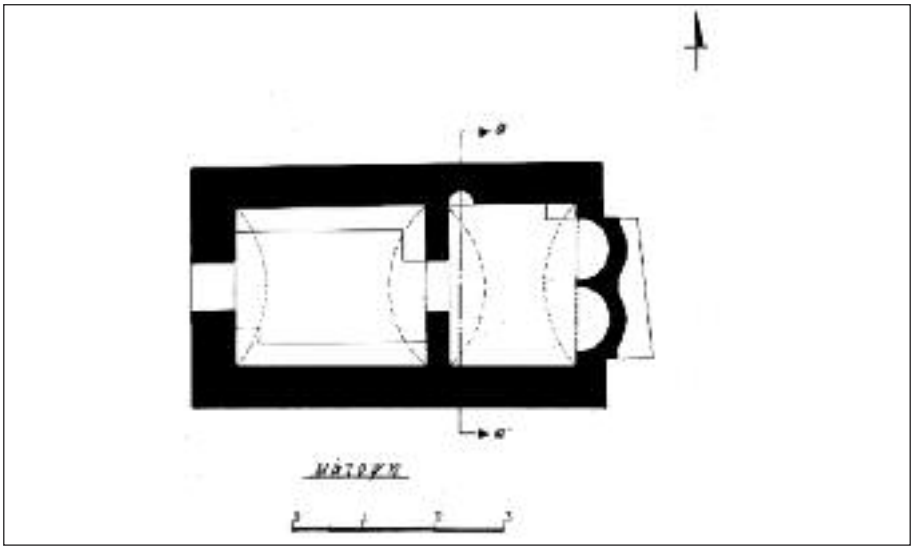

Εικ. 9
ΧΑΛΚΗ: ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΗΤΑΣ ΣΤΟ ΑΜΑΛΙ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

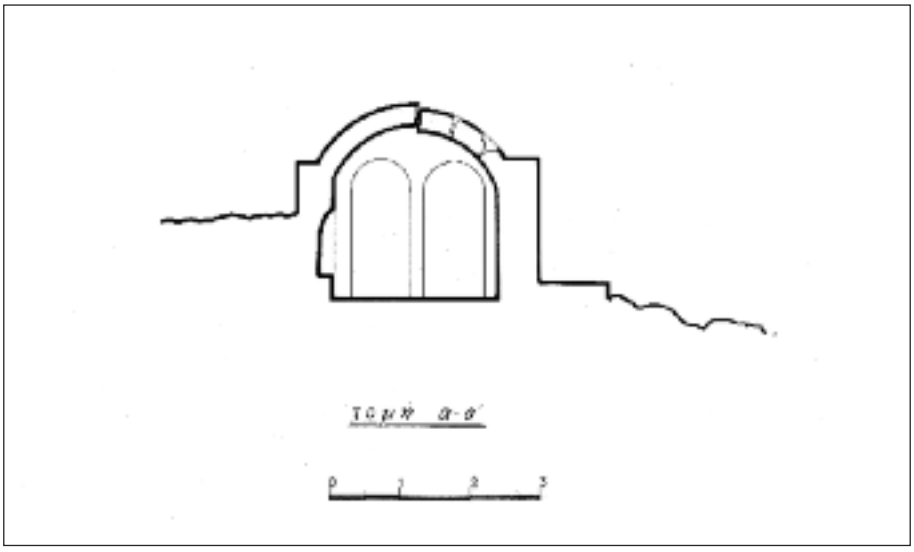

Εικ. 10
ΧΑΛΚΗ: ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΗΤΑΣ ΣΤΟ ΑΜΑΛΙ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

ὅπως καὶ ὁ κυρίως ναός (ἐσωτ. διαστ. 2,74x2,19μ.). Στὸ κέντρο τοῦ Ἱεροῦ Βήματος βρίσκεται ἡ Ἁγία Τράπεζα (διαστ. 0,63x0,58 καὶ ὕψ. 0,72μ.).

Στὴν ἀνατολικὴ ἐξωτερικὴ πλευρὰ ὑπάρχει ἐντοιχισμένο ἀρχαῖο ἐπιτύμβιο ἀνάγλυφο, μὲ ἀετωματικὴ ἐπίστεψη, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει χαραχθῆ ἡ ἐπιγραφή: «Α Ψ Ν Η», ἤτοι 1758. Πρόκειται πιθανῶς γιὰ τὸ ἔτος ἀνεγέρσεως ἢ τῆς τελευταίας ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ.

Στὶς ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τοῦ ναοῦ δὲν διατηροῦνται λείψανα ἀπὸ τοιχογραφίες.

III. ΝΗΣΟΣ ΤΗΛΟΣ

Στὴ νῆσο Τῆλο, τὴν «Ἐπισκοπή»[52] τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, διατηρεῖται ἱκανὸς ἀριθμὸς μεσαιωνικῶν ναῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἰκοσιδύο διασώζουν παλαιὲς τοιχογραφίες ἢ λείψανα αὐτῶν.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ναοὺς αὐτοὺς εἶναι μονόχωροι καμαροσκέπαστοι. Τέσσαρεις ἀπὸ αὐτούς, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται ἐκτενέστερος λόγος κατωτέρω, εἶναι κτισμένοι στὸν τύπο τοῦ δικόγχου ναοῦ, ἤτοι:

α) Λιβάδια, Ἅγιος Παῦλος
β) Μεγάλο Χωριό, Κάμπος, Ἅγιος Γεώργιος
γ) Μεγάλο Χωριό, Μεσαριά, Ἅγιος Νικόλαος
δ) Μεγάλο Χωριό, Σταλακτό, Ἁγία Σοφία

8. Λιβάδια, Ἅγιος Παῦλος

Νότια τοῦ Κάστρου τῆς Φανερωμένης καὶ ἀνατολικὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὸ «Μισοσκάλι», κεῖται τὸ ναΰδριο τοῦ Ἁγίου Παύλου[53].

Πρόκειται γιὰ μονόχωρο οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐσωτ. διαστ. 6,50x2,24 μ.) καὶ καλύπτεται μὲ κτιστή, ἡμικυλινδρικὴ ὀροφή. Στὸ χῶρο τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ὁ ναὸς εἶναι σπηλαιώδης[54]. Ὁ κυρίως ἄξονας τοῦ οἰκοδομήματος βαίνει ἀπὸ Δ πρὸς Α (70°) καὶ ἐμφανίζει ἀπόκλιση 20° πρὸς ΒΑ.

Τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τοῦ ναοῦ καταλαμβάνει τὸ Ἱερὸ Βῆμα, τὸ ὁποῖο

52. Ἀ.Χατζῆ, *Τῆλος - Ἐπισκοπή,* ΔΕ, 1947, σσ. 8-9. Ἠ. Κόλλιας, *Τῆλος,* σ. 3.
53. Πρόκειται γιὰ ἰδιόκτητο ναΰδριο, τὸ ὁποῖο ἀνήκει στὴν οἰκογένεια Λαρδούτσου.
54. Στ. Μουζάκης, *Ἐκκλησίες Τήλου,* σ. 171, σχ.12 (κάτοψη-τομή), σσ. 185-186.

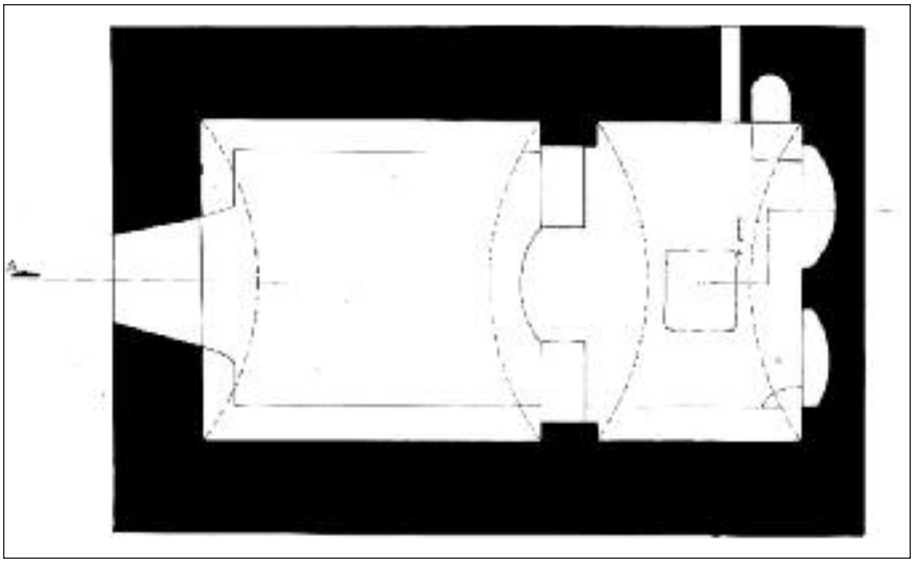

Εικ. 11
ΧΑΛΚΗ: ΑΝΤΡΑΜΑΣΣΟΣ-ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ
ΚΑΤΟΨΗ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:20

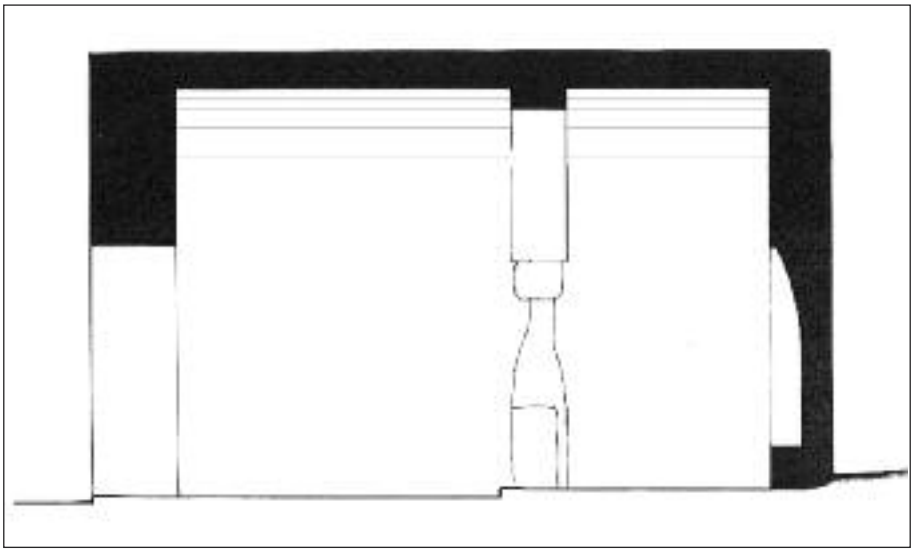

Εικ. 12
ΧΑΛΚΗ: ΑΝΤΡΑΜΑΣΣΟΣ-ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ
ΤΟΜΗ Α-Α΄
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:20

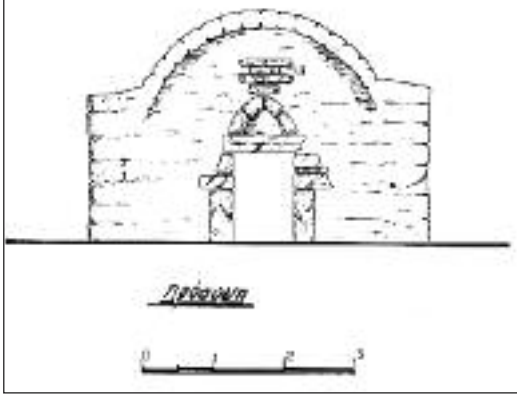

Εικ. 13
ΤΗΛΟΣ: ΜΕΓΑΛΟ ΧΩΡΙΟ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

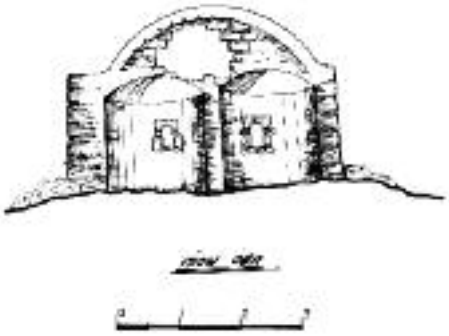

Εικ. 14
ΤΗΛΟΣ: ΜΕΓΑΛΟ ΧΩΡΙΟ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

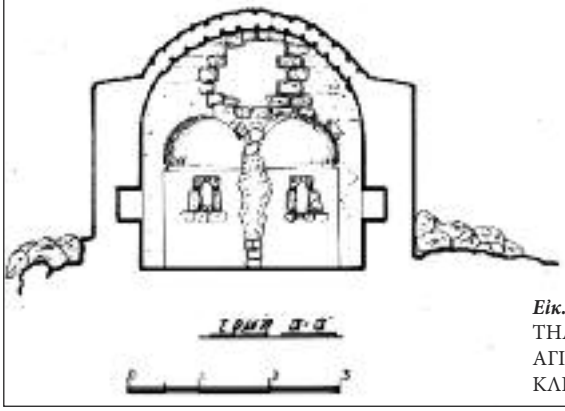

Εικ. 15
ΤΗΛΟΣ: ΜΕΓΑΛΟ ΧΩΡΙΟ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ
ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50

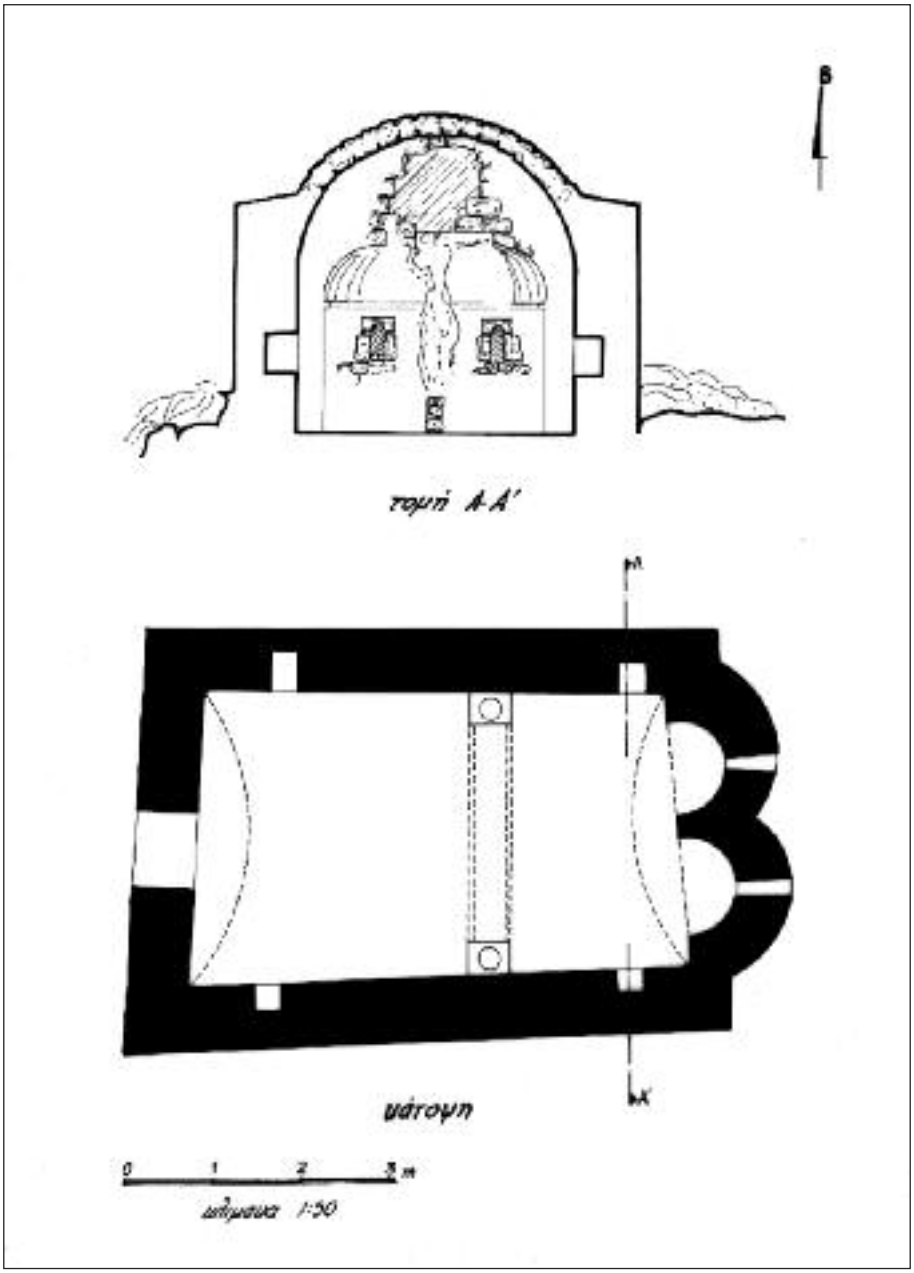

Εικ. 16
ΤΗΛΟΣ: ΜΕΓΑΛΟ ΧΩΡΙΟ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ

ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐσωτ. διαστ. 2,20x1,70μ.), ἐνῷ στὸ κέντρο του κεῖται ἡ Ἁγία Τράπεζα (διαστ. 0,86x0,50 καὶ ὕψ. 0,70μ.)[55].

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος περατοῦται σὲ δύο ἰσοδύναμες ἡμικυκλικὲς ἀψίδες. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ μὲν νότια ἔχει χορδὴ 0,60 καὶ βέλος 0,40μ., ἡ δὲ βόρεια ἔχει χορδὴ 0,80 καὶ βέλος 0,40μ. Ὁ ναὸς ἀνήκει στὴν κατηγορία Γ τῶν δικόγχων χριστιανικῶν ναῶν[56].

Στὸ μέσον περίπου τῆς νοτίας ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ ἐντὸς τοῦ πάχους τοῦ τοίχου δημιουργεῖται μία ὀρθογωνίου σχήματος κόγχη (πλάτ. 0,30 καὶ βάθ. 0,30μ.). Στὸ μέσον τῆς βορείας ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ ἐντὸς τοῦ πάχους τοῦ τοίχου ἀνοίγεται δεύτερη, ὀρθογωνίου σχήματος κόγχη (πλάτ. 0,30 καὶ βάθ. 0,30μ.).

Ὁ κυρίως ναὸς ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐσωτ.διαστ. 4,20Χ2,10μ.). Στὸ ἀνατολικὸ ἄκρο τῆς βορείας ἐσωτερικῆς πλευρᾶς του καὶ ἐντὸς τοῦ πάχους τοῦ τοίχου ἀνοίγεται ὀρθογωνίου σχήματος κόγχη (πλάτ. 0,72 καὶ βάθ. 1,15μ.). Ἐντὸς αὐτῆς ὑπάρχει φυσικὴ πηγὴ ὕδατος, ἀπὸ τὶς ἐλάχιστες ποὺ ὑπάρχουν σὲ ὁλόκληρη τὴν Τῆλο, τὸ νερὸ τῆς ὁποίας θεωρεῖται Ἁγίασμα[57]. Στὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς νοτίας ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται παράθυρο (πλάτ. 0,80μ.), ἐνῶ στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 1,10μ.). Τὸ δάπεδο τοῦ κυρίως ναοῦ εἶναι στρωμένο μὲ χοχλάκι (λευκό - μέλαν) διαφόρων γεωμετρικῶν σχεδίων.

Στὶς ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ διατηροῦνται λείψανα τοιχογραφιῶν, ποὺ ἀνάγονται πιθανῶς στὸ τέλος τοῦ 14ου ἢ στὶς ἀρχὲς τοῦ 15ου αἰ. μ.Χ.[58]

9. Μεγάλο Χωριό, Κάμπος, Ἅγιος Γεώργιος (εἰκ. 13-16)

ΝΔ τοῦ Μεγάλου Χωριοῦ καὶ σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ αὐτό, ἀριστερὰ τοῦ δρόμου πρὸς τὸν κόλπο τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, στὴ θέση «Κάμπος», βρίσκεται ὁ ἡμιερειπωμένος ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου[59].

Πρόκειται γιὰ μετρίων διαστάσεων μονόχωρο οἰκοδόμημα[60], τὸ ὁποῖο

55. Στ. Μουζάκης, *Ἐκκλησίες Τήλου,* σ. 189.

56. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 11. Στ. Μουζάκης, *Ἐκκλησίες Τήλου,* σ. 189.

57. Ἰ. Βολανάκης, *Λουτρῶνες - Ἁγιάσματα,* σ. 5 κ.ἑ. Χ. Κουτελάκης, *Τοπωνυμικὸ Τήλου,* σ. 115.

58. Στ. Μουζάκης, *Ἐκκλησίες Τήλου,* σ. 193.

59. Στ. Μουζάκης, *Ἐκκλησίες Τήλου,* σ. 174, σχ.13 (κάτοψη-τομή), σσ. 200-213.

60. Γ. Σωτηρίου, *Ἀρχαιολογία,* σ. 502 κ.ἑ.

ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη (ἐξωτ. διαστ. 6,50/6,90x3,90 μ. καὶ ἐσωτ. διαστ. 5,15/5, 170x3,15 μ.). Ἡ κάτοψη ἐμφανίζει ὀλίγον ἀκανόνιστη μορφή, ἐπειδὴ ἡ βόρεια πλευρὰ εἶναι βραχύτερη ἀπὸ τὴ νότια.

Ὁ ναὸς εἶναι κτισμένος ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα καὶ καλύπτεται μὲ κτιστὴ καμάρα. Ἡ ἀνατολική του πλευρὰ περατοῦται σὲ δύο ἡμικυκλικὲς ἀψίδες[61]. Ἡ νότια ἀψίδα ἔχει χορδὴ 1,00 καὶ βέλος 0,60μ. καὶ ἡ βόρεια χορδὴ 1,07 καὶ βέλος 0,60μ., ἐνῷ στὸ μέσον τους ἀνοίγεται ἀνὰ ἕνα ὀρθογωνίου σχήματος, τοξωτὸ ἄνω, παράθυρο.

Στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 0,85μ.). Ἐξωτερικὰ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν εἴσοδο σχηματίζεται τυφλὸ ἀψίδωμα, τὸ τόξο τοῦ ὁποίου φέρει ἄνω ὀξεῖα ἀπόληξη.

Ὁ ἐσωτερικὸς χῶρος τοῦ ναοῦ χωρίζεται σὲ δύο τμήματα, ἕνα πρὸς Α (διαστ. 3,15x2,00μ.), τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὸ Ἱερὸ Βῆμα, καὶ ἕνα πρὸς Δ (διαστ. 3,30x3,15μ.), τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὸν κυρίως ναό.

Γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς οἰκοδομικὰ ὑλικὰ ὀρθογωνίου σχήματος λιθόπλινθοι καὶ μαρμάρινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, ἀπὸ παλαιότερα οἰκοδομήματα.

Στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ διατηροῦνται λείψανα τοιχογραφιῶν τοῦ 13ου - 14ου αἰ.[62]

10. Μεγάλο Χωριό, Μεσαριά, Ἅγιος Νικόλαος (εἰκ. 17-19)

Στὴν περιοχὴ τοῦ Μεγάλου Χωριοῦ Τήλου, σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς Μεσαριᾶς[63], κεῖται τὸ ναΰδριο τοῦ Ἁγίου Νικολάου[64].

Πρόκειται γιὰ μονόχωρο οἰκοδόμημα, κτισμένο ἀπὸ ἀργολιθοδομὴ καὶ ἀσβεστοκονίαμα. Αὐτὸ ἐμφανίζει ὀρθογωνίου σχήματος κάτοψη

61. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 69.

62. Ἠ. Κόλλιας, *Τῆλος,* σσ. 13 καὶ 21.

63. Τὸ τοπωνύμιο «Μεσαριά, ἡ», εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὶς λέξεις «μέσα» καὶ «ὄρος» ἢ «ὄρη». Ὑποδηλώνει δηλαδὴ περιοχή, ἡ ὁποία περιβάλλεται ἀπὸ ὄρη ἢ κεῖται μεταξὺ ὀρέων. Τὸ τοπωνύμιο ὑπὸ διάφορες παραλλαγὲς ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρεται «ἡ Μεσαρά» τῆς Κρήτης. Πρόκειται γιὰ τὴ μεγαλύτερη σὲ ἔκταση καὶ εὐφορώτερη πεδιάδα τῆς Κρήτης (ἔκταση 140 τετρ. χλμ), ἡ ὁποία εὑρίσκεται στὸ Νομὸ Ἡρακλείου καὶ περιβάλλεται μεταξὺ ἄλλων ἀπὸ τὰ ὄρη Ἴδα ἢ Ψηλορείτη (ὑψόμ. 2456μ.) καὶ Ἀστερούσια (ὑψόμ. 1250μ.). J.Volanakis, *Kreta,* στ. 814.

Στὴν πεδιάδα τῆς Μεσαρᾶς εὑρίσκεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὸ ἀνάκτορο τῆς Φαιστοῦ, ὁ Ἀρχαιολογικὸς Χῶρος τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ Γόρτυνα καὶ πλῆθος ἄλλων ἀρχαιολογικῶν χώρων καὶ μνημείων.

64. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 69.

(ἐξωτ.διαστ. 7,25x3,70μ.) καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἐπὶ μέρους τμήματα, ἤτοι τὸ ἀνατολικό (ἐσωτ.διαστ. 3,45x2,35μ.), τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει τὸ Ἱερὸ Βῆμα καὶ τὸν κυρίως ναό, καὶ τὸ δυτικὸ τμῆμα (ἐσωτ. διαστ. 2,40x2,20μ.), τὸ ὁποῖον ἐπέχει εἶδος προστώου.

Τὸ Ἱερὸ Βῆμα καὶ ὁ κυρίως ναὸς καλύπτονται μὲ κτιστὴ καμάρα. Στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίως ναοῦ ἀνοίγεται ἡ εἴσοδος (πλάτ. 0,80μ.).

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος περατοῦται σὲ δύο ἰσοδύναμες ἡμικυκλικὲς ἁψίδες[65]. Ἀπὸ αὐτὲς ἡ μὲν νότια ἔχει χορδὴ 0,77 καὶ βέλος 0,60μ., ἡ δὲ βόρεια ἔχει χορδὴ 0,80 καὶ βέλος 0,60μ. Στὸ μέσον ἑκάστης ἁψίδας ἀνοίγεται ἀνὰ ἕνα στενό, μονόλοβο, ὀρθογωνίου σχήματος, παράθυρο[66].

Τὸ προστῶον ἔχει κάτοψη σχεδὸν τετράγωνη καὶ καλύπτεται μὲ κτιστό, χαμηλό, ἡμισφαιρικὸ τροῦλλο. Στὸ μέσον τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ προστώου ἀνοίγεται θύρα (πλάτ. 0,87μ.), ἐνῶ δεύτερη θύρα ἀνοίγεται στὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τῆς βορείας πλευρᾶς. (πλάτ. 0,75μ.).

Στὶς ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ διατηροῦνται λείψανα τοιχογραφιῶν, οἱ ὁποῖες προέρχονται πιθανῶς ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 13ου ἢ τὶς ἀρχὲς τοῦ 14ου αἰ. μ.Χ.[67]

11. Μεγάλο Χωριό, Σταλαχτό, Ἁγία Σοφία

Στὴ θέση «Σταλαχτό»[68], στὴ δυτικὴ πλαγιὰ τοῦ Κάστρου τοῦ Μεγάλου Χωριοῦ τῆς Τήλου, κεῖται ὁ ἡμιερειπωμένος σπηλαιώδης ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Πρόκειται γιὰ μονόχωρο οἰκοδόμημα (ἐσωτ. διαστ. 4,00x1,60μ.), ποὺ καλύπτεται μὲ κτιστὴ καμάρα, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας μέχρι τὸ κλειδὶ εἶναι 2,00μ. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ θόλου ἔχει καταρρεύσει. Διατηροῦνται τμήματα ἀπὸ τὸ νότιο, τὸ δυτικὸ καὶ τὸ βόρειο τοῖχο σὲ ὕψος 0,70-1,00μ. ἀπὸ τὴ στάθμη τοῦ δαπέδου. Τὸ πάχος τῶν τοίχων εἶναι 0,60μ.

---

65. Γ. Δημητροκάλλης, *Δίκογχοι ναοί,* σ. 69.

66. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, στὰ βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ ναΰδρια τῆς Δωδεκανήσου, τῆς Κρήτης καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος γενικώτερα, παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο αὐτό, ἤτοι στὸ μέσον τῆς ἁψίδας τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ἀνοίγεται μονόλοβο ἢ δίλοβο παράθυρο, γιὰ τὸ φωτισμὸ καὶ τὸν ἀερισμὸ τοῦ ναοῦ.

67. Ἠ. Κόλλιας, *Τῆλος,* σσ. 7-8.

68. Στ. Μουζάκης, *Ἐκκλησίες Τήλου,* σ.167, σχ. 10 (κάτοψη-τομή), σ.170, σχ.11 (τομή-τοπογραφικό), σσ. 180-185.

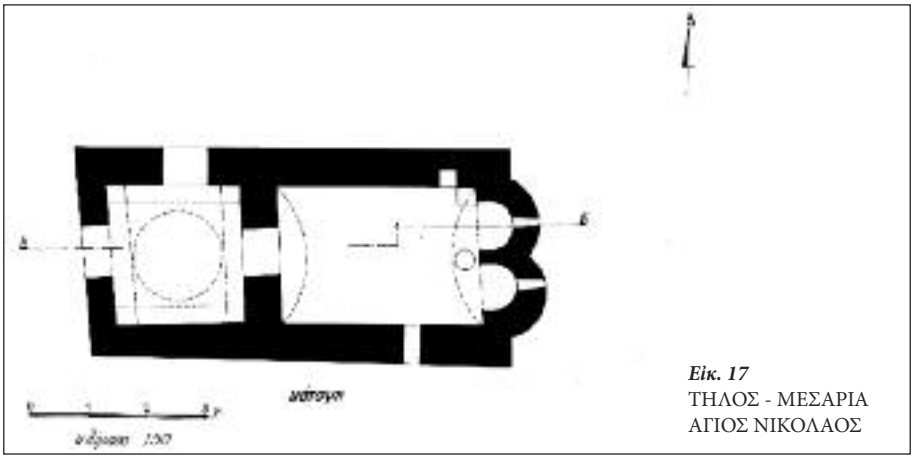

Εικ. 17
ΤΗΛΟΣ - ΜΕΣΑΡΙΑ
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

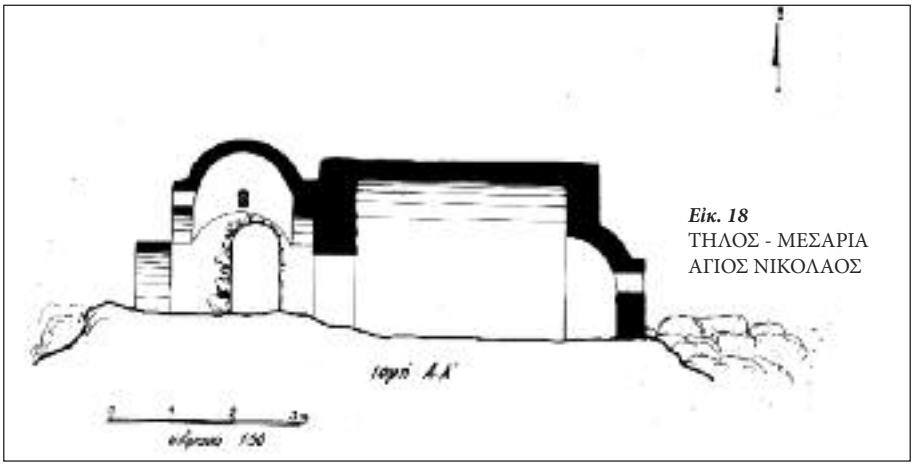

Εικ. 18
ΤΗΛΟΣ - ΜΕΣΑΡΙΑ
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

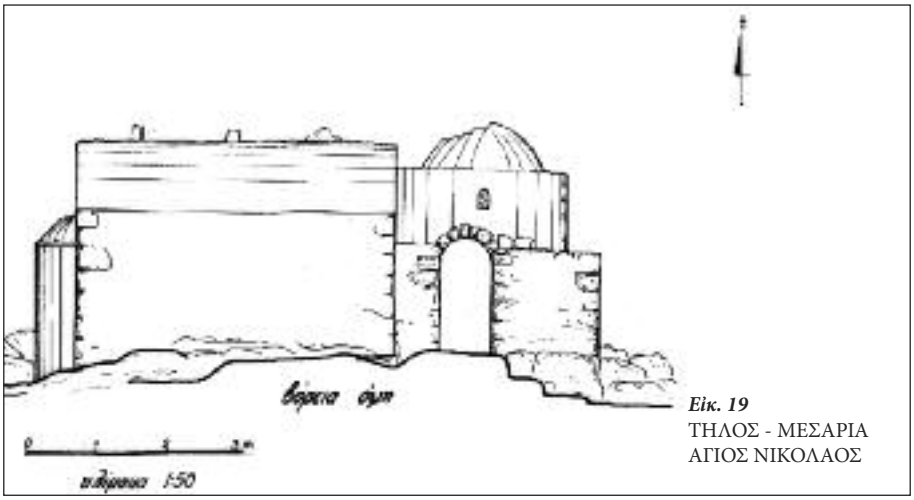

Εικ. 19
ΤΗΛΟΣ - ΜΕΣΑΡΙΑ
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Οἱ τοῖχοι εἶναι κτισμένοι μὲ ἐγχώριους φαιόχρωμους λίθους καὶ ἀρχαῖα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη. Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς λιθοδομῆς καὶ σὲ ὁριζόντιες στρώσεις ὑπάρχουν ξυλοδεσιές. Τὸ δάπεδο ἀποτελεῖται ἀπὸ συμπιλητὸ (πατημένο) χῶμα.

Ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ ἔχει διαμορφωθῆ καὶ συμπληρωθῆ μὲ τοιχοποιΐα ἐπάνω στὰ τοιχώματα τοῦ σπηλαίου. Σὲ ὕψος 0,80μ. ἀπὸ τὸ δαπέδο σχηματίζονται δύο κόγχες (χορδῆς 0,50-0,55μ., βέλους 0,35 καὶ ὕψους 0,80μ.).

Σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀνατολικὴ ἐσωτερικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ κεῖται ἡ Ἁγία Τράπεζα (1,60Χ0,50μ.), ἡ ὁποία ἔχει κατασκευασθῆ μὲ ἀρχαῖα ὑλικά.

Στὴ βόρεια ἐσωτερικὴ πλευρὰ τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ σὲ ἀπόσταση 0,85μ. ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ ἀνοίγεται μέσα στὸ πάχος τοῦ τοίχου ἡμικυκλικὴ ἡ κόγχη τῆς Προθέσεως.

Ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ οἱ τοῖχοι εἶναι ἐπιχρισμένοι. Ἂν καὶ δὲν διατηροῦνται τοιχογραφίες, ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα ὅμως λείψανα φαίνεται ὅτι ὁ ναὸς ἀρχικὰ ἔφερε στὸ ἐσωτερικὸ γραπτὸ διάκοσμο.

Πρόκειται πιθανῶς γιά κτίσμα τῶν ἀρχῶν τοῦ 15ου αἰ. μ.Χ.[69]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **B. Altaner,** *Patrologie*
  B. Altaner - A. Stuiber, *Patrologie Leben, Schriften und Lehre dar Kirchenvaeter,* Freiburg - Basel - Wien 1966.
- **Ἀνθοῦσα,** *Πάτμος - Εὐαγγελισμός*
  Ἀδελφὴ Ἀνθοῦσα, *Πάτμος - Ἱερὰ Κοινοβιακὴ Μονὴ «Εὐαγγελισμὸς Μητρὸς Ἠγαπημένου» καὶ τὰ γύρω Καθίσματα,* Ἀθήνα 1986.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Ἅγιος Γεώργιος Ἀποδούλου*
  Ἰ. Βολανάκης, *Ὁ εἰς Ἀποδούλου Ἀμαρίου βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ξιφηφόρου.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὸν Β΄ τόμον τῶν Πεπραγμένων τοῦ Δ΄ Διεθνοῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου, Ἡράκλειον Κρήτης 1976 (Ἀθήνα 1981), σσ. 23-66, πίν. 13-48.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Ἅγιος Γεώργιο Βάρδας*
  Ἰ. Βολανάκης, *Ὁ βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βάρδα στὴν Ἀρνίθα Ρόδου. Ἀρχιτεκτονική - Τοιχογραφίες,* Ρόδος 1998.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Ἅγιος Γεώργιος Μασάρων*
  Ἰ. Βολανάκης, *Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στὸ Μάσαρι Ρόδου καὶ οἱ τοιχο-*

69. Στ. Μουζάκης, *Ἐκκλησίες Τήλου,* σ. 185.

γραφίες αὐτοῦ. Ἀνάτ. ἀπὸ τὰ «Δωδεκανησιακὰ Χρονικά», τ. ΙΔ΄ (Ἀθήνα 1991), σσ. 157-204.

- **Ἰ. Βολανάκης,** *Βασιλικὲς Μεσαναγροῦ*
  Ἰ. Βολανάκης, *Παλαιοχριστιανικὲς βασιλικὲς Μεσαναγροῦ Ρόδου.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὰ ΑΑΑ, τ. XIII, τεῦχ. 2 (Ἀθῆναι 1981), σσ. 210-234.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Δίκλιτοι ναοὶ Κρήτης*
  Ἰ. Βολανάκης, *Χριστιανικὰ Μνημεῖα τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου τῆς νήσου Κρήτης. Δίκλιτοι ἢ διμάρτυροι ναοί.* Περ. «Νέα Χριστιανικὴ Κρήτη», ἔτος Ε΄, Ἰούλιος - Δεκέμβριος 1993, τεῦχ. 10 (Ρέθυμνον 1993), σσ. 59-140.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Δίκογχοι ναοὶ Μονῆς Γρηγορίου*
  Ἰ. Βολανάκης, *Δύο δίκογχοι ναοὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὄρους,* Τιμητικὸς τόμος «Μνήμη Μανώλη Ἀνδρόνικου», Θεσσαλονίκη 1997, σσ. 51-64.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Δίκογχοι ναοὶ Πάτμου*
  Ἰ. Βολανάκης, *Δίκογχοι χριστιανικοὶ ναοὶ τῆς Πάτμου. Χώρα: Ἅγιος Ἀθανάσιος - Κῆποι Ὁσίου: Παναγία τοῦ Μανταλάκη.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τοῦ Διεθνοῦς Συμποσίου μὲ θέμα: «Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου - 900 χρόνια ἱστορικῆς μαρτυρίας (1088-1988)», Πάτμος, 22-24 Σεπτεμβρίου 1988 (Ἀθῆναι 1989), σσ. 205-222, πίν. 49-52.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Λουτρῶνες - Ἁγιάσματα*
  Ἰ. Βολανάκης, *Χριστιανικοὶ Λουτρῶνες καὶ Ἁγιάσματα στὰ Δωδεκάνησα.* Ἀνάτ. ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», τ. 67 (Ἀθῆναι 1996), σσ. 771-866, αὐτοτελὴς ἀρίθμηση, σσ. 1-104.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Μνημεῖα Δωδεκανήσου*
  Ἰ. Βολανάκης, *Τὰ παλαιοχριστιανικὰ μνημεῖα τῆς Δωδεκανήσου.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὸ «Ἀφιέρωμα εἰς τὸν Μητροπολίτην Ρόδου κ.κ. Σπυρίδωνα, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τεσσαράκοντα ἐτῶν ἀρχιερατείας», Ἀθῆναι 1988, σσ. 311-347.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Μνημεῖα Νισύρου*
  Ἰ. Βολανάκης, *Χριστιανικὰ Μνημεῖα τῆς Νισύρου.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὰ «Νισυριακά», τ. 9 (Ἀθήνα 1984), σσ. 6-16.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Ναὸς El Nazar*
  Ἰ. Βολανάκης, *Ὁ ναὸς El Nazar στὸ Goereme τῆς Καππαδοκίας.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὸ περιοδικόν «Θεολογία», τ. 65 (1994), σσ. 802-842, αὐτοτελὴς ἀρίθμηση, σσ. 1-48.
- **Ἰ. Βολανάκης,** *Τοιχογραφημένοι ναοὶ Καρπάθου*
  Ἰ. Βολανάκης, *Τοιχογραφημένοι βυζαντινοὶ καὶ μεταβυζαντινοὶ ναοὶ τῆς νήσου Καρπάθου τῆς Δωδεκανήσου.* Περ. «Καρπαθιακά», τ. Α΄ (Ρόδος 2003), σσ. 129-132.

- **Ἰ. Βολανάκης,** *Τοιχογραφίες Νισύρου*
  Ἰ. Βολανάκης, *Βυζαντινὲς καὶ Μεταβυζαντινὲς τοιχογραφίες τῆς Νισύρου.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὰ «Νισυριακά», τ. 11 (Ἀθήνα 1990), σσ. 91-110.
- **Y. von Bolzano,** *Karpathos*
  Y. von Bolzano, *Karpathos,* Salzburg 1986.
- **K. - Y. von Bolzano,** *Rhodos*
  K. - Y. von Bolzano, *Das andere Rhodos,* Salzburg 1977.
- **Ἐρ. Βρανούση,** *Ἔγγραφα Πάτμου*
  Ἐρ. Βρανούση, *Βυζαντινὰ ἔγγραφα τῆς Μονῆς Πάτμου* Α΄ *- Αὐτοκρατορικά,* Ἀθῆναι 1980.
- **Γ. Δημητροκάλλης,** *Δίκογχοι ναοὶ*
  Γ. Δημητροκάλλης, *Οἱ δίκογχοι χριστιανικοὶ ναοί,* Ἀθῆναι 1976.
- **Π. Δημητρόπουλος,** *Μέγας Ἀθανάσιος*
  Π. Δημητρόπουλος, *Ἀθανάσιος ὁ Α΄ καὶ ὁ Μέγας,* Θ.Η.Ε., τ. 1 (1962), στ. 521-544.
- **Διονύσιος,** *Ἑρμηνεία*
  Διονύσιος ὁ ἐκ Φουρνᾶ, *Ἑρμηνεία τῆς Ζωγραφικῆς Τέχνης,* ἔκδ. Α΄ Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Πετρούπολις 1909.
- **K. Gallas,** *Rhodos*
  K. Gallas, *Rhodos. Eine der sonnenreichsten Inseln des Mittlmeeres - ihre Geschichte, Kultur und Landschalf,* Koeln 1984.
- **Ἠ. Κόλλιας,** *Τῆλος*
  Ἠ. Κόλλιας, *Ἰχνογράφημα τῆς Τήλου.* Ἀνάτ. ἀπὸ τὰ «Δωδεκανησιακὰ Χρονικά», τ. Γ΄, 1974, (Ρόδος 1977), σσ. 1-34.
- **Ἀθ. Κομίνης,** *Θησαυροὶ Πάτμου*
  Ἀθ. Κομίνης, *Οἱ θησαυροὶ τῆς Μονῆς Πάτμου,* Ἀθῆναι 1988.
- **Χ. Κουτελάκης,** *Τοπωνυμικὸ Τήλου*
  Χ. Κουτελάκης, *Συμβολὴ στὸ τοπωνυμικὸ τῆς Τήλου,* Ἀθήνα 1982.
- **Π. Λαζαρίδης,** *Συμβολὴ*
  Π. Λαζαρίδης, *Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν παλαιοχριστιανικῶν μνημείων τῆς Δωδεκανήσου.* Πεπραγμένα τοῦ Θ΄ Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου, Θεσσαλονίκη 1953, τ. Α΄ (Ἀθῆναι 1955), σσ. 227-248.
- **Γ. Μεταλληνός,** *Ὅσιος Χριστόδουλος*
  Γ. Μεταλληνός, *Χριστόδουλος, Ὅσιος καὶ θαυματουργός,* Θ.Η.Ε., τ. 12 (1962), στ.193-194.
- **Στ. Μουζάκης,** *Ἐκκλησίες Τήλου*
  Στ. Μουζάκης, *Βυζαντινὲς καὶ μεταβυζαντινὲς ἐκκλησίες τῆς Τήλου,* «Δωδεκανησιακὰ Χρονικά», τ. ΙΒ΄ (Ἀθήνα 1987), σσ. 145-213.

- **Ν. Μουτσόπουλος,** *Κάρπαθος*
  Ν. Μουτσόπουλος, *Κάρπαθος. Σημειώσεις ἱστορικῆς τοπογραφίας καὶ ἀρχαιολογίας.* Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τ. Ζ΄, 1975-1977 (Θεσσαλονίκη 1978).
- **Ἀ. Ὀρλάνδος,** *Μοναστηριακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ*
  Ἀ. Ὀρλάνδος, *Μοναστηριακὴ Ἀρχιτεκτονική,* Ἀθῆναι 1958[2].
- **Δ. Πάλλας,** *Βασιλικὴ Κρανείου*
  Δ. Πάλλας, *Ἀνασκαφὴ τῆς βασιλικῆς τοῦ Κρανείου ἐν Κορίνθῳ,* ΠΑΕ 1976 (Ἀθῆναι 1978), σσ. 163-195.
- **D. Pallas,** *Decorations aniconiques*
  D. Pallas, *Les decorations aniconiques dans les Iles de l' Archipel. Studien zur spaetantiken und byzantinischen Kunst,* F.W. Deichmann gewidmet, Bd. II (Mainz 1986), σσ. 171-179.
- **Β. Στεφανίδης,** *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*
  Β. Στεφανίδης, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον,* Ἀθῆναι 1959[2].
- **Γ. Σωτηρίου,** *Ἀρχαιολογία*
  Γ. Σωτηρίου, *Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία,* τ. Α΄ (Ἀθῆναι 1962).
- **Γ. Σωτηρίου,** *Βασιλικαὶ Ἑλλάδος*
  Γ. Σωτηρίου, *Αἱ παλαιοχριστιανικαὶ βασιλικαὶ τῆς Ἑλλάδος,* ΑΕ 1929 (Ἀθῆναι 1931), σσ. 161-254.
- **Γ. Σωτηρίου,** *Λουτρῶνες - Ἁγιάσματα*
  Γ. Σωτηρίου, *Λουτρῶνες καὶ Ἁγιάσματα ἐν Ἀττικῇ,* ΠΧΑΕ, 1934-1936, τ. Γ΄ (1938), σσ. 85-92.
- **Κ. Φατούρου,** *Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ*
  Κ. Φατούρου, *Πατμιακὴ Ἀρχιτεκτονική. Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ὡς δεῖγμα χαρακτηριστικῆς πατμιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς,* Ἀθῆναι 1962.
- **Μ. Χατζηδάκης,** *Εἰκόνες Πάτμου*
  Μ. Χατζηδάκης, *Εἰκόνες τῆς Πάτμου. Ζητήματα Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Ζωγραφικῆς,* Ἀθῆναι 1977.
- **P. Vocotopoulos,** *Corfu*
  P. Vocotopoulos, *Fresques du XIe siècle a Corfu,* «Cahiers Archeologiques», vol. XXI (Paris 1971), pp.151-180.
- **J. Volanakis,** *Kreta*
  I. Volanakis, *Kreta von der Fruehchristlichen Epoche bis zur Zeit der Araberherrschaff.* 1 Jh. n. Chr. - 826 n. Chr.

ΜΗΝΑΣ ΑΛ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΑΡΠΑΘΟ*

Στὸ χωριὸ Μενετὲς τῆς Καρπάθου, τὴν Τρίτη τῆς Διακαινησίμου («Λαμπρὴ Τρίτη») καὶ στὶς δεκαέξι Αὐγούστου (δεύτερη ἡμέρα τῆς Παναγίας), κάθε χρόνο, τελεῖται ἕνα ἀξιοπαρατήρητο θρησκευτικὸ ἔθιμο:

Τὸ πρωὶ[1] χτυποῦν οἱ καμπάνες τῆς «Κοίμησης τῆς Θεοτόκου», ποὺ εἶναι ὁ καθεδρικὸς ναὸς τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ ἑτοιμασθοῦν οἱ χωριανοὶ καὶ νὰ συγκεντρωθοῦν στὴν αὐλή της, γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν, μαζὶ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπή, τὴν περιφορὰ τῶν Εἰκόνων τῆς Παναγίας, τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁι-Γιάννη, ἀπὸ τὸ χωριὸ ὥς τὴν ἐκκλησία τοῦ Προφήτη Ἠλία στὸ ὁμώνυμο βουνό[2].

Ἡ διαδρομὴ αὐτὴ ἔχει χαρακτήρα προσκυνήματος καὶ συμμετοχῆς στὴ χαρὰ τῆς Ἀνάστασης. Σὲ σταυροδρόμια καὶ ἐξωκκλήσια ἀναπέμπονται δεήσεις καὶ διαβάζονται χριστιανικὲς εὐετηρικὲς εὐχές[3].

Εὐνόητο εἶναι ὅτι ἡ πομπὴ παίρνει καὶ ἕναν «ἐκδρομικό»-ψυχαγωγικὸ

---

* Ἀναθεωρημένη καί συμπληρωμένη μορφὴ παλαιότερης μελέτης μου (1977).

1. Ἡ περιγραφὴ ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀφορᾶ τὸ ἔθιμο, ὅπως γινόταν τὴν Τρίτη ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς. Τὸν Αὔγουστο, κατὰ τὶς ἕξι τὸ ἀπόγευμα, χτυποῦν οἱ καμπάνες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ χωριανοὶ συγκεντρώνονται στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Μέγαρο καὶ ἀρχίζει ἀμέσως ἡ ἐθιμικὴ διαδικασία, χωρὶς νὰ προηγηθεῖ ἡ λιτάνευση τῶν Εἰκόνων καὶ ὁ ἀγερμός.

2. Παρόμοια περιφορὰ Εἰκόνων γίνεται καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας. Βλ. σχετικὰ Δημ. Σ. Λουκάτου, «Λαογραφικὴ ἀποστολὴ εἰς τὰς νήσους Ὀθωνούς, Ἐρείκουσαν καὶ Μαθράκι τοῦ νομοῦ Κερκύρας (6-28 Ἰουλίου 1960)», *Ἐπετηρὶς Λαογραφικοῦ Ἀρχείου,* τόμ. 13/14 (1960-1), ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 273. - Γεωργίου Κ. Σπυριδάκη, «Συνθετικὰ στοιχεῖα τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Ἑπτάνησον». *Τρίτον Πανιόνιον Συνέδριον, Πρακτικά,* Ἀθῆναι 1967, σ. 363 - Γ.Ν. Αἰκατερινίδου, «Ἐαρινὰ ἔθιμα λαϊκῆς λατρείας ἀπὸ τὴν περιοχὴν Σερρῶν», *Πρακτικὰ Α΄ Συμποσίου Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου,* Ἵδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 15-16.

3. Πρβλ. Δημ. Σ. Λουκάτου, ὅ.π.

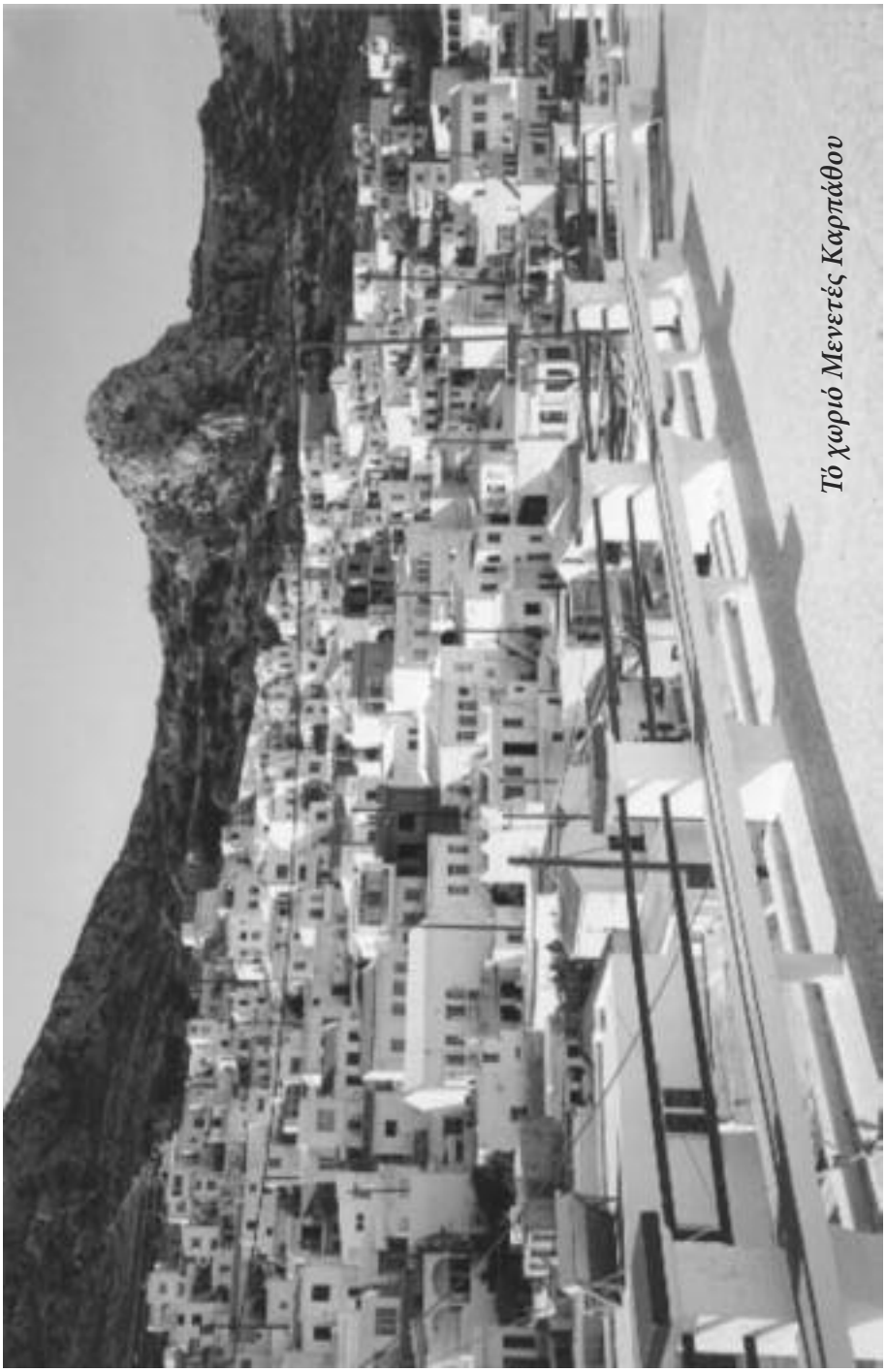

Τό χωριό Μενετές Καρπάθου

χαρακτήρα, γιατὶ ὅλοι, ὅσοι μετέχουν σ' αὐτήν, παίρνουν μαζί τους τρόφιμα, «ὀφτὸ» τῆς Λαμπρῆς[4] καὶ κυρίως πασχαλινὰ ἀβγά, καὶ κάθονται καὶ τρῶνε στοὺς γύρω χώρους τοῦ Προφήτη Ἠλία, μὲ τὴ συνοδεία κροτίδων καὶ πυροτεχνημάτων.

Ἀφοῦ γίνει καὶ ἡ δέηση στὴ μεγάλη ἐκκλησία τοῦ Προφήτη Ἠλία καὶ μεσολαβήσει μιᾶς ὥρας περίπου ἀνάπαυση, ἡ πομπὴ ἐπιστρέφει στὸ χωριό, ὁπότε τὸ πλῆθος διαλύεται, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν παπά, τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ καὶ ὁρισμένους νέους καὶ νέες συνήθως, ποὺ παραμένουν γιὰ νὰ κρατοῦν διαδοχικὰ τὶς μεγάλες Εἰκόνες, σὲ μιὰ δεύτερη, ἂς ποῦμε, περιφορὰ ἢ πιὸ καλά, ἕναν ἀγερμὸ μέσα στὸ χωριό. Ἔπειτα ἀκολουθεῖ ἐπίσκεψη σ' ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, στὰ ὁποῖα γίνονται δεήσεις γιὰ τὶς οἰκογένειες.

Κάθε φορά, ἀφοῦ προσφερθοῦν γλυκὰ καὶ πασχαλινὰ ἀβγὰ σὲ ὅλους, ὁ νοικοκύρης ἢ ἡ νοικοκυρὰ προσφέρουν ἕνα χρηματικὸ ποσὸ στὸν ταμία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς, μικρὸ ἢ μεγάλο, ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητά τους, γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Πολλοὶ δίνουν καὶ χρυσὲς λίρες ἢ ἄλλα χρυσὰ νομίσματα καὶ τιμαλφῆ μὲ σημαντικὴ ἀξία, τὰ ὁποῖα εἶναι προορισμένα γιὰ τὴ χάρη τῆς Παναγίας: τὰ ἔχουν «τάξει», ὅπως λένε. Τὰ τάματα αὐτὰ ἐκποιοῦνται, ὅπως θὰ δοῦμε, ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ σὲ δημόσιο πλειστηριασμὸ ποὺ θὰ ἀκολουθήσει.

Ὅταν ὁ ἀγερμὸς ὁλοκληρωθεῖ, ὅταν δηλαδὴ περάσουν ἀπ' ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, ἐπιστρέφουν στὴν Ἐκκλησία, ὅπου γίνεται ἡ καταμέτρηση τῶν χρημάτων καὶ τῶν διάφορων ἀντικειμένων ποὺ προσφέρθηκαν ἀπὸ τοὺς πιστούς.

Στὸ μεταξὺ ἀρχίζει ἡ ἑτοιμασία τοῦ «Μεγάρου» τῆς Ἐκκλησίας, στὸ ὁποῖο θὰ γίνει ὁ δημόσιος πλειστηριασμὸς τῶν χρυσῶν νομισμάτων καὶ τῶν ἄλλων δωρεῶν. Ἐκποιοῦνται ὅλα τὰ ἀντικείμενα ποὺ ἔχουν κάποια σημαντικὴ οἰκονομικὴ ἀξία: δῶρα καὶ ἀφιερώματα τῶν Μενετιατῶν καὶ ἄλλων Καρπαθίων, τὰ ὁποῖα συγκεντρώθηκαν τώρα, ἄλλα χρυσὰ νομίσματα, βραχιόλια, δαχτυλίδια, σκουλαρίκια, ρολόγια, χρυσὲς ἢ ἀσημένιες καρφίτσες, «ταυτότητες», «μενταγιόν», ὑφάσματα, κεφαλομάντιλα κ.ἄ.

Τὶς ἀπογευματινὲς ὧρες θὰ χτυπήσουν ξανὰ οἱ καμπάνες καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ θὰ συγκεντρωθοῦν στὸ Ὑπόστεγο, ὅπως ἐπίσης ὀνομάζεται τὸ Μέγαρο, ἐπειδὴ βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴ μεγάλη αὐλὴ τῆς Ἐκκλησίας.

4. Τὸ ὀφτό (ρ. ὀπτάω=ψήνω), ὅπως λέγεται στὴν Κάρπαθο, εἶναι τὸ ψητὸ ἀρνὶ τῆς Λαμπρῆς.

Ἀπό τόν ἀγερμό τῶν Εἰκόνων. Ἐπιστροφή στό χωριό. Φωτ. Λάκης Γεραπετρίτης (1998).

Ὁ χῶρος, ὅπου θὰ γίνει ἡ πλειοδοσία, ἔχει διαμορφωθεῖ κατάλληλα ἀπὸ τὴν ἐπιτροπή. Τὰ καθίσματα εἶναι ἀρκετὰ γιὰ ὅλους καὶ γιὰ τὴν ἄνετη παρακολούθηση τῆς διαδικασίας.

Ἀφοῦ γεμίσει τὸ Ὑπόστεγο ἀπὸ κόσμο, τὰ μέλη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς παίρνουν τὴ θέση τους, συνήθως στὸ βάθος τοῦ Μεγάρου, καὶ πάνω σ' ἕνα μεγάλο τραπέζι τοποθετοῦν ὅλες τὶς δωρεὲς τῶν πιστῶν.

Ἀμέσως ἔπειτα, μὲ τὴ φροντίδα τῆς ἐπιτροπῆς, καλοῦνται καμιὰ δεκαριὰ μικροὶ μαθητὲς τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τῶν πρώτων τάξεων τοῦ Γυμνασίου –οἱ μεγαλύτεροι δὲν τὸ καταδέχονται–, γιὰ νὰ κάνουν χρέη διαλαλητή.

Κάθε διαλαλητής, περιφέροντας ἀπὸ ἕνα ἀντικείμενο κάθε φορὰ στὸ Ὑπόστεγο, 'φωνάζει' τὴν καθορισμένη τιμή. Συχνὰ αὐτοσχεδιάζει καὶ δὲν παραλείπει νὰ τὸ διαφημίζει, συνηθισμένος καὶ ἀπὸ προηγούμενες δημοπρασίες («Χίλιες πεντακόσιες δραχμὲς ἡ ἐγγλέζικη χρυσὴ λίρα μὲ τὴν ὄμορφη κοπέλα!». «Δυὸ χιλιάδες πεντακόσιες τὸ βραχιόλι ποὺ τὸ φορᾶς καὶ καμαρώνεις!». «Τετρακόσιες δραχμὲς τὸ ὡραῖο αὐτὸ ὕφασμα. Ἄλα οὔνα, ἄλα τρέ!». «Ἑκατὸ δραχμὲς τὸ μαντίλι μὲ τὸν Κολόμπο!» κ.λπ.)[4α].

Ἡ συνέχεια εἶναι συνηθισμένη στὶς δημοπρασίες. Ὁ ἐνδιαφερόμενος, ἀφοῦ περιεργαστεῖ καὶ ἐξετάσει καλὰ τὸ προσφερόμενο ἀντικείμενο, ἀνεβάζει κατὰ ἑκατό, διακόσιες ἢ καὶ περισσότερο τὴν τιμή του, ἀνάλογα μὲ τὸ βαλάντιό του ἢ τὶς προθέσεις του. Ἡ «περιφορά» ξαναρχίζει τότε μὲ τὴν καινούργια τιμή. Ἄλλοι ἐνδιαφερόμενοι πλειοδοτοῦν, ὥστε, ὄχι σπάνια, νὰ ξεπερνάει ἡ τιμὴ καὶ τὴν πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἀντικειμένου, κάτι πού, φυσικά, ἔχει σχέση καὶ μὲ τὸν σκοπὸ τῆς εἰδικῆς αὐτῆς δημοπρασίας: ὁ ἀγοραστὴς ξέρει πὼς τὰ χρήματά του θὰ διατεθοῦν γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ πλειοδοσία παρουσιάζει πολλὲς φορὲς μεγάλο συναγωνισμὸ μεταξὺ δύο καὶ τριῶν ὑποψήφιων ἀγοραστῶν, ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ ἴδιο ἀντικείμενο ἢ γιατὶ ἀρέσει σ' ὅλους ἢ γιατὶ ὁ δωρητὴς θέλει νὰ τὸ ξαναπάρει δίνοντας χρήματα. Ὁ συναγωνισμὸς αὐτὸς ἀποβαίνει βέβαια πάντα πρὸς ὄφελος τοῦ ταμείου τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅταν τὸ δημοπρατούμενο ἀντικείμενο φτάσει σὲ μιὰ τιμὴ ποὺ δὲν αὐξάνεται πιά, ὁ τελευταῖος πλειοδότης εἰδοποιεῖται ἀπὸ τὸν διαλαλητὴ καὶ ἔρχεται στὸ γραφεῖο τῆς ἐπιτροπῆς, ὅπου τὸ ἀγοράζει καὶ ἀκόμα δίνει κάποιο φιλοδώρημα στὸν μικρὸ ποὺ ἔκανε τὸν πλειστηριασμό. Ἡ ἴδια διαδικασία ἐπαναλαμβάνεται γιὰ ὅλα τὰ τάματα.

4α. Τώρα βέβαια οἱ συναλλαγές γίνονται σὲ εὐρώ.

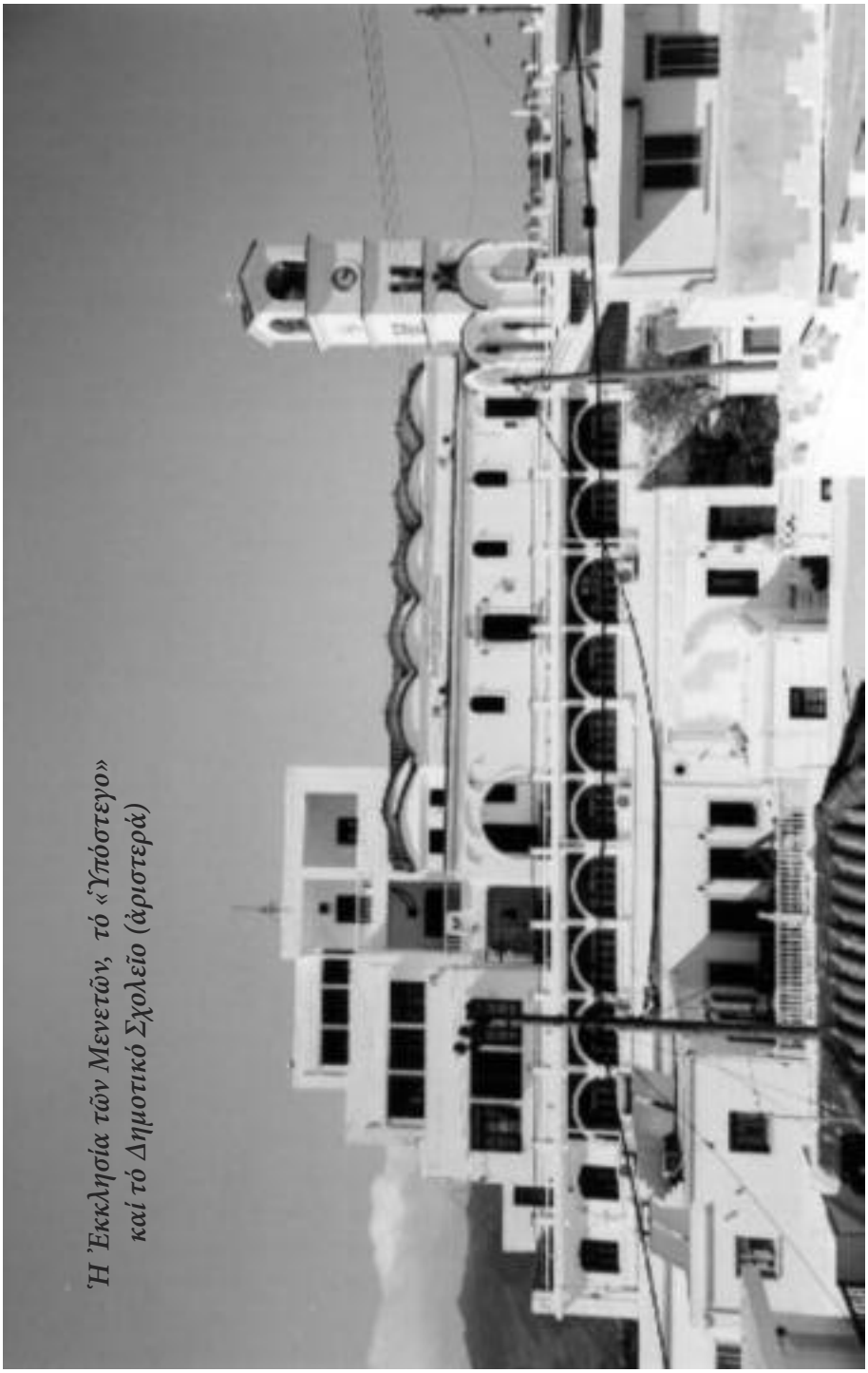

Ἡ Ἐκκλησία τῶν Μενετῶν, τό «Ὑπόστεγο» καί τό Δημοτικό Σχολεῖο (ἀριστερά)

Ἂν ἡ ὥρα στὸ μεταξὺ εἶναι περασμένη, ἡ δημοπρασία διακόπτεται καὶ ὅσα πράγματα ἔχουν ἀπομείνει, θὰ διατεθοῦν στὸν ἑπόμενο πλειστηριασμὸ – στὴν περίπτωσή μας τὸν Δεκαπενταύγουστο. Ἀνάλογα, ὅ,τι περισσέψει ἀπὸ τὸν πλειστηριασμὸ τοῦ Δεκαπενταύγουστου, θὰ διατεθεῖ τὴν ἑπόμενη «Λαμπρὴ Τρίτη»[5].

Μὲ τὸν ἴδιο πλειοδοτικὸ τρόπο γίνεται καὶ τὸ «θρόνιασμα» τῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας, τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁι-Γιάννη στὸ τέλος. Αὐτὸς ποὺ πλειοδοτεῖ, παίρνει τὴν Εἰκόνα ἀπὸ τὸ Ὑπόστεγο καὶ τὴν τοποθετεῖ στὸ τέμπλο.

Τὸ ἔθιμο αὐτὸ στὸ χωριὸ Μενετὲς Καρπάθου λέγεται «ἰκάντο». Ἤδη ἀπὸ τὴ μαθητική μου ἡλικία μοῦ εἶχε προκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ εἶχα δημοσιεύσει σχετικὴ περιγραφή του σὲ τοπικὴ ἐφημερίδα[6].

Ἡ λέξη εἶναι ἰταλική, μὲ παράλληλο τύπο «ἰνκάντο» (incanto)[7]. Σημαίνει τὸν δημόσιο πλειστηριασμό[8] καὶ προέρχεται, κατὰ τὴ σχετικὴ ἐτυμολογικὴ ἐκδοχή, ἀπὸ τὴ λατινικὴ ἔκφραση in quantum[9] («στὰ πόσα;»). Ἀντίστοιχες ἐκφράσεις στὰ γαλλικὰ εἶναι encheres, στὰ ἱσπανικὰ remate, στὰ γερμανικὰ Versteigerung καὶ στ' ἀγγλικὰ auction. Ἄρα ἡ ἰταλικὴ προέλευση τῆς λέξης ἀποδεικνύεται εὔκολα. Τὸ ἔθιμο, ὡστόσο, ἀνάγεται στὰ χρόνια τῆς Βενετοκρατίας.

Μὲ τὸν ὅρο χαρακτηρίζονται καὶ διάφοροι τρόποι ποὺ χρησιμοποιήθηκαν σὲ μερικὰ (ἰταλικὰ) συμβόλαια γιὰ πώληση ἢ ἐνοικίαση πραγμάτων, ἐπιδίκαση κ.λπ., μὲ σκοπὸ τὴν ἐπίτευξη καλύτερης τιμῆς μὲ ἀνοιχτὸ ἀνταγωνισμὸ ἀνάμεσα στοὺς διάφορους πλειοδότες[10].

Ἡ λέξη ἰκάντο, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ ἐξέτασή μου, διαπιστώθηκε πὼς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ζωντανὴ καὶ ἐμφανίζεται μὲ διάφορους τύπους

5. Τὸ ἔθιμο αὐτὸ γίνεται τώρα μόνο τὴ δεύτερη μέρα τῆς Παναγίας, τὸν Δεκαπενταύγουστο. Ἡ διαδικασία τοῦ πλειστηριασμοῦ τὴ Λαμπρὴ Τρίτη δέν γίνεται πιά (1987 κ.έ.), ἐπειδὴ τὴ συγκέντρωση ἐμπόδιζε ἡ συχνὴ ρήψη πυροτεχνημάτων («στράκες») μέσα στὴν αἴθουσα. Ἐξακολουθεῖ ὅμως νὰ γίνεται ὁ ἀγερμὸς μέχρι τὸν Προφήτη Ἠλία καὶ στὴν συνέχεια στὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ.

6. Μηνᾶ Ἀλ. Ἀλεξιάδη, «Τὸ ἰκάντο», ἐφ. *Καρπαθιακὴ Ἠχώ,* Μάιος 1966 (Πειραιεύς), ἀρ. φύλλου 5, σ. 4.

7. Enciclopedia Italiana di Scienze, Lettere ed Arti, Roma 1951, τόμ. 18, σ. 954.

8. Enciclopedia Italiana, ὅ.π. Πρβλ. F. Palazzi, *Novissimo Dizionario, della Lingua Italiana Ceschina,* σ. 570 καὶ G. Boerio, *Dizionario Veneziano,* Venezia 1856, σ. 333.

9. Enciclopedia Italiana, ὅ.π. καὶ F. Palazzi, ὅ.π. Βλ. Ἐπίσης Carlo Battisti - Giovanni Alessio, *Dizionario Etimologico Italiano,* τόμ. Γ΄, Firenze 1966, σ. 1981.

10. Enciclopedia Italiana, ὅ.π.

τόσο στὸ χωριὸ Ὄλυμπος Καρπάθου (ἰκάντι)[11], ὅσο καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας καὶ σημαίνει, κατὰ κανόνα, τὸν δημόσιο πλειστηριασμό, τὴ δημοπρασία.

Ἀπὸ τὸ Κέντρο Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καθὼς καὶ ἀπὸ προσωπικὴ ἔρευνα, συγκέντρωσα τὰ ἑξῆς στοιχεῖα γιὰ τὴ γεωγραφικὴ διάδοση τῆς λέξης, παλαιότερα καὶ τώρα, μὲ διάφορους γλωσσικοὺς τύπους καὶ μὲ τὴ βασικὴ σημασία τῆς δημοπρασίας. (Εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὸν τότε Διευθυντὴ τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ κ. Δικαῖο Βαγιακάκο, ποὺ μοῦ ἐπέτρεψε εὐγενικὰ νὰ ἐρευνήσω τὸ ἀνέκδοτο ὑλικὸ τοῦ Κέντρου).

Ὁ συνήθης τύπος ἰκάντο συναντιέται στὴν Ἀθήνα (Μαρίας Κ. Χαιρέτη, Ἀθηναϊκὰ ἔγγραφα (Φάκελος 191 Συλλογῆς Βλαχογιάννη εἰς ΓΑΚ), Μνημοσύνη (1967), σ. 243 (γεν. τοῦ ἰκάντου), στὴν Ὕδρα (Ἀντωνίου Λιγνοῦ, Ἀρχεῖο Ὕδρας, τόμ. 4., σ. 30, χφφ 559, 685, σ. 52 καὶ 14 ἀντίστοιχα), στὴν Ἄνδρο (Ἀνδριακὸ Ἡμερολόγιο τοῦ 1930, σ. 69 καὶ Δημητρίου Π. Πασχάλη, Ἀνδριακὸν γλωσσάριον ἢ λέξεις καὶ φράσεις ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς κοινῆς ἐν Ἄνδρῳ λαλιᾶς, ἐν Ἀθήναις 1933, σ. 54), στὴ Νάουσα τῆς Πάρου (χφ 545, σ. 2), στὴ Σύρο (χωρὶς ἄλλα στοιχεῖα στὸ σχετικὸ δελτίο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ), στὴ Χίο (Καρδάμυλα: Στυλιανοῦ Γ. Βίου, «Συλλογὴ Χιακῶν σκωπτικῶν ἀνεκδότων», Λαογραφία, 6 (1917), σ. 630. Βροντάδες: χφ 545, σ. 2), στὸν Μαρμαρὰ Προποντίδας (χφ 756, σ. 89, 169, 185), στὴν Κωνσταντινούπολη (χφ Σταμούλη), στὰ Βουρλὰ Ἰωνίας (Χ. Ν. Παπαδοπούλου - Κ. Π. Δεμερτζή, «Τραγούδια καὶ παραμύθια τῆς Ἀνατολῆς», Μικρασιατικὰ Χρονικά, 4 (1948), σ. 226, ὅπου σὲ σχετικὸ παραμύθι διαβάζουμε: Ἕνα πουλάκι ποὺ τώχανε στὸ ἰκάντο (= σὲ δημοπρασία), στὰ Μέγαρα (χφ 425, σ. 127), στὴ Ζάκυνθο (Λεωνίδα Χ. Ζώη, Λεξικὸν ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν Ζακύνθου, τόμ. Β΄, Ἀθῆναι 1963, σ. 173), στὴ Λευκάδα (μὲ ἐπιρρηματικὴ σημασία: Χριστοφόρου Λάζαρη, Τὰ Λευκαδίτικα, Ἰωάννινα 1970, σ. 57), στὴν Κρήτη (Ἰδομενέως Παπαγρηγοράκι, Συλλογὴ ξενογλώσσων λέξεων τῆς ὁμιλουμένης ἐν Κρήτη, ἐν Χανίοις 1952, σ. 30 καὶ Γεωργίου Ἐμμ. Παγκάλου, Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Κρήτης, τόμ. Ε΄, β΄ ἡμιτ., Ἀθῆναι 1969, σ. 386. - Στεφάνου Ξανθουδίδου, «Κρητικὰ συμβόλαια ἐκ τῆς Ἑνετοκρατίας», Χριστιανικὴ Κρήτη, 1 (1912), σ. 139, 154), ὅπου συχνὰ συσχετίζουν τὴ λέξη μὲ τὶς νέες κοπέλες, ποὺ εἶναι ἕτοιμες γιὰ ἀνεύρεση γαμπροῦ. Ἡ φράση «ἐβγῆκε στὸ ἰκάντο»

11. Νικία Ν. Κόνσολα, «Λαογραφικὰ Ὀλύμπου Καρπάθου», *Λαογραφία,* 21 (1964), σ. 259.

εἶναι χαρακτηριστικὴ καὶ σημαίνει τὶς νέες ἐκεῖνες ποὺ ἀναζητοῦν τὸν ὑποψήφιο γαμπρό (χφ 648, σ. 20).

Στὰ νησιὰ τοῦ Βορείου Αἰγαίου καὶ στὴν Ἤπειρο, ποὺ παρατηρεῖται τροπὴ τοῦ ἄτονου ο σέ ου, βρίσκουμε τὸν τύπο ἰκάντου (τό): Λῆμνος (χφ 626, σ. 18), Λέσβος (χφ 773, σ. 24), Ἰωάννινα (χφ 659, σ. 70. Βλ. καὶ Εὐαγγέλου Μπόγκα, Τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Ἠπείρου, τόμ. Α΄, Ἰωάννινα 1964, σ. 142).

Ὁ τύπος ἰκάντο (τό) εἶναι γνωστὸς στὴν Πάρο (χφ 630, σ. 25), Ἰθάκη (χφ 787, σ. 109), Κεφαλληνία (φράση: «Βάνουνε τὸ κορμί τους στὸ ἰνκάντο» = ἐκθέτουν τὸ σῶμα τους σὲ πλειοδοσία – χωρὶς ἄλλα στοιχεῖα στὸ δελτίο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ), Κέρκυρα (χφ 567, σ. 43), Ἡράκλειο Κρήτης (χφ 648, σ. 20. Βλ. καὶ Γεωργίου Ἐμμ. Παγκάλου, Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Κρήτης, τόμ. Β΄, ἐν Ἀθήναις 1959, σ. 376),Ἤπειρο (χφ 315, σ. 28), Μαρμαρὰ Προποντίδας (χφ 753, σ. 89). Ἡ λέξη ἰνκάντο σημειώνεται ἀκόμα καὶ σὲ ἑλληνικὰ λεξικά (βλ. Δημ. Δημητράκου, Ἐπίτομον λεξικὸν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, Ἀθῆναι 1969, σ. 705 καὶ Ἰω. Σταματάκου, Λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης, τόμ. Β΄, Ἀθῆναι 1971[2], σ. 1469).

Σποραδικὰ ἐμφανίζονται καὶ ἄλλοι τύποι: Στὴ Σύμη εἶναι γνωστὸς ὁ τύπος γικάdos (τό), (χωρὶς ἄλλα στοιχεῖα στὸ δελτίο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ). Ἀπὸ τὴ Νάουσα Πάρου (χφ 886, σ. 78) σημειώνεται ἡ λέξη ἰκάντα καὶ συγκεκριμένα στὴ φράση: τὴ βγάλανε στὰ ἰκάντα μὲ τὴ μεταφορικὴ σημασία: τὴ βγάλανε στὴ φόρα, τὴν κάμανε θέατρο. Ὁ τύπος ἰνκάντα στὸν πληθυντικὸ ἀπὸ τὸν Χιώτη Σταμάτη Πέτρου, Γράμματα ἀπὸ τὸ Ἄμστερνταμ, ἐπιμέλεια: Φίλιππος Ἠλιοῦ (Νέα Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη), Ἀθήνα 1976, σ. 15. Ἀπὸ τὴν Πάρο ἐπίσης ἔχουμε τὸν τύπο ἰκάντε (τό): ἔβαλα στὸ ἰκάντε τὸ χτῆμα μου (χφ 614, σ. 44), ἀπὸ τὴ Γορτυνία τὸν τύπο ἰκάντι (τό), (ὅπως καὶ στὴν Ὄλυμπο Καρπάθου, βλ. σημ.11), ποὺ τὸ συναντᾶμε σ' ἕνα μοιρολόι (χφ 123, σ. 112): Σήμερα τὸ παιδάκι μου τὸ βγάνω στὸ ἰκάντι (= τὸ ἐκθέτω γιὰ πώληση).

Ἀκόμα ἰνκάτο (τό) εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὸ Κατσιδόνι Σητείας Κρήτης (χφ 607, σ. 6), κάντο (τό) ἀπὸ τὰ Βουρλὰ Ἰωνίας (χφ 710, σ. 100), κάντους (τό) ἀπὸ τὴν Τῆνο (χφ 703, σ. 44, φράση: Τοῦ χωράφ' ἠβγήκιν στοῦ κάντου), ἐνῶ ὁ τύπος ἰκάντος (τό) εἶναι γνωστὸς ἀπὸ Κρητικὰ συμβόλαια (Ξανθουδίδη, ὅ.π., σ. 146, 155, 220, 268, 275) καὶ ἀπὸ τὴ Μύκονο (βλ. Γεωργίου Α. Πετρόπουλου, Μνημεῖα τοῦ Μεταβυζαντινοῦ Δικαίου, Τόμος 3, Νοτα-

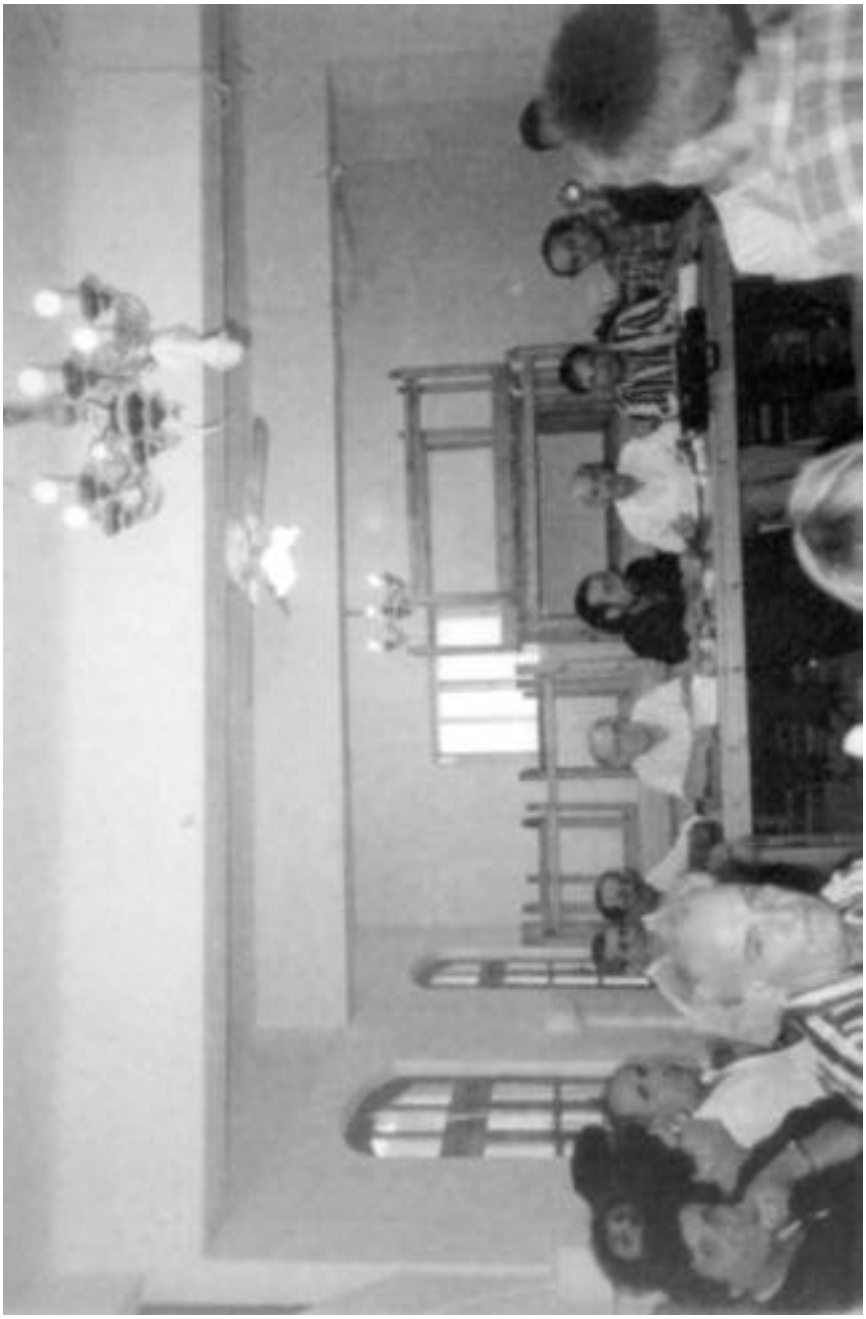

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιστροπὴ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ «ἱκάντο». Φωτ. Μ. Ἀλεξιάδης (1998).

ριακαὶ πράξεις Μυκόνου τῶν ἐτῶν 1663-1779, Ἀθῆναι 1960, πράξεις 58, 605, 651, 1007, 1036, 1313, 1376. Στὴν πράξη 1364 καὶ ἰνκάντος).

Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὴ ἤδη ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ χρόνια· τὴ βρίσκουμε στὸν τύπο κάντος (τό) σὲ Ἀθηναϊκὸ ἔγγραφο τοῦ 1357[12] καὶ σὲ συνοδικὴ ἀπόφαση τοῦ 1400-1401[13]. Δηλώνει πάντα τὸν δημόσιο πλειστηριασμό.

Ἡ γραμματικὴ χρήση τῆς λέξης, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ ὑπάρχουν (βλ. παραπάνω), εἶναι οὐσιαστική (τὶς περισσότερες φορὲς πρόκειται γιὰ οὐδέτερο οὐσιαστικό), ὑπάρχουν ὅμως καὶ κάποιες μαρτυρίες γιὰ ἐπιρρηματικά[14] ἢ ρηματικά[15] παράγωγα. Τόσο ἡ μεγάλη διάδοση καὶ ἡ πολυτυπία, ὅσο καὶ ἡ ἐτυμολογικὴ «πλαστικότητα» τῆς λέξης, εἶναι χαρακτηριστικὰ γιὰ τὴ ζωντανὴ σχέση της μὲ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα, ὥς τὰ νεώτερα χρόνια.

* * *

Τὸ Καρπαθιακὸ ἔθιμο, ἐξ ἄλλου, εἶναι μιὰ παραλλαγὴ ἐκκλησιαστικοῦ πλειστηριασμοῦ, ὁ ὁποῖος, ὅπως φαίνεται, παρουσιάζει ἀξιόλογη διάδοση. Δυστυχῶς δὲν ἔχουμε λεπτομερεῖς –οὔτε πολλές– περιγραφὲς τοῦ ἐθίμου, ὥστε νὰ σημειώσουμε τὶς ἐνδεχόμενες ποικιλίες του. Ὁπωσδήποτε ἡ γεωγραφικὴ ἐξάπλωση τῶν σχετικῶν παραλλαγῶν ποὺ μπόρεσα νὰ ἐπισημάνω καὶ ἀναφέρω στὴ συνέχεια, τεκμηριώνουν, νομίζω, τὴν πανελλήνια διάδοση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτοῦ ἐθίμου, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ

12. Φ. Γρηγοροβίου, *Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν,* μετάφρ. Σπ. Λάμπρου, Β΄, σ. 793.

13. Fr. Miklosich - Jos. Müller, *Acta Patriarchatus Constantinopolitani,* tomus posterior, Vindobonae MDCCCLXII, σ. 493.

14. Χριστοφόρου Λάζαρη, *Τὰ Λευκαδίτικα, Ἰωάννινα* 1970, σ. 57.

15. Στὸ Κρητικὸ ποίημα (τοῦ 15. αἰώνα) τοῦ Γεωργίου Χούμνου, *Κοσμογέννησις,* διαβάζουμε στοὺς στίχους 1647-1648:

Ἄσπρος, ξανθὸς καὶ κόκκινος, ἄγγελος στὴν θεωρία
κι αὐτοῦνον ἐκαντεύασι τ' ἄνομα τὰ θηρία.

Ὁ τύπος ἐκαντεύασι προβληματίσε τὸν ἐκδότη καθηγητὴ Μέγα – τὸ σημειώνει ἀνάμεσα σὲ δύο σταυρούς (Βλ. Γεωργίου Χούμνου, *Ἡ Κοσμογέννησις,* ἀνέκδοτον στιχούργημα τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, κριτικὴ ἔκδοσις ὑπὸ Γεωργίου Α. Μέγα, Ἀθῆναι 1975, Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Κέντρον Ἐρεύνης τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ, σ. 116). Ὁ καθηγητὴς Ἐμμ. Κριαράς, σὲ σχετικό δημοσίευμά του, παρατηρεῖ πὼς τὸ ρῆμα ἐκαντεύασι, ποὺ δέν μαρτυρεῖται σὲ ἄλλο κείμενο, προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸ ἰκάντο (καὶ ἰκάντο), τὸ ὁποῖο, ὅπως εἴδαμε, εἶναι πολὺ γνωστὸ στὴν Κρήτη. Συνεπῶς ὁ τύπος ἐκαντεύασι (ἐκάντευα στὸ πρῶτο πρόσωπο) εἶναι παρατατικὸς τοῦ ρήματος ἱκαντεύω (=πουλῶ σὲ πλειστηριασμό) καὶ καντεύω μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου ι. (Βλ. Ἐμμ. Κριαρά, *Ἰ(ν)κάντο - ἰκαντεύω ἢ καντεύω* (Σχόλιο στὸ Γεώργιο Χοῦμνο), *Ἑλληνικά,* 29 (1976), τεῦχος 1ον, σ. 165-166).

Μαθητὲς τοῦ Δημ. Σχολείου καὶ τοῦ Γυμνασίου, ἐνῶ ἐκποιοῦν σὲ πλειστηριασμό (1998) ἀφιερώματα τῆς Παναγίας. Φωτ. Μ. Ἀλεξιάδης.

μεταφορὰ στὴ ζωὴ τῆς ἐκκλησίας στοιχείων μιᾶς «ἐμπειρικῆς» οἰκονομίας, ὅπως ἐκδηλώνεται στὶς καθημερινὲς κοινωνικοοικονομικὲς σχέσεις μιᾶς κοινότητας[16].

Ἂς σημειωθεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἰδιοκτήτης γαιῶν κ.λπ., πολὺ συχνὰ προβαίνει καὶ σὲ καθαρὰ οἰκονομικὲς πράξεις, ὅπως εἶναι ὁ πλειοδοτικὸς διαγωνισμὸς γιὰ τὴν ἐνοικίαση κτημάτων, νομὴ ζώων κ.ἄ.[17], ὥστε τὰ πιὸ πάνω «λατρευτικά» ἔθιμα νὰ μὴν ἀποτελοῦν παρὰ τὴ συμβατικὴ διεύρυνση μιᾶς οἰκονομικῆς δραστηριότητας τῆς ἐκκλησίας.

Ὡς παραλλαγὲς τοῦ Καρπαθιακοῦ ἐθίμου θεωρῶ τὶς πιὸ κάτω περιπτώσεις:

α. Ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση γίνεται σὲ διάφορα μέρη μὲ τὸν πλειστηριασμὸ τῆς εἰκόνας τῆς Βάπτισης καὶ τοῦ Σταυροῦ τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανίων. Γιὰ νὰ γίνει ἡ κατάδυση τοῦ Σταυροῦ, σχηματίζεται μεγάλη πομπὴ ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, μὲ προορισμὸ τὴ θάλασσα, τὸ ποτάμι ἢ τὴ δεξαμενὴ τοῦ νεροῦ. Πρὶν ὅμως ξεκινήσει ἡ πομπή, γίνεται πλειστηριασμὸς τῶν Εἰκόνων καὶ τοῦ Σταυροῦ μεταξὺ τῶν πιστῶν· ὁ πλειοδότης εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὰ κρατᾶ, ὥς τὸ σημεῖο τῆς κατάδυσης[18]. Σὲ μερικοὺς τόπους, τῆς Μακεδονίας π.χ., οἱ διαγωνι-

16. Ἤδη στὴν ἀρχαία Ἀθήνα μὲ τὸν «τρόπο» τοῦ ἰκάντο γίνονταν οἱ εἰσπράξεις τῶν φόρων καὶ δίνονταν οἱ ἄδειες γιὰ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν κρατικῶν μεταλλείων ἀπὸ ἰδιῶτες. (Βλ. Enciclopedia Italiana, ὅ.π., σ. 954). Δημόσιοι πλειστηριασμοὶ εἶναι γνωστοὶ καὶ στὴν Κρήτη ἀπὸ τὸν 15. αἰ. σχετιζόμενοι μὲ ἀκίνητη περιουσία (ἀμπέλια, χωράφια, σπίτια, κήπους, νοικιαζόμενα κτήματα. Βλ. Γ. Σ. Πλουμίδη, «Τὸ τετράδιο 4 (1495-1498) τῶν δημοσίων πλειστηριασμῶν ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης», *Πεπραγμένα Γ΄ Διεθνοῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου,* τόμ. Β΄, ἐν Ἀθήναις 1947, σ. 280 καὶ ἀνάτυπο). Στὴν Ὄλυμπο τῆς Καρπάθου τέτοιες πλειοδοσίες γίνονταν μ᾽ ἕνα ἀναμμένο κερί. Στὸν χρόνο ποὺ μεσολαβοῦσε ἀπὸ τὸ ἄναμμα μέχρι τὸ σβήσιμο τοῦ κεριοῦ, ὁ τελάλης φώναζε τὶς τιμές γιὰ ὁποιοδήποτε πράγμα καί ὅπου ἔσβηνε τὸ κερί, εἶχε κατακυρωθεῖ καὶ ὁ πλειστηριασμός (βλ. Νικία Ν. Κόνσολα, ὅ.π., σ. 259).

17. Τέτοιο παράδειγμα ἔχουμε κι ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς Μενετές: Κάθε χρόνο ποὺ γίνεται ὁ πλειστηριασμὸς μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων γιὰ τὴν ἐνοικίαση τοῦ ἐλαιοτριβείου ἢ κτημάτων τῆς Ἐκκλησίας γιὰ νομὴ τῶν ζώων στὴν περιοχὴ Κάστελλος τοῦ Ἀφιάρτη, ὁ πρόεδρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς ἀνάβει πάνω στὸ γραφεῖο του ἕνα μικρὸ κερί. Κατὰ τὴ διάρκεια ποὺ τὸ κεράκι εἶναι ἀναμμένο, οἱ παριστάμενοι πρέπει νὰ προτείνουν διάφορες τιμές. Ὅσο τὸ κάψιμο τοῦ κεριοῦ πλησιάζει, οἱ τιμές ὁλοένα ἀνεβαίνουν, ὥσπου κατακυρώνεται σ᾽ αὐτὸν ποὺ πρότεινε τὴ μεγαλύτερη τιμὴ μὲ τὸ σβήσιμο τοῦ κεριοῦ. Παρόμοιος τρόπος πλειοδοσίας μὲ ἄναμμα καὶ σβήσιμο ἑνὸς κεριοῦ εἶναι γνωστὸς στὴν Ἰταλία σὰν ἕνα ἀπὸ τὰ συστήματα τοῦ ἰκάντο (βλ. Enciclopedia Italiana, ὅ.π., σ. 954).

18. Γ. Α. Μέγα, *Ἑλληνικαὶ ἑορταὶ καὶ ἔθιμα τῆς λαϊκῆς λατρείας,* Ἀθῆναι 1963², σ.

σμοὶ γίνονται γιὰ τὸ ποιὸς π.χ. θὰ πάρει στὸ σπίτι του τὴν Εἰκόνα τῆς Βάπτισης κ.ἄ.[19] Ἐδῶ ἀνήκει καὶ ὁ διαγωνισμὸς γιὰ τὸ «θρόνιασμα» τῶν Εἰκόνων, ποὺ εἴδαμε νὰ γίνεται στὶς Μενετές[20].

β. Ἀπὸ τὸ Μαθράκι, τὸ μικρὸ νησὶ στὰ βόρεια τῆς Κέρκυρας, γνωρίζουμε τὸ ἀκόλουθο ἔθιμο: Ὅταν πεθάνει κάποιος, τὸν φυλᾶνε ὅλη τὴ νύχτα καὶ ρίχνουν πάνω του μαντίλια, δαχτυλίδια, ρολόγια – ἀντὶ γιὰ λουλούδια. Ὅλα αὐτά, ὅταν ταφεῖ ὁ νεκρός, ἀποτελοῦν περιουσία τῆς ἐκκλησίας «γιὰ νὰ μὴν τὰ φάει τὸ χῶμα». Ἡ ἐκκλησία στὴ συνέχεια τὰ πουλᾶ[21].

γ. Σὲ πολλοὺς τόπους, ὅταν κάποιο παιδὶ ἀρρωστοῦσε, ἀφιερωνόταν, γιὰ τὴ σωτηρία του, σὲ κάποιον Ἅγιο καὶ «πουλιόταν» σ' αὐτόν: Στὸ ἀνάλογο πανηγύρι –ἢ στὸ πανηγύρι τῆς Παναγίας– ὁ νεωκόρος περιέφερε γιὰ πώληση τὸν ἄρρωστο διαλαλώντας: «ὁ τάδε σκλαβάκι τῆς Παναγίας». Ὁ ἀγοραστὴς ποὺ παρουσιαζόταν, τὸ ἀγόραζε γιὰ λογαριασμὸ τῆς Παναγίας, δίνοντας ἕνα ποσὸ στὴν ἐκκλησία, ποὺ δῆθεν τὸ πουλοῦσε. Στὸ παιδὶ φοροῦσαν ἕνα σύρμα στὸ λαιμό, ποὺ οἱ γονεῖς του ἀργότερα ἀφαιροῦσαν καὶ τοποθετοῦσαν στὰ Εἰκονίσματα. Τὸ σύρμα ἐπιστρεφόταν στὴν ἐκκλησία, ὅταν αὐτός, ποὺ εἶχε πουληθεῖ στὴν Παναγία, πήγαινε ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρονικὸ διάστημα νὰ ἐξαγοράσει ἀπ' αὐτὴ τὸν ἑαυτό του, δίνοντας πάλι ἕνα ποσό[22].

δ. Ἀπὸ τὴν Κρήτη γνωρίζουμε τὸ λεγόμενο σημαντήρι. Τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου τὸ σημαντήρι (ἕνα σιδερένιο κομμάτι σφαίρας), βγαίνει σὲ δημόσιο πλειστηριασμὸ καὶ ὁ πλειοδότης θὰ εἶναι ὁ σημαντηρὰς τῆς χρονιᾶς. Ὁ σημαντηρὰς εἶναι ὑποχρεωμένος, δέκα λεπτὰ πρὶν ἀπὸ κάθε

78. Πρβλ. Α. Παπανικολάου, χφ 1975 (1953, Λυκούδι Ἐλασσόνας), σ. 86, στὸ Κέντρο Ἐρεύνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

19. Γ. Α. Μέγα, ὅ.π.

20. Ἡ περίπτωση αὐτὴ τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ ἡ συνηθέστερη. Πρβλ. Γ. Φάκα, χφ 1980 (1952, Μαγούλα Ἐλασσόνας), σ. 10-11, Μαρίας Παπαγεωργίου, χφ 1976 (1952, Τρίκαλα) σ. 55-56, Μιχέλη Παπαγγελή, χφ 2143 (1954, Λῆμνος), σ. 282-283, Κυριακῆς Γαϊτάνου, χφ 1955 (1953, Λεῦκες Πάρου), σ. 122-123, Γ.Ν. Αἰκατερινίδου, χφ 2937 (1965, Καλὴ Βρύση Δράμας), σ. 25-26, στὸ Κέντρο Λαογραφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. (Εὐχαριστῶ τὸν τότε Διευθυντὴ τοῦ Κέντρου, καθηγ. κ. Στέφανο Ἤμελλο καὶ τὸν ἐρευνητὴ κ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδη γιὰ τίς παραπομπές).

21. Δημ. Σ. Λουκάτου, χφ 2344 (1960), σ. 297-8, τοῦ Κέντρου Λαογραφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Πρβλ. Μ. Γ. Μερακλῆ, *Ὁ σύγχρονος Ἑλληνικὸς λαϊκὸς πολιτισμός*, Καλλιτεχνικὸ καὶ Πνευματικὸ Κέντρο «Ὥρα», Ἀθήνα 1973, σ. 83-84.

22. Ν. Γ. Πολίτου, «Ἀρκαδικαὶ προλήψεις καὶ δοξασίαι», *Λαογραφικὰ Σύμμεικτα,* τόμ. Γ΄, Ἀθῆναι 1931, σ. 230.

Ἑσπερινό, νὰ γυρίζει ὅλο τὸ χωριὸ καί, χτυπώντας καθενὸς τὴν πόρτα, νὰ τὸν εἰδοποιεῖ, γιὰ νὰ πάει στὴν ἐκκλησία. Τὸ ἴδιο κάνει τὸ Μεγάλο Σάββατο τὰ μεσάνυχτα καὶ τὴ Δεύτερη Ἀνάσταση[23].

Ὅσα ἀναφέρθηκαν, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τρόποι οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου, ποὺ ὀφείλονται κάποτε στὴν ἀδυναμία τῆς ἐκκλησίας ν' ἀνταποκριθεῖ στὶς διάφορες ὑποχρεώσεις της, ὅπως εἶναι ἡ ἀνέγερση ἢ ἡ ἀποπεράτωση ἑνὸς ναοῦ, ἡ λειτουργία του, ἡ ἄσκηση κάποιας, ἐνδεχομένως, ἐνοριακῆς φιλανθρωπικῆς πολιτικῆς ὑπέρ τῶν ἀσθενέστερων οἰκονομικὰ ἐνοριτῶν κ.λπ. Τέτοιες ἀνάγκες πρέπει κανονικὰ νὰ ἦταν στὸ παρελθὸν μεγαλύτερες, καθὼς ἡ ἐκκλησιαστικὴ μέριμνα τοῦ Κέντρου, σ' ἕνα ὁπωσδήποτε πλημμελῶς ὀργανωμένο διοικητικὸ σύστημα, δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ προωθηθεῖ ὥς τὴν περιφέρεια[24]. Φυσικὰ ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸ μέτρο στὴν ὑπερβολὴ δὲν θὰ ἦταν δύσκολη, ἐφόσον μάλιστα θὰ ἐπρόκειτο γιὰ μιὰν οἰκονομικὴ ἀνθηρὴ κοινότητα.

Στὸ ζήτημα αὐτὸ ἀξίζει νὰ γίνει, ἀφοῦ συγκεντρωθοῦν πληρέστερα στοιχεῖα, μιὰ διεξοδικότερη λαογραφικὴ ἔρευνα, ποὺ θὰ διαφωτίζει τὴν πλευρὰ αὐτὴ τῶν σχέσεων πιστῶν - ἐκκλησίας[25].

---

23. Νικολάου Παπουτσιδάκη, «Συλλογὴ λαογραφικοῦ ὑλικοῦ», *Κρητικὴ Ἑστία,* περίοδος Γ΄, χρόνος 28ος, τεῦχος 214, Ἀθήνα, Ἰανουάριος 1977, σ. 611,

Ἀξιοπερίεργες οἰκονομικές ἐνισχύσεις τῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τοὺς πιστούς, παρατηροῦμε καὶ σὲ ἐκκλησίες ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, π.χ. τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητας Βενετίας. Τὸν 16. αἰώνα πολλοὶ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς Βενετίας προκαταβάλλανε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας τους ἢ ἔδιναν χρήματα γιὰ νὰ συνοδέψει τὴν κηδεία τους τὸ λάβαρο τῆς Ἀδελφότητας, μὲ σκοπὸ τὴν ἐνίσχυση τῆς ἐκκλησίας ποὺ τότε χτιζόταν (βλ. Εὐτυχίας Λιάτα, «Μνεῖες θανάτων Ἑλλήνων τῆς Βενετίας ἀπὸ τὰ ταμιακὰ βιβλία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητας τῶν ἐτῶν 1536-1576», *Θησαυρίσματα*, 11(1974), σ. 197. Ἄλλοτε πάλι βλέπουμε πὼς τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητας Βενετίας ἦταν ὑποχρεωμένα νὰ πληρώνουν πρόστιμο στὴν Ἐκκλησία, ἂν ἔλειπαν ἀπὸ τὶς κηδεῖες τῶν ἄλλων μελῶν ἢ ἂν ἔφευγαν ἀπὸ τὴν κανονισμένη θέση τους καὶ πήγαιναν σὲ ἄλλο στασίδι τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου! (Βλ. Φανῆς Μαυροειδῆ, Συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητας Βενετίας στὸ 16ο αἰώνα. Ἔκδοση τοῦ Β΄ Μητρώου ἐγγράφων (1583-1562), Ἀθῆναι 1976, σ. 40-41).

24. Πρβλ. Μ. Γ. Μερακλῆ, *Ὁ σύγχρονος Ἑλληνικὸς λαϊκὸς πολιτισμός,* σ. 83.

25. Τὴν ἔρευνα αὐτὴ ὁλοκλήρωσε (2002), ὕστερα ἀπὸ ὑπόδειξή μου, ὁ κ. Μανόλης Γερ. Βαρβούνης, Ἀναπληρωτὴς καθηγητὴς Λαογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης. Βλ. τώρα ἐδῶ «Νεώτερη Βιβλιογραφία» τὴν παραπομπή.

Νεώτερη Βιβλιογραφία (χρονολογική)

- **Γεώργιος Ν. Αἰκατερινίδης,** «Νεοελληνικὲς αἱματηρὲς θυσίες: Λειτουργία - Μορφολογία - Τυπολογία». *Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία, Λαογραφία,* παράρτημα ἀρ. 8, Ἀθήνα 1979.
- **Κωνσταντῖνος Ἰω. Χαλκιᾶς,** «Τὸ ἔθιμον τῶν ἐκκλησιαστικῶν πλειστηριασμῶν εἰς τὸ χωρίον Σπώα Καρπάθου». *Καρπαθιακαὶ Μελέται,* 2 (1981), σ. 225-235.
- **Λάζαρος Ἀν. Μέλλιος,** *Ἡ δημοπράτηση τῶν Ἁγίων Εἰκόνων στὰ Θεοφάνια καὶ τῆς Ἁγίας Μετάληψης στὴ Φλώρινα.* Θεσσαλονίκη 1986.
- **Ἀναγνώστης Εὐ. Παπακυπαρίσσης,** «Ἐθιμικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοὶ στὸ Μικρασιατικὸ χῶρο». *Μικρασιατικὰ Χρονικά,* 20 (1998: Πρακτικὰ Πανελληνίου Συνεδρίου Μικρασιατικῆς Λαογραφίας), σ. 327-339.
- **Μ. Γ. Βαρβούνης,** «Ἐθιμικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοὶ στὴν Εὔβοια». *Ἀρχεῖον Εὐβοϊκῶν Μελετῶν,* 34(2001-2002), σ. 239-250.
- **Μ. Γ. Βαρβούνης,** *Νεοελληνικοὶ ἐθιμικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοί.* University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2002.
- **Μ. Γ. Βαρβούνης,** «Ἐθιμικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοὶ στὴν περιοχὴ τῆς Καβάλας». *Πρακτικὰ Α΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου Βαλκανικῶν Ἱστορικῶν Σπουδῶν* (20-23 Σεπτεμβρίου 2001): «Ἡ Καβάλα καὶ τὰ Βαλκάνια ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερα», Ἐπιμέλεια Νικόλαος Ρουδομέτοφ, τόμ. Β΄, Καβάλα 2004, σ. 819-823.
- **Μιχαήλ Ζευγουλάς** (κείμενο), «Τά Πάθη καὶ ἡ Ἀνάσταση στήν Ὄλυμπο τῆς Καρπάθου». *Ἑλληνικό Πανόραμα* (Θεσσαλονίκη), 38 (2004), σ. 42-73 (ἰδίως, σ. 66).
- **Μ. Γ. Βαρβούνης,** «Θεατρικὰ στοιχεῖα στοὺς ἐθιμικοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πλειστηριασμούς». *Στέφανος: Τιμητικὴ Προσφορὰ στὸν Βάλτερ Ποῦχνερ,* ἐπιμέλεια Ἰωσήφ Βιβιλάκης, Ἐκδόσεις Ergo, Ἀθήνα 2007, σ. 141-148.
- **Μ. Γ. Βαρβούνης,** «Ἐθιμικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοὶ στὴ Σάμο. Συμπληρωματικὰ στοιχεῖα», *Σαμιακὲς Μελέτες,* 8(2009), σ. 657-662.

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΛΑΧΟΥΡΗΣ
Ἱστορικὸς ἐρευνητὴς - Δημοσιογράφος

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ, Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΡΟΔΟΥ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΕΩΣ (1949–1951)

Μὲ τὸ θάνατο τοῦ ἡλικίας 69 χρόνων τέως μητροπολίτη Ρόδου καὶ μόλις ἐκλεγέντος Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Τιμοθέου Εὐαγγελινίδη, ποὺ ἐπεσυνέβη στὶς 5 Ὀκτωβρίου 1949, ἔγιναν ἐνέργειες ἀποκαταστάσεως στὴ Μητρόπολη Ρόδου τοῦ πρώην μητροπολίτη Ρόδου Ἀποστόλου Τρύφωνος. Προσπάθειες ἔγιναν ἐπίσης καὶ κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνες τοῦ ἴδιου χρόνου, ὅταν ἀνακοινώθηκε ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο ἡ ἐκλογὴ τοῦ Τιμοθέου ὡς Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Ταυτόχρονα μὲ τὴν ἀνακοίνωση αὐτή, τὸ Πατριαρχεῖο προτείνει στὸν Τρύφωνος τὴν ἕδρα συνοδικοῦ στὴν Κωνσταντινούπολη, τὴν ὁποία ὅμως ἐκεῖνος ἀπορρίπτει. Τὸ ἀποκαλύπτει στὸν πολιτικὸ σύμβουλο τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου Ἀναστάσιο Λιανόπουλο ὁ πρώην ὑπουργὸς Χρυσὸς Εὐελπίδης[1], ποὺ βρίσκεται στὴ Ρόδο γιὰ διακοπές. Ὁ πρώην Ρόδου σὲ συζήτηση ποὺ εἶχε μὲ τὸν Εὐελπίδη, *«δὲν ἀπέκρυψε τὰς ἐλπίδας του νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν θρόνον, προσθέσας χαρακτηριστικῶς ὅτι ἐδέησε ν' ἀποκρούσῃ προταθεῖσαν αὐτῷ ἕδραν συνοδικοῦ*[2]*...»*.

---

1. Ἐχρημάτισε ὑπουργὸς Γεωργίας (22.11.1945-29.3.1946), Ἐφοδιασμοῦ (11.3.1946-29.3.1946) καὶ μετέπειτα Οἰκονομικῶν (27.10.1951-11.10.1952).

2. Κρυπτογράφημα Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἀριθ. 1545/23.7.1949 ὥρα 18.00, ὑπογραφὴ Νικόλαος Μαυρῆς. Ἐλήφθη στὶς 19.30 τὴν ἴδια ἡμέρα. Μὲ τὴ λήψη τοῦ κρυπτογραφήματος ἡ ἁρμόδια ὑπηρεσία τοῦ ὑπουργείου μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 40.840/ΕΚ/16 ζήτησε ἀμέσως, δηλαδὴ στὶς 25.7.1949, περισσότερες πληροφορίες. Τὸ σημεῖο αὐτὸ δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα "Ἡ Ροδιακὴ" στὶς 25-2-2004 μὲ τίτλο "Μεγάλες στιγμὲς γιὰ τὸ ροδιακὸ λαό-Τὸ νόημα τῆς συμμετοχῆς τοῦ μητροπολίτη Ρόδου στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Εἶχε προταθεῖ ἡ θέση καὶ στὸν Ἀπόστολο Τρύφωνος ποὺ τὴν ἀπέρριψε".

Λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὴν ἀναχώρησή του, τὴ Δευτέρα 27 Ἰουνίου 1949, ἀπὸ τὴ Ρόδο γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη, ὁ Ἀμερικῆς πλέον Τιμόθεος ἀπευθύνεται στὰ πνευματικά του τέκνα, στὸ λαὸ τῆς ἐπαρχίας του, εὔχεται καὶ συμβουλεύει *«ἐκ μέσης ψυχῆς πᾶσαν προκοπὴν κατὰ Χριστόν, καὶ εὐημερίαν κατ᾽ ἄμφω, συνιστῶ ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν νέον Σας Μητροπολίτην, ἵνα ἐν ἀγαστῇ καὶ μετ᾽ ἐκείνου συνεργασίᾳ, ἀναπληρωθῇ τὸ ἐμὸν ὑστέρημα»*. Καὶ καταλήγει: *«Χαίρετε ἐν Κυρίῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε, τέκνα μου ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα. Εὐλογῶ πάντας Ὑμᾶς δι᾽ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν»*.

Τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ μήνυμα ἔχει ὡς ἑξῆς:

«...Τὴν ταπεινὴν ἡμῶν διακονίαν ἐπιτελοῦντες ἐν τῇ προσφιλεστάτῃ ἡμῖν ἐπαρχίᾳ Ρόδου, ἠκούσαμεν τὸ ἄγγελμα τῆς εἰς τὸν Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς ἐκλογῆς ἡμῶν. Ἔκτοτε ἐν μέσῳ συγκινήσεων διερχόμενοι τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας μὲ τὸν Θεόν, ἀπείρους τὰς εὐχαριστίας μας ἀπευθύνομεν τῇ Σεπτὶ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ. Ἥτις ἐπιεικῶς ἀπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἐλαχιστότητα. Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν!

Καὶ νῦν, πολυφίλητα πνευματικά μου τέκνα, ἀπερχόμενος ἐκεῖ ὅπου μὲ καλεῖ ἡ σεπτὴ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πατρίδος, δὲν δύναμαι νὰ μὴ ἐκφράσω, ὅτι ᾐσθάνθη ἡ ψυχή μου δι᾽ Ὑμᾶς "ΤΗΝ ΑΓΑΠΗΝ ΗΝ ΕΧΩ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΣ πρὸς ΥΜΑΣ", ὡς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή. Ὄντως ὑπήρξατε εἰς ἐμὲ ἀξιαγάπητοι, διότι "τηλόθεν ἐξ ἀπίης γῆς ἐλθὼν" τῆς μακρινῆς Αὐστραλίας, ἐχαρίσατέ μοι τὴν ἀγάπην σας, τὴν ὑπακοήν, ἀρετὰς οὐρανίους, εἰς τὰς ὁποίας αἰσθάνομαι, ὅτι ἀνταπεκρίθην κἀγὼ ἐκ τῆς ἀγάπης μου, καὶ διὰ τῆς ἀντιδόσεως ταύτης καὶ ἀμοιβαίας συνεργασίας προσετέθη παρ᾽ ἡμῶν, ἔστω καὶ ἓν λιθάριον εἰς τὴν ὅλην ἀνασυγκρότησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος σας, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Εὐχαριστῶ ἅπαντας Ὑμᾶς, εὐαγῆ Κλῆρον καὶ εὐσεβῆ Λαόν, οὗτινος τὴν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς οὐδεπώποτε, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ στιγμήν, θὰ λησμονήσω.

Σταθμοὶ εἶναι εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν συνδέσῃ αὐτὴν μὲ μίαν διακονίαν ἐν γένει πρὸς ἕνα λαὸν καὶ αἰσθάνεται, ὅτι, ὅση αὐτῷ δύναμις, ἐπετέλεσε τὸ καθῆκον του. Ἀλλὰ εἶναι καὶ σταθμοὶ τῶν ὁποίων αἱ σελίδες ἀναγράφονται χρυσοῖς γράμμασι, ὅταν οὗτοι ὑπενθυμίζουν γεγονότα ἱστορικὰ ὡς εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ρόδου καὶ τῆς Δωδεκανήσου καὶ ἡ ἐνσωμάτωσις αὐτῆς μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος. Τούτου τοῦ γεγονότος δὲν ἐπετέλεσα ἁπλῶς Θρησκευτικὸς Ὑμῶν ἀρχηγὸς τὸν καθαγιασμόν, ἀλλ᾽ ἔζησα ὡς Ὑμεῖς τοῦτο καὶ ᾐσθάνθην καὶ ἐγὼ τὰ σκιρτήματα τὰ ἰδικά σας, ἐχάρην καὶ ἔκλαυσα μεθ᾽ Ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐθαύμασα τὸν ἄδολον πατριωτισμόν σας, περί οὗ περανῶ τὸν λόγον καὶ πέραν τῶν Ὠκεανῶν...».

Ἐνέργειες ἀποκαταστάσεως τοῦ μητροπολίτη Ἀποστόλου Τρύφωνος

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ μητροπολίτη καὶ τώρα πλέον Ἀρχιεπισκόπου Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς Τιμοθέου ἀπὸ τὴ Ρόδο, ἐντείνονται οἱ προσπάθειες γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ἀποστόλου Τρύφωνος.

Τηλεγραφήματα ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Ἀπόστολον ἀποστέλλονται στὸ Πατριαρχεῖο καὶ στὸν ἀρχηγὸ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καὶ ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως Κωνσταντῖνο Τσαλδάρη[3]. Ἐπίσης στέλλονται καὶ τηλεγραφήματα μὲ τοὺς ἴδιους ἀποδέκτες ἐναντίον μιᾶς ἐνδεχομένης τέτοιας ἀποφάσεως τοῦ Πατριαρχείου. Τὰ τελευταῖα φθάνουν στὸν προορισμό τους, ὕστερα ἀπὸ σύμφωνη γνώμη ἑλληνικῶν κυβερνητικῶν παραγόντων[4].

Ὑπῆρχαν διάφορες προσωπικότητες καὶ εἰδικὰ διπλωμάτες, ποὺ ἔζησαν καὶ γνώριζαν τὰ γεγονότα καὶ τὰ διαδραματισθέντα καὶ ποὺ τὴν περίοδο αὐτὴ βρίσκονταν σὲ θέσεις-κλειδιὰ καὶ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσουν καταστάσεις. Μεταξὺ αὐτῶν ἦταν ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου Ἀναστάσιος Λιανόπουλος, διπλωμάτης καριέρας, μάλιστα δὲ κατεῖχε τὴ θέση τοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρόδο κατὰ τὴν πιὸ σκοτεινὴ περίοδο, ὅταν τὸ ζήτημα τοῦ Αὐτοκεφάλου "ἔκαιε" καὶ βρισκόταν σὲ ἐξέλιξη, ἐνῶ οἱ συνομιλίες εἶχαν πλέον καταλήξει στὸ Σχέδιο Πρωτοκόλλου περὶ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου. Εἶχε φθάσει στὴ Ρόδο στὶς 22 Αὐγούστου 1927 καὶ ἀναχώρησε τὸ Δεκέμβριο 1929, ὅταν πλέον εἶχαν διακοπεῖ καὶ ναυαγήσει οἱ διαπραγματεύσεις μεταξὺ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἰταλικῆς Διοικήσεως τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου. Ἐπίσης στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν βρισκόταν τὴν περίοδο αὐτὴ ὁ μετὰ τὸν Λιανόπουλο πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρόδο Δημήτριος Παππᾶς. Εἶχε φθάσει στὰ τότε Ἰταλικὰ Νησιὰ τοῦ Αἰγαίου στὶς 14 Δεκεμβρίου 1929 καὶ παρέμεινε μέχρι τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1935. Διπλωμάτης ἐγνωσμένης ἀξίας τὴν περίοδο αὐτή, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 1946 μέχρι τὸ 1950, ὑπηρετοῦσε στὸ ὑπουργεῖο[5] καὶ εἶχε προαχθεῖ σὲ πληρεξούσιο ὑπουργὸ Β΄. Ἄλλος διπλωμάτης, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴ

3. Ἦταν ἀντιπρόεδρος στὶς κυβερνήσεις Θεμιστοκλῆ Σοφούλη (7.9.1947-24.6.1949 γιὰ τὴ χρονικὴ περίοδο ἀπὸ 7.9.1947 μέχρι τὶς 20.1.1949 καὶ Ἀλεξάνδρου Διομήδη (30.6.1949-6.1.1950) ὅλη τὴ χρονικὴ περίοδο.

4. Βλ. Κεντρικῆς ὑπηρεσίας Ὑπ. Ἐξ. σχετικοὺς φακέλους καὶ Ἀρχεῖα Στρατιωτικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου καὶ Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου.

5. Τὴ χρονικὴ αὐτὴ περίοδο ἀπουσίασε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἀπὸ 26.4.1950-13.5.1950, λόγω τῆς μεταβάσεώς του στὴ Γενεύη μὲ εἰδικὴ ἀποστολὴ τοῦ ὑπουργείου Συντονισμοῦ καὶ στὶς 23.10.1950 ὡς ἐπικεφαλῆς-ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς στὸ Βερολῖνο.

Ρόδο, ὁ Γ. Χριστοδούλου, διεύθυνε τὸ Γενικὸ Προξενεῖο τῆς Ἑλλάδος στὴ Μασσαλία καὶ γιὰ ὁ,τιδήποτε προέκυπτε, ζητοῦνταν ἡ γνώμη του. Ἐπίσης γνῶστες τῶν διαδραματισθέντων ἦταν πολλοὶ μητροπολῖτες καὶ ὁ πρώην Οἰκουμενικός Πατριάρχης Μάξιμος[6], ἐπὶ πατριαρχίας τοῦ ὁποίου παραιτήθηκε ὁ Ἀπόστολος Τρύφωνος. Τὴν περίοδο αὐτή (1949) ὁ Μάξιμος διέμενε στὴν Κηφισιά.

Ἕνας ἄλλος διπλωμάτης, νέος ἀκόμη στὴ διπλωματικὴ ὑπηρεσία, ὁ Διονύσιος Καραγιάννης, γιὸς τοῦ Νικολάου Καραγιάννη, γιατροῦ ἀπὸ τ' Ἀφάντου, ποὺ ἀναπλήρωνε τοὺς ἑκάστοτε προξένους στὴ Ρόδο ἀπὸ τὸ 1918 μέχρι τὸ 1937, ὑπηρετεῖ στὸ ὑπουργεῖο. Μάλιστα τοῦ ἀνατέθηκε ἀπὸ τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπ. Ἐξ. νὰ διαχειρισθεῖ τὸ ζήτημα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ρόδου κατὰ τὴν ἰταλικὴ κατοχὴ καὶ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ ἄλλα οἰκονομικὰ θέματα, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια.

Τηλεγραφήματα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ἀποστόλου ἀποστέλλουν οἱ πρόεδροι τῶν κοινοτήτων Ψίνθου Μιχαὴλ Μαριάς, Πλατανιῶν[7], Λαχανιᾶς Π. Ρίνης, Ἀρχαγγέλου Κωνσταντούρας[8], Καλάθου Χατζηνικήτας Γεώργιος, Μονολίθου Πυράκης Συμεών, Κρεμαστῆς Σταῦρος Βόλας, Μαριτσῶν ὁ ἀντιπρόεδρος Γ. Αὐγενικοῦ[9], Καλαβάρδων Σ. Σωτηράκης, Ἀρνίθας Μιχαὴλ Θωμᾶς, Παστίδας Εὐγ. Εὐγενικός, Ἀπολλώνων Γεώργιος Πασκάρας, Ἀρχιπόλεως Δ. Παπάνθιμος, Κατταβιᾶς Σ. Ε. Μακρενός, Μεσαναγροῦ Καραγιάννης Ἠλίας, Μασάρων Φράγκος[10], Ἀπολακκιᾶς Παπανδρέου Ἀλέξανδρος, Πυλώνας Δ. Βασιλάκης[11], Καλυθιῶν

6. Σὲ ἀνύποπτο χρόνο, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση, ὅταν ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνηση τοῦ Καΐρου "ἄνοιξε" τὸ φάκελο τῶν μητροπολιτῶν Δωδεκανήσου, ὁ πρῶτος τῇ τάξει μητροπολίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Χαλκηδόνος Μάξιμος, ἔγραψε, ἀνοίγοντας τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπὸ τὰ πρακτικά της, τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου. Ἦταν Αὔγουστος τοῦ 1943. Τὸ φοβερὸ αὐτὸ ντοκουμέντο δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ δοθεῖ στὴ δημοσιότητα. Περιλαμβάνεται σὲ ἄλλη μελέτη τοῦ ὑπογράφοντος.

7. Δὲν ὑπῆρχε ὄνομα.

8. Στὸ σημείωμα τῆς Ἀσφάλειας Ρόδου ὑπογράφει ὡς πρόεδρος τῆς κοινότητας Ἀρχαγγέλου ὁ Κωνστατζόγου Κωνσταντῖνος

9. Ἐπίσης ὑπέγραψε καὶ ὁ πρόεδρος Μιχαλάκης Ἀνδρέας.

10. Στὸ σημείωμα τῆς Ἀσφάλειας Ρόδου ὑπογράφει ὡς πρόεδρος τῆς κοινότητας Μασάρων ὁ Τρούλας Στέφανος.

11. Στὸ σημείωμα τῆς Ἀσφάλειας Ρόδου φέρεται ὅτι ὑπέγραψε ὡς πρόεδρος τῆς κοινότητας Πυλώνας ὁ Χατζηδάκης Δημήτριος. Ἀριθ. 140/61/26/Διοίκησις Χωροφυλακῆς Ρόδου πρὸς τὴν Ἀνωτέρα Διοίκηση Χωροφυλακῆς Δωδεκανήσου. Ὑπογραφὴ Ἀλεξ. Γεωργιάδης, ἀντισυνταγματάρχης.

Δ. Σταματᾶς, Λίνδου Γ. Σαββαΐδης, Βάτι Σάββας Χαραλάμπους, Σορωνῆς Μπονιάτης Φώτιος, Λαχανιᾶς Ροῦσος Παῦλος καὶ Λαέρμων Αὐγουστάκης Δημήτριος.

Ὅλα εἶναι πανομοιότυπα καὶ ἀναφέρουν ὅτι *«λαὸς κοινότητος ὑποβάλλει θερμὴν παράκλησιν ὅπως ἐνδιαφερθῆτε δι' ἐπάνοδον Μητρόπολιν Ρόδου πρώην Ρόδου Σεβασμιωτάτου Κου Κου Ἀποστόλου»*. Ἐπίσης ἐκ μέρους ὅλων τῶν ἱερέων τῆς ὑπαίθρου, ἀποστέλλουν σχετικὸ τηλεγράφημα οἱ ἱερεῖς Εὐθύμιος Κωβαῖος, Ἐλευθέριος Μοσχίδης καὶ Κωνσταντῖνος Χαλκιᾶς.

Τηλεγράφημα παρόμοιο ἀποστέλλεται ἐπίσης ἀπὸ ὁρισμένες Ἐκκλησιαστικὲς Ἐπιτροπές, ὅπως τῆς Μαλώνας, ποὺ ὑπογράφουν οἱ Σάββας Παύλακας, Ἐμμανουὴλ Φ. Ἀτταλιώτης, Βασίλειος Καβουριοῦ, Παῦλος Ἑλένης καὶ Σάββας Σπανός, Ἀσκληπιοῦ Σταῦρος Διακογιώργης, Πέτρος Κατσαρὸς καὶ Ἀ. Ἀγγελής, Γενναδίου[12] καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Χάλκης Οἰκονόμος Π. Ν. Ταργάκης.

Ἄλλα τηλεγραφήματα ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἀποστόλου στέλλουν τὰ σωματεῖα Φορτοεκφορτωτῶν Χονδρικῆς Ἀγορᾶς ὁ "Νηρεύς", πρόεδρος Β. Καραγιάννης, γραμματέας Νικ. Γιαρακιός, Μυλεργατῶν καὶ Μακαρονοποιῶν πρόεδρος Γεώργιος Λαρδοῦτσος, γραμματέας Ἰωάννης Τσαγκαρινός, Ἠλεκτροτεχνιτῶν Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας Ρόδου πρόεδρος Ἠλίας Χατζηαλεξίου, γραμματέας Μιχ. Λαζαράκης, Ὁδηγῶν Ταξὶ πρόεδρος Λοΐζος, γραμματέας Ἀντωναρᾶς, ἡ Ἕνωση Ξενοδοχοϋπαλλήλων ἡ "Ἀναγέννησις", πρόεδρος Ἀναστάσιος Μανέττας, γραμματέας Σταῦρος Τσίμπος, τὰ σωματεῖα Μικροπωλητῶν ""Ἅγιος Παντελεήμων", πρόεδρος Θεόδωρος Κλούβας, γραμματέας Νικόλαος Καμπούρης, ἀντιπρόεδρος Πέτρος Οἰκονόμου, Καταστηματαρχῶν πρόεδρος Μανέττας, γραμματέας Καλούδης, ὁ πρόεδρος τοῦ Γεωργικοῦ Συνεταιρισμοῦ Ἀπολλώνων Χρυσόστομος Τριανταφύλλου, τὸ σωματεῖο Μηχανικοσιδηρουργῶν ὁ "Ἀρχιμήδης", πρόεδρος Ἀντώνιος Κόκκινος, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Μιχαὴλ Πετρίδης, τὸ σωματεῖο Ναυπηγοξυλουργῶν ὁ "Πανορμίτης", πρόεδρος Φώτης Λυκοπάντης[13], ἡ Ἕνωση Ὁδηγῶν Αὐτοκινήτων, πρόεδρος Γ. Μπακίρης[14], τὰ σωματεῖα Ὁδοκαθαριστῶν, πρόεδρος Γρ. Μαλλιαράκης, γραμματέας Ἰωάννης Κουντουράκης, Ξυλουργῶν Βιομηχανίας, πρόεδρος Κ. Καστρουνής, γραμματέας Ἠλ. Καμπερίδης, Οἰκοδόμων, πρόεδρος Ἀργ. Ροῦσος, γραμ-

12. Δὲν ὑπάρχουν ὀνόματα.

13. Ἴσως τὸ ὄνομα εἶναι Λυκοσαύτης.

14. Ἡ ὑπογραφὴ τοῦ γραμματέα εἶναι δυσανάγνωστη.

ματέας Ἰωάννης Σαροῦκος, Ἐργατῶν Βιομηχανίας, Ὀπωροπωλῶν, πρόεδρος Καλούδης, γραμματέας Καριώτης, Ἰχθυοπωλῶν, Φορτοεκφορτωτῶν, Βιομηχανίας, πρόεδρος Νικήτας Ροβίτου (Ροδίτου), γραμματέας Δ. Διάκος, Φορτοεκφορτωτῶν Λιμένος, πρόεδρος Τακτικὸς Παράσχος, γραμματέας Ἰωάννης Βλάχος καὶ Ἰχθυοπωλῶν Ρόδου, πρόεδρος Μ. Κούτελος καὶ γραμματέας Ν. Μαυρομούστακος.

Τὸ τηλεγράφημα τῶν ἀντιδρώντων στὴν ἀποκατάσταση τοῦ Ἀποστόλου Τρύφωνος, ποὺ ἔχει ἀποδέκτες τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων τοῦ ἴδιου ὑπουργείου εἶναι σκληρό. Ἀναφέρεται στὰ τῆς ἀνακινήσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ συνεχίζει ὅτι «*καίτοι σύνεσις καὶ γνῶσις πραγμάτων ἁρμοδίων ἐγγυᾶται ἀπόρριψιν τοιαύτης ἐνεργείας, θεωροῦμεν καθῆκον μας νὰ ἐπισημάνωμεν σοβαρωτάτους κινδύνους τοὺς ὁποίους ἐγκυμονεῖ ἐνδεχομένη ἐπαναφορὰ πρώην μητροπολίτου, καταδικασθέντος συνείδησιν ὑγιοῦς μερίδος Δωδεκανησιακοῦ λαοῦ δι' ἀντεθνικὴν πολιτείαν του*[15]...» καὶ καταλήγει ὅτι «*ἐπιβάλλεται ἡ ἐκτέλεσις προγενεστέρας ἀποφάσεως περιορισμοῦ πρώην Ἀποστόλου εἰς τὴν Μονὴν Βλατάδων*». Τὸ ὑπογράφουν ὅλες σχεδὸν οἱ προσωπικότητες τῆς πόλεως Ρόδου, ἐκτὸς τοῦ δημάρχου Γαβριὴλ Χαρίτου.

Τὸ ὑπογράφουν ἐπίσης οἱ Καζούλλης κτηματίας, πρώην δήμαρχος, Θεοχάρης ἔμπορος, Φανουράκης φαρμακοποιός, Τσαβαρῆς ἰατρός, Φέσσας καφεπώλης, Βενετσιάνος ἔμπορος, Κωνσταντινίδης δικηγόρος, Νεσγὸς ἔμπορος, Τσαβαρῆς δικηγόρος, Παπαϊωάννου δικηγόρος, Χαραλάμπους ἔμπορος, Ὑψηλάντης ἔμπορος, Κιοσόγλους ἔμπορος, Μινέττος ὀδοντίατρος, Δουκάκης ἔμπορος, Βενετοκλῆς κτηματίας, Πιπλούκας ράπτης, Κωτιάδης ἐργοστασιάρχης, Δελαπόρτας ἔμπορος, Τσουβαλᾶς ἔμπορος, Κασφίκης ἔμπορος, Γεωργαλλῆς ἔμπορος, Τριανταφύλλου ὑπάλληλος, Τσιμέτας ἔμπορος, Διακομανώλης ἔμπορος, Γεωργιάδης ναυτικὸς πράκτωρ, Σκάρος ἔμπορος, Ὀρφανίδης ἔμπορος, Χατζησταμάτης[16] ἔμπορος, Παπαδόπουλος κτηματίας, Ψιμόριφος δικηγόρος, Μαρκουλῆς ὑποδηματοποιός, Τσατσαρώνης ἰατρός, Σκιαθίτης ἰατρός, Βροῦχος ἔμπορος, Παντελίδης βιβλιοπώλης, Γεωργιάδης δικηγόρος, Κυριακίδης δικηγόρος, Φωταρᾶς δικηγόρος, Χατζηκωνσταντῆς ἔμπορος, Βαρνάβας λογιστής, Μόσχος ὑπάλληλος, Βοσνάκης ράπτης, Σταματάκης

15. Διαγράφονται ἐννέα λέξεις.

16. Τὸ ὄνομα ἀναγράφεται πέντε φορές, προφανῶς γιατὶ ὑπέγραψαν ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ Χατζησταμάτη.

ἐργολάβος, Παρασκευᾶς ὑπάλληλος, Σταυριανὸς ἔμπορος, Τριανταφύλλου βιομήχανος, Λουϊζίδης ἔμπορος, Ὀρφανίδης ἔμπορος, Σταυριανὸς ἔμπορος, Κουταλιανὸς ἔμπορος, Μαρκουλῆς ἔμπορος, Καταλειφὸς ἐργοστασιάρχης, Τσοπανάκης ἔμπορος, Βομβύλας ἔμπορος, Ζησιμάτος ἔμπορος, Καΐκης ἔμπορος, Ἀναστασιάδης γυμνασιάρχης, Τηλιακὸς ἰατρός, Ψαρομπᾶς ἰατρός, Ὀλυμπίτης ἰατρός, Πεταλὰς ἰατρός, Κυπριώτης ἰατρός, Περδικάκης ἰατρός, Ψυλλάκης φαρμακοποιός, Καστρουνὴς ὑπάλληλος, Παπαμιχαὴλ ὑπάλληλος, Κιούρδης ὑπάλληλος, Χατζηφώτης ὑπάλληλος, Ἰωαννίδης ὑπάλληλος, Μελισσᾶς ὑπάλληλος, Παπαβασιλείου ἰατρός, Τυλλιανάκης ἰατρός, Παπαβασιλείου ὑπάλληλος, Κονωνιάτης ὑπάλληλος, Ρήγας ἰατρός, Χρήστου ὑπάλληλος, Χατζηνισυρίου ὑπάλληλος, Διακοβασίλης ἰατρός, Τατάκης βυρσοδέψης, Βιττώριας ἔμπορος, Σουλούνιας ὑπάλληλος, Σωτηράκης ὑποδηματοποιός, Χατζηιωάννου ὑπάλληλος, Ζαννετάκης ὑπάλληλος, Κασαπίδης ὑποδηματοποιός, Κρεμμύδας χρυσοχόος, Ζωίδης ὑποδηματοποιός, Γαβριήλογλου καφεπώλης, Μπάμπαλης ὑπάλληλος, Καραβέλλας ἔμπορος, Δοξόπουλος ἔμπορος, Ἰωαννίδης ἔμπορος, Παπαϊωάννου ἔμπορος, Ἀντωναρᾶς, καὶ Καλαμπίχης δημοσιογράφος[17].

Τὰ τηλεγραφήματα τῶν Κοινοτήτων "φεύγουν" πρὸς τοὺς ἀποδέκτες, ἀπὸ τὸ Τηλεγραφεῖο τῆς Ρόδου στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1949 καὶ ὥρα 13.50. Μάλιστα, σύμφωνα μὲ ἔκθεση τοῦ Τμήματος Ἀσφαλείας Ρόδου, προέκυψε ζήτημα γιὰ τὸ τηλεγράφημα, ποὺ ἐστάλη γιὰ τὴν κοινότητα Λίνδου[18], ἀφοῦ ὁ πρόεδρός της τὸ ὑπέγραψε στὶς 14 Ὀκτωβρίου, δηλαδὴ δύο μέρες μετὰ τὴν ἀποστολή. Ἔτσι ἡ ὑπόθεση κατέληξε στὸν εἰσαγγελέα, χωρίς, ὅμως, συνέχεια ἀφοῦ ὁ ὑπογράψας ἐβεβαίωσε ὅτι τὸ περιεχόμενό του ἐξέφραζε αὐτὸν καὶ τοὺς συγχωριανούς του. Ὁ Βασίλειος Χατζηανδρέου, γιατρὸς ἀπὸ τὴ Μαλῶνα, στὶς 24.10.1949 μὲ ἐπιστολή του γράφει γιατί ἀρνήθηκε νὰ ὑπογράψει τὸ σχετικὸ τηλεγράφημα γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ μητροπολίτη, *«ἐπειδὴ ὡς πρόεδρος διέβλεπον ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ προσπάθειαν μὴ νόμιμον, ἠρνήθην πράγματι τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἐν λόγῳ*

17. Ἐπιστολὴ κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτη Ἀποστόλου στὴ Ρόδο ἀπεστάλη καὶ ἀπὸ τὴ Ροδιακὴ Ἀδελφότητα Ἀλεξανδρείας καὶ Περιχώρων, προσωπικὰ στὸν Δ. Παππᾶ στὶς 5 Δεκεμβρίου 1949. Τὴν ὑπογράφουν ὁ πρόεδρος Ι. Ν. Καζούλλης καὶ ὁ γραμματέας Κ.Ν. Κωνσταντινίδης, ὁ μεγάλος μας Ρόδιος ποιητής.

18 Γ.Δ.Δ./Γραφεῖον Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων πρὸς Διεύθυνσιν Ἐκκλησιῶν καὶ Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, ἀριθ. Ε.Π. 2003/ Ὀκτωβρίου 1949 (χωρὶς ἡμερομηνία). Ὑπογράφει ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Ν. Μαυρῆς καὶ ἔχει τίτλο «Ἐνέργειαι Μητροπολίτου πρώην Ρόδου πρὸς ἐπαναφοράν του εἰς τὸν θρόνον».

ἐγγράφου, συμμορφούμενος ἄλλωστε καὶ πρὸς σχετικὴν τηλεγραφικὴν ἐγκύκλιον τῆς Γ.Δ.Δ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπέβαλον παραίτησιν ἀπὸ τῆς θέσεώς μου ὡς προέδρου τῆς Κοινότητος ἥτις, ὅμως, μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἐγένετο ἀποδεκτή. Κατὰ συνέπειαν μέχρις ἀποδοχῆς της, νομίμως ἠρνήθην εἰς ἀνευθύνους καὶ ξένους πρὸς τὴν κοινότητα καὶ τὴν διοίκησίν της νὰ χρησιμοποιήσωσι τὴν σφραγίδα της, δι' ἐνεργείας ἄλλας, ξένας πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Κοινότητος». Ἐπίσης ἀντιδρᾶ καὶ ἡ κοινότητα Σορωνῆς, ποὺ ἀποδοκιμάζει τὴν ἐνέργεια τοῦ Δημάρχου γιὰ ἀποστολὴ τηλεγραφήματος περί ἐπαναφορᾶς στὸ μητροπολιτικὸ θρόνο τῆς Ρόδου τοῦ τέως μητροπολίτη Ρόδου, καὶ ζητᾶ *«ταχυτέραν λύσιν ζητήματος πρὸς ἐμπέδωσιν τάξεως καὶ ἡσυχίας λαοῦ»*. Τὸ τηλεγράφημα ὑπογράφει ὁ Πρόεδρος τοῦ Γεωργικοῦ Συνεταιρισμοῦ Σορωνῆς Λουκᾶς Δημητρᾶς.

Τὸ τηλεγράφημα τῶν κατοίκων τῆς Ρόδου ἀπεστάλη μέσω τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου, μάλιστα δὲ φέρει καὶ τὴ σφραγίδα της[19].

Ἀλλὰ καὶ στὰ κόμματα καὶ στοὺς ἀρχηγοὺς ὑποβλήθηκαν ὑπομνήματα μὲ ἑκατοντάδες ὑπογραφές.

Τηλεγραφήματα στοὺς ἀρχηγούς τῶν κομμάτων

Πρὸς τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τῆς ΕΠΕΚ Ρόδου ἀπευθύνονται οἱ κάτοικοι Μαριτσῶν στὶς 28 Ἀπριλίου 1950 καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι *«καὶ ἡ ἡμετέρα Κοινότης μαζὶ μὲ ὅλας τὰς Κοινότητας τῆς Ἐπαρχίας Ρόδου διὰ τῶν νομίμων αὐτῆς ἀντιπροσώπων, ἐξέφρασε κατ' ἐπανάληψιν τὸν διακαῆ πόθον της ὅπως ἐπανίδῃ ἐπὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Θρόνου τῆς Ρόδου τὸν τέως Μητροπολίτην μας Σεβασμιώτατον Ἀπόστολον, πρὸς τὸν ὁποῖον τόσα ὀφείλομεν καὶ ὡς Θρησκεία καὶ ὡς Ἔθνος δι' ὅσα ἔπραξεν ἐπὶ Ξενοκρατίας. Καὶ διὰ τῆς παρούσης μας ἐπαναλαμβάνοντες τὸν πάγκοινον τοῦτον πόθον μας, σᾶς παρακαλοῦμεν καὶ σᾶς ἐξουσιοδοτοῦμεν ὅπως ἐξ ὀνόματός μας ἐνεργήσητε παρὰ τῇ Σ. Κυβερνήσει τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς παγκοίνου ταύτης λαϊκῆς ἐπιθυμίας καὶ θὰ σᾶς εἴμεθα διὰ βίου εὐγνώμονες».*

Τὴν ἐπιστολὴ ὑπογράφουν οἱ Π. Σ. Ἀναγνώστου, Γρηγ. Γρηγορᾶς, Σάββας Κωσταντάρας, Δελασέρας Ντίνος, Δημ. Θεοδωράκης, Σάββας Κ. Τσελιοῦ, Ἀνδρέας Μπιλιᾶς, Σωτ. Β. Τσέλιος, Χαράλαμπος Μαλώτρας,

19. Ἐστάλη μαζὶ μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 2003 ἔγγραφο τῆς Γ.Δ.Δ. Κοινοποιήθηκε στὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν Α΄, Πολιτικὴ Διεύθυνση, στὴ Διοίκηση Χωροφυλακῆς Ρόδου/Γραφεῖον Ἀσφαλείας, στὸ Κέντρο Ἀλλοδαπῶν Δωδεκανήσου καὶ στὴ Διεύθυνση Ἐσωτερικῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου.

Ἐλευθέριος Μαλώτρας, Σταμάτης Καρνάβας, Μ.Β. Τσέλιου, Μανώλης Τσούλου, Ἰωάννης Βασιλῶτος, Ἰωάννης Κ. Ἀναγνώστου, Πέτρος Γ. Κίκας, Ἰωάννης Β. Χατζημανώλης, Ἰωάννης Θ. Μπακαρῆς, Κώστας Μπακαρῆς, Ἀναστάσιος Χατζηαντωνίου, Δημ. Θ. Γκίκας, Κωνσταντῖνος Ν. Ἀναγνώστου, Κυριαζῆς Χατζηκωνσταντῆς, Γεώργης Ε. Κελιοῦ, Ἰωάννης Λολάκης, Γ. Κ. Ἀναγνώστου, Ἐμμ. Μ. Γιακᾶς, Σπύρος Κουφαλάκης, Κωνσταντῖνος Κασέκας, Σταῦρος Καράλλας, Νικ.Κ. Τσελιοῦ, Γ. Κουφαλάκης, Βαρνάβας Παναγιώτης, Εὐάγγελος Λουκάκης, Γεώργιος Κασσανής, Ἰωάννης Ματσάκης, Ἐμμανουὴλ Πίπουλος, Βασίλειος Τσελλιοῦ, Γεώργιος Γιακουμάρος, Γρηγόριος Χατζημανώλης, Εὐστάθιος Μπιλιᾶς, Βασίλειος Γ. Τσέλιος, Ἰωάννης Μαλώτρας, Τρύφων Τσέλιου, Βασίλειος Βρόντος, Γεώργιος Ἀναγνώστου, Δημήτριος Φύλλης, Γεώργιος Ι. Φύλλης, Νικόλαος Κ. Μπακαρῆς, Σάββας Ματσαμᾶς, Νικόλας Κίκας, Λάζαρος Κασιάκας, Στέργος Ε. Καντίνου, Ἰωάννης Α. Π. Δημήτρη, Ἐμμανουὴλ Λολάκης, Ἠλίας Νικολαντζᾶς, Γεώργιος Ξύδης, Συμεών Χατζηκωνσταντῆς, Ἐμμανουὴλ Καράλλας, Σάββας Ε. Καράλλας, Σωτ. Α. Παπαδημήτρης, Γεώργιος Ε. Ζαρβός, Γεώργιος Τσίκκης, Βασίλειος Μιλιένου, Παν. Θεοδωράκης, Κωνσταντῖνος Μπιλιᾶς, Ἐμμανουὴλ Κουφαλάκης, Τσαμπίκος Καρναβᾶ, Σάββας Λουκάκης, Ἰωάννης Φεγγάρας, Ἐμμανουὴλ Θεοδωράκης, Παναγιώτης Κάβουρας, Φώτιος Μιλένου, Σάββας Γιαννᾶς, Φώτιος Πασάλης, Γεώργιος Μπιλιᾶ, Κώστας Ζαρβός, Σάββας Μαλώτρας, Γεώργιος Καλογήρου, Μιχαὴλ Βρόντος, Ἀντώνιος Τσούλου, Ἐλευθέριος Τσελιοῦ, Ἰωάννης Φανιοῦ, Γεώργιος Γιακουμάρου, Γεώργιος Κέπουλας, Ἐλευθέριος Μπαούρης, Μανώλης Θεοδωράκης, Μανώλης Περικλῆς, Νικ. Παπαγεώργη, Σ. Καννουράκης, Σάββας Ἀναγνώστου, Δημ. Κώστα, Ἐμμ. Χατζηκωνσταντῆ, Γ. Ε. Καράλλας, Στ. Π.Μ. Βασιλῶττος, Ἀναστάσιος Τσακκῆς, Στέφανος Καράλλας, Ἀθανάσιος Κασσανῆς, Κώστας Ματσαμᾶς, Ν. Ἀναγνώστου, Ἐλευθ. Φιλλῆ, Σάββας Ι. Καράλλας, Ἐμμ. Μπακαρῆ, Ἐμμ. Μπιλιᾶ, Γεώργιος Φυλλῆς, Εὐθύμιος Δ. Γεωργαλίδης, Μανώλης Γιαννᾶς, Βασίλειος Θεοδωράκης, Γεώργιος Θεοδωράκης, Μανώλης Πασάλης, Φραγκίσκος Μπιλιᾶς, Ἰωάννης Γ. Μιχαλάκης, Μανώλης Μαλώτρας, Μιχάλης Παπᾶς, Σ. Βρόντος, Ἀντώνιος Ι. Ἀναγνώστου, Μιχαὴλ Δ. Μαλώτρας, Γεώργιος Φανιοῦ, Μιχάλης Ζαρβοῦ, Σάββας Κλεισούρης, Γεώργης Χατζηγεώργη, Ἐμμανουὴλ Λορέντζου, Νικόλαος Φανιοῦ, Σωτήριος Κώστα, Παν. Κ. Κρομμύδας, Π.Μ. Βασιλώττου, Βασ. Πίσκακας, Ἰωάννης Γιαννᾶς, Χαράλαμπος Κώστα, Μανώλης Κικένου, Γ. Γεωργαρέλλης, Γεώργιος Καράλλας, Κώστας Κασ-

σανῆς, Μιχαὴλ Κουφαλάκης, Ν. Χατζημανώλης Κ. Ἀναγνώστου, Γεώργιος Κασίκης, Βασίλειος Μιλιένου καὶ Σάββας Παπαγεώργη.

Δύο μέρες ἀργότερα οἱ κάτοικοι τῆς κοινότητας Μονολίθου μὲ ἐπιστολή τους πρὸς τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τῆς ΕΠΕΚ γράφουν ὅτι *«συμμεριζόμενοι τὸν πάγκοινον πόθον τοῦ Ροδιακοῦ λαοῦ ὅπως ἐπανορθωθῇ τὸ εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἀπόστολον προσγενόμενον ἀδίκημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἄκων ἐξεβιάσθη νὰ μετάσχῃ ὁ Κλῆρος καὶ ὁ Λαὸς τῆς Ρόδου, παρακαλοῦμεν καὶ ἐξουσιοδοτοῦμεν τὸ Ὑμέτερον Γραφεῖον ὅπως διενεργήσῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς λαϊκῆς ταύτης ἐπιθυμίας καὶ ἐστὲ βέβαιοι ὅτι οὕτω κατακτᾶτε τὴν ἀμέριστον ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην πάντων ἡμῶν»*.

Τὴν ἐπιστολὴ ὑπογράφουν οἱ Μ. Ε. Μαχαιράκης, Εὐστάθιος Πουλλῆς, Ἐμμ. Μαχαιράκης, Ἰορδάνης Παπασταματίου, Ἀντώνιος Ψαρούλλης, Συμ. Γεωργαρᾶς, Ἐ. Π. Ἐλευθερίου, Εὐάγγελος Κύμμα, Εὐστάθιος Κοκιαντώνης, Ἀ.Δ. Ἀναστάσιος, Ἐμμ. Κανάκας, Γεώργιος Λεβέντης, Χατζημανώλης Διακοσάββα, Στυλιανὸς Ψαρούλλη, Εὐστάθιος Λαγκάνης, Φ.Σ. Κούτρης, Μ. Διακοσάββας, Ἰωάννης Πουλλῆς, Δημ. Παπασταματίου, Ἰωάννης Μαχαιράκης, Ἰωάννης Καρύκας, Δημ. Γεωργαρᾶς, Κλεάνθης Μαλανδρῆς, Λύσανδρος Ἠρωνίας, Μιχ. Α. Ἀναστάση, Θωμᾶς Κούτρης, Στάτης Δ. Ἀναστασίου, Ν. Διακοσάββα, Στάτης Ψαρούλλη, Παναγιώτης Καραγιάννης, Μιχ. Πυράκης, Θωμᾶς Καρύκας, Θεόδ. Ἠρωνίας, Ἰωάννης Παπασταματίου, Σάββας Χαλκίτης, Ἐμμ. Κέλλης, Παν. Μπαλῆ, Ἀλεξ. Λαγκάνης, Εὐστάθιος Ψαρούλλης, Εὐστάθιος Κοκιαντώνης, Ἰωάννης Κοκιαντώνης, Εὐστάθιος Χριστοδούλου, Θωμᾶς Διακοσάββα, Ἐμμ. Χ. Μαλανδρῆς, Γεώργιος Σ. Νικολῆς, Κυριάκος Θυρῆς, Σταμ. Παπασταματίου, Εὐστάθιος Μπάλλης, Κωστῆς Χαλκίτης, Ἀρίστος Ἠρωνίας, Γεώργιος Β. Θυρῆ, Διαμαντῆς Λαγκάνης, Σάββας Διακοσάββας, Σ. Θυρῆς, Θεόδωρος Θυρῆς, Ἐμμ. Διακοαναστασίου, Βασίλειος Καρύκα καὶ Κλήμεντος Σ. Χατζηιωάννου.

Οἱ κάτοικοι τῆς κοινότητας Παραδεισίου ἀπευθύνονται καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους στὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τῆς ΕΠΕΚ.

«Ἡ ἀνέγερσις Μνημείου τοῦ Ἀγνώστου Κληρικοῦ» γράφουν[20], *«καὶ ἡ κατὰ τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια αὐτοῦ ἐξύμνησις τοῦ ἔργου τοῦ Κρυφοῦ Σχολειοῦ, δηλαδὴ τῶν Κατηχητικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἀλλὰ πρὸ πάντων*

20. Ἐπιστολὴ μὲ ἡμερομηνία 2.5.1950. Εἶναι «ταλαιπωρημένη», σχισμένη στὰ κάτω ἄκρα καὶ δὲν διακρίνεται τὸ ἐπώνυμο ἑνὸς κατοίκου. Πάντοτε στὸ τέλος κάθε ἐπιστολῆς ὑπάρχει ἡ ὑπογραφὴ τοῦ ὑπευθύνου τοῦ πολιτικοῦ Γραφείου καὶ ἡ ἔνδειξη «Διὰ τὴν ἀκρίβειαν».

αἱ χρησταὶ ἐπαγγελίαι τοῦ ἐξοχωτάτου Προέδρου τῆς Κυβερνήσεώς μας κατὰ τὸ τελευταῖον εἰς Ρόδον ταξείδιόν του, μᾶς πείθουσιν ὅτι ἐπέστη πλέον ὁ καιρὸς νὰ διαλάμψῃ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν θέσιν του ὁ Μητροπολίτης Σεβασμιώτατος Ἀπόστολος, τοῦ ὁποίου ἔργον ἀποκλειστικὸν τυγχάνουσι καὶ τὰ Κατηχητικὰ ὡς καὶ τόσα ἄλλα, τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν ὅσοι ἐζήσαμεν ἐν Ρόδῳ κατὰ τὰ 33 ἔτη τῆς τελευταίας δουλείας μας.

Διὰ τοῦτο θὰ Σᾶς παρακαλέσωμεν ὅπως ἐξ ὀνόματός μας ἐνεργήσητε τὰ δέοντα παρὰ τῇ Α. Ἐξοχότητι, ἵνα λυθῇ ἐπὶ τέλους τὸ ὑπὲρ τὸ δέον χρονίσαν Μητροπολιτικὸν ζήτημα, σύμφωνα μὲ τοὺς πόθους καὶ τὴν ἐπιθυμίαν σύμπαντος τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐπαρχίας Ρόδου καὶ θὰ Σᾶς εἴμεθα διὰ βίου εὐγνώμονες".

Ὑπογράφουν οἱ Βασίλειος Σταυριανός, Μιχαὴλ Βλάχος, Γεώργιος Βολονάκης, Κώστας Φιλίππου, Νίκος Γιαννίκης, Μ. Δράκου, Νικόλαος Πισσαδάκης, Σάββας Πατάκας, Νικόλαος Πότσος, Ἐμμανουὴλ Γρηγοράκης, Βασίλειος Δ. Βελῆς, Ἰωάννης Περιφεράκης, Ε. Παπαλουκᾶ, Μ. Παρδόπουλος, Ἐμμ. Πότσου, Κυρ. Μανῆς, Κυρ. Κ. Ζερβοῦ, Γεώργιος Μάγκου, Ζαννῆς Φώτης, Μιχαὴλ Χατζηκαντῆς, Ἀν. Μανῆς, Μιχαὴλ Μοσχιός, Κ. Κώτσου, Ἀντώνιος Ἀθανασιάδης, Μιχ. Τσακίρη, Βασίλειος Πιδιάκης, Βασίλειος Γρηγόρη, Νικόλαος Καστρουνῆς, Ἰωάννης Γ. Βολονάκης, Βασίλειος Ζερβοῦ, Ἀντώνιος Τσακίρης, Ἀθανάσιος Β. Ἀθανασιάδης, Γεώργιος Ι. Χατζηαντωνίου, Δ. -ούλης[21], Γ. Β. Παπαμανώλη, Βασίλειος Ἀθανασιάδης, Ἀντώνιος Μαγκαφάς, Σάββας Κ. Παπακωνσταντίνου, Γεώργιος Χατζησταματίου, Κυρ. Σ. Φώτη, Γρ. Μάγγος, Κωνσταντῖνος, Σκαμπίλης, Ζερβός .....[22], Εὐάγγελος Ἐμμανουήλ, Ἠλίας Παραῆς, Γρ. Πίπου, Κώστας Κώττης, Βασ. Λούπης, Νικόλαος Μ. Βλάχος, Ἀθανάσιος Πισσαδάκης, Ἰωάννης Πίππος, Γεώργιος Ἀθανασιάδης, Νικ. Γρηγοράκης, Σταῦρος Πανταζῆς, Μιχαὴλ Βασ. Παπαεμμανουήλ, Ἰωάννης Ἀγγελίδης, Δημήτριος Πατάκας, Κυριάκος Σπάρταλης, Μ. Στεργιάδης, Ἐμμανουὴλ Μαχλῆς, Μαν. Ἀναστασίου, Νικόλαος Σ. Φεντούλης, Κ. Χατζηκαντῆς, Κ. Τσίγκος, Χατζηθεοδόσης, Τσίγος, Κροτήρης, Χατζηδιάκου, Δοῦλος, Μαχλῆς, Ἀνδρέου, Ταρβίζος, Διακαντώνη, Περιφεράκης, Κων. Λαμπρινόπουλος, Νικ. Γεωργιάδης, Νικ. Κυραμαριός, Κ.Γ. Πότσος, Κυριάκος Βολοτσάκας, Δημ. Τσακίρης, Νικ. Γ. Ζερβοῦ, Ζαν. Κ. Ἀφεντούλης, Κων. Ν. Παπακωνσταντίνου, Ἀντώνιος Κ. Χατζηβασίλας, Βασίλειος Γ. Τσίγκος, Θαρ. Σταυριανοῦ, Γεώργιος Πήχης, Ἐλευθέριος Πήχης, Δη-

21. Τὸ ἀρχικὸ γράμμα δὲν διακρίνεται καθόλου.

22. Τὸ ἔγγραφο στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι σχισμένο.

μήτριος Χατζηνικόλα, Σταμάτιος Σταυριανοῦ, Ἐμμ. Βάσιλας, Κυριάκος Πότσος, Παν. Παραῆς, Σταμ. Νικολᾶ, Ἰωάννης Ζερβός, Παν. Κάλφας, Δημ. Ἀφεντούλης, Ἰωάννης Καστρουνῆς, Παν. Τσίμπος, Ἀνδρέας Σορωνιάτης, Λοΐζος Παπαλουκᾶ, Ἐμμ. Ζερβός, Θαρ. Καμπίλης, Ἰωάννης Μαγκαφᾶς, Ἀγ. Ἀγαπητοῦ, Νικ. Σ. Κώτη, Σαβ. Μ. Κώτη, Παντελῆς Γιωργάκης, Λοΐζος Σορωνιάτης, Μιχαὴλ Καρανίκης, Ἀχ. Πατάκας, Νικ. Νικηταράς, Μιχαὴλ Καραγιάννης, Θεόδωρος Διακογεωργίου, Κωνσταντῖνος Πισσαδάκης, Σαρ. Γρηγοράκης, Παντελῆς Καραβανίδης, Μιχαὴλ Κυραμαριός, Λουκᾶς Σταυριανοῦ, Νικόλαος Μανέττας, Σάββας Σ. Πότσος, Ἀλέξανδρος Λούπης, Σταῦρος Σπάρταλης, Νικόλαος Σπάρταλης, Θεοδ. Χατζηαντωνίου, Ἀν. Χατζησάββας, Γρηγ. Χατζηβάσιλα, Γεώργ. Ἀναστάση, Ἀν. Δημητράκης, Ἰωάννης Κ. Παπαεμμανουήλ, Δημ. Μαγκαφᾶς, Μιχαὴλ Σπάρταλης, Εὐστάθιος Καμπίλης, Ἰωάννης Κάλφας, Γεώργιος Γιαννίλη, Ἐμμανουὴλ Γιαννιοῦ, Γεώργιος Πότσος, Λουκᾶς Κ. Λαμπριανόπουλος, Κυρ. Κρητικοῦ, Γεώργιος Μαγκαφᾶς, Σταμάτιος Πατάκας, Κων. Βάσιλας, Παντελῆς Πότσου, Ἀν. Ζερβός, Ἀπόστολος Λοΐζος, Γιωργάκης Ἐμμανουήλ, Σταμ. Κ. Μπέλλου, Θωμᾶς Γιαννιοῦ, Σ. Ἀθανασιάδης, Στ. Σπάρταλης, Στ. Χατζηαναστάση, Μιχ. Λαρδόπουλος, Κώστας Ἠλία, Σάββας Ἀθανασιάδης, Νικόλαος Χατζηαντωνίου, Σάββας Παραῆς, Δ. Ἰωαννίδης, Δημήτριος Μανέττας, Ἐλευθέριος Μαχλῆς, Μιχαὴλ Γρηγοράκης, Γεώργιος Κάτρης, Ἀντώνιος Χατζηαλεξίου, Μιχαὴλ Ἐμμ. Πότσου, Παν. Χατζηθεοδωράκη, Νικόλαος Π. Νικητάδης, Ἀναστάσιος Ἀναστασίου, Ἐμμ. Φώτη, Νικόλαος Τσαλαφώτη, Ἐμμανουὴλ Χατζηκαντῆς, Σάββας Ἐμμ. Πότσου, Ἰωάννης Κάλφας, Γεώργιος Καμπίλης, Σωκράτης Κρητικοῦ, Μιχαὴλ Λοΐζου, Ἐμμανουὴλ Μυλωνᾶ, Μιχ. Ἀνδρέου, Ἰωάννης Ἀθανασιάδης, Σταμ. Ζερβοῦ, Νικόλαος Ἀντωνᾶς, Μιχαὴλ Βάσιλας, Ἀθανάσιος Παναῆς, Γεώργιος Μαλλινόπουλος, Ἐμμ. Χατζηαλεξίου, Μιχαὴλ Λατσώνης, Ἀπόστολος Μουστάκης, Κωνσταντῖνος Μανῆς, Δημήτριος Λοΐζου καὶ Γεώργιος Σορωνιάτης.

Ὁ Παναγιώτης Κανόναρχος, ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματος τῆς ΕΠΕΚ στὴ Ρόδο, γράφει στὸ στρατηγὸ Πλαστήρα καὶ ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ πρώην μητροπολίτης Ρόδου ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ἕδρα του ἀπὸ τὸ Λαϊκὸ κόμμα, καὶ τοῦ ἀποστέλλει δύο ἔγγραφα τοῦ τέως μὲ τὴ θερμὴ παράκληση «*ὅπως διατάξητε ὅ,τι ἐγκρίνητε δεδομένου ὅτι πρόκειται περὶ ἀπονομῆς δικαιοσύνης*». Καὶ συνεχίζει «*δὲν παραλείπω, Ἀρχηγέ μου, νὰ διαφωνῶ μετά τινων ἐκ τῶν βουλευτῶν Δωδεκανήσου, ἐν συνεχείᾳ προγενεστέρων ἀναφορῶν μου, δεδομένου ὅτι ἠναγκάσθην ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν πραγμάτων*

ν' ἀσχοληθῶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπως ἀποκαταστήσω τὴν οὐσιαστικὴν πραγματικότητα καὶ διαπιστώσω ὅτι ὁ τέως Μητροπολίτης Ἀπόστολος παρὰ τὰ κεκανονισμένα καὶ ἄνευ ἀπολογίας ἐπὶ τῇ βάσει φανταστικῶν καταγγελιῶν προσωπικῶν του ἐχθρῶν, ἀπεμακρύνθη ὑπὸ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος αὐθαιρέτως, καὶ ὅτι ἀπολαμβάνει ἀπεριορίστου θαυμασμοῦ καὶ λατρείας ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ του ποιμνίου εἰς βαθμὸν νὰ ἀποκαλεῖται παρὰ τῶν χωρικῶν Ἅγιος. Τὰ ἀνωτέρω εἶμαι ὑποχρεωμένος ὡς μόνιμος καὶ κινούμενος ὀφθαλμὸς τοῦ κόμματος ἐν Δωδεκανήσῳ νὰ σᾶς ἀναφέρω, ὡς καὶ τὴν πίστιν τῶν Ροδίων πρὸς ὑμᾶς διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ μητροπολίτου των[23]*...».*

Ἀποκαλυπτικὸ σημείωμα τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν

Ἀποκαλυπτικὸ γιὰ τὸ ζήτημα εἶναι τὸ "Σημείωμα", ποὺ συντάχθηκε ἀπὸ τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅταν ἡ ἐκλογὴ νέου μητροπολίτη Ρόδου καὶ ἡ πλήρωση τῶν ἄλλων θέσεων γιὰ τὶς ἕδρες τῶν Μητροπόλεων Καρπάθου-Κάσου καὶ Καλύμνου-Κάσου συζητοῦνταν στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὁ νέος Πατριάρχης Ἀθηναγόρας προσπαθοῦσε νὰ κρατήσει τὶς ἰσορροπίες.

Τὸ "Σημείωμα" ἀφορᾶ μόνο στὴ Μητρόπολη Ρόδου, ἀφοῦ γιὰ τὴ Μητρόπολη Καρπάθου-Κάσου ἤδη εἶχε ἀποφασισθεῖ νὰ τὴν καταλάβει ὁ Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Ἀπόστολος Παπαϊωάννου, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγοροῦσαν ὅλοι καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Κωνσταντινούπολη. Μάλιστα ὁ Πατριάρχης τὸ ἀποκάλυψε σὲ ἀνύποπτο χρόνο σὲ συνάντηση ποὺ εἶχε μὲ τὸ Γενικὸ Πρόξενο τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολη[24].

Στὸ "Σημείωμα" αὐτὸ γίνεται γιὰ πρώτη φορὰ λόγος περὶ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι ὑποχρεώθηκε νὰ ὑποκριθεῖ τὸ φιλοϊταλό, γιὰ νὰ περισώσει στὶς δύσκολες ἐκεῖνες ὧρες αὐτὸ ποὺ ἤθελε ἡ Μητέρα Ἐκκλησία, τὸ Πατριαρχεῖο. Εἶναι καὶ τὸ μοναδικὸ μὲ τέτοιο περιεχόμενο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ τέθηκε τὸ Ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 1922 μέχρι τὸ 1938, ὅταν ὁ Ντὲ Βέκκι ἄλλαξε πολιτικὴ καὶ ἤθελε τοὺς Δωδεκανήσιους μόνο καλοὺς φασίστες, ἀνθρώπους τοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖο ὑπηρετοῦσε.

23. Ἐγράφη στὶς 5.7.1950 καὶ φέρει τὴ σφραγίδα: Πολιτικὸν Κέντρον Προοδευτικοῦ Φιλελευθέρου Κόμματος Δωδεκανήσου.

24. ΑΥΕ/Φ.160.2/1950.

Τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ ἔγγραφο περιλαμβάνεται στὸ Φάκελο 160 τοῦ ἔτους 1950 καὶ στὸν ὑποφάκελο μὲ ἀριθμὸ 2 τοῦ Ἀρχείου τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἔχει συνταχθεῖ ἀπὸ τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ ὑπουργείου, φέρει ἡμερομηνία 2 Μαΐου 1950 καὶ ἀριθ. Πρωτ. ΕΚ/16. Ὑπάρχει μονογραφὴ πιθανῶς τοῦ ἐπικεφαλῆς τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν.

Τὸ κείμενο ἔχει ὡς ἑξῆς:

«...τὸ σχέδιον[25] προσέκρουσε ὡς πρὸς τὴν Ρόδον εἰς ἔλλειψιν καταλλήλου προσώπου[26]. Τὸ Ὑπουργεῖον, ἡ Πρεσβεία Ἀγκύρας καὶ τὸ Γενικὸν Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως συνεφώνησαν ἐπὶ τοῦ ἐνδεδειγμένου τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἁγίου Δέρκων[27] εἰς Ρόδον, ἀλλ', ἐνῷ οὗτος ἐδίσταζεν ἀκόμη νὰ δεχθῇ, ἀπεβίωσεν[28]. Ἡ πρεσβεία καὶ τὸ Γενικὸν Προξενεῖον ἐπανῆλθον τότε ἐπὶ παλαιοτέρας προτάσεώς των, περὶ ὑποδείξεως τοῦ Ἁγίου Προύσσης, προσώπου μετρίας διανοητικῆς ἱκανότητος καὶ παρέχοντος πράγματα ἐν Κωνσταντινουπόλει λόγῳ τῆς ἀκατασχέτου ἀκριτομυθίας του, ἀλλ' ἔχοντος διοικητικὴν πεῖραν καὶ ἐμφάνισιν καλήν.

Τὸ ὑπουργεῖον ἐνόμισε ὅτι ὁ μέλλων νὰ μεταβῇ εἰς Ρόδον Ἱεράρχης ἔπρεπε νὰ εἶναι πρόσωπον ἀνωτέρου ποιοῦ καί, ὡς ἐκ τούτου, ἀπέκλεισε τὸν Ἅγιον Προύσσης. Μὴ ἐξευρισκομένου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄλλου ὁπωσδήποτε καταλλήλου Ἀρχιερέως, τὸ Ὑπουργεῖον παρῃτήθη τοῦ ἀρχικοῦ του σχεδίου καὶ ἐπρότεινε τὴν εἰς Ρόδον ἐκλογὴν τοῦ μητροπολίτου Ἐδέσσης[29] ἥν, ὅμως, ὁ Πατριάρχης ἐφοβεῖτο ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὴν Σύνοδον. Ἔκτοτε, ὅμως, ἐγένετο γνωστὸν ὅτι καὶ ὁ Ἅγιος Ἐδέσσης δὲν ἐδέχετο τὴν μετάθεσιν.

Ἐζητήθη τότε ἡ γνώμη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ὅστις κατόπιν μελέτης τοῦ ζητήματος, παρεκάλεσε νὰ ἀνακοινωθῇ ἀπὸ μέρους του εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν ὅτι καταλληλότερον διὰ τὴν Ρόδον θεωρεῖ τὸν πρώην Ρόδου κ. Ἀπόστολον καὶ ὅτι, ἂν δι' ἕνα οἱονδήποτε λόγον τὸ Ὑπουργεῖον δὲν ἐγκρίνῃ τὴν ἐπανεκλογήν του, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀφεθῇ ἡ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλευθέρα νὰ ἐκλέξῃ οἷον ἄλλον ἤθελεν ἐγκρίνει.

25. Γίνεται πιστὴ ἀντιγραφή.

26. Ἀναφέρεται στὴν πλήρωση τῆς θέσεως ἀπὸ ὁποιοδήποτε μητροπολίτη, ποὺ βρισκόταν στό Πατριαρχεῖο καὶ εἶχε τουρκικὴ ὑπηκοότητα.

27. Μητροπολίτης Ἰωακείμ.

28. Θὰ ἀναφερθοῦμε ἐκτενέστερα στὴ συνέχεια.

29. Ἐχρημάτισε καὶ Ἔξαρχος Δωδεκανήσου ἀμέσως μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ Ἀποστόλου Τρύφωνος.

Ὁ πρώην Ρόδου κ. Ἀπόστολος διετέλεσε Μητροπολίτης ἐκεῖ κατὰ τὸ μεγαλύτερον διάστημα τῆς Ἰταλικῆς κατοχῆς. Ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς νήσου ἐκλήθη λίαν ἀπροθύμως ὑπὸ τοῦ τότε Πατριάρχου Μαξίμου νὰ παραιτηθῇ πιέσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Αἱ περὶ αὐτοῦ γνῶμαι εἶναι διχασμέναι. Οἱ μέν, ἤτοι οἱ ἐν Φαναρίῳ, ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί τινες διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι, ἐξ ἀποστάσεως παρακολουθήσαντες τὰ πράγματα, ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι ὁ Ἀπόστολος ὑπεχρεώθη νὰ ὑποκριθῇ τὸν φιλοϊταλόν, ἵνα, ἔχων τὴν εὔνοιαν τῶν Ἀρχῶν, ὑπεραμυνθῇ τοῦ τὰ μάλα ἐνδιαφέροντος τὴν Δωδεκάνησον ζητήματος τῆς συνεχίσεως τῆς ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ἐξαρτήσεως.

Πράγματι ἀπὸ τοῦ 1922 ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις ἐπεδίωκεν ἀπὸ τὸ Φανάρι νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς τὴν Δωδεκάνησον Τόμον Αὐτονομήσεως, ὅστις θὰ διέκοπτε τὸν μετὰ τοῦ Πατριαρχείου πνευματικὸν αὐτῆς δεσμόν. Ὁ Τόμος οὗτος οὐδέποτε ἐξαπελύθη καὶ ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ἀποδίδεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ εὐκαμψίαν τοῦ Ἀποστόλου.

Ἄλλοι, λαϊκοὶ κυρίως, ἐν οἷς καὶ Ἕλληνες διπλωμάται, ὑπηρετήσαντες ἐν Ρόδῳ ἐπὶ Ἰταλικῆς κατοχῆς, εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἔβη πολὺ πέραν τοῦ ἀπαραιτήτου εἰς τὰς φιλοϊταλικάς αὐτοῦ ἐκδηλώσεις, προδώσας οὕτω τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν λαὸν τῆς Ρόδου φαίνεται καὶ ἐκεῖνος διχασμένος, ἡ ὕπαιθρος χώρα φέρεται ὡς ἀφοσιωμένη εἰς τὸν Ἀπόστολον, ἐπίσης δὲ ὑπὲρ τῆς ἐπανεκλογῆς του ἐξεφράσθη ὁ Δήμαρχος Ρόδου[30]*. Ἄλλα λαϊκὰ στοιχεῖα ἐμμόνως φαίνονται ἀντικρούοντα τὴν ἐπανεκλογήν του.*

Τέσσαρες λοιπὸν εἶναι αἱ δυναταὶ λύσεις:

1. Νὰ συστηθῇ εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἱ. Σύνοδον ἡ ἐκλογὴ τοῦ Προύσσης, ἥτις φαίνεται ὅτι δὲν θὰ παρουσίαζε δυσχερείας. Ἡ προσωπική μου ἐντύπωσις εἶναι ὅτι ἡ λύσις αὐτή, παρὰ τὴν μετριότητα τοῦ προσώπου, εἶναι ἡ προτιμοτέρα. Εἰς μὲν τὴν Ρόδον δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη διορισμοῦ πρώτης τάξεως Ἀρχιερέως, ἐνῷ ὁ διορισμὸς τοῦ Προύσσης θὰ ἱκανοποίει τὸν Πατριάρχην, θ' ἀπεμάκρυνε τὸν εἰρημένον ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἡ ἀστάθεια τοῦ χαρακτῆρος του, καθιστᾷ αὐτὸν ἐπιζήμιον[31]*...*

2. Νὰ συστηθῇ ἡ ἐπανεκλογὴ τοῦ πρώην Ρόδου, ἥτις ἐπίσης φαίνεται

30. Γαβριὴλ Χαρίτος.

31. Ἀφαιροῦνται δεκαεννέα λέξεις, ποὺ ἀναφέρονται στὰ ὀφέλη ἐκ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ.

ὅτι θὰ ἠδύνατο ἀρκετὰ εὐχερῶς νὰ ἐπιτευχθῇ λόγῳ τῶν συμπαθειῶν, ἃς οὗτος διατηρεῖ ἐν Φαναρίῳ, καὶ τοῦ διαχύτου ἐκεῖ αἰσθήματος ὅτι ἠδικήθη.

3. Ν' ἀφεθῇ ἡ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως ἐλευθέρα νὰ ἐκλέξῃ τὸν νέον Μητροπολίτην Ρόδου. Λύσις ἐπικίνδυνος, διότι λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐπιβολῆς τοῦ Πατριάρχου, ἐὰν ἡ Σύνοδος δὲν καταλήξῃ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὴν ἐπανεκλογὴν τοῦ πρώην Ρόδου ἢ τοῦ Προύσσης, δὲν ἀποκλείεται νὰ στραφῇ πρὸς πρόσωπον ἐντελῶς ἀκατάλληλον, τοῦθ' ὅπερ, ἀντὶ νὰ ἐξυψώσῃ τὸ Πατριαρχεῖον, θὰ μειώσῃ τὸ γόητρόν του.

4. Ν' ἀναζητήσωμεν ἕτερον ἐν Ἑλλάδι ὑποψήφιον. Τὸ πρᾶγμα εἶναι βεβαίως δυνατόν, ἀλλὰ κατόπιν τῆς ἐκφρασθείσης ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν ρητῆς γνώμης, ἀρκετὰ λεπτόν, διότι εἶναι πιθανὸν ἐκεῖνος νὰ ἀποθαρρύνῃ τοὺς ἐνδεχομένους ὑποψηφίους Ἀρχιερεῖς[32]».

Χωρὶς πάθος χαράσσονται οἱ γραμμὲς αὐτές, μὲ μόνη ἐλπίδα καὶ προσδοκία ὅτι θὰ προσφέρουν. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου οἱ πρωταγωνιστὲς τῆς πρόσφατης Ἱστορίας τοῦ τόπου μας εἶναι γιὰ τὸν ὑπογράφοντα ἱστορικὰ πρόσωπα, ποὺ τὰ "βλέπει" μὲ σεβασμὸ καὶ ἔτσι γράφει, διεισδύοντας σὲ ἄγνωστες πηγὲς μέχρι σήμερα, γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ἀλήθεια. Οἱ πρωταγωνιστές-ἱστορικὰ πρόσωπα ἔτσι πρέπει νὰ ἐκλαμβάνονται μὲ τὶς μεγάλες τους στιγμὲς καὶ τὶς ἀδυναμίες. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ ριφθεῖ φῶς σὲ ἱστορικὰ γεγονότα, ποὺ ἀκόμη ταλανίζουν καὶ "καίουν". Χτίζεται ἔτσι λιθαράκι-λιθαράκι τὸ πάζλ γενονότος, ποὺ βρίσκεται στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς ἐπικαιρότητας ἐδῶ καὶ πολλὲς δεκαετίες μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Δωδεκανήσου. Εἰδικὰ γιὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ εἶναι γεγονός, ὕστερα ἀπὸ μελέτη πρωτογενῶν πηγῶν, ἑλληνικῶν καὶ ξένων, καὶ εἰδικὰ ἐκκλησιαστικῶν, ποὺ διήρκεσε σὲ ἐρευνητικὰ κέντρα ἀπὸ τὸ 1975 μέχρι τὶς 30 Μαΐου 2003, ὑπάρχει ἕνα καὶ μόνο συμπέρασμα: Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο οὐδέποτε ἀποδοκίμασε τὶς ἐνέργειες τοῦ μητροπολίτη Ἀποστόλου Τρύφωνος καὶ οὐδέποτε ἐξέφρασε μομφὴ ἐναντίον του. Σὲ καμιὰ χρονικὴ στιγμή. Μάλιστα καὶ σήμερα ἱεράρχες τοῦ κλίματος τοῦ Πατριαρχείου, τὸν θεωροῦν φωτισμένη προσωπικότητα καὶ ἱεράρχη πρώτης γραμμῆς. Ὅμως, ὅλες οἱ ἑλληνικὲς Κυβερνήσεις, ποὺ "διαχειρίσθηκαν" τὸ Δωδεκανησιακὸ Ζήτημα καὶ ἀκολούθησαν ἑνιαία πολιτική –ἐκτὸς τοῦ 1928– καὶ στὸ Ἐκκλησιαστικό, ἀποδοκίμασαν τὶς ἐνέργειες τῶν μητροπολιτῶν τῆς Δωδεκανήσου καὶ εἰδικὰ τοῦ Ἀποστόλου Τρύφωνος,

32. Στὸ ἄνω δεξιὸ ἄκρο τοῦ ἐγγράφου σημειώνεται: «*Ἐδόθη εἰς τὸν ὑπουργὸν*» καὶ κατωτέρω ἀναγράφεται χειρόγραφη ἡ ἡμερομηνία 2.5.50.

καὶ πολύ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Δωδεκανήσου, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς, θέλησαν νὰ κλείσουν τὸ ζήτημα μὲ τὴν ἐκλογὴ ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο νέων μητροπολιτῶν. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ νεοαπελευθερωθεῖσα Δωδεκάνησος, καὶ εἰδικὰ ἡ Ρόδος, θὰ ἀπαλλασσόταν ἀπὸ τὸ πιὸ ἀκανθῶδες πρόβλημα, πού, ὅπως ἀπεδείχθη, ἀπασχόλησε τὸ Πατριαρχεῖο, τὶς ἑλληνικὲς Κυβερνήσεις καὶ τὸν ἐνδιαφερόμενο δωδεκανησιακὸ λαὸ ἀρκετὰ ἀκόμη χρόνια μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση, μέχρι τὴν ἐκλογὴ ὡς μητροπολίτη Ρόδου τοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας Σπυρίδωνος Συνοδινοῦ τὸ 1951. Εἶναι ἐπίσης γεγονὸς ὅτι τὰ πρῶτα χρόνια τῆς χειραφέτησης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου, ἀπὸ τὸ 1924 μέχρι τὸ 1929 καὶ τὸ 1934, ὁ μητροπολίτης Ρόδου Ἀπόστολος Τρύφωνος δὲν ἀκολούθησε τὴ γραμμή, ποὺ χάραξε ἡ ἑλληνικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα καὶ γι᾽ αὐτὸ ἀποδοκιμάσθηκε ἀπὸ ὅλες τὶς κυβερνήσεις. Καμιὰ δὲν τὸν ὑποστήριξε ἢ δὲν τοῦ ἔδωσε χεῖρα βοηθείας. Ἴσως ὁ μητροπολίτης Ρόδου ἀκολούθησε τὸν πιὸ ἀκανθώδη καὶ δύσβατο δρόμο καὶ ἐκεῖ ἔγιναν χρονικὰ λανθασμένες ἐκτιμήσεις. Ἴσως...

Ἐπιστολὴ τοῦ δημάρχου Ροδίων γιὰ ἀποκατάσταση τοῦ τέως μητροπολίτη Ρόδου

Στὸν ἴδιο φάκελο ὑπάρχει ἡ ἐπιστολὴ τοῦ δημάρχου Ροδίων Γ. Χαρίτου, ὁ ὁποίος ὑποστηρίζει τὴν ἀποκατάσταση τοῦ μητροπολίτη Ἀποστόλου Τρύφωνος στὴ Μητρόπολη Ρόδου. Ἀπευθύνεται στὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀρχηγὸ τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος Κωνσταντῖνο Τσαλδάρη μὲ ἡμερομηνία 17 Ὀκτωβρίου 1949.

«*Διὰ πολλοστὴν φοράν*», γράφει στὴν ἐπιστολή του ὁ δήμαρχος Χαρίτος, «*ἐπανέρχομαι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Μητροπολίτου Ἀποστόλου. Ἡ νέα χηρεία τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Ρόδου, νέαν προυκάλεσεν ἐξέγερσιν τοῦ Λαοῦ τῆς ἐπαρχίας ὑπὲρ ἐπανόδου τοῦ Μητροπολίτου Ἀποστόλου, ὡς σαφῶς φαίνεται ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τηλεγραφημάτων, τὰ ὁποῖα ἐστάλησαν καὶ ἐξακολουθοῦσιν ἀποστελλόμενα εἰς ὑμᾶς καὶ τὸ Σ. Πατριαρχεῖον.*

Ὅλαι αὗται αἱ λαϊκαὶ κινήσεις ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ρόδου διατελεῖ ἀκόμη ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῆς τόσον καρποφόρου ἐν ἔργοις δράσεως τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου. Ἐὰν οἱ ἡγέται, πολιτικοὶ ἢ θρησκευτικοί, κρίνωνται ἐκ τῶν ἔργων των καὶ ὄχι ἐκ τῶν λόγων γραπτῶν ἢ προφορικῶν, οἵτινες συνήθως, ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅταν πρόκειται περὶ ἀδυνάτων, εὑρισκομένων ἐνώπιον παντοδυνάμων ἐχθρῶν, δὲν ἀποτελοῦσιν εἰμὴ ἁπλῆν

φενάκην πρὸς ἐξαπάτησιν αὐτῶν καὶ ὑφαρπαγὴν ζητημάτων οὐσιαστικῶν, ἐχόντων βασικὴν σημασίαν, νομίζω ὅτι ἐδῶ πρέπει νὰ ζητηθῇ ἡ αἰτία τῆς τόσης προσηλώσεως τοῦ Ροδιακοῦ Λαοῦ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀποστόλου. Θυμοσόφως ὁ Ροδιακὸς λαός, ἀποβλέπων εἰς τὰ ἐνώπιόν του προκείμενα ἔργα, ἐκ διαισθήσεως ἀντιπαρέρχεται τὸν περίφημον φάκελλον μὲ τὰς μυστηριώδεις φωτοτυπίας[33] *καὶ κρίνει τὰ πράγματα ἄλλως παρ' ὅτι κρίνουσιν αὐτὰ οἱ μακρόθεν καὶ ἔξω τῶν πραγμάτων εὑρισκόμενοι καὶ οἱ ἔχοντες λόγους προσωπικοὺς νὰ καταφέρωνται κατὰ τοῦ Ἀποστόλου. Τοιαῦτα δὲ ἔργα τοῦ Ἀποστόλου ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ ποικίλα:*

Ἀντιπαρέρχομαι τὰ συλλαλητήρια τοῦ 1919, τὰ ὁποῖα καὶ ὡς σύλληψις καὶ ὡς ἐκτέλεσις εἶναι ἀποκλειστικὸν ἔργον τοῦ Ἀποστόλου καί, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν φίλων καὶ ἐχθρῶν του, ἀποτελοῦσι διπλωματικὴν ἐπιτυχίαν πρώτης τάξεως, καὶ ἀναφέρω ἐνδεικτικῶς:

1.Τὴν πάταξιν δι' ἀφορισμοῦ τῶν μικτῶν συνοικεσίων, δι' ὧν οἱ Ἰταλοὶ ἐπεδίωξαν τὴν ἀθόρυβον μέν, ἀλλ' ἀσφαλεστάτην ἀλλοίωσιν τοῦ ἐθνολογικοῦ χαρακτῆρος τῆς Ρόδου.

2.Τὴν ἀγρίαν ἐκμετάλλευσιν τοῦ μὴ γενομένου Αὐτοκεφάλου, δι' ἧς ἐπετεύχθησαν καὶ πολλὰ μὲν ἄλλα, ἰδίως δέ, νὰ μὴ μείνῃ ἀκέφαλος ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρόδου, ὡς συνέβη διὰ τὴν τῆς Κῶ, ἥτις ἐπὶ 23 ἔτη ἔμεινεν ἀκέφαλος, καί, τὸ σπουδαιότερον, νὰ διατηρηθῶσι τὰ θρησκευτικά μας προνόμια σχεδὸν μέχρι τοῦ 1938.

3. Τὴν ἵδρυσιν καὶ συντήρησιν Μαθητικοῦ Συσσιτίου, διὰ τοῦ ὁποίου χιλιάδες Ἑλληνοπαίδων ἀπηλλάγησαν τῶν ὑπόπτων ἐναγκαλισμῶν τῶν Φραγκοκαλογραιῶν, ὧν οἱ σκοποὶ πασίγνωστοι.

4. Τὴν σύστασιν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἐν τοῖς ὁποίοις οἱ Ἑλληνόπαιδες, εἰς οὓς ἀπηγορεύετο ἡ χρῆσις τῆς μητρικῆς των γλώσσης οὐ μόνον ἐν τῷ Σχολείῳ, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς ἐπὶ βαρυτάταις κυρώσεσιν, ἐπανεῦρον τὴν ἐθνικήν των συνείδησιν καὶ διετήρησαν τὴν ἀθάνατον γλῶσσαν μας ὁμοῦ μετὰ τῶν Πατρίων Θρησκευτικῶν των πεποιθήσεων.

5. Τὴν λειτουργίαν Ἱερατικῶν Φροντιστηρίων, ἐν τοῖς ὁποίοις οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀγράμματοι ἱερεῖς μας, μετεποιοῦντο εἰς θερμουργοὺς ἱεραποστόλους τῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Ἐθνισμοῦ, ὑπερβάντας ἐν τῇ δράσει των πᾶσαν προσδοκίαν ἐν τῇ ἀποδόσει εὐχύμων καρπῶν, οὓς ἐθαύμασαν οἱ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἐλθόντες μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας ἐκπαιδευτικοί τε

33. Ἀναφέρεται στὶς ἐπιστολὲς τοῦ μητροπολίτη, ποὺ ἀντηλλάγησαν μὲ τὸν Ἰταλὸ Διοικητὴ τῶν Νήσων Μάριο Λάγκο κατὰ τὸ 1924.

καὶ ἄλλοι, ἄλλα προσδοκῶντες ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας καὶ τῆς ἐκ τοῦ Σχολικοῦ Προγράμματος παντελοῦς ἐξορίας τῆς γλώσσης τῆς Ἑλληνικῆς.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω, ὡς καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Μητροπολίτου Ἀποστόλου, τίς θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἄλλον χαρακτηρισμὸν εἰμὴ ὅτι εἶναι ἔργα ἐθνικώτατα; Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, νομίζω ὅτι εἰς τὸ Λαϊκὸν Κόμμα, ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικόφρον, ἐπιβάλλεται νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ Μητροπολίτου Ἀποστόλου εἰς τὴν θέσιν του, ἐν τῇ βεβαιότητι ὅτι οὐ μόνον ἔργον στοιχειώδους δικαιοσύνης ἐπιτελεῖ, ἀλλ' ἱκανοποιεῖ ἕνα δίκαιον πόθον τοῦ Ροδιακοῦ λαοῦ, ὅστις τοῦ λοιποῦ ὅλην τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς τὸ κόμμα τοῦτο θὰ ἀφιερώσῃ.

Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι ἄνευ ἰδιαιτέρας σημασίας τὸ γεγονός, ὅτι πρόεδροι Κοινοτήτων καὶ Ὀργανώσεων ἀπευθύνονται πρὸς ὑμᾶς, κύριε Πρόεδρε, ὡς ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος καὶ ὡς τοιούτου τὴν ἐπέμβασιν καὶ ἐνδιαφέρον ἐπικαλοῦνται.

Ἐπιτρέψατέ μοι, κύριε Πρόεδρε, νὰ σᾶς ἀναφέρω ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἀναμένει ἁπλῆν σύστασίν σας, ἵνα προέλθῃ εἰς τὸν ἐπαναδιορισμὸν τοῦ Ἀποστόλου, νομίζω δὲ ὅτι ὄχι μόνον τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὴν σύστασιν αὐτήν, ἀλλ' ἀπεναντίας τὰ συμφέροντα τοῦ κόμματος τὴν ἐπιβάλλουν ἀπολύτως.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ δι' ἰδιωτικῆς σας ἐπιστολῆς, Κύριε Πρόεδρε, δύνασθε νομίζω νὰ ἀναφέρητε ὅτι κατόπιν τῆς ἐκδηλωθείσης ἐπιθυμίας τοῦ λαοῦ τῆς Ρόδου διὰ μέσου τῶν ἐκπροσώπων του οὐδεμίαν ἔχετε ἀντίρρησιν διὰ τὸν ἐπαναδιορισμὸν τοῦ Ἀποστόλου.

Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Πρόεδρε, διὰ τὴν ἐπιμονήν μου, αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχω πλήρη συναίσθησιν καὶ ὡς ὑπεύθυνος τοῦ κόμματος ἐν Δωδεκανήσῳ καὶ ὡς πρόσωπον τῆς ἰδιαιτέρας σας ἐμπιστοσύνης...».

Ἐναντίον τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ πρώην Ρόδου τάσσεται ἡ Ροδιακὴ Ἀδελφότητα Ἀλεξανδρείας ἡ ὁποία διὰ τοῦ προέδρου της Ἰωάννου Ν. Καζούλλη καὶ τοῦ γραμματέα Κ.Ν. Κωνσταντινίδη, ποιητῆ, γράφουν στὸν Δημήτριο Παππᾶ ὅτι «*βασιζόμενοι εἰς τὴν ἐγνωσμένην σας ἀγάπην πρὸς τὴν Ρόδον καὶ διατηροῦντες τὴν ζωηροτέραν ἀνάμνησιν τῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας παρέσχετε κατὰ τοὺς δυσχειμέρους χρόνους τῆς ἰταλικῆς τυραννίας εἰς αὐτήν, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ διερμηνεύσωμεν πρὸς ὑμᾶς, τὰς ἀνησυχίας τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ροδίων ἐπὶ τῇ ἁπλῇ φήμῃ, ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐνεργεῖ, εὑρίσκων δυστυχῶς συνεπικούρους, ἵνα ἐπικαθήσῃ καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Θρόνου τῆς πατρίδος μας. Νομίζομεν ἐντελῶς πε-*

ριττὸν ν' ἀναφέρωμεν εἰς ὑμᾶς τὴν δρᾶσιν καὶ πολιτείαν τοῦ Ἀποστόλου, διότι ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὰς ἐγνωρίσατε καὶ τὰς ἐζήσατε[34]*...».*

Ὁ Παππᾶς ἀπάντησε στὸν Καζούλλη ἀμέσως καὶ τοῦ γράφει: «*ἔλαβον τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ροδιακῆς Ἀδελφότητος Ἀλεξανδρείας ἀπὸ 5ης τρέχοντος καὶ σπεύδω νὰ σὲ καθησυχάσω. Ἔλαβα ἤδη ἀπὸ καιροῦ τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἀπευκταίου*[35]».

Ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἀπασχολεῖ τὴν Κυβέρνηση εἶναι ὁ ὄγκος τῶν τηλεγραφημάτων ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἀποστόλου Τρύφωνος[36] καί, ὅταν αὐτὰ φθάνουν τὰ 27, τότε ὁ ἴδιος ὁ πρωθυπουργὸς Ἀλέξανδρος Διομήδης[37] ζητεῖ ἐξηγήσεις. Ὁ Παππᾶς εἰδοποιεῖ μὲ προσωπικὴ ἐμπιστευτικὴ ἐπιστολή, στὶς 18 Ὀκτωβρίου 1949, τὸ γενικὸ διοικητὴ Ν. Μαυρῆ ὅτι «*εὐκόλως ἀντιλαμβάνεσθε, μᾶς ἐξένισεν ὁ ἀριθμὸς τῶν τηλεγραφημάτων καὶ ἡ ἰδιότης τῶν ὑπογραφομένων, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ κ. Διομήδης μοὶ ἀνετείλατο νὰ σᾶς ἀποστείλω τὰ τηλεγραφήματα πρὸς ἐνημέρωσίν σας, μεθ' ὃ παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ μοὶ τὰ ἐπιστρέψητε ἐντὸς φακέλλου ἀπευθυνομένου πρὸς ἐμέ, προσθέτοντες οἱανδήποτε θεωρήσητε ἐπὶ τοῦ προκειμένου σκόπιμον πληροφορίαν*[38]».

Εἶναι φανερὸν ὅτι στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν ὅ,τι ἀναφέρεται σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, λαμβάνει γνώση αὐτοῦ ὁ Δημήτριος Παππᾶς, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ὑπῆρξε πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρόδο ἀπὸ τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1929 καὶ τώρα ὑπηρετεῖ στὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία. Ἐπίσης στὴ Ρόδο ὡς πολιτικὸς σύμβουλος τῶν γενικῶν διοικητῶν Δωδεκανήσου εἶναι ἀποσπασμένος ὁ διπλωμάτης Ἀναστάσιος Λιανόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισε πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρόδο. Ἂν ὑπῆρχε πρόβλημα, οἱ διπλωματικές μας ὑπηρεσίες συμβουλεύονταν ἐπίσης τὸ γενικὸ πρόξενο τῆς Ἑλλάδος στὴ Μασσαλία Γεώργιο Χριστοδούλου, ὁ ὁποῖος ἦταν ὁ τε-

34. Φέρει ἡμερομηνία 5.12.1949 καὶ ἔχει τὴν ἔνδειξη «*προσωπική*».

35. Ὑπογράφει «*Σὸς*» καί ἀποστέλλεται στὴ διεύθυνση Fraternite Rhodienne d' Alexadrie B.P.436 Alexandrie. ΑΥΕ/Κεντρικὴ Ὑπηρεσία 1950 Φ. 160.2. Χρησιμοποιεῖ ἑνικὸ καὶ πληθυντικό.

36. Ἀκριβῶς τὸ σχετικὸ ἔγγραφο ἀναγράφει τὰ ἑξῆς: «*Θορυβεῖται ἡ Κυβέρνηση καὶ πληροφορεῖται περὶ τῶν 27 τηλεγραφημάτων ὁ ἴδιος ὁ Διομήδης...κ.λπ.*».

37. Ἀλέξανδρος Διομήδης πρωθυπουργός (30.6.1949-6.1.1950). Ἐχρημάτισε ἐπίσης ἀντιπρόεδρος Κυβερνήσεως (20.1.-30.6.1949), ὑπουργὸς ἄνευ Χαρτοφυλακίου δύο φορές (13.12.1918-4.11.1920 καὶ 20.1-30.6.1949), ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (13.12.1918-20.11.1919) καὶ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν δύο φορές (17.8. 1912-25.2.1915 καὶ 19.9.-14.11.1922).

38. ΑΥΕ/Κεντρικὴ Ὑπηρεσία/Φ.160.2/1950.

λευταῖος πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρόδο μέχρι τὴν κήρυξη τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου στὶς 28 Ὀκτωβρίου 1940.

Ἀλλὰ στὶς 27 Ὀκτωβρίου 1949 καὶ ὁ δάσκαλος Γεώργιος Παπαϊωάννου Ζίγδης γράφει στὸν Παππᾶ. Ἦταν μία ἀπὸ τὶς πηγές του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἰταλοκρατίας καὶ ἔχει ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὶς πληροφορίες του. Τοῦ γράφει καὶ τὸν παρακαλεῖ θερμῶς ὅπως «*ἐνδιαφερθῆτε ἰδιαιτέρως διὰ τὸν Ἅγιον πρωτοσύγκελλον ὡς πρὸς τὴν χειροτονίαν του. Εἶναι δίκαιον κατόπιν τόσης ἐθνικοθρησκευτικῆς πολυετοῦς πολυτίμου ἐργασίας νὰ ἀμειφθῇ ἐπαξίως. Ἐπίσης νὰ προτιμηθῇ διὰ τὴν Ρόδον, ἀφοῦ ἐκ Ρόδου κατάγεται καὶ τὴν Ρόδον ἐπὶ 16ετίαν ὁλοψύχως ὑπηρέτησε καὶ ὑπηρετεῖ τόσον λυσιτελῶς. Ὑμεῖς περισσότερον παντὸς ἄλλου γνωρίζετε τὴν ἐνταῦθα πραγματικὴν κατάστασιν. Ὅλη ἡ ὑγιὴς μερὶς εἶναι τεταγμένη ὑπὲρ τοῦ Ἁγ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Ἀποστόλου Παπαϊωάννου, δι᾽ αὐτὸ καὶ θὰ σᾶς εἶναι εὐγνώμων. Γνωρίζω ὅτι καὶ εἰς σᾶς εἶναι πολὺ συμπαθής*».

Πολλὲς ὑποψηφιότητες γιὰ τὶς Μητροπόλεις Δωδεκανήσου

Γνώριζε ὁ πολύπειρος αὐτὸς διπλωμάτης ὅτι ὁ κύβος ἐρρίφθη γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παπαϊωάννου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Γενικὸ Διοικητὴ Νικόλαο Μαυρῆ, τὸν ἤθελαν καὶ ἐπιθυμοῦσαν διακαῶς τὴν ἐκλογήν του, σχεδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι δύο νησιῶν, τῆς Καρπάθου καὶ τῆς Κάσου. Καὶ θὰ δοῦμε τὸ γιατί στὴ συνέχεια. Τὴν ἴδια χρονικὴ περίοδο ὁ ἴδιος ὁ Παππᾶς ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας[39] Σπυρίδωνος Συνοδινοῦ, βοηθοῦ τοῦ μητροπολίτη Θεσσαλονίκης γιὰ τὴ Μητρόπολη Ρόδου καὶ τοῦ ἀρχιμανδρίτη τοῦ Βασιλικοῦ Στόλου Καλαφάτη γιὰ τὴ Μητρόπολη Καλύμνου. Προτείνει ἐπίσης τὸν πρωτοσύγκελλο Ἀπόστολο Παπαιωάννου γιὰ τὴ Μητρόπολη Καρπάθου[40].

Ὑποψήφιοι γιὰ τὴ μητρόπολη Καλύμνου-Λέρου εἶναι ἐπίσης-τούς προτείνουν διάφοροι παράγοντες, ὀργανώσεις, σωματεῖα καὶ μητροπολῖτες τοῦ κλίματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος- ὁ ἀρχιμανδρίτης Πολύευκτος Φινφίνης, ὁ ἀρχιμανδρίτης Νικόλαος Καλορίζος, ὁ ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος Βερνάρδος, ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Πευκακίων, ὁ ἀρχιμανδρίτης Φίλιππος Τσορβᾶς, ἐφημέριος τοῦ ναοῦ Καπνικαρέας, ὁ ἀρχι-

39. Ὀνομασία διαφόρων πόλεων τῆς Δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ Πατριαρχεῖο χειροτονεῖ τιτουλάριους ἐπισκόπους μὲ τὸν τίτλο Ἀπαμείας. Χριστιανική, ὅμως, κοινότητα δὲν ὑπάρχει σήμερα.

40. ΑΥΕ/Φ.160.2/Κεντρικὴ Ὑπηρεσία.

μανδρίτης Ἀλέξανδρος Γεωργιάδης ἀπὸ τὴ Νίσυρο καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Τιμόθεος Ματθαιάκης, ποὺ ὑπηρετεῖ στὶς Τεχνικὲς Σχολὲς Λέρου. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀλέξανδρος Γεωργιάδης, ὁ ἱερωμένος μὲ τὸ ἀγγελικὸ πρόσωπο, εἶναι καὶ πάλι ὑποψήφιος. Εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὴν ὑποψηφιότητά του γιὰ τὴ Μητρόπολη Ρόδου τὰ ταραγμένα πρῶτα μεταπελευθερωτικὰ χρόνια, πρὶν ἀκόμη ἔλθει στὴ Ρόδο ὡς πατριαρχικὸς ἔξαρχος ὁ μητροπολίτης Ἐδέσσης Παντελεήμων. Ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὸ συνταγματάρχη Γεώργιο Γρίβα καὶ τὴν ὀργάνωσή του «Χ». Εἶναι χίτης καὶ στρατιωτικὸς ἱερέας καὶ ὅλες οἱ συστατικὲς ἐπιστολὲς προέρχονται ἀπὸ στρατιωτικὲς ὀργανώσεις καὶ σωματεῖα πολεμιστῶν[41]. Εἶναι πασίγνωστος στὴν περιοχὴ τοῦ Θησείου, ὅπου δροῦσε ἡ ὀργάνωση «Χ».

Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ἐπιθυμεῖ γιὰ τὴ Μητρόπολη Καλύμνου-Λέρου νὰ ἐκλεγεῖ ὁ Νεοκαισαρείας Χρυσόστομος, διευθυντὴς τῆς Σχολῆς Χάλκης. Ἁπλῶς ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴ θέση του νὰ διορίσει μητροπολίτη τῆς ἀρεσκείας του. Ὁ νέος Πατριάρχης, προφανῶς, θέλει νὰ ἐλέγχει τὶς θέσεις κλειδιὰ τοῦ Πατριαρχείου.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλογὴ στὴ Μητρόπολη Καλύμνου-Λέρου τοῦ Χρυσοστόμου (22Ἰουλίου 1950) μὲ 11 ψήφους, ὁ μητροπολίτης δὲν ἀποδέχεται τὴ θέση καὶ γράφει στὸν Πατριάρχη: «*ἐπειδὴ οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων διεξάγει καρποφόρως ἔργον εἰς ὃ βίᾳ καὶ ἀκουσίως ἀποστέλλεται, ἐπειδὴ σκοπὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας μου ἐθέμην τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνάληψις δὲ διακονίας εἰς ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν εὑρισκομένην ὑπὸ προαιρετικοὺς ὅρους, ἀναγκαίως θὰ δημιουργήσῃ καὶ αὐτομάτως θὰ συνεπαγάγηται νέας συνθήκας εἰς τὴν σημερινὴν πολιτικὴν κατάστασίν μου, περίπτωσιν τὴν ὁποίαν δὲν εἶμαι ψυχικῶς ἕτοιμος νὰ δεχθῶ, διὰ τοὺς λόγους τούτους εὑρίσκομαι εἰς τὴν δύσκολον θέσιν νὰ δηλώσω ρητῶς τῇ Ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶ, δυστυχῶς, νὰ δεχθῶ τὴν τυχὸν πραγματοποιηθησομένην ταύτην μετάθεσίν μου*[42]».

Ἡ ἄρνησή του προκάλεσε ἀλγεινὴ ἐντύπωση[43] καί, ὅταν στὶς 8 Αὐγούστου ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὸν ἐκάλεσε νὰ τελέσει τὸ Μέγα Μήνυμα

41. Περὶ τοῦ Γεωργιάδη Ἀλεξάνδρου στὰ ταραγμένα χρόνια 1945-1948 (ἀνέκδοτο).

42. Γ. Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Διεύθυνσιν Ἐκκλησιῶν, ἀριθ. 1025 δις/11.8.1950.

43. Τὸ ἴδιο, ἀριθ. 1025δις/11.8.1950.

καὶ τὴν Εὐχαριστίαν ὡς μητροπολίτης Λέρου-Καλύμνου, δὲν προσῆλθε, τὸν ἐκήρυξε παμψηφεὶ πρώην Λέρου καὶ Καλύμνου καὶ τοῦ ζήτησε νὰ ἐγκαταλείψει τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης[44]. Ἡ ἀναταραχὴ στὴν Ἱ. Σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου διήρκεσε μερικὲς μέρες. Μὲ πράξη Συνοδική, ἐπανῆλθε στὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας ὁ πρώην Λέρου καὶ Καλύμνου Χρυσόστομος, ἀποκατασταθεὶς στὴ Μητρόπολη Νεοκαισαρείας. Ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης κατέληξε στὴν ἀπόφαση νὰ ἐπαναφέρει τὸν πρώην Λέρου στὴν προτέρα του θέση γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς γαλήνης στὴν Ἐκκλησία κατόπιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ αἰτήσεως συγγνώμης, τὴν ὁποία θεώρησε εἰλικρινῆ[45].

Νέος Μητροπολίτης Καλύμνου ὁ Ἰσίδωρος Ἀηδονόπουλος, ἐπικρατέστερος γιὰ τὴ Ρόδο.

Ὁ Ἅγιος Ἀπαμείας Σπυρίδων Συνοδινὸς

Στὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνηση ἐγκαταλείπει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ πείραμα τῆς ἐκλογῆς κληρικῶν τουρκικῆς ὑπηκοότητας καὶ ὑποβάλλει στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη τὴν παράκληση νὰ εἰσηγηθεῖ τὸ ταχύτερον στὴν Ἱερὰ Σύνοδο τὴν ἐκλογὴ ἑλληνικῆς ὑπηκοότητας ἀρχιερέων, μάλιστα δὲ γιὰ τὴ Μητρόπολη Λέρου καὶ Καλύμνου ὑποδεικνύει τὸν ἤδη προταθέντα ἀρχιμανδρίτη τοῦ Βασιλικοῦ Στόλου Ἐπιφάνιο Καλαφάτη, καὶ γιὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπικὴ ἕδρα τῆς Ρόδου «*τὸν κατὰ πάντα ἄριστον βοηθὸν ἐπίσκοπον τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Ἅγιον Ἀπαμείας κ. Σπυρίδωνα Συνοδινόν*[46]».

Τελικὰ στὶς 23.11.1950 ὁ μητροπολίτης Ἰσίδωρος Ἀηδονόπουλος ἐκλέγεται παμψηφεὶ Λέρου καὶ Καλύμνου.

Ὅμως, ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἀπαμείας Σπυρίδωνος στὴ μητρόπολη Ρόδου δὲν ἦταν εὔκολη. Παρότι εἶναι ἄριστος, ὁ Πατριάρχης φοβᾶται τὸ νεαρὸν τῆς

---

44. Γ. Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Διεύθυνσιν Ἐκκλησιῶν. Ἐμπ. Πρωτ. 1025/9.8.1950. Τὸ ἔγγραφο κατέληγε ὅτι «*καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις δὲν θὰ παραιτηθῇ οἰκειοθελῶς τῆς διευθύνσεως τῆς Σχολῆς*».

45. Γ. Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως ΕΠ1150/25.8.1950. Γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα ὑπάρχει πράξη Συνοδικὴ ὑπ' ἀριθ. 82/25.8.1950, «*Ἱερὰ Σύνοδος παμψηφεὶ ἀποδεξαμένη τὴν αἴτησιν τοῦ κ.λπ., κ.λπ...*».

46. Ὁ Ὑπ. Ἐξ πρὸς Β. Γενικὸν Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἀριθ. 46444 ΕΚ/16 /19.9.1950. Ὁ ἴδιος σημειώνει ὅτι «*πρὸς ὑμετέραν ἐνημέρωσιν σᾶς πληροφοροῦμεν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Ἀπαμείας, βολιδοσκοπηθεὶς ἐμπιστευτικῶς ὑφ' ὑμῶν μέσῳ τοῦ κ. Πηχεῶνος (σ.σ. ἀπὸ τὸ Γραφεῖο τοῦ Διοικητῆ Μακεδονίας) ἐὰν θὰ ἐδέχετο τὴν ἐνδεχομένην ἐκλογήν του ὡς ἀρχιεπισκόπου Ρόδου, ἀπήντησε καταφατικῶς*».

ἡλικίας του[47], ὅπως ἐπίσης θέλει νά... ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ μητροπολίτη Προύσσης, ὁ ὁποῖος, φοβούμενος ἐκλογή του στὴ θέση αὐτή, παραιτεῖται τῆς ὑποψηφιότητας, τόσο ὡς ἐξάρχου, ὅσο καὶ ὡς μητροπολίτη Ρόδου. Ὁ Προύσσης παραιτεῖται ἐγγράφως στὶς 15 Μαΐου 1950[48]. Ὁ προβαλλόμενος λόγος εἶναι ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας του. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης δὲν ἐπιμένει στὴν ἀποστολὴ ἐξάρχου στὴ Ρόδο. Ἐπίσης ὁ μητροπολίτης Ἐδέσσης Παντελεήμων ἀρνεῖται νὰ ἐκλεγεῖ Ρόδου καὶ τὸ γνωστοποιεῖ στὰ Πατριαρχεῖα στὶς 5 Ἀπριλίου1950[49]. Ὅλες αὐτὲς οἱ ζυμώσεις γίνονται μέχρι τὸ Μάιο καὶ τόν Ἰούνιο 1950, πρὶν ἀκόμη γίνει πλήρωση τῶν κενῶν θέσεων στὶς Μητροπόλεις τῆς Δωδεκανήσου. Πολὺ ἀργότερα, ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολη ἐνημερώνει στὶς 20 Δεκεμβρίου 1950 τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν ὅτι *«σχετικῶς μὲ τὴν ὑποστηριχθεῖσαν παρὰ τοῦ Πηχεῶνος ὑποψηφιότητα τοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας διὰ τὴν κενὴν μητροπολιτικὴν ἕδραν τῆς Ρόδου, ἔχω νὰ σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι δυστυχῶς παρὰ τὴν ἀρίστην γνώμην τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν Συνοδικῶν περὶ τοῦ ἀρχιερέως τούτου, ἐπικρατεῖ ἐν Φαναρίῳ ἡ ἄποψις νὰ διορισθῇ ὡς ἀρχιεπίσκοπος Ρόδου εἷς ἐκ τῶν παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ ὑπηρετούντων μητροπολιτῶν. Ὥστε φοβοῦμαι ὅτι ὁ ὑποψήφιός μας δὲν ἔχει πολλὰς ἐλπίδας διὰ τὴν ὡς ἄνω θέσιν, εὔχομαι, ὅμως, γρήγορα νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀξία του καὶ νὰ καταλάβῃ ὑψηλὰ ἀξιώματα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»*. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ Σπυρίδων ἦταν προορισμένος γιὰ μεγάλα ἀξιώματα καὶ ὅλοι τὸν "ἔδειχναν".

Ἔτσι τὸ τέλος τοῦ 1950 βρίσκει κενὴ μόνο τὴ Μητρόπολη Ρόδου. Πάντως ἡ σοβαρότερη ὑποψηφιότητα εἶναι αὐτὴ τοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας.

Νέος Μητροπολίτης Καρπάθου-Κάσου ὁ Ἀπόστολος Παπαϊωάννου

Στὴ Μητρόπολη Καρπάθου-Κάσου ἐκλέγεται παμψηφεὶ ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀπόστολος Παπαϊωάννου στὶς 13 Ἰουλίου 1950. Τὸ κρυπτογραφικὸ τηλεγράφημα ἔφυγε ἀπὸ τὸ Γενικὸ Προξενεῖο Κωνσταντινουπόλεως στὶς 16.27 καὶ ἐλήφθη στὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν στὶς 23.45 τῆς

47. Ἐπιστολὴ Διευθυντῆ Δ. Ἐκκλησιῶν πρὸς τὴ Γ. Διοίκηση Βορείου Ἑλλάδος κ. Πηχεῶνος, χωρὶς ἀριθμὸ πρωτοκόλλου ΕΚ/16/5.1.1951 ΑΥΕ/Φ. 31.7. Ἐπίσης, ὅταν ρωτήθηκε ὁ καθηγητὴς πανεπιστημίου Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος, *«ἔδωσεν τὰς ἀρίστας τῶν πληροφοριῶν»*.

48. ΑΥΕ/Κεντρικὴ Ὑπηρεσία/Γ.Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως ἀριθ. 577.

49. Διεύθυνσις Ἐκκλησιῶν πρὸς Γ.Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀριθ. 26997.

ἴδιας μέρας. Τὸ περιεχόμενο ἦταν ἁπλό, λιγόλογο, ὡραῖο, γλυκὸ γιὰ ἕνα νέο, ποὺ ἔταξε στὴ ζωή του νὰ ὑπηρετήσει σὲ ἀνώτατα ἱερατικὰ ἀξιώματα. Ἦταν: «Μητροπολίτης Καρπάθου Κάσου ἐξελέγη Ἀπόστολος[50]». Ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, γιὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Ἀπόστολου Παπαϊωάννου στὴ Μητρόπολη Καρπάθου- Κάσου κανένας δὲν ἔφερε ἀντίρρηση, ἀφοῦ τὸ ἐπιθυμοῦσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης. Ὑπὲρ τοῦ πρωτοσυγκέλλου γιὰ τὴ Μητρόπολη Ρόδου εἶχαν ταχθεῖ οἱ Ρόδιοι οἱ διαμένοντες στὴν Αὐστραλία καὶ στὴν Ἀμερική. Οἱ ἀποφάσεις γιὰ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Ἀποστόλου Παπαϊωάννου ἐλήφθησαν σὲ γενικὲς συνελεύσεις, μάλιστα δὲ τὸ τηλεγράφημα τοῦ Κεντρικοῦ Δ. Σ. τῆς Παρροδιακῆς Ἑνώσεως ὁ "Κολοσσός" Αὐστραλίας, ποὺ ὑπέγραφαν ὁ πρόεδρος Ἀναστάσιος Στάθης καὶ ὁ γ. γραμματέας Ἰωάννης Στάθης, ἀνέφερε ὅτι «*ἐπιθυμία τῶν ἐν Αὐστραλίᾳ Ροδίων εἶναι ὅπως ἴδωμεν μητροπολίτην Ρόδου τὸν νῦν πρωτοσύγκελλον κ.κ. Ἀπόστολον Παπαϊωάννου*[51]».

Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Παρροδιακοῦ Συλλόγου Ἀμερικῆς "Ἀπόλλων" ὑπέγραφε ὁ πρόεδρος Παναγιώτης Β. Νύχης. Ἐπίσης διάφοροι παράγοντες τῆς Ρόδου, μποροῦμε νὰ ποῦμε ἐκλεκτὰ μέλη τῆς ροδιακῆς κοινωνίας, ἀπευθύνονται στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὑποβάλλουν τὴν εὐχὴ καὶ τὴν παράκληση, ὅπως ἡ Μητέρα Ἐκκλησία ἀναδείξει μητροπολίτη Ρόδου τὸν πρωτοσύγκελλο Ἀπόστολο Παπαϊωάννου καὶ παρακαλοῦν νὰ συνηγορήσει ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς του, ἐφόσον κατὰ γενικὴ ὁμολογία «*εἶναι ὁ μᾶλλον ἐνδεδειγμένος νὰ ἀναλάβει τὴ διαποίμανση τῆς ἐπαρχίας Ρόδου, καὶ λόγῳ τῆς ἱκανότητας καὶ τοῦ ἤθους του, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς πολύτιμης πείρας ποὺ ἀπέκτησε κατὰ τὴ δεκαπενταετῆ εὐδόκιμη ὑπηρεσία του στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Ρόδου*». Τὸ κείμενο ὑπογράφουν ὁ Ἀθ. Καζούλλης, πρόεδρος τῆς Κοινότητας Ρόδου, Κων. Χατζηκωνσταντῆς, πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ρόδου, Στύλ. Κωτιάδης, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου "Διαγόρα", Δ. Δημητράκης, πρόεδρος τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, Χ. Μαλανδράκης[52], Ἀρ. Θεοχάρης, πρόεδρος Ἐμπορικοῦ Συλλόγου, Δημ. Ἀναστασιάδης, ἐπίτιμος Γυμνασιάρχης, Σ. Τσοπανάκης, πρόεδρος Ἐμπόρων Εἰδῶν Νεωτερισμοῦ, Γ. Καφετζιδάκης, πρόεδρος Ἐργοληπτῶν Δημοσίων Ἔργων, Ἀ. Κιοσόγλου, πρόεδρος Ὑφασματεμπόρων Ρόδου, Μ. Μικρομανώλης,

50. Εἶχε ἀριθμὸ 826 καὶ ἔλαβε ἀριθμὸ Πρωτ. 39466/14.7.1950.

51. Τὸ τηλεγράφημα στάλθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη στὶς 4.6.1950.

52. Ἡ ἰδιότητά του εἶναι σβησμένη. Μὲ προσοχὴ διαβάζεται: «πρόεδρος Παντοπωλῶν Ρόδου».

πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως Ἀθλητικῶν Σωματείων, Ἐμμ. Καλαμπίχης, διευθυντής "Ροδιακῆς", Ἀντ. Σταμάτογλου, πρόεδρος τῶν ἐν Ρόδῳ Καστελλοριζίων καὶ Κων. Ἀφεντούλης, πρόεδρος τῶν Ἐμπορομεσιτῶν Ρόδου[53].

Τὸ παρασκήνιο γιὰ τὴ Μητρόπολη Ρόδου

Ἴσως τὴν πρόταση νὰ δεχθεῖ ὁ μητροπολίτης Ἀπόστολος Τρύφωνος τὴ θέση τοῦ συνοδικοῦ στὸ Φανάρι καὶ νὰ σταματήσουν οἱ ἀντιπαλότητες καὶ οἱ διενέξεις, μετέφερε ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος, ποὺ ἔφθασε στὴ Ρόδο τὴν Κυριακὴ 9 Ἰουλίου 1950, καί, ὅπως δήλωσε, μετέβη ἀποκλειστικά, γιὰ νὰ ἀναπαυθεῖ καὶ δὲν δέχθηκε προσκλήσεις ἀπὸ τὶς Ἀρχές, οὔτε νὰ ἱερουργήσει οὔτε καὶ νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸ Γενικὸ Διοικητὴ Δωδεκανήσου. Κατὰ τρόπον «ἐμφαντικὸ μᾶλλον»[54] ἀπέφυγε νὰ δεχθεῖ τὶς φιλοφρονήσεις τοῦ Γενικοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου Ἀπόστολου Παπαϊωάννου, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα τῆς ἄφιξής του ἔσπευσε νὰ συναντηθεῖ μὲ τὸν Ἀπόστολο Τρύφωνος. Ἤδη ἀπὸ τὶς 13 Ἰουλίου ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀπόστολος Παπαϊωάννου ἐξελέγη μητροπολίτης Καρπάθου-Κάσου καὶ ὑπῆρχαν πληροφορίες-τὶς εἶχε προσωπικὰ ὁ Ροῖκος Ἀγαθοκλῆς, νέος Γενικὸς Διοικητὴς Δωδεκανήσου-ὅτι ἡ «*Μ. Ἐκκλησία θὰ θελήσῃ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἴσως νὰ τακτοποιήσῃ ἀμέσως καὶ τὸ φλέγον ζήτημα τοῦ μητροπολίτου πρώην Ρόδου διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὸν θρόνον Ρόδου*[55]...».

Γιὰ τὸν Γεννάδιο σημειώνεται ὅτι δὲν ἐπέτυχε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς παραμονῆς του στὴ Ρόδο νὰ ἀποκρύψει τὸ ζωηρόν του ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ πρώην Ρόδου, μάλιστα δὲ προγευμάτισε μαζί του στὶς 16 Ἰουλίου 1950, ἐνῶ «*ἠρνήθη νὰ ἀποδεχθῇ προγενεστέραν πρόσκλησιν γενομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου...*».

Ὅπως γίνεται ἀντιληπτό, στὸ ὅλο ζήτημα ἐνεργὸ ρόλο ἔχουν καὶ οἱ ἑλληνικὲς μυστικὲς ὑπηρεσίες, δηλαδὴ τὸ Τμῆμα Ἀλλοδαπῶν καὶ τὸ Τμῆμα Ἀσφαλείας Ρόδου. Μάλιστα μετὰ τὴν ἐπιστολὴ Παππᾶ γιὰ τὴν ἔκπληξη τῶν Ἀρχῶν σχετικὰ μὲ τὸ πλῆθος τῶν τηλεγραφημάτων ὑπὲρ τοῦ Τρύφωνος, δραστηριοποιοῦνται περισσότερο καὶ ἐντοπίζουν τοὺς πρωταγωνιστὲς τῆς συλλογῆς ὑπογραφῶν. Εἶναι τρεῖς ἱερωμένοι, ὁ ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἀπόλλωνα, ὁ παπᾶ Εὐθύμιος Κω-

53. Ἡ ἐπιστολὴ φέρει ἡμερομηνία 11.10.1949.

54. Αὐτὴ ἡ φράση χρησιμοποιεῖται στὴν ἀπόρρητη ἔκθεση πρὸς τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπ. Ἐξ. τῆς Γ.Διοικήσεως Δωδεκανήσου, ἀριθ. Ε.Π. 414/1358/15.7.1950.

55. Τὸ ἴδιο. Ἔγγραφο 414/1358/15.7.1950.

βαῖος, ἀπὸ τὸ χωριὸ Καλυθιές, καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀρταμίτη παπα-Δρόσος καὶ ὁρισμένοι-δύο ἢ τρεῖς- πολίτες, ἡ ταυτότητα τῶν ὁποίων δὲν τοὺς εἶναι γνωστὴ ἢ δὲν θέλουν νὰ τοὺς εἶναι γνωστή, παρὰ τὴν παρακολούθηση ποὺ γίνεται.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος "ἐντοπίζεται" τὸ ἀπόγευμα τῆς 24ης Μαΐου 1950 ἀπὸ ἄνδρες τοῦ Τμήματος Ἀσφαλείας στὴν Παλιὰ Ἀγορὰ νὰ περιφέρει ἔγγραφο καὶ νὰ συλλέγει ὑπογραφές. Διατάχθηκε ἀμέσως ὁ μοίραρχος Σκορδίλης, διοικητὴς τοῦ Τμήματος Ἀσφαλείας, νὰ μεταβεῖ ὁ ἴδιος στὴν Παλιὰ Πόλη καὶ νὰ ἐξακριβώσει αὐτοπροσώπως τί συμβαίνει. Ὅταν τὸν ρώτησε τί ἔκανε, τοῦ ἀποκάλυψε ὅτι συλλέγει ὑπογραφὲς ὑπὲρ τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τρύφωνος, μάλιστα δὲ τοῦ εἶπε ὅτι περιῆλθε καὶ τὴν ὕπαιθρο χώρα γιὰ τὸν αὐτὸ σκοπό. Τὴν ἑπομένη ὁ Παρθένιος κλήθηκε στὴ Διοίκηση Χωροφυλακῆς Ρόδου, ὅπου ἐνώπιον τοῦ διοικητῆ της ἐδήλωσε ὅτι «*πράγματι συλλέγει ὑπογραφὰς ἰδίᾳ εἰς τὴν ὕπαιθρον πρὸς ἐπαναφορὰν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Ρόδου τοῦ τέως ἐπισκόπου Ρόδου Ἀποστόλου Τρύφωνος πλήν, ὅμως, ἐὰν ὁ πρωτοσύγκελλος Ρόδου, τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν θέσιν του εἰς τὸ χωρίον Ἀπόλλωνα ἢ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Νεκροταφείου, θὰ παύσῃ νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν κίνησιν ταύτην, καθ' ὅσον ἤδη πιεζόμενος ἀπὸ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, καθ' ὃ οἰκογενειάρχης καὶ στερούμενος τῶν μέσων ζωῆς, ἐξαναγκάζεται νὰ στρέφεται πρὸς τὴν κίνησιν ταύτην*».

Βλέπουμε ἐπίσης ὅτι ἐμπλέκονται τὰ πολιτικὰ κόμματα στὴν ὑπόθεση. Σὲ ἀπόρρητο ἔγγραφο τῆς Διοικήσεως Χωροφυλακῆς Ρόδου πρὸς τὴν Ἀνωτέρα Διοίκηση Χωροφυλακῆς Δωδεκανήσου[56] ὁ διοικητής της γράφει ἐπὶ λέξει ὅτι «*ὄπισθεν τοῦ ἱερέως τούτου, κατὰ πληροφορίας μας, κρύπτονται καὶ πολιτικὰ πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὴν ΕΠΕΚ. Περὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἱερέως τούτου, ἐνημέρωσα τὴν νύκτα τῆς χθὲς καὶ τὸν κ. γενικὸν γραμματέα τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου, ὅστις μοὶ ἐγνώρισεν ὅτι θὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν. Κατὰ τοῦ ἱερέως Παρθενίου οὐδὲν μέτρον ἐλάβομεν, καθ' ὅσον δὲν ὑπέπεσεν εἰς ποινικόν τι ἀδίκημα ἐπὶ τοῦ παρόντος, πλήν, ὅμως, διετάχθη τὸ Τμῆμα Ἀσφαλείας καὶ αἱ ὑποδιοικήσεις τῆς ὑπαίθρου νὰ παρακολουθῶσι τὴν δρᾶσιν τούτου καί, περιπτώσεως συντρεχούσης, νὰ λάβωσι κατ' αὐτοῦ τὰ προσήκοντα μέτρα. Ἡ συλλογὴ παρὰ*

56. Χωρὶς ἀριθ./25.5.1950 Θέμα: «*Κίνησις πρὸς ἐπαναφορὰν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον τῆς Ρόδου τοῦ τέως ἐπισκόπου Ἀποστόλου*». Εἶναι γραμμένο σὲ ἀγγλικὸ ἔντυπο, ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἐγκατέλειψαν οἱ ἀγγλικὲς στρατιωτικὲς ὑπηρεσίες μὲ τὴν ἔνδειξη Naval message.

τοῦ ἱερέως τούτου ὑπογραφῶν πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ τέως μητροπολίτου Ἀποστόλου Τρύφωνος, ὡς ἐγένετο μέχρι σήμερον, δὲν συνιστᾷ ποινικὸν ἀδίκημα καὶ ἀποτελεῖ πρᾶξιν δι' ἣν ἁρμοδία εἶναι ν' ἀποφανθῇ ἡ Ἐκκλησία, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἱερέως».

Γιὰ τὸ θέμα τῶν ἱερωμένων, ποὺ πῆραν θέση στὸ ὅλο ζήτημα, ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Δωδεκανήσου Ν. Μαυρῆς γράφει στὸν Παππᾶ στὶς 24 Ὀκτωβρίου ὅτι ὁ «*πρωτοσύγκελλος τοῦ Θρόνου*[57] *λαβὼν καὶ αὐτὸς γνῶσιν τῶν τηλεγραφημάτων ἐγκαλεῖ ἤδη ἐνώπιον τοῦ Πνευματικοῦ Δικαστηρίου τοὺς ἐκτραπέντας ἱερεῖς, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ ἰδικῆς μας πλευρᾶς θὰ προβῶμεν εἰς ἐξακρίβωσιν ἐὰν οἱ ὑπογραφόμενοι Πρόεδροι Κοινοτήτων εἶχον λάβει πράγματι ἐντολὴν νὰ ἀναφερθοῦν ἐγκύρως ἐν ὀνόματι τῶν συγχωρίων των. Ἡ κίνησις τοῦ μητροπολίτου πρώην Ρόδου εὐνοηθεῖσα ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ πρωτοσυγκέλλου καὶ τῆς ἀναθέσεως τῶν καθηκόντων αὐτοῦ εἰς πρόσωπον φίλα φρονοῦν πρὸς τὸν Ἀπόστολον, ἀπειλεῖ νὰ ἐξαπολύσῃ τὴν ἀντεπίθεσιν τῆς ὑγιοῦς μερίδος τῶν Ροδίων, ἡ ὁποία προτίθεται νὰ φέρῃ εἰς δημοσιότητα τὰ βαρύνοντα τὸν πρώην Ρόδου ἔγγραφα τοῦ Ἰταλικοῦ Ἀρχείου. Μετὰ κόπου ὁ κ. Λιανόπουλος ἔπεισε τοὺς ἐπισπεύδοντας νὰ ἀναστείλουν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀπειλῆς των ...».*

Τελικὰ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ δὲν δημοσιεύθηκαν ποτὲ ἀτόφια, ἀλλὰ μόνο ἀποσπασματικὰ στὸ βιβλίο τοῦ Π. Κυριακίδη «Τὸ τραγούδι τοῦ σκλάβου», λίγο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση. Στὰ νεώτερα χρόνια εἶδαν τὸ φῶς σὲ ἐπιστολές, ποὺ δημοσιεύθηκαν στὸ ροδιακὸ Τύπο[58].

Γίνεται ἔτσι κατανοητὸ ὅτι στὴν ὑπόθεση ἐνεπλάκησαν καὶ πολιτικοί, καὶ μάλιστα κόμματα τάχθηκαν ὑπὲρ ἢ κατά.

Συγκεκριμένα ἡ ἡγεσία τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, καὶ εἰδικὰ ὁ ἀρχηγός της Κ. Τσαλδάρης, ὑποστήριζε τὴν ἐνοχὴ τοῦ μητροπολίτη Τρύφωνος, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι στὴ Ρόδο ἐπικεφαλῆς τοῦ κόμματός του ἦταν ὁ δήμαρχος Γαβριὴλ Χαρίτος. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, ἐνῶ τὸ κόμμα τοῦ Πλαστήρα, ἡ ΕΠΕΚ, ὑποστήριζε τὴν ἀθωότητά του.

Στὴν ὑπόθεση ἐπεμβαίνουν καὶ οἱ μυστικὲς ὑπηρεσίες, ὅπως τὸ Κέντρον

57. Ἀρχιμανδρίτης Ἀναστάσιος Κυριατσούλης.

58. Ὅλες οἱ ἐπιστολές, ποὺ ἀπηύθυνε ὁ πρώην Ρόδου στὸ Μάριο Λάγκο, περιλήφθηκαν στὸ βιβλίο τοῦ Κ. Τσαλαχούρη «*Τὸ Αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου 1924-1928-ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος*», ἐκδόσεις «Polypleuro», Ἀθήνα 1992, σσ. 351-372. Ἐπίσης στὶς ἐπιστολὲς ἀναφέρεται τηλεγραφικὰ ὁ καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ρώμης Gezare Marongiu Buonaiuti - ἀπεβίωσε τὸ 2003- στὸ βιβλίο του «*La politica Religiosa del Fascismo nel Dodecanneso*», ἐκδόσεις Giannini, 1979.

Ἀλλοδαπῶν Δωδεκανήσου, ποὺ μὲ ἀναφορά του πρὸς τὸ ὑπουργεῖο Δημοσίας Ἀσφαλείας κάνει λόγο γιὰ ἀναμόχλευση παθῶν καὶ ἔξαψη πνευμάτων στὴν νεοαπελευθερωθεῖσα αὐτὴ περιοχὴ καὶ οὔτε λίγο οὔτε πολὺ θεωρεῖ ὅτι «*ἡ παράτασις τῆς ἐκκρεμότητος ἐπὶ τοῦ σοβαροῦ τούτου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, θεωρεῖται παρὰ τῆς Ὑπηρεσίας μου ὡς λίαν ἐπιζημία καὶ ἐπικίνδυνος ἀπὸ θρησκευτικῆς καὶ γενικώτερον ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως, κατὰ συνέπειαν ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος ἐνέργεια τῶν δεόντων διὰ τὸν ταχύτερον τερματισμὸν τῆς ἐνεργείας ταύτης*». Παρακολουθεῖ τὶς κινήσεις τοῦ μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γενναδίου, ὁ ὁποῖος «*φέρεται εὐνοῶν τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ βεβαρυμένου*[59] *δι' ἀντεθνικὴν δρᾶσιν πρώην Ἀποστόλου εἰς τὸν χηρεύοντα Μητροπολιτικὸν Θρόνον Ρόδου καὶ ὁ ὁποῖος τὸν ἐπεσκέφθη κατ' οἶκον ἐπανειλημμένως...*». Ἡ ἀναφορὰ προσθέτει ὅτι «*τὸ μητροπολιτικὸν ζήτημα Ρόδου, προσέλαβε βαρυτάτην μορφήν, προκαλοῦσαν ἀναμόχλευσιν τῶν παθῶν καὶ ἔξαψιν τῶν πνευμάτων μεταξὺ τοῦ Κλήρου καὶ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ δημιουργοῦσαν σοβαρὰς ἀνωμαλίας εἰς βάρος τῆς τοσοῦτον ἀναγκαίας διὰ τὴν νεοαπελευθερωθεῖσαν ταύτην περιοχὴν ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος καὶ ἡσυχίας*».

Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ εἶναι ἄκρως ἀποκαλυπτικό, γιατὶ ἀποκαλύπτει τὸν τρόπο λειτουργίας καὶ ἐνεργείας τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν. Παρεμβάσεις καὶ ἄποψη σὲ ὅλα τὰ ζητήματα. Παράκαμψη τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν –μόνον νὰ λάβουν γνώση– καὶ τὴν ἀποστολὴ ἀναφορῶν σὲ ἄλλες ἀνώτερες ὑπηρεσίες καὶ γιατί ὄχι καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμη τὸ πολιτικὸ γραφεῖο τοῦ προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Συγκεκριμένα ἀποστέλλονται ἀποκόμματα τῆς ἐφημερίδας "Πρόοδος", ποὺ ἀναφέρονται στὴν πλήρωση τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου τῆς Ρόδου καὶ ἀντίγραφα ἐγγράφων τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου[60].

Ὁ παπᾶ Εὐθύμιος Κωβαῖος, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς προσπάθειες γιὰ τὴ συλλογὴ ὑπογραφῶν, ἀπευθύνεται στὶς 12 Ὀκτωβρίου 1949 στὸν Παππᾶ, στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ τοῦ γράφει:

59. Βεβαρυμένου μὲ «υ» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ βεβαρημένου μὲ «η».

60. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1950 τὸ Κέντρο Ἀλλοδαπῶν Δωδεκανήσου στεγαζόταν σὲ κτίριο στὶς 100 Χουρμαδιὲς καὶ στὰ μέσα τῆς ἴδιας δεκαετίας στεγαζόταν στὴ Διοίκηση Χωροφυλακῆς Ρόδου, ὅπου καὶ ἡ Α.Δ.Χ.Δωδεκανήσου στὴν πλατεία Ἐλευθερίας. Διοικητὴς τοῦ Κέντρου Ἀλλοδαπῶν ἦταν ὁ ταγματάρχης Νικόλαος Κατσούλης. Τὸ ἔγγραφο μὲ ἀριθ. Πρωτ. 9/2/735/11, ἀπόρρητο ἐπὶ ἀποδείξει, κοινοποιήθηκε στὴ Γ. Δ. Δωδεκανήσου/Γραφ. Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων, καὶ στὴν Ἀνωτέρα Διοίκηση Χωροφυλακῆς Δωδεκανήσου/Γραφεῖον Ἐθνικῆς Ἀσφαλείας, μὲ τὴν παράκληση νὰ λάβουν γνώση.

«Ἐξοχώτατε κύριε Δ. Παππᾶ,

Ἐπειδὴ γνωρίζω τὰς εὐμενεῖς πρὸς μὲ διαθέσεις σας καὶ ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν μεγάλην ἐπιρροήν σας ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, λόγῳ τῆς ὑψηλῆς ἐν αὐτῷ θέσεώς Σας, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι σήμερον ὅλος ὁ λαὸς τῆς Ρόδου εἶναι ἀνάστατος, ζητῶν τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ Μητροπολίτου Ἀποστόλου, τὸν ὁποῖον καὶ ὑμεῖς τόσον καλὰ ἐγνωρίσατε ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ὁ ὁποῖος καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν ξένων Κυβερνήσεων ἐστάθη πατέρας καὶ προστάτης τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐδῶ κανεὶς δὲν πιστεύει τὰς φλυαρίας μερικῶν, ὅτι ὑπῆρξέ ποτε φιλοϊταλὸς καὶ προδότης! Ἐγὼ ἔκανα κοντά του καὶ τὸν ἐγνώρισα καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον. Τοὺς ἐκολάκευε καὶ τοὺς ἔκανε τὸν φίλον τοὺς Ἰταλούς καὶ τοὺς Γερμανούς μόνον, διὰ νὰ τελειώσῃ τὰς ὑποθέσεις μας, τόσον τὰς γενικωτέρας ἐθνικάς ὅσον καὶ τὰς ἰδιωτικάς. Πόσους δὲν ἔσωσεν ἀπὸ τὰς φυλακάς καὶ ἀκόμη καὶ ἀπὸ τουφεκισμὸν μὲ τὴν κολακείαν καὶ τὴν διπλωματίαν του. Διὰ τοῦτο δὲ ὅλος ὁ κόσμος σήμερον καὶ ἀπὸ ἐκτίμησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην, εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ. Θὰ σᾶς χρεωστῇ μεγάλην χάριν ὅλη ἡ Ρόδος, ἐὰν συντελέσητε καὶ σεῖς νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Μητροπολίτης Ἀπόστολος εἰς τὴν θέσιν του καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως ὁ βαθύτατα ἀγαπῶν καὶ ἐκτιμῶν ὑμᾶς, ὁ μετὰ προσήκοντος σεβασμοῦ ὑπογραφόμενος Εὐθύμιος Κωβαῖος, ἱερεὺς Κοινότητος Καλυθιῶν».

Στὸ περιθώριο τῆς ἐπιστολῆς ὑπάρχει σημείωση τοῦ Δ. Παππᾶ, ποὺ γράφει: «*Νὰ παραμείνῃ ἄνευ ἀπαντήσεως 16.11.1949*».

Ἡ Μητρόπολη Καρπάθου-Κάσου

Ἀλλὰ πῶς φτάσαμε στὴν ἐκλογὴ τοῦ πρωτοσυγκέλλου Ἀποστόλου Παπαϊωάννου στὴ Μητρόπολη Καρπάθου-Κάσου;

Μὲ τὴν ἄφιξή του στὴ Ρόδο καὶ τὴν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του, ὁ μητροπολίτης Ρόδου Τιμόθεος Εὐαγγελινίδης ἔχει ὡς ἄμεσο συνεργάτη του τὸν πρωτοσύγκελλο Ἀπόστολο, τοῦ ὁποίου ἐκτιμᾶ τὸ ἔργο καὶ τὴ δραστηριότητα, καὶ τὸν προωθεῖ γιὰ ἀνώτερα ἀξιώματα. Δὲν παύει νὰ γράφει στὸ Πατριαρχεῖο, στὴν Κυβέρνηση, στὴ Στρατιωτικὴ καὶ στὴ Γενικὴ Διοίκηση ὅτι ἀποτελεῖ τὸ δεξί του χέρι καὶ ὅτι «*εὑρίσκεται εἰς τὸ πλευρόν μου ὀτρηρὸς καὶ ἀφωσιωμένος συνεργάτης μου ἐν παντὶ καὶ πανταχοῦ καὶ δεξιὸς βραχίων ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἔργου μου. Θεωρῶ ὅθεν δίκαιον ὅπως, ἀντὶ παντὸς ἄλλου, ὡς Μητροπολίτης Κάσου-Καρπάθου προκριθῇ ὁ εἰρημένος κληρικός, ὅστις συγκεντρώνει λαμπρὰ προσόντα, ἀδάμαστον δραστηριότητα καὶ μεγάλην ἱκανότητα, ὡς δύνα-*

μαι νὰ βεβαιώσω ἐκ τῆς ἐπὶ δεκαεπτάμηνον ἐν Ρόδῳ διαμονῆς, καθ' ὃ χρονικὸν διάστημα, ὡς προείρηκα, ὑπάρχει ὁ δεξιός μου βραχίων[61]*...».*

Στὰ χέρια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη ὑπάρχει καὶ ὁ προσωπικὸς φάκελος τοῦ πρωτοσυγκέλλου γιὰ τὴ δράση του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἰταλικῆς κατοχῆς, καὶ εἰδικὰ μετὰ τὸ 1936. Εἶναι ἐμπλουτισμένος μὲ ἔγγραφα ἀπὸ τὸν ἀτομικό του φάκελο, ποὺ διατηροῦσαν ἡ ἰταλικὴ Ἀστυνομία-οἱ Μυστικὲς Ὑπηρεσίες-καὶ στὴ συνέχεια περιῆλθε στὶς ἀγγλικὲς Ἀρχές, οἱ ὁποῖες μὲ τὴ σειρά τους τὸν παρέδωσαν στὴν Ἑλληνικὴ Στρατιωτικὴ Διοίκηση Δωδεκανήσου[62]. Λίγα 24ωρα πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκδημία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Τιμοθέου[63], τὸ Πατριαρχεῖο στὶς 3 Ὀκτωβρίου 1949 διορίζει τὸν Ἀπόστολο Παπαϊωάννου πατριαρχικὸ ἐπίτροπο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου καὶ λίγες μέρες ἀργότερα μὲ νέα ἀπόφασή του, ἐπεκτείνει τὴν ἐπιτροπεία τοῦ Ἀποστόλου καὶ στὴ Μητρόπολη Καρπάθου-Κάσου. Εἶναι πιὰ φανερὸ ὅτι ὁ κύβος ἐρρίφθη καὶ ὅτι μέλλων μητροπολίτης Καρπάθου-Κάσου θὰ εἶναι ὁ Ἀπόστολος. Συνηγοροῦν ἐπίσης ὁ γενικὸς διοικητὴς Δωδεκανήσου Νικόλαος Μαυρῆς, λόγῳ ἐντοπιότητας, καὶ ὁ Δημήτριος Παππᾶς. Ὁ Πατριάρχης ἤδη εἶχε λάβει τὶς ἀποφάσεις του γιὰ τὴν ἐν λόγῳ Μητρόπολη παρότι ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι μητροπολῖτες στὸ Φανάρι, ποὺ προωθοῦσαν τοὺς δικούς τους ὑποψηφίους. Τὶς πρῶτες μέρες τοῦ 1950 ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀπόστολος ἀρχίζει περιοδεία στὰ νησιὰ Κάρπαθο καὶ Κάσο, ἡ ὁποία διαρκεῖ ἕνα μήνα. Γίνεται κατόπιν προτροπῆς τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, γιατὶ τὰ ἐν λόγῳ νησιὰ στεροῦνται ποιμενάρχου ἀπὸ τὸ 1940 καὶ εἶναι πλέον γνωστὸ ὅτι ὁ Ἀπόστολος θὰ καταλάβει τὴ θέση αὐτή. Παραμένουν μόνο ὁρισμένα διαδικαστικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λυθοῦν διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ, οὕτως ὥστε ὁ Πατριάρχης νὰ θέσει τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

---

61. Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου πρὸς τὸν Γενικὸν Διοικητὴν Δωδεκανήσου Ν. Μαυρῆν, ἀριθ. 591/29.11.1948. Ἐπίσης Ἱ. Μητρόπολις Ρόδου πρὸς τὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀριθ. Πρωτ. 15/18.1.1948. Προσωπικὴ ἐπιστολὴ Τιμοθέου πρὸς τήν Α.Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν μὲ ἡμερομηνία 23.1.1949.

62. Σχετικὰ Κ. Τσαλαχούρης, «*Σελίδες Ἱστορίας*», ἐκδόσεις Θυμέλη, σσ.227-232. Ἐπίσης ἐφημερίδα «Ροδιακὴ» 25.11.2001.

63. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐκτίμηση τοῦ Τιμοθέου πρὸς τὸν Ἀπόστολο φαίνεται καὶ ἀπὸ σχόλιο τῆς ἐφημερίδας «Ροδιακή», ὅταν ἔγινε γνωστὴ ἡ ἐκδημία του: «*...ὁ Τιμόθεος μετέστη εἰς ἄλλην ζωήν, εὑρεθεὶς εἰς τὸ χαράκωμα, μακρὰν συγγενῶν καὶ φίλων, μόλις προφθάσας νὰ φιλήσῃ τὸν προσφιλῆ του Πρωτοσύγκελλον...*». Ἡ ἐπέκταση ἔγινε μὲ ἀπόφαση τοῦ ἴδιου τοῦ Πατριάρχη.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴν Κάρπαθο ὁ Ἀπόστολος, μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ προσέδρου ὑπουργοῦ Δ. Παππᾶ-κατόπιν ἐντολῆς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, συνέταξε ἔκθεση πρὸς τὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν[64].

Ἡ ἔκθεση ἔχει ὡς ἑξῆς:

«**Αἱ νῆσοι Κάρπαθος καὶ Κάσος. Γενικά.** *Αἱ μαρτυρικαὶ αὗται νῆσοι ἀποτελοῦσαι τὴν ἐσχάτην ἀκρώρειαν τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος, ἀριθμοῦν ἡ μὲν Κάρπαθος περὶ τοὺς 7.000 κατοίκους, ἡ δὲ Κάσος περὶ τοὺς 1400, ἐπαγγελλομένους τὴν ναυτιλίαν, γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ ἐμπορίαν. Ἐὰν ἀμφότεραι αἱ νῆσοι ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσι ἔργα κοινωφελῆ ἀξιοθαύμαστα νεόδμητα (Ναούς-Σχολεῖα) καὶ ἄλλα ὑπὸ κατασκευήν, δυσανάλογα πρὸς τὰς πενιχροτάτας οἰκονομικάς αὐτῶν δυνάμεις, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν ὀβολὸν τῶν πολλῶν καὶ καλῶν ξενητευμένων συμπατριωτῶν των ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, Ἀφρικῇ, Αἰγύπτῳ καὶ Ἀμερικῇ, καὶ τὸν σφοδρὸν ἔρωτα, ὅστις διακρίνει τοὺς ἀκρίτας αὐτοὺς νησιώτας, πρὸς ὑποστήριξιν παντὸς ζητήματος ἀφορῶντος τὴν προαγωγὴν τῆς Κοινότητος ἢ τοῦ Ναοῦ αὐτῶν.*

Ἀπομεμονωμένοι Δῆμοι Καρπάθου. *Ἡ Νῆσος Κάρπαθος ἀποτελουμένη ἐκ δέκα χωρίων ἔχει τὰ μὲν ἑπτὰ τούτων συνδεδεμένα δι' ὁδοῦ ἁμαξιτῆς, τὰ δὲ ἕτερα τρία ἀπομεμονωμένα κείμενα εἰς τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν δύσβατον καὶ βραχώδη, προκαλοῦντα εἰς τὸν ἐπισκέπτην αἰσθήματα ἀφάτου συμπαθείας καὶ θαυμασμοῦ. Ὁ δακρύβρεκτος μόχθος τῆς σκληρῆς βιοπάλης τῶν κατοίκων τῶν τριῶν τούτων χωρίων συγκινεῖ πάντα ἐπισκέπτην παρακολουθοῦντα τὴν φίλεργον προσπάθειαν τοῦ γεωργοῦ καὶ ποιμένος, οἵτινες ψηλαφοῦν νὰ ἀνεύρουν σπιθαμάς τινας γῆς πρὸς καλλιέργειαν ἐπάνω εἰς τὰς γυμνὰς ἀπροσίτους πλευρὰς τῶν τρομερῶν ὀρέων τοῦ Ὀλύμπου ἢ ὀλίγην χλόην διὰ τὴν νομὴν τοῦ ποιμνίου των!*

Παρ' ὅλα ταῦτα τά ἐν τελείᾳ ἀπομονώσει ζῶντα ταῦτα χωρία, ἐλλείψει συγκοινωνίας ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, σφύζουν εἰς δρᾶσιν κοινοτικὴν καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ φέρονται εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν ἔργων κοινωφελῶν προκαλούντων τὸν θαυμασμόν!

64. Ὁ Παππᾶς τοῦ γράφει ὅτι «*εὐχαρίστως ἐλάβομεν τῆς εἰδήσεώς σας περὶ συνοδικῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἐπιτροπικῆς δικαιοδοσίας εἰς τὸ πρόσωπον Ὑμῶν καὶ ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου-Κάσου, ἔχομεν δὲ τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσωμεν ὅπως εὐαρεστούμενος γράψητε ἡμῖν τὰς ὑμετέρας ἐντυπώσεις ἐκ τοῦ ἀνὰ τὴν Μητρόπολιν ταύτην ταξειδίου σας*». Ἐντολῇ ὑπουργοῦ Δ.Ι.Παππᾶς, πληρεξούσιος ὑπουργός/ ἀριθ. 59098/16 /30.12.1949.

Ἔργα πολιτισμοῦ. *Εἰς τὴν κοινότητα Μεσαχώρων ἀνηγέρθη περικαλλέστατος Ναός, περιζήτητος εἰς πόλεις πολυανθρώπους, διαθετούσας ὅλα τὰ μέσα πρὸς συντήρησιν τοιούτων ἔργων. Ἐὰν οἱ μάρτυρες οὗτοι νησιῶται, χρώμενοι ἰδίαις μόνον αὐτῶν δυνάμεσι, ἐπιτελοῦν τοιαῦτα ἔργα, ὁποῖα καὶ ὁπόσα θὰ κατώρθουν, ἐπιβοηθούμενοι ἔστιν ὅτε καὶ ὑπὸ τοῦ κράτους, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν, ὅπως κοινωνήσωσι μετὰ τῶν κάτω δήμων, κατασκευάζοντες ἁμαξιτὴν ὁδὸν πρὸς λύσιν τοῦ δράματος τῆς ζωῆς τριῶν ὁλοκλήρων Κοινοτήτων!*

Ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων τῶν ἄλλων δήμων Καρπάθου-Κάσου δὲν εἶναι ἤρεμος. Ἀμφότεραι αἱ νῆσοι τυγχάνουσαι ἀλίμενοι καὶ προσβαλλόμεναι ὑπὸ παντοίων ἀνέμων, καθιστούντων δυσχερῆ καὶ ἐπικίνδυνον τὴν θαλασσοπλοΐαν, οὐ μόνον διὰ μικρῶν σκαφῶν, ἀλλὰ καὶ μεγάλων. Μόλις πρὸ ἔτους κατεπόθη ὑπὸ τῶν πεφημισμένων ἀγρίων καρπαθίων κυμάτων ὁλόκληρον σκάφος, πλοιάρια δὲ οὐκ ὀλίγα κατὰ καιροὺς καταποντίζονται καὶ θρυμματίζονται οὐ μόνον ἐν ἀνοικτῷ πελάγει, ἀλλὰ καὶ ἐν λιμένι!

Αἰτήματα κατοίκων. *Καὶ ἐκλιπαροῦν γοερῶς οἱ κάτοικοι ἀμφοτέρων τῶν νήσων πρὸς ἐκπολιτισμὸν τῶν νήσων των, τὴν κατασκευὴν λιμένος καὶ δρόμου, προσφέροντες οἱ μὲν ἐντὸς τῆς νήσου τὴν προσωπικήν των ἐργασίαν, οἱ δὲ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τὸν ὀβολὸν τοῦ τιμίου ἱδρῶτος των! Καὶ διὰ ταῦτα μὲν ἁρμοδία νὰ μεριμνήσῃ εἶναι ἡ πολιτεία, ἀλλ᾽ οἱ κάτοικοι θέλουν νὰ ἐλπίζουν ὅτι θὰ φέρῃ εἰς πέρας ὁ ἀγωνιωδῶς ὑπ᾽ αὐτῶν ἀναμενόμενος νέος Μητροπολίτης!*

Ὁπόσην ἐπίδρασιν θὰ ἀσκήσῃ εἰς τὴν ὅλην ζωὴν τῶν δύο νήσων ἡ παρουσία θρησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ, μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ τονίσω. Οὐ μόνον τὸ καταπεσόν πως θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων θὰ ἐνισχυθῇ, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη κοινωνική των ζωὴ θὰ ἠρεμήσῃ ταρασσομένη ὑπὸ ἀσημάντων μικροφιλονικιῶν οἰκογενειακῶν καὶ κτηματικῶν, αἵτινες φέρουν αὐτοὺς πρὸ τῶν Δικαστηρίων Ρόδου, ὑποβαλλομένους εἰς δαπάνας ἀφορήτους. Αἱ Ἀστυνομικαὶ Ἀρχαί, πιστὰ ὄργανα τοῦ νόμου, δὲν δαπανοῦν χρόνον, διὰ νὰ συμβιβάσωσι τὰ διεστῶτα, ἀλλὰ βάπτουν τὸν κάλαμον διαγράφουσαι τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν Εἰσαγγελέα. Καὶ ἀντικρύζει τις τὸ ἐλεεινὸν θέαμα πτωχῶν βιοπαλαιστῶν ἀγομένων ἐπὶ δικηγόροις καὶ δικασταῖς, δι᾽ ἀσήμαντα ἀδικήματα, βαρυνομένων ὑπὸ χρεῶν καὶ καταστρεφομένων κυριολεκτικῶς. Ἔχουν ἀνάγκην ἀνωτέρας διαιτησίας οἱ ταλαίπωροι οὗτοι νησιῶται, διὰ νὰ ἀναφέρωσι τὰ παράπονά των. Τοῦτο διεπίστωσα κατὰ τὴν μηνιαίαν διαμονήν μου ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, καθ᾽ ἣν οὐκ ὀλίγα οἰκογενειακὰ ζητήματα συνεβίβασα. Ἰδοὺ διατί τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστατον ἐρώτημα

ὅλων τῶν χωρίων ἦτο τὸ αὐτό: "Πότε θὰ μᾶς ἔλθῃ ἐπὶ τέλους ὁ νέος Μητροπολίτης μας;».

Ἔργα πολιτισμοῦ Κάσου. *Διὰ τὴν νῆσον Κάσον ἀναφέρω: ἰδίᾳ μετὰ τὴν Ἑνσωμάτωσιν, ἤρχισαν νὰ ἐπαναπατρίζωνται Κάσιοι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ συνταξιοῦχοι, οἱ ὁποῖοι μετ' ἀγαστῆς φιλοπατρίας προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν ἡρωικὴν γενέτειράν των καὶ ἀποτελοῦσι εὐτυχῶς οὗτοι τοὺς πυρῆνας, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ ἐνορία των, ἐνισχύοντες αὐτὴν οὐ μόνον ἠθικῶς ἀλλὰ καὶ ὑλικῶς. Ἡγεῖται τούτων ὁ γηραιός, ἀλλ' ἔνθους πατριώτης τ. στρατηγὸς Γεώργιος Μαυρικάκης, χάρις εἰς τὴν ἐνδελεχῆ μέριμναν τοῦ ὁποίου ἡ νῆσος δὲν ἐμφανίζει πλέον τὸ θλιβερὸν θέαμα τῆς δουλείας κατὰ τὴν νύκτα, διότι ἔχει ἠλεκτροφωτισθῆ. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ πολιτισμοῦ ἔχει χαιρετισθῆ ὑπὸ τῶν Κασίων μετὰ πολλῆς συγκινήσεως, θεωρεῖται δὲ ἡ ἀπαρχὴ καὶ ἄλλων ἔργων κοινωφελῶν ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, Σχολῶν καὶ λιμένος.*

Ταῦτα ἀναφέρω, ἵνα ἐξάρω τὸ φιλόπατρι τῶν Κασίων τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ βιούντων καὶ τονίσω ὅτι ἄνευ τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτῶν πρὸ πολλοῦ ἡ νῆσος θὰ εἶχε ἐρημωθῆ. Οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Κάσιοι Αἰγύπτου καὶ Ἀμερικῆς ἐκδηλοῦν ποικιλοτρόπως τὸ ἐνδιαφέρον των πρὸς τὴν γενέτειράν των, ἀποστέλλοντες κατὰ διαλείμματα ἱματισμὸν καὶ φιλοδωρήματα-χρήματα, καθ' ὁμάδας δὲ ἐπισκέπτονται τοὺς θερινοὺς μῆνας αὐτὴν καὶ ἐνθαρρύνουν οὕτωσὶ ἐν τῇ μονώσει των τὸν μαρτυρικὸν ἡρωικὸν αὐτῆς λαόν.

Ἐνορίαι. *Ἡ νῆσος Κάρπαθος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα χωρίων, ἡ δὲ νῆσος Κάσος ἐκ πέντε. Τούτων ἁπάντων ἡ ζωὴ κλώθεται γύρω ἀπὸ τὴν ἐνοριακὴν ἰδέαν, τὸν Ἱερὸν Ναόν. Πᾶσα ἐκδήλωσις καὶ σκέψις ἐκπορεύεται ἐξ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν κατατείνει. Ὁ ἐνοριακὸς Ναὸς μὲ τὴν ἐξακουστὴν ἐτησίαν πανήγυρίν του, δίδει τὸ χρῶμα εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν Καρπαθίων καὶ Κασίων. Ἡ πανήγυρις δὲ εἶναι καὶ ἡ μόνη ἀξιόλογος πρόσοδος, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ συντήρησις ἱερέων, ψαλτῶν, νεωκόρου καὶ ἡ θεραπεία ἄλλων ἀναγκῶν.*

Ἱερεῖς Κάσου. *Οἱ ἱερεῖς εἰς μὲν τὴν νῆσον Κάσον εἶναι τρεῖς, ἐπαρκοῦντες βεβαίως εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δύο ἐνορίας, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἱερεῖς, ὑπάρχει Ἐπιτροπὴ ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Ναοῦ, προβαίνουσα εἰς τὰς ἀναγκαίας ἐπιδιορθώσεις, διότι ὁμολογουμένως τὸ φιλόθρησκον τῶν Κασίων ἀνήγειρεν Ναούς περικαλλεῖς, τοὺς ὁποίους οἱ νῦν Κάσιοι φιλοτιμοῦνται νὰ προφυλάξωσι ἐκ τῆς φθορᾶς, ἔχοντες ἐν νῷ τὸ τοῦ Δημοσθένους "φυλάξαι τὰ ἀγαθά". Εὐτυχῶς τὰ χωρία ἀπέχουν ἀλλήλων*

κατὰ ἡμίσειαν ὥραν καὶ οὕτως εἰς περίπτωσιν ἐξαιρέτου ἀνάγκης, σπεύδει ὁ ἐφημέριος τοῦ γειτονικοῦ χωρίου.

Ἱερεῖς Καρπάθου. *Μόνον ἡ κοινότης Ἀρκάσας στερεῖται ἐφημερίου, περὶ ἧς ἀναφέρω εἰς ἰδιαιτέραν μου ἐπιστολήν. Ἡ μισθοδοσία τῶν ἱερέων ἀνῆλθεν εἰς 250.000-300.000 κατὰ μῆνα, ἱκανοποιήσασα αὐτούς, διότι ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἦσαν εἰς πολὺ θλιβερὰν κατάστασιν.*

Ἐπιτροπικὰ Διαχειριστικά. *Ἐν τῇ θεωρήσει τῶν λογαριασμῶν τῶν Ἐπιτροπῶν εὗρον βεβαίως ἀταξίας καὶ ἀτασθαλίας, ἀπάσας ὀφειλομένας εἰς τὴν μακροχρόνιον στέρησιν Ἀρχιερατικῆς μερίμνης. Ἐνιαχοῦ ἀνενέωσα τὰς Ἐπιτροπάς, τὸν κανονισμόν, βάσει τοῦ ὁποίου νὰ ἐργάζωνται τὰ μέλη, δοὺς καὶ τὰς ἀπαραιτήτους ὁδηγίας καὶ παραινέσεις.*

Θεῖον κήρυγμα, Κατηχητικά. *Ἐπεσκέφθην ὅλα τὰ χωριὰ τελέσας τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ κηρύξας τὸν Θεῖον λόγον. Μὲ συνεκίνησε τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τῶν χωρικῶν καὶ ἡ βαθεῖα ἐπιθυμία των, ὅπως ἀπολαμβάνωσι πυκνότερον τοιούτων τῶν ἐπισκέψεων. Ὅλαι αἱ ἐνορίαι μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν ἐχαιρέτησαν τὴν ἵδρυσιν 13 Κατηχητικῶν Σχολείων Κατωτέρων καὶ δύο Ἀνωτέρων, τὰ ὁποῖα ἐνεκαινίασα ἐνώπιον τῶν γονέων καὶ τῶν ὁρισθέντων κατηχητῶν καὶ κατηχητριῶν, ἐγχειρίσας αὐτοῖς βοηθήματα καὶ ἀναλυτικὰ προγράμματα. Εἴς τινας Ναοὺς ἵδρυσα καὶ Φιλόπτωχα Σωματεῖα.*

Ἱεραὶ Μοναί. *Δύο εἶναι αἱ Μοναὶ ἐν ταῖς νήσοις, αἵτινες ἀποτελοῦν διὰ τὴν καρπαθιακὴν καὶ κασιακὴν ψυχὴν τὸ ἅπαν τῆς εὐσεβείας καὶ λατρείας των. Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου "Χαδιὲς" Κάσου καὶ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου "Βατσῶν" Καρπάθου. Ἀμφοτέρας τὰς Μονὰς εὗρον διοικουμένας κακῶς καὶ ἀποβάσας οἴκους ἐμπορίου τοῦ α καὶ τοῦ β ἐνοικιαστοῦ. Μοναὶ ἄνευ περιουσιῶν κτηματικῶν σημαντικῶν, μὲ ναοὺς ὅμως συγκεντρώνοντας ἀφιερώματα καὶ προσόδους κατὰ τὰς πανηγύρεις. Ὁ ἐνοικιαστὴς λοιπὸν ἐνοικίαζε τὸν Ναὸν καὶ ἐνεθυλάκωνε τὰς προσόδους δίσκων καὶ ἀφιερώματα καὶ προσόδους κατὰ τὰς πανηγύρεις, ὑποχρεούμενος εἰς φιλοξενίαν τῶν πανηγυριστῶν. Τοῦτο βαρέως ἔφερε ἡ Κασιακὴ ψυχὴ καὶ ὡς μύλος ὀνικὸς ἐπεκάθητο ἐπ' αὐτῆς, ὃν ἤγειρα ἀπ' αὐτῆς, καταργήσας καὶ ἀκυρώσας τοιαύτας ἐνοικιάσεις καὶ συστήσας Μοναστηριακὴν Ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν μου, ἥτις προέβη εἰς τὴν λῆψιν τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων.*

Πατριαρχικὴ Σταυροπηγιακὴ Μονή. *Ἡ ἐν Καρπάθῳ Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Γεωργίου "Βατσῶν" τυγχάνει Πατριαρχικὴ Σταυροπηγιακὴ Μονή. Περὶ ταύτης ἀναφέρει ἰδιαίτερον ἔγγραφόν μου.*

Παρεκκλήσια καὶ ἐξωκκλήσια. *Φαινόμενον παράδοξον καὶ λίαν σκαν-*

δαλῶδες παρουσίαζουν τὰ ἐξωκκλήσια καὶ παρεκκλήσια τῆς Καρπάθου, ἰδίᾳ τὰ 18 τοιαῦτα τῆς Κοινότητος Μενετῶν. Ταῦτα ἀποκαλεῖ ἡ γλῶσσα τοῦ Λαοῦ Μ ε ρ ι δ ι ο ῦ χ α. Ἔχουν δηλαδὴ 7-8 κάτοικοι ἐκ παραδόσεως καὶ κληρονομίας μερίδιον ἐν ἑκάστῳ ἐξωκκλησίῳ, τὸ ὁποῖον θεωροῦν ἰδιοκτησίαν των καὶ προικίζουν εἰς τὰ παιδιά των. Αὐτοὶ μεριμνοῦν διὰ τὴν πανήγυριν, εἰσπράττουν, ἐξοδεύουν...καὶ ἔστιν ὅτε προβαίνουν καὶ εἰς ἐπιδιόρθωσίν τινα τῶν ναϋδρίων. Δὲν ἐπεχείρησα ἐξέλεγξιν, διότι, ἀνεξέλεγκτοι πάντοτε, δὲν θὰ εἶχον νὰ μοὶ παρουσιάσωσι κανὲν διαχειριστικὸν βιβλίον. Προέβην εἰς ἀπόφασιν ὑπαγαγὼν ἅπαντα τὰ ναΰδρια ταῦτα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ι. Ναοῦ, παρὰ τὰς ἐπιφυλάξεις καὶ ἐνστάσεις ἐνίων, κοπτομένων ὑπὲρ ἐθίμων καὶ πατροπαραδότων, ὁρμωμένων ἐξ ἐσφαλμένης ἀρχῆς. Συνελόντι εἰπεῖν, αἱ Ἱεραὶ Μοναί, μικραὶ καὶ μεγάλαι, ἀπέβησαν οἶκοι ἐμπορίου καὶ κέντρα κοσμικῶν ἐπιδείξεων καὶ ἔπρεπε νὰ ληφθῶσι τὰ ληφθέντα μέτρα, διότι τὸ μέγα καὶ ἀσεβὲς τοῦτο ἄτοπον, ἔθιγε πλέον τὰς συνειδήσεις τῶν εὖ φρονούντων καὶ νοημόνων, οἵτινες ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην ἐπὶ τῇ ἀποφάσει. Εὐτυχῶς οἱ ἡγέται τῆς πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς κινήσεως ἐν Καρπάθῳ, καὶ ἰδίᾳ ἐν Μενεταῖς, εἶναι ἐπιστήμονες ἰατροὶ φιλοτιμούμενοι νὰ προαγάγωσι τὴν κοινότητά των, νὰ οἰκοδομήσωσι νεκροταφεῖα, ἐρειπωμένα μονύδρια νὰ ἀναστηλώσωσι καὶ ναοὺς γκρεμισμένους, καὶ νέον Γυμνάσιον νὰ κτίσωσι διὰ τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν ἐν Ἀπερείῳ.

Μισθοδοσία ἱερέων. Συνέδρια. *Καθιέρωσα ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Ἐπιτροπῶν ὁμοιόμορφον μισθοδοσίαν, ὡς προανέφερον, ἥτις θὰ καλύπτεται ἐκ προαιρετικῆς συνδρομῆς τῶν ἐνοριτῶν. Κατὰ τὴν παραμονήν μου δὶς ἐκάλεσα εἰς τὴν Ι. Μητρόπολιν τοὺς ἱερεῖς καὶ ὡμίλησα ἐν ἐκτάσει περὶ τῆς ἀποστολῆς των ἐν γένει ἐν τῇ ἐνορίᾳ, διότι ἀκέφαλοι παραμείναντες ἐπὶ τόσα ἔτη, ἔνιοι ἐξ αὐτῶν ἐβάρυνον τὴν ψυχὴν τῶν Χριστιανῶν των, ἀστόχως πολιτευόμενοι ἐν αὐτοῖς. Ἀναχωρῶν δὲ ἀφῆκα αὐτοῖς ἀδελφικὴν παραινετικὴν ἐγκύκλιον.*

Μουσικὴ Σχολή. *Διαπιστώσας ἔλλειψιν ψαλτῶν καὶ εὑρὼν εἰς τὴν κοινότητα Ἀρκάσης μεμουσωμένον τινὰ διδάσκαλον Νικ. Βασιλαράκην, παρεκάλεσα ὅπως διδάξῃ Βυζαντινὴν Μουσικὴν εἰς καλλιφώνους μαθητὰς καὶ νέους πρὸς δημιουργίαν ἱεροψαλτῶν τοῦ μέλλοντος, ἀποβῇ δὲ ἡ Ἀρκάσα ἡ κοιτὶς τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἥτις εἰς τὸ μέλλον θὰ προσφέρῃ τοὺς ἱεροψάλτας εἰς τὰς γείτονας κοινότητας.*

Λογίζομαι εὐτυχὴς ἐν τῇ συναισθήσει ὅτι ἔθηκα τὸν θεμέλιον μιᾶς πνευματικῆς κινήσεως ἐν ταῖς νήσοις, ἣν δὲν θὰ παύσω παρακολουθῶν καὶ

ἐκ Ρόδου ἀγρύπνως, ἄχρις οὗ ἔχω τὴν Σεπτὴν ἐντολὴν ἐπὶ τῆς Ἐπιβλέψεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπὶ τῶν νήσων τούτων[65]».

Νέες ἐνέργειες γιὰ ἀποκατάσταση τοῦ Ἀποστόλου Τρύφωνος στὴ Μητρόπολη Ρόδου

Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1949 ὁ νέος Πατριάρχης Ἀθηναγόρας θεωρεῖ τὸν μητροπολίτη Ρόδου Τιμόθεο ὡς διάδοχό του γιὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς. Γιὰ τὴν ἐκλογὴ αὐτὴ δὲν ἔχει ἀντίρρηση ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ἡ ὁποία συμφωνεῖ ὅτι ἡ «*ὑποψηφιότης αὕτη συγκεντρώνει ἀναμφισβητήτως πλεῖστα προσόντα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐν Ρόδῳ ἀποστολὴ τοῦ μητροπολίτου Τιμοθέου ἐστέφθη μέχρι σήμερον ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας, πρόκειται δὲ πάντοτε περὶ ἐπαρχίας λίαν εὐπαθοῦς ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων, θὰ ἐβλέπομεν μετὰ πολλῆς ἀνησυχίας ἀποχωροῦντα ἐκεῖθεν τὸν Ἅγιον Ρόδου*[66]...».

Οἱ πληροφορίες αὐτὲς διαρρέουν καὶ εἶναι κοινὸ πιὰ μυστικὸ ὅτι σὲ πολὺ λίγο χρονικὸ διάστημα ὁ μητροπολίτης Τιμόθεος θὰ ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴ Ρόδο. Ἔτσι ἀρχίζουν οἱ ἐνέργειες γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ τοῦ πρώην μητροπολίτη Ρόδου Ἀποστόλου.

Στὶς 9, 14 καὶ 19 Φεβρουαρίου στὴ δισεβδομαδιαία ἐφημερίδα «Ἐθνικὴ Φωνή» δημοσιεύεται ρεπορτὰζ τοῦ ἐκδότη της, δικηγόρου Γ.Θ.Γεωργιάδη γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεση τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Τιμοθέου καὶ γιὰ τὶς προσπάθειες ἐπανόδου στὸ θρόνο τῆς Ρόδου τοῦ Ἀποστόλου Τρύφωνος. Στὸ πρῶτο δημοσίευμα[67] γίνεται λόγος περὶ ἀνωνύμων ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς δημάρχους γιὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἀναφέρεται ὅτι, πίσω ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐνέργειες, κρύπτονται ὁ ἴδιος ὁ μητροπολίτης καὶ ὁ δήμαρχος Γαβριὴλ Χαρίτος. Ὁ Γεωργιάδης δὲν εἶναι ξένος πρὸς τὴν ὅλη ὑπόθεση. Στενὸς συνεργάτης τοῦ μητροπολίτη κατὰ τὰ συλλαλητήρια τοῦ 1919 καὶ ἔμπιστός του ἐπὶ πολλὰ χρόνια, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνακίνηση τοῦ ζητήματος τῆς χειραφετήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου οἱ δρόμοι τῶν δύο ἀνδρῶν εἶναι πλέον παράλληλοι καὶ δὲν θὰ συγκλίνουν ποτέ. Θὰ γραφοῦν κατὰ καιροὺς καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς

65. Ἡμερομηνία 18.2.1950. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξι δακτυλογραφημένες σελίδες.

66. Ὑπ. Ἐξ. πρὸς Πρεσβείαν Ἀγκύρας, ἀριθ.16942/ΕΚ/8/ 20 Ἰανουαρίου 1949. Τὸ ὑπογράφει ὁ μόνιμος ὑφυπουργὸς Π. Πιπινέλης. Ἡ Κυβέρνηση συνιστᾶ ἐπίσης καὶ τοὺς μητροπολῖτες Κορινθίας Μιχαήλ, ὁ ὁποῖος τελικὰ ἔγινε Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Τιμοθέου, καὶ Ἐδέσσης Παντελεήμονα, τέως ἔξαρχο Δωδεκανήσου.

67. Ἀριθ. φύλλου 44/9.2.1949.

ἑκατοντάδες γραμμὲς μὲ κατηγορίες γιὰ προδοσία, μειοδοσία, γιὰ μετάλλια κ.λπ. Μῖσος καὶ μόνο μῖσος ὑπάρχει.

Στὸ δεύτερο δημοσίευμα[68], ποὺ εἶναι ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ καὶ ἀπευθύνεται στὸ μητροπολίτη στὸν ἑνικό, ὁ Γεωργιάδης τὸν κατηγορεῖ γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1919 καὶ γιὰ ἐθνικοφάνεια καὶ διερωτᾶται πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ ἴδιο πρόσωπο, μὲ τὸν ἴδιο χαρακτήρα σὲ πράξεις καὶ ἐνέργειες νὰ ἐμφανίζεται διαφορετικὸς καὶ *«νὰ φαίνηται ἄφοβος καὶ τολμηρὸς ἡγέτης δωδεκανησιακῆς ἐθνικῆς παρατάξεως κατὰ τῶν ἰταλικῶν Ἀρχῶν»* καὶ μετὰ *«νὰ συνεργάζηται μετ᾽ αὐτῶν μετὰ δουλοπρεπείας κατὰ τῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἄλλοτε ὑπεστήριζε μετὰ πείσματος καὶ θάρρους...»*.

Τὸ τρίτο δημοσίευμα[69] εἶναι καὶ αὐτὸ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ καὶ ἀπευθύνεται ἀπὸ τὸν ἐκδότη τῆς ἐφημερίδας «Ἐθνικὴ Φωνὴ» Γ. Θ. Γεωργιάδη στὸν τέως μητροπολίτη Ρόδου, καὶ πάλι στὸν ἑνικό, καὶ ὑπενθυμίζει τὴ στάση του κατὰ τὴ διάρκεια τῶν γεγονότων τοῦ 1919, καὶ μάλιστα τὴν ἐπιστολή, ποὺ ἀπέστειλε στὸ στρατιωτικὸ διοικητὴ τῶν νησιῶν Βιττόριο Ἑλία στὶς 10 Ἀπριλίου 1919, ὅπου γράφει μεταξύ ἄλλων ὅτι *«ὅσον ἀφορᾷ τὸ εὐτελὲς ἄτομόν μου, σᾶς βεβαιῶ ὅτι γαλήνιος ἀναμένω ἓν τέλος, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης ἀπέκρουσε μετὰ τόσου ἀποτροπιασμοῦ. Τὸ μαρτύριον ἑνὸς Πατριάρχου, τοῦ ὁποίου κατὰ σύμπτωσιν σήμερον εἶναι ἡ ἐπέτειος[70], καθηγίασε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Μεγάλη μου τιμή, ἐὰν τὸ ἰδικόν μου καθαγιάσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Δωδεκανήσων»*. Καὶ συνεχίζει:

«Αὐτὸ τὸ ἔγγραφον καὶ μερικαὶ ἄλλαι διαμαρτυρίαι τῆς Σεβασμιότητός σου γενόμεναι κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἐπισφραγίζουν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ 1913 πρώτην περίοδον τῆς ἐθνικοφανείας σου. Εἶναι δὲ περίεργον ὅτι τοιούτου περιεχομένου ἔγγραφα δὲν ἀναφέρονται εἰς τὰ λίαν χριστιανικὰ ἀπομνημονεύματά σου, εἰς ἃ οὔτε σπουδαῖος λόγος περὶ τῶν ἐθνικωτάτων συλλαλητηρίων τοῦ Πάσχα τοῦ 1919 γίνεται, ἐνῷ δι᾽ ἐσέ, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖς μὲ αὐτὰ νὰ ἀποκρούσῃς τὰς μομφὰς περὶ τῆς ἰταλοφιλίας σου καὶ τῆς προσπαθείας σου διὰ τὴν αὐτοκεφαλοποίησιν τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἦσαν πολύτιμα ἐπιχειρήματα. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμες, διότι διὰ τῆς ἀναγραφῆς

68. Ἀριθ. φύλλου 45/14.2.1949.

69. Ἀριθ. φύλλου 46/19.2.1949.

70. Πρόκειται γιὰ τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως -νεομάρτυρα- Γρηγόριο Ε΄, ποὺ ἀπαγχονίσθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους στὴν πύλη τοῦ Πατριαρχείου στὶς 10 Ἀπριλίου 1821. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἑκατὸ χρόνια μετὰ τὸν τραγικὸ θάνατό του, τὸν ἀνακήρυξε ἅγιο καὶ τιμᾶ τὴ μνήμη του στὶς 10 Ἀπριλίου.

αὐτῶν θὰ ἐφαίνετο μεγαλυτέρα ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο περιόδων τῆς ἐθνικοφανείας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς δουλοπρεπείας ἀφ' ἑτέρου...».

Ἀλλά ποιός ἦταν ὁ Γ.Θ. Γεωργιάδης;

Γεννήθηκε στὴ Ρόδο τὸ 1887, γιὸς τοῦ Θωμᾶ Γεωργιάδη καὶ τῆς Ἐλπίδας, τὸ γένος Ἰωάννου Καβούκη. Ἀποφοίτησε ἀπὸ τὸ Πυθαγόρειο Γυμνάσιο Σάμου καὶ σὲ ἡλικία 16 χρόνων σπούδασε νομικὰ στὸ Ἐθνικὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ σὲ ἡλικία 21 ἐτῶν. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὰ πρῶτα χρόνια τῶν σπουδῶν του φοίτησε στὸ Τουρκικὸ Γυμνάσιο Ρόδου, τὸ ὁποῖο τελείωσε σὲ δύο χρόνια. Δικηγόρησε στὴν Κωνσταντινούπολη ἐνώπιον τῶν ἑλληνικῶν Προξενικῶν καὶ Πατριαρχικῶν Δικαστηρίων, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἄδεια τοῦ δικηγορεῖν ἀπὸ τὶς τουρκικὲς Ἀρχές. Στὴ συνέχεια ἐγκαταστάθηκε στὴ Ρόδο καὶ μετὰ τὴν κατάληψη τῶν νησιῶν ἀπὸ τοὺς Ἰταλούς, συνέχισε νὰ ἐργάζεται μέχρι τὸ Φεβρουάριο 1913, ὁπότε ἐξορίσθηκε στὴ Σύρο μαζὶ μὲ ἄλλους Ροδίους πατριῶτες. Μετὰ ἕνα χρόνο τοῦ ἐπιτράπηκε νὰ ἐπανέλθει στὴ Ρόδο, λόγω τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ πατρός του καὶ ἀπὸ τὸ 1915 ἐγκαταστάθηκε μόνιμα, ἐπειδὴ δὲν τοῦ χορηγοῦνταν ἄδεια ἀναχωρήσεως.

Ἐκτὸς τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν του ἀσχολιῶν ἀναμίχθηκε στὴν κοινωνικὴ καὶ ἐθνικὴ ζωὴ τῆς Ρόδου καὶ τῆς Δωδεκανήσου. Ἀπὸ τὰ φοιτητικά του χρόνια ἵδρυσε τὸ Γ.Σ. Διαγόρα καὶ προήδρευσε αὐτοῦ γιὰ πολλὰ χρόνια. Εἶναι γνωστὸ ὅτι στὶς τάξεις τοῦ συλλόγου ὀργανώθηκε ἡ νεολαία τῆς Ρόδου, ποὺ ἀγάπησε τὴ γυμναστικὴ καὶ τὸν ἀθλητισμὸ γενικότερα. Ταυτόχρονα ἵδρυσε νυκτερινὴ σχολή, μαντολινάτα, φιλαρμονικὴ καὶ ἐρασιτεχνικὸ θεατρικὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ σῶμα προσκόπων.

Ἐχρημάτισε ἐπανειλημμένα δημογέρων, πρόεδρος τῆς κοινότητας Νεοχωρίου, ἔφορος, μέλος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἀντιπρόσωπος σὲ Παρροδιακὲς Συνελεύσεις. Δίδαξε στὸ Βενετόκλειο Γυμνάσιο Στενογραφία, Ἐμπορικὸ Δίκαιο καὶ Πολιτικὴ Οἰκονομία.

Σταθμοὶ στὴν ὅλη δράση του μποροῦν νὰ χαρακτηρισθοῦν ἡ ἀγόρευσή του ἐνώπιον τοῦ ἰταλικοῦ στρατοδικείου, ὡς συνηγόρου ὑπεράσπισης τῶν συλληφθέντων γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ Πάσχα τοῦ 1919 στὴ Βιλανόβα, κατηγορουμένων ὡς ἐπαναστατῶν καὶ ὡς στασιαστῶν κατὰ τοῦ ἰταλικοῦ καθεστῶτος, καὶ τὰ ὑπομνήματα, ποὺ ἀπέστειλε στὸ διοικητὴ τῶν Νήσων Ντὲ Μποσδάρι γιὰ τὰ προνόμια τῶν Δωδεκανήσων.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν γεγονότων τοῦ 1919 ἀποτελεῖ τὸ δεξὶ χέρι τοῦ

μητροπολίτη Ἀποστόλου Τρύφωνος, μάλιστα δὲ ἡ ἔκθεση γιὰ τὰ συμβάντα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου[71], ἔχει γραφεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἀποτέλεσε ὑλικὸ γιὰ τὸ βιβλίο, ποὺ ἐξέδωσε μὲ τίτλο « Τὸ Αἱματηρὸ Πάσχα 1919».

Τὸ 1920 παντρεύεται στὴν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου, τὴν Μιγκιρδὶτς Εκβαρτσιάν, κόρη ἄλλοτε κυβερνητικοῦ ὑπαλλήλου ἐπὶ Ὀθωμανικῆς Διοικήσεως στὶς Νότιες Σποράδες καὶ Ροδίτισσας. Μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Ρόδο χαράσσει τὸ δρόμο του, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ συναντηθεῖ ποτὲ πιὰ μὲ αὐτὸν τοῦ μητροπολίτη Αποστόλου. Ἡ φιλία ἔμεινε μέχρι τὰ συλλαλητήρια τοῦ 1919, καὶ μετὰ μετατρέπεται σὲ μῖσος ἄσβεστο καὶ ἀκατάλυτο, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ γραφόμενά τους. Τὸ μῖσος εἶναι ἀπύθμενο.

Τὸ 1927 ὁ Γεωργιάδης ἀναγκάζεται ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐγκαταλείψει τὴ Ρόδο καὶ νὰ ἐγκατασταθεῖ στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἐργάσθηκε ὡς τμηματάρχης α΄ τάξεως στὸ Ταμεῖο Συντάξεως Νομικῶν, ὡς γενικὸς γραμματέας τοῦ ἴδιου Ταμείου καὶ ὡς ὀργανωτὴς καὶ προϊστάμενος τοῦ Τμήματος Στατιστικῆς καὶ Μελετῶν. Λίγο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἦλθε στὴ Ρόδο, ὅπου ἐξέδωσε τὴν ἐφημερίδα "Ἐθνικὴ Φωνὴ" καὶ ἐργάσθηκε στὴ Στατιστικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως. Ἐξέδωσε ἀρκετὰ βιβλία γιὰ τὸ Δωδεκανησιακὸ ζήτημα. Δὲν εἶναι γνωστὸ πότε μυήθηκε στὸν Τεκτονισμό, ὅπου ἦταν ὑψηλόβαθμος. Ἔχει δημοσιεύσει ἀρκετὰ ἄρθρα γιὰ τὸν Τεκτονισμὸ καὶ ἐξέδωσε τὸ 1933 στὴν Ἀθήνα τὸ βιβλίο ""Δημιουργία ὑλικοῦ πρὸς τεκτονικὴν λάξευσιν", μὲ τὴν ἔγκριση τῆς Γαλλικῆς Μεγάλης Ἀνατολικῆς τῆς Ἑλλάδος Στοᾶς. Τὸ 45 σελίδων αὐτὸ βιβλίο γράφει στὴν προμετωπίδα ὅτι "προορίζεται διὰ τοὺς φιλτάτους ἀδελφοὺς Τέκτονας".

Πέθανε στὴν Ἀθήνα στὶς 3 Ἀπριλίου 1955 καὶ κηδεύθηκε τὴν ἑπομένη. Τὸ ἀρχεῖο του εἶναι κατατεθειμένο στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν.

Τὰ Κατηχητικὰ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου

Ἕνα ἄλλο θέμα, ποὺ "καίει" τὴν περίοδο, εἶναι αὐτὸ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, τά ὁποῖα λειτούργησαν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Μεσοπολέμου, τοῦ πολέμου, καὶ τῆς γερμανικῆς κατοχῆς. Τὸ ζήτημα προκύπτει, ὅταν ὁ τέως μητροπολίτης Ἀπόστολος Τρύφωνος ζητᾶ ἐκ νέου ἐπιμόνως ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ τοῦ καταβληθεῖ τὸ ποσὸ τῶν 6.000.000 δρχ. μὲ

71. Πολλὰ ἀντίγραφα τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς ὑπάρχουν στοὺς σχετικοὺς φακέλους τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Μάλιστα σὲ πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ἐξυμνεῖ στὸ τέλος τὸ ἔργο τοῦ μητροπολίτη Ἀποστόλου.

τὸ αἰτιολογικό, ὅτι μὲ δικά του ἔξοδα συντηροῦσε τὰ Κατηχητικὰ καὶ τὰ Ἱερὰ Φροντιστήρια.

Ἀπευθύνεται στοὺς πάντες, πρωθυπουργό, ὑπουργοὺς καὶ Γενικὴ Διοίκηση Δωδεκανήσου, καὶ ζητᾶ τὴν καταβολὴ τοῦ ποσοῦ. Στὶς 16 Ἰανουαρίου 1950, σὲ ἐπιστολή του στὸ μόνιμο ὑφυπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν Π. Πιπινέλη[72], γράφει «*σκοπός*[73] *τῆς παρούσης δὲν εἶναι νὰ παρουσιάσω τὸ ἐν Ρόδῳ ἔργον μου οὔτε καὶ νὰ τὸ ὑπερασπίσω. Τοῦτο τὸ ἔπραξεν ὁ ἐπὶ 33 ἔτη συγκακουχηθεὶς μετ' ἐμοῦ Ροδιακὸς λαός...Σκοπὸς τῆς παρούσης μου εἶναι νὰ παρακαλέσω τὴν Ὑμ. Ἐξοχότητα νὰ τιμήσῃ μίαν ὑπογραφὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ἀγνοῶ διὰ τίνας λόγους, παρέλειψαν νὰ πράξωσιν οἱ Προκάτοχοί της. Ἐξηγοῦμαι.*

Ὅταν διὰ τῶν Διαταγμάτων τοῦ Ντὲ Βέκκι τοῦ 1937 τὸ μὲν θρησκευτικὸν μάθημα ἐξωβελίσθη τελείως ἐκ τοῦ Σχολικοῦ Προγράμματος, ἡ δὲ χρῆσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπηγορεύθη, οὐ μόνον ἐντὸς τῆς Σχολῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ὁδούς, ἐγὼ εἶχον καταστρώσει καὶ ἐφαρμόσει ὁλόκληρον ἀντιπροπαγανδιστικὸν σύστημα διὰ τῶν Κατηχητικῶν μου, τῶν Ἱερῶν Φροντιστηρίων μου καὶ τῶν μαθημάτων τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς Σχολῆς κ.λπ., ἅτινα συνετήρουν δι' ἐξόδων μου. Τὴν σημασίαν ὅλων τούτων ἀντιληφθεὶς ὁ Παπο-Φασισμὸς μ' ἔπληξεν εἰς τὸ οἰκονομικὸν μέρος. Ὡς γνωστόν, ὁ μόνος πόρος τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ ἦτο ἡ Ἀρχιερατικὴ Ἐπιχορήγησις, πληρωνομένη ὑπὸ τοῦ Λαοῦ. Διὰ Κυβερνητικοῦ Διατάγματος ἀπηγορεύθη ἡ πληρωμὴ Ἀρχ. Ἐπιχορηγήσεως, ἀνελάμβανε δὲ ἡ Ἰταλικὴ Κυβέρνησις νὰ πληρώνῃ 2.500 λιρέττας μηνιαίως εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς. Μὴ ἀνεχόμενος τὸν οἰκονομικὸν τοῦτον ζυγόν, μόνος ἐκ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Δωδεκανήσου ἠρνήθην νὰ δεχθῶ. Ἔβλεπον, ὅμως, ἐξ ἄλλου ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχή μου δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ ἐπὶ πολύ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀνεγνώρισαν καὶ οἱ τότε Πρόξενοι κ.κ. Γ. Ἀργυρόπουλος καὶ Ὄθ. Κοντόσταυλος, οἵτινες καὶ ἀνέλαβον ν' ἀναφέρωσι τὰ δέοντα εἰς τὴν Σεβαστὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ὄντως δὲ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν κ. Ἀλ. Ἀργυρόπουλος μοὶ ἀνεκοίνωσεν ἐπισήμως ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἀνελάμβανε νὰ μοὶ χορηγῇ ἐτησίως 60.000 λιρέττας ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συνεχίσω ὅλα τὰ ἀντιπροπαγανδιστικὰ ἔργα μου. Πράγματι δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο μοὶ ἐδίδετο καὶ ὑπὸ τοῦ διαδόχου του κ. Γ. Χριστοδούλου μέχρι τῆς κηρύξεως τοῦ Ἑλληνο-Ἰταλικοῦ Πολέμου, ὁπότε φυσικὰ διεκόπη. Ἐγώ,

72. Αὐτὴ τὴν περίοδο ἐκτελεῖ χρέη ὑπουργοῦ (6.1.1950 μέχρι 23.3.1950).

73. Χρησιμοποιεῖται ἡ γραφή του, ἀκόμη καὶ στὰ κεφαλαῖα καὶ πεζὰ ποὺ χρησιμοποιεῖ.

ὅμως, πεποιθὼς εἰς τὴν φερεγγυότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, οὐ μόνον δὲν διέκοψα, οὔτε ἐχαλάρωσα τὰ ἔργα μου, ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ δανείων, τὸ δὲ διὰ συνδυασμῶν, πείσας τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ λαμβάνωσι μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ των εἰς μετρητά, διὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον νὰ δέχωνται ἀποδείξεις μου πληρωτέας ἐν καιρῷ τῷ δέοντι, ἐξηκολούθησα ὅλα τὰ ἔργα μου καὶ μάλιστα, ἐπωφεληθεὶς τῆς Γερμανικῆς ἀνοχῆς, κατώρθωσα ν' ἀναπτύξω τὰ Κατηχητικά μου εἰς πλήρη Ἑλληνικὰ Σχολεῖα καὶ νὰ παραδώσω εἰς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας ἀρτιωτάτην Ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τῆς Α΄ τοῦ Δημοτικοῦ μέχρι τῆς ΣΤ΄ τοῦ Γυμνασίου.

Οὕτως ἐγώ ἐτήρησα πλήρως τὴν ἀπὸ τῆς ἀμφοτεροῦς μας Συμβάσεως ὑποχρέωσίν μου, ἤμην δὲ βέβαιος ὅτι καὶ τὸ Κράτος θὰ ἐτήρει τὴν ἰδικήν του. Διὰ τοῦτο ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει μας ἔγραψα κατ' ἐπανάληψιν[74] *σχετικῶς, χωρὶς ὅμως, δυστυχῶς, νὰ λάβω καμμίαν ἀπάντησιν. Διὸ ἠναγκάσθην, ὅπως μὴ ἀτιμασθῇ ἡ ὑπογραφή μου, νὰ πωλήσω τὸ Αὐτοκίνητόν μου, τὴν μόνην ὑπολειφθεῖσάν μοι περιουσίαν*[75]*...καὶ νὰ πληρώσω τὰς ἀπέναντι τρίτων ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις μου*[76]*...».*

Τὴν ὅλη ὑπόθεση ἀνέλαβε ὁ νέος διπλωμάτης Διονύσιος Καραγιάννης, γιὸς τοῦ γιατροῦ Νικολάου Καραγιάννη ἀπὸ τ' Ἀφάντου, ποὺ ὑπῆρξε ἀναπληρωτὴς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρόδο, ὁ ὁποῖος ζήτησε πληροφορίες ἀπὸ τοὺς διαφόρους προξένους, ποὺ ὑπηρέτησαν κατὰ καιροὺς στὴ Ρόδο, καὶ ἀπὸ τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ὁ Ἀναστάσιος Λιανόπουλος στὸ σημείωμά του γράφει ὅτι δὲν πρέπει νὰ δοθεῖ εὐνοϊκὴ συνέχεια στὸ ὅλο ζήτημα. Κατὰ τὸ Λιανόπουλο, τὰ Κατηχητικά σχολεῖα ἐξακολούθησαν πράγματι νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίες κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ ἔλαβαν ἱκανοποιητικὴ

74. Ἡ σχετικὴ αὐτὴ ἀλληλογραφία εἶναι ὑπόψη τοῦ ὑπογράφοντα. Ἐδῶ ἁπλῶς ἀναφέρεται στὴν περίοδο ποὺ διανύεται, δηλαδὴ 1949-1950.

75. Στὴ συνέχεια γράφει περὶ Σβώλειου ἄγους καὶ γιὰ «*φιλικὴ ἀγγλικὴ βόμβα, ποὺ κατερείπωσε τὴν Μητρόπολίν μου τὴν 9 Ἀπριλίου 1944*».

76. Ὁ μητροπολίτης ἐπανῆλθε γιὰ τὸ ἴδιο θέμα στὶς 4 Ἀπριλίου 1950. Στὴν ἐπιστολὴ ἀνέφερε ὅτι «*ἀνέπτυξα τὰ Κατηχητικά μου εἰς πλήρη Σχολεῖα Δημοτικῆς καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μας παρέδωκα τῇ Μητρί Ἑλλάδι τελείαν Ἐκπαίδευσιν ἀπὸ Α΄ τοῦ Δημοτικοῦ μέχρι τῆς ΣΤ΄ τοῦ Γυμνασίου, ἀπολύσας καὶ ἀποφοίτους τοῦ ἀνεγνωρισμένου Γυμνασίου μας. Μὲ τὸ θάρρος ἐντίμου Συμβαλλομένου, εὐόρκως ἐκπληρώσαντος τὰς ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις του, δικαιοῦμαι, νομίζω, νὰ ζητήσω καὶ παρὰ τοῦ ἑτέρου Συμβαλλομένου ὅπως ἐκπληρώσῃ τὰς ἰδικάς του, αἵτινες, κατὰ τὴν τότε ἀξίαν τοῦ νομίσματος ἦσαν πολλῷ ἀνώτεραι, σήμερον, ὅμως δὲν ὑπερβαίνουσι τὰ 6.000.000 δρχ. Ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι θ' ἀναγνωρισθῇ τὸ δίκαιον καὶ νόμιμον κ.λπ., κ.λπ.*».

ἔκταση, κατὰ τὴν περίοδο τῆς γερμανικῆς κατοχῆς, λόγω τῆς χαλάρωσης τῶν ἰταλικῶν καταπιεστικῶν μέτρων. Ἡ συντήρηση τῶν σχολείων αὐτῶν, κατὰ τὸν ἴδιο διπλωμάτη, ποὺ αὐτὴ τὴν περίοδο βρισκόταν στὴ Ρόδο ἐπικεφαλῆς τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου, γινόταν μὲ ἐράνους τῶν ἐνδιαφερομένων κοινοτήτων καὶ τῆς πόλεως Ρόδου καὶ ὄχι μὲ χρήματα τοῦ μητροπολίτη. Κατά τὸν Γεώργιο Χριστοδούλου, τελευταῖο Ἕλληνα πρόξενο, ποὺ βρισκόταν στὴ Ρόδο μέχρι τὸν Ὀκτώβριο 1940, τὸ ποσὸν τῶν 60.000 λιρεττῶν τὸ χρόνο καταβαλλόταν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες προξένους. Ἐντούτοις ἡ παροχὴ αὐτὴ δὲν εἶχε πάρει χαρακτήρα ρητῆς συμφωνίας. Εἶναι πάντως γεγονὸς ὅτι τὰ Κατηχητικὰ εἶχαν ρόλο Σχολείου κατὰ τὴ διάρκεια τῆς γερμανικῆς κατοχῆς, τὰ δὲ ἔξοδα δὲν καλύπτονταν μὲ τὸν τρόπο, τὸν ὁποῖο προβάλλει ὁ πρώην Ρόδου. Ὁ Γ. Χριστοδούλου σὲ σχετικὸ ἐρώτημα τοῦ Δ. Ν. Καραγιάννη ἀπάντησε ἐκτενέστερα ἀπὸ τὴ Μασσαλία, ὅπου ὑπηρετοῦσε στὶς 20 Μαρτίου 1950, ὅτι *«ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τυγχάνει ἀναντήρητον εἶναι ὅτι μεταξὺ τοῦ τέως Ρόδου καὶ ἐμοῦ, ὡς προξένου καὶ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, κατὰ τὰ ἔτη 1939 καὶ 1940, δὲν εἶχε ποτέ, μήτε πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, μήτε κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτοῦ, συναφθῆ ρητὴ συμφωνία περὶ συνεχίσεως τῆς χρηματικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Ἀποστόλου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἰς περίπτωσιν διατηρήσεως τῶν Κατηχητικῶν. Ἐφ' ὅσον ἐλειτούργει ἀκόμη τό ἐν Ρόδῳ Β. Προξενεῖον, κατέβαλον ἀνελλιπῶς οὐ μόνον εἰς τὸν Ἀπόστολον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα πρόσωπα (διδασκάλους παυμένους, κατηχητάς, πράκτορας κ.τ.λ.) πᾶν ὅ,τι εἴχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταβάλωμεν, τὸ ἀκριβὲς ποσὸν τοῦ ὁποίου δὲν ἐνθυμοῦμαι ποσῶς. Μετὰ τὸ κλείσιμον, συνεπείᾳ τοῦ πολέμου τοῦ Β. Προξενείου ὡρισμένα ἐπιδόματα, ὡς ἔμαθον κατόπιν, ἐξηκολούθουν καταβαλλόμενα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, ἕτερα δὲ οὐχί. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Κατηχητικὰ μαθήματα, ἐξηκολούθουν ταῦτα, καὶ μάλιστα ἔλαβον ἱκανοποιητικὴν ἔκτασιν κατὰ τὴν γερμανικὴν κατοχήν. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ προσδιορίσω σήμερον πῶς ἐκαλύφθησαν τὰ σχετικὰ ἔξοδα, ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὴ ἡ Μητρόπολις, ὡς καὶ ἡ σχετικὴ Σχολικὴ Ἐπιτροπή, διέθετον πιστώσεις διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον».*

Ζητήθηκε τότε ἡ συνδρομὴ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, ἡ ὁποία ἀπάντησε ὅτι τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα πράγματι λειτούργησαν, χρηματοδοτούμενα ἀπὸ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Δωδεκανήσου τὸ 1945. Τὰ Ἱερατικὰ Φροντιστήρια καὶ οἱ ἰδιωτικὲς παραδόσεις τῆς ἑλληνικῆς ἀπὸ δασκάλους, συντηροῦνταν ἀπὸ

τὶς ἐνδιαφερόμενες κοινότητες. Μάλιστα οἱ δάσκαλοι ἀποζημιώνονταν δαψιλέστατα[77]. Στὶς 11 Ἀπριλίου 1950 ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου πληροφορεῖ τὸν Λιανόπουλο ὅτι ὁ πρώην Ρόδου κατέβαλλε στοὺς ἱεροκήρυκες καὶ στὸ γραμματέα τῆς Μητροπόλεως 250 λιρέτες κάθε μήνα καὶ τοὺς ἔδινε καὶ μία ἀπόδειξη, ὅτι θὰ πάρουν ἄλλες 250 λιρέτες ἐν καιρῷ. Ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς Μητροπόλεως Ἀπόστολος Παπαϊωάννου ἐλάμβανε ἀπὸ τὸ Προξενεῖο 500 λιρέτες τὸ μήνα μέσῳ τοῦ δασκάλου Γεωργίου Παπαϊωάννου-Ζίγδη.

Στὸ αἴτημα τοῦ μητροπολίτη Ἀποστόλου ἀπάντησε τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν στὶς 27 Ἰουνίου 1950, διὰ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας ἦταν ὁ μόλις ἀφιχθεὶς νέος Γενικὸς Διοικητὴς Ροῖκος Ἀγαθοκλῆς. Μὲ λίγες λέξεις ἔκλεινε ὁριστικὰ τὸ θέμα, ὅτι δηλαδὴ «*δὲν εὗρεν ἐπαρκῶς ᾐτιολογημένον τὸ ὑμέτερον αἴτημα*[78]».

Ὁ πρώην Ρόδου ἀπάντησε σχεδὸν ἀμέσως στὸ Γενικὸ Διοικητὴ καί, ὅπως γράφει σὲ ἐπιστολή του πρὸς τὸν ὑπουργὸ τὸν Ἐξωτερικῶν «*θέτει τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των καὶ αἴρει κάθε παρεξήγησιν, διότι ἐγὼ οὐδέποτε ἐζήτησα ἀμοιβὴν διὰ τὴν συντήρησιν τῶν Κατηχητικῶν μου, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν συμμόρφωσιν τοῦ Κράτους μας πρὸς μίαν προανειλημμένην ὑποχρέωσίν του...*».

Στὴν ἐπιστολή του πρὸς τὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν[79] ἀποκαλύπτει ὅτι ἔχει στὴν κατοχή του ἔγγραφο τοῦ προξένου Α.Ἀργυρόπουλου, τὸ ὁποῖο διαλαμβάνει ὅτι ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνηση ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωση νὰ παρέχει στὸ μητροπολίτη Ρόδου ποσόν, ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ συντηρεῖ Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Καὶ συνεχίζει: «*...τὸ κατὰ πόσον ἐγὼ ἐτήρησα τὰς ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις μου εὐτυχῶς ἡ Σ. Κυβέρνησίς μας προλαβοῦσα μὲ ἀπήλλαξε πάσης ὑποχρεώσεως ἀποδείξεως, διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Μνημείου τοῦ ἀγνώστου Ἱερέως καὶ Διδασκάλου πρὸς διαιώνισιν τοῦ Κρυφοῦ Σχολειοῦ τῆς Δωδεκανήσου, τὸ ὁποῖον βεβαίως δὲν ἀποτελοῦσιν αἱ 5-6 ἰδιαίτεραι παραδόσεις εἰς πλουσιόπαιδας ἔναντι ἰδιαιτέρας ἀμοιβῆς, ἀλλὰ τὰ Σχολεῖα τοῦ Νάρθηκος καὶ τῶν Κελλίων, ὅπου τὸ σύνολον τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἐλάμβανε τὴν Ἑλληνοπρεπῆ του μόρφωσιν παρὰ τοῦ Παπᾶ, οὗ τὸ ἔργον ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις προλαβοῦσα ἀπήλλαξε παντὸς αἰφνιδιασμοῦ ἢ καταδιώξεως τῶν κρατούντων. Τὸ ὅτι οἱ ἐνδια-*

77. Ἔγγραφο Λιανόπουλου μὲ ἡμερομηνία 14.4.1950

78. Γενικὴ Διοίκησις Δωδεκανήσου /Γραφεῖον Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων/ Ε.Π.339/ 1242/27.6.1950.

79. Φέρει τὴν ἴδια ἡμερομηνία, 1η Ἰουλίου 1950.

φερόμενοι δὲν ζητοῦσιν ἄλλην ἀμοιβὴν εἶναι φυσικώτατον, ἀφοῦ ἐπληρώθησαν παρ' ἐμοῦ[80]*...».*

Εἶναι γεγονὸς ὅτι τὰ Κατηχητικά σχολεῖα διέσωσαν τὴ γλῶσσα, τὴ θρησκεία καὶ καθετὶ ἑλληνικό. Ἡ "μαγιά" τῶν Κατηχητικῶν ἦταν οἱ παπάδες τῶν ἐνοριῶν καὶ διάφοροι παυμένοι δάσκαλοι καὶ καθηγητές, ποὺ τέθηκαν στὴν ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ δίδασκαν ἔναντι ψιχίων τοὺς νεαροὺς βλαστούς. Τὸ βάρος, ὅμως, τῆς ἄψογης λειτουργίας τῶν Κατηχητικῶν ἀνέλαβαν κατὰ καιροὺς οἱ Ἀπόστολος Παπαϊωάννου, πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου, οἱ θεολόγοι Ἐμμανουὴλ Μπακίρης, Κανάρης Πουζουκάκης, Ἠλίας Κουντούρης, Γεώργιος Ἀσκητής, οἱ ἀρχιμανδρῖτες Κύριλλος Ρωμάνος καὶ Κλεόβουλος Παπαϊωάννου καὶ ὁ διάκονος Βασίλειος Πιπίνος[81]. Τὸ ἑλληνικὸ Κράτος δὲν λησμόνησε ποτὲ τοὺς παυθέντες ἢ αὐτοὺς ποὺ δὲν θέλησαν νὰ διδάξουν στὰ ἰταλικὰ σχολεῖα καὶ παρέμειναν στὰ σπίτια τους. Προτίμησαν νὰ πεινάσουν παρὰ νὰ ὑποκύψουν. Κατὰ καιρούς τοὺς ἐνίσχυε μὲ διάφορα ἐπιδόματα τῶν 200-400 λιρετῶν. Ὁ Χριστοδούλου σχετικά γράφει: «*...Τὸ Β. Προξενεῖον Ρόδου προπολεμικῶς ἐπλήρωνεν ὡρισμένα ποσὰ ὑπὸ τύπον ἐπιδομάτων εἰς τοὺς καθηγητὰς καὶ διδασκάλους, τοὺς παυθέντας ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν Ἀρχῶν, συνεπείᾳ τῆς ἐπὶ Ντὲ Βέκκι καταργήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, καὶ παραμείναντας ἔκτοτε εἰς Δωδεκάνησον. Οἱ ἐκπαιδευτικοὶ οὗτοι δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο μεγάλας ὁμάδας: 1ον. Τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τῆς Καλύμνου καὶ 2ον. Τοὺς τῆς Ρόδου καὶ τῶν παρακειμένων νήσων. Ἐνδεικτικῶς δύναμαι νὰ ἀναφέρω ὅσα ὀνόματα ἐκπαιδευτικῶν ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῆς νήσου Ρόδου. Π. Παντελίδης, καθηγητής, Μ. Σελλᾶς καθηγητής, Ζ. Παπαζαχαρίου, καθηγητής, Σ. Διακοσάββας, ἐπιμελητής, Γ. Παπαϊωάννου-Ζίγδης, δημοδιδάσκαλος, Ζωὴ Πολεμικοῦ, διδασκάλισσα, Ἐμμ. Καλαμπίχης, διδάσκαλος, Δημήτριος Γεωργᾶς, διδάσκαλος, Σταῦρος Μηλιός, διδάσκαλος, Φιλήμων Γιαμαλῆς, διδάσκαλος, Εἰρήνη Λουκούμη, διδασκάλισσα,*

80. Καὶ στὶς 5 Ἰουλίου 1950 ὁ πρώην Ρόδου, προφανῶς ὑπὸ τὸ κράτος θυμοῦ, ἀποστέλλει νέαν ἐπιστολήν, στὴν ὁποία ἐμπλέκει Δημητρώφ, Μάζαρυκ, κ.λπ. θύματα τοῦ μπολσεβικισμοῦ, δόγμα Σβώλου, καὶ ἐπανέρχεται καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ αἰτήματός του. Γράφει: «*Μετὰ 5ετῆ σιωπὴν μ' ἀπαντᾷ ἀρνητικῶς, ἐνῶ τὸ δίκαιόν μου εἶναι πλέον ἢ προφανές...*».

81. Σημείωμα Γ. Χριστοδούλου γιὰ τὰ Κατηχητικά, τὰ ἐπιδόματα κ.λπ. στὶς 19 Δεκεμβρίου 1946, ἀριθ. 3037 τῆς Διευθύνσεως Πολιτικῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλληνικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς Δωδεκανήσου πρὸς Ὑπ.Ἐξ./Διεύθυνσιν Πολιτικῶν Ὑποθέσεων/Τμῆμα Εὐρώπης. Τὸ σημείωμα ἀποτελεῖται ἀπὸ 6 δακτυλογραφημένες σελίδες.

Ξανθίππη Λουκούμη διδασκάλισσα, Εὐτυχία Σκοπελίτου, διδασκάλισσα καὶ Φλώρα Κάσδαγλη-Χατζησταμάτη, διδασκάλισσα...».

Τὸν πίνακα τῶν δασκάλων γιὰ τὴν πόλη τῆς Ρόδου καὶ τὰ χωριὰ κατάρτισε ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀπόστολος Παπαϊωάννου τὸν Ἰούνιο τοῦ 1945. Γιὰ τὴν πόλη τῆς Ρόδου, ἐκτὸς τῶν δασκάλων καὶ τῶν διδασκαλισσῶν, περιλαμβάνονται καὶ οἱ Μιχαὴλ Ἁλμυρός, Γεώργιος Τοπούζης, Κωνσταντῖνος Καραγιάννης, Εἰρήνη Σκάρου, Παρασκευὴ Παπαγιαννίδου, Ἀσπασία Νικολάου, Μαρία Σταμπολῆ καὶ Σμαρὼ Δεληγιάννη[82].

Συνεχίζοντας ὁ Χριστοδούλου γράφει ὅτι «*εἰς ἀμφοτέρας τὰς προμνησθείσας ὁμάδας ἐκπαιδευτικῶν, ἤτοι τόσον εἰς τοὺς τῆς Καλύμνου, ὅσον καὶ εἰς τούς τῆς Ρόδου, τὸ Β. Προξενεῖον πρὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 κατέβαλε τὰ ἐπιδόματα ὁλοκλήρου τῆς τριμηνίας Ὀκτωβρίου-Δεκεμβρίου 1940, ὡς τοῦτο καλῶς ἐνθυμοῦμαι, καὶ ὡς τοῦτο ὁμολογοῦν πλεῖστοι ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐρωτηθέντες ὑπ' ἐμοῦ. Ἡ διαβίβασις τῶν ποσῶν εἰς τοὺς δικαιούχους, κατὰ τὴν ἀμέσως προηγηθεῖσαν τῆς ἐκρήξεως τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου πεντάμηνον τελευταίαν περίοδον, συνετελεῖτο, λόγῳ τῶν αὐστηροτάτων μέτρων παρακολουθήσεως τοῦ Β. Προξενείου, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον αἱ ἰταλικαὶ Ἀρχαί, διὰ τρίτων προσώπων. Εἰς τὴν Κάλυμνον τὰ ποσὰ διεβιβάζοντο, ὡς ἐκ τούτου, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κ.κ. Τηλιακῶν καὶ τῆς κυρίας Βουβάλη, εἰς δὲ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τῆς Ρόδου μέσῳ τοῦ μητροπολίτου Ἀποστόλου. Πάντως εἰς τὸν μητροπολίτην περιῆλθεν ἐγκαίρως τὸ ποσὸν πρὸς διανομὴν κατὰ τὴν περὶ ἧς πρόκειται τριμηνίαν Ὀκτωβρίου-Δεκεμβρίου 1940, διενεμήθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ κανονικῶς εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους. Τὸ αὐτὸ ἔλαβε χώραν καὶ διὰ τὴν ὁμάδα Καλύμνου. Ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1941 καὶ ἐντεῦθεν ἔπαυσεν, ὡς εἰκός, ἡ καταβολὴ τῶν ἐν λόγῳ ἐπιδομάτων ὑπὸ τοῦ Β. Προξενείου, ὡς ἐκ τούτου ἔπαυσε καὶ ὁ τέως μητροπολίτης χορηγῶν τοιαῦτα ἐπιδόματα εἰς τοὺς δικαιούχους τῆς περιφερείας Ρόδου, ὡς ἄλλωστε τοῦτο διαφαίνεται ἐν τῇ ἀπὸ 8.12.1945 ἀναφορᾷ αὐτοῦ.*

Οἱ πλεῖστοι τῶν οὕτω μισθοδοτουμένων ἄλλοτε ἐκπαιδευτικῶν ἀνέλαβον ἐκ νέου κανονικὴν ὑπηρεσίαν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1943 εἰς τὰ ἐπανιδρυθέντα τότε Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Ἐκ μέρους των, πλὴν ἐλαχίστων τινῶν ἐξαιρέσεων, δὲν ἐζητήθη γενικῶς ἀναδρομικὴ πληρωμὴ ἐπιδομάτων διὰ τὰ ἔτη 1941, 1942 καὶ 1943. Ἀντιθέτως ὅμως γενικὴ τυγχάνει ἡ ἀξίωσις ὅπως νῦν ληφθῇ ἡ δέουσα νομοθετικὴ πρόνοια, ἵνα οἱ εἰρημένοι διαβαθμισθῶσι

82. Ὁ πίνακας δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν Κ. Τσαλαχούρη, ἐφημ. «Ἡ Ροδιακή», στὶς 7.3.2000.

κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ὑπολογισθοῦν τὰ ἔτη τῆς ἀργίας των. Τοῦτο οὐ μόνον θὰ ἔχῃ ἄμεσον ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς σημερινῆς μισθοδοσίας των, ἀλλὰ ἔχει καὶ σημασίαν, ὡς εἰκός, καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν εἰς τὸ μέλλον συνταξιοδότησίν των. Δι' ὃ θὰ ἤμην τῆς γνώμης ἵνα ἱκανοποιηθῇ τὸ δίκαιον τοῦτο αἴτημα τῆς περὶ ἧς πρόκειται μερίδος τῶν ἐκπαιδευτικῶν Δωδεκανήσου. Σημειωτέον ὅτι ἐν περιπτώσει διαβαθμίσεως, θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οὐ μόνον τὰ ἔτη τῆς ἀργίας, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔτη ἐκεῖνα, καθ' ἃ ὡρισμένοι ἐξ αὐτῶν ἐξηκολούθησαν παραμένοντες κατ' ἐπιταγὴν τῆς Ἑλληνικῆς Προξενικῆς Ἀρχῆς εἰς τὰ ἰταλικὰ Κρατικὰ Σχολεῖα καὶ ἐδίδασκον εἰς αὐτὰ τὴν ἑλληνικήν, παρὰ τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ τὰς πιέσεις τῶν ἰταλικῶν Ἀρχῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν ὁμάδα τῶν ἐν Καλύμνῳ ἐπιδοτουμένων ἐκπαιδευτικῶν, εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω ὅτι καὶ μετὰ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1941 ἐνισχύθησαν οὗτοι κατ' ἀραιὰ διαστήματα ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἡ ἐν λόγῳ ἐνίσχυσις συνετελεῖτο δι' ἀποστολῆς χρηματικῶν ποσῶν ὑπὸ τῶν ἐν Μέσῃ Ἀνατολῇ ἑλληνικῶν Ἀρχῶν εἰς Κάλυμνον, μέσῳ ἐμπίστων πρακτόρων. Ὁσάκις ἔλειπεν ἐξ ὁλοκλήρου ἢ δὲν ἐπήρκει ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡρισμένοι ἐν Καλύμνῳ προύχοντες, σχηματίσαντες εἰδικὴν πρὸς τοῦτο Ἐπιτροπήν, ἀνελάμβανον τὴν χρηματικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀργούντων διδασκάλων, τῶν σχετικῶν ποσῶν συγκεντρουμένων δι' ἐπιτοπίου ἐράνου, περιοριζομένου εἰς τὸν στενότατον κύκλον τῶν εὐπορωτέρων κατοίκων τῆς νήσου. Ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ ἀνελάμβανε καὶ τὴν διανομὴν τῶν ἀποστελλομένων ὑπὸ τῆς Β. Κυβερνήσεως ποσῶν[83]*...».*

Μὲ τὶς πρῶτες μέρες τῆς ἀπελευθερώσεως ἡ Ἑλληνικὴ Στρατιωτικὴ Ἀποστολή, ποὺ ἐγκαταστάθηκε στὴ Ρόδο, μετὰ ἀπὸ εἰδικὲς ἐντολές, κάλυψε ὅλους ὅσοι μὲ ἐντολὴ τοῦ Προξενείου Ρόδου δίδαξαν στὰ ἰταλικὰ σχολεῖα. Τοὺς κάλυψε πλήρως καὶ τὸ ἀνακοίνωνε κατὰ περίπτωση, γιὰ νὰ μὴν παρεισφρύσουν καὶ ἄλλοι, ποὺ ἠθελημένα καὶ ἐνάντια στὸ ρεῦμα, ὑπηρέτησαν τὴν ἰταλικὴ Ἐκπαίδευση.

Τὸ ζήτημα τῶν Κατηχητικῶν σχολείων γιὰ τοὺς κυβερνητικοὺς παράγοντες ἔχει κλείσει, ἀλλὰ αὐτὸ τῶν ὑπογραφῶν, ποὺ ἤθελαν τὴν ἐπάνοδο τοῦ πρώην μητροπολίτη στὴν ἕδρα του, καὶ ἐκείνων, ποὺ ὑπογράφουν νὰ μὴν ἐπανέλθει, παίρνει διαστάσεις, ποὺ πολλοὶ νομίζουν ὅτι ἴσως φθάσουμε στὸ σημεῖο νὰ γίνουν ἀνεξέλεγκτες. Ἡ Γενικὴ Διοίκη-

83. Σημείωμα Γ. Χριστοδούλου γιὰ τὰ Κατηχητικά, τὰ ἐπιδόματα κ.λπ. στὶς 19 Δεκεμβρίου 1946, ἀριθ. 3037.

ση Δωδεκανήσου ἐπιθυμεῖ νὰ τὸ κλείσει τώρα, ποὺ ἡ πλήρωση τῶν θέσεων τῶν Μητροπόλεων Καρπάθου-Κάσου καὶ Λέρου-Καλύμνου εἶναι πλέον γεγονός. Τὶς πληροφορίες περὶ τῆς ἐκλογῆς, τὶς εἶχε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἀνεπισήμως, ἀλλὰ ἀπὸ ἔγκυρες πηγές[84].

Ὁ Γενικὸς Διοικητὴς Δωδεκανήσου Ροῖκος Ἀγαθοκλῆς γιὰ τὸ ζήτημα, γράφει στὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τὸν ὁποῖον πληροφορεῖ ὅτι τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ συγκεκριμένα οἱ Διευθύνσεις Ἐκκλησιῶν[85] καὶ Β΄ Πολιτικῆς *«κατέχουν ἀδιάσειστα στοιχεῖα περὶ τῆς ἀναξιότητος τοῦ Μητροπολίτου πρώην Ρόδου εἰς ἀνακατάληψιν τοῦ θρόνου του. Ἀλλὰ ἐκ πληθύος ἐγγράφων, ὧν ἔλαβον αὐτοπροσώπως γνῶσιν ἐνταῦθα, καθίσταται ἔκδηλος καὶ ἀνεπίδεκτος ἐπιεικοῦς κρίσεως ἡ ἐπὶ σειράν ἐτῶν ἀναξία δι' ἱεράρχην καὶ Ἕλληνα δρᾶσις τοῦ πρώην Ρόδου»*.

Ἡ γραφὴ αὐτὴ σήμερα ξενίζει, ἀλλὰ γράφεται μέσα στὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἐποχῆς πολύ μακρινῆς γιὰ τὰ σημερινά δεδομένα, ἀλλὰ ὄχι καὶ μοναδικῆς. Ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς χρησιμοποιεῖται λεκτικὴ βία καὶ μπορεῖ ἄφοβα νὰ διαπιστώσει κανεὶς ὅτι οἱ λέξεις χτικιάζουν μέσα σὲ δαιδαλώδεις ἀτραπούς, ἂν ὄχι πολύπλοκους διαδρόμους ὑπαινιγμῶν, κατηγοριῶν καὶ αἰσχυντηλῶν ἐπιχειρημάτων, ποὺ σήμερα, ὕστερα ἀπὸ ὄχι μακρινὸ χρονικὸ διάστημα, δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ γραφοῦν ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ τεκμηριωθοῦν. Εἶναι ἐπιχειρήματα ξεκρέμαστα, ἀλλὰ σοβαροφανῆ, ὅταν δὲν μελετῶνται σὲ βάθος. Ἁπλῶς ἐμεῖς περιοριζόμαστε στὴ χρονικὴ περίοδο, ποὺ μελετᾶμε, καὶ ζοῦμε τὰ γεγονότα ἀπὸ τὰ γραφόμενα καὶ τὶς πηγὲς τῆς ἐποχῆς, μὲ κάθε λεπτομέρεια, χωρὶς νὰ ἀποκρυβεῖ τίποτε, χωρὶς αὐθαίρετη ἑρμηνεία ἢ παρερμηνεία. Γιὰ νὰ γίνει ἔρευνα σὲ βάθος σὲ πηγὲς ἄγνωστες καὶ ἀπρόσιτες μέχρι σήμερα καὶ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι, ἐπιτέλους, εἰσχωρῶ στὴν Ἱστορία, ἀπαιτεῖται κόπος καὶ χρόνος. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλοι, ἀβίαστα, ἔτσι σὰν κύριοι νὰ ἔρχονται, ἐπειδὴ θέλουν νὰ γράψουν -ἔτσι νομίζουν- νὰ "ἀπαλλοτριώνουν" τὴν ἐργασία αὐτοῦ ποὺ κοπιάζει, γιὰ νὰ μάθει σωστὰ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδος του.

84. Περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀποστόλου Παπαϊωάννου τὴν πληροφορία τὴν εἶχε ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπὸ τὴν 1η Ἰουλίου ὅτι *«...κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν τῆς Συνόδου σκέπτεται (ὁ Πατριάρχης) νὰ προβῇ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἀρχιγραμματέως (τοῦ Πατριαρχείου) καὶ τὴν τοποθέτησιν τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Ἀποστόλου εἰς Δωδεκάνησον...»*, ἀριθ. 806/1.7.1950.

85. Ἐπικεφαλῆς τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν καὶ Κληροδοτημάτων ἦταν ὁ Γρίβας Γαρδικιώτης, Διευθυντὴς Α΄.

Ἀπαλλοτριώνουν, χωρὶς νὰ ἀναφέρουν ἀπὸ ποῦ τὸ πῆραν, ἁπλῶς γράφουν ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ Α ἢ τὸ Β ἀρχεῖο, χωρὶς νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦν ἤ, ἔστω, νὰ ξέρουν τί διαδικασία ἀπαιτεῖται, γιὰ νὰ γίνει προσιτὸ τὸ πρωτογενὲς ὑλικό. Δὲν εἶναι κακὸ νὰ γράφουμε ὅτι τὸ πήραμε, ἀφοῦ ἡ μέθοδος αὐτὴ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ ὅλους, γιατὶ ἔτσι πρέπει νὰ γίνεται. Ἡ οἰκειοποίηση, ὅμως, εἶναι λάθος καὶ μάλιστα ἀσυγχώρητο...

Πῶς, ὅμως, ἕνας νέος διοικητής-ἀνέλαβε στὶς 28 Μαΐου 1950-γνώριζε τὴν ὑπόθεση; Ἡ ἔρευνά μας ἔδειξε ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ἀπὸ τὸν ἐπικεφαλῆς τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Διοικήσεως Δωδεκανήσου Ἀναστάσιο Λιανόπουλο, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρόδο τὴν περίοδο 1927-1929, δηλαδὴ τὰ κρίσιμα χρόνια, ὅταν συζητοῦνταν τὸ ζήτημα τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δωδεκανήσου, καὶ γνώριζε πρόσωπα καὶ πράγματα. Εἶναι ἐπίσης γεγονὸς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ στὸ Δωδεκανησιακὸ Ζήτημα-ὅλες οἱ ἑλληνικὲς Κυβερνήσεις τῆς περιόδου 1923-1936- στάθηκε ἐναντίον τῆς Αὐτοκεφαλοποιήσεως καὶ ἀποδοκίμασε τὴ στάση τῶν ἀρχιερέων τῶν Μητροπόλεων τῆς Δωδεκανήσου. Οὐδέποτε, ὅμως, τὸ Πατριαρχεῖο, κατηγόρησε γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ ἢ γιὰ ὁτιδήποτε ἄλλο τοὺς μητροπολῖτες, ὅπως ἤδη σημειώθηκε.

Ὁ Ἀγαθοκλῆς συνεχίζει ὅτι *«τὸ ζήτημα ἄλλως τε ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τῆς Ἱ. Συνόδου Κωνσταντινουπόλεως ἡ ὁποία σταθμίζουσα τὰ πράγματα, θὰ διστάσῃ, θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν, ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν ἐκπεσόντα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἔθνους ἱεράρχην, πρὸς ἀποφυγήν, ἀσφαλοῦς ἄλλως διχασμοῦ τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου τῆς νήσου, ὀξύνσεως τῶν παθῶν καὶ ἀναξέσεως πληγῶν μὴ ἐπουλωθεισῶν ἀκόμη, ἐκτάσεως μὴ δυναμένης νὰ προσδιορισθῇ ἀπὸ τοῦδε*[86]*...».*

Τὴν ἑπομένη ὁ Ἀγαθοκλῆς μὲ νεότερο ἔγγραφό του μὲ ἀποδέκτη τὴ Διεύθυνση Ἐκκλησιῶν ζητᾶ ὅπως, μετὰ τὴν πλήρωση τῶν Μητροπόλεων Καρπάθου-Κάσου καὶ Λέρου-Καλύμνου, γίνουν οἱ κατάλληλες ἐνέργειες στὸ Πατριαρχεῖο γιὰ τὴ ματαίωση τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ πρώην Ρόδου στὴ θέση του[87].

---

86. Γενικὴ Διοίκησις Δωδεκανήσου, ἀριθ. πρωτ. 42418/1295/14.7.1950.

87. Γενικὴ Διοίκησις Δωδεκανήσου, ἀριθ. ἐμπιστ. πρωτ. 414/1358/15.7.1950. Κατεπεῖγον. Τὸ Πολιτικὸ Γραφεῖο τοῦ πρωθυπουργοῦ δὲν ἀπάντησε στὴ Γενικὴ Διοίκηση Δωδεκανήσου, ἀλλὰ μὲ ἔγγραφό του στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν κάνει γνωστὸ ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὶς ἀπόψεις τῆς Διοικήσεως καὶ ζητεῖ νὰ γίνουν οἱ δέουσες ἐνέργειες *«...ἵνα τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καταλήξῃ τὸ δυνατὸν ταχύτερον εἰς τὰ ἐνδεικνυόμενα*

Μόνο στὶς 7 Δεκεμβρίου ὁ πρωθυπουργὸς Σοφοκλῆς Βενιζέλος πῆρε θέση στὸ ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα Ρόδου, ὕστερα ἀπὸ ἐπιστολή, ποὺ τοῦ ἀπηύθυνε ὁ πρώην μητροπολίτης Ρόδου Ἀπόστολος, στὴν ὁποία ἐπέρριπτε εὐθύνες τῆς παραιτήσεώς του στὸν τότε ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν Ι. Σοφιανόπουλο[88]. Ἡ ἐπιστολὴ ἐστάλη προσωπικὰ στὸν ἴδιο τὸν Βενιζέλο, ποὺ ἐκτελοῦσε καὶ χρέη ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, μὲ ἡμερομηνία 21 Νοεμβρίου ἀπὸ τὸ παρὰ τὴν Ἰαλυσὸ ἐρημητήριο[89] τοῦ μητροπολίτη. Ἡ ἀπάντηση πρέπει νὰ θεωρεῖται καὶ τὸ τέλος κάθε σκέψεως ἐπαναφορᾶς στὴ θέση, γιατὶ ρητὰ ἀναφέρει ὅτι «*ἀναγνώσας μετὰ προσοχῆς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς (τῆς ἐπιστολῆς), ἔχω τὴν τιμὴν νὰ Σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐξετάσωμεν τὰ δι' αὐτῆς ἐκφραζόμενα παράπονα. Ἁρμόδιον ὅπως μελετήσῃ τὴν ὑπόθεσίν Σας καὶ ἀποφανθῇ σχετικῶς εἶναι, ὡς γνωστόν, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.*

Συνεπῶς θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ μὴ λάβω θέσιν ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολήν Σας διαλαμβανομένων. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν».

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας Σπυρίδωνος στὴ Μητρόπολη Ρόδου

Τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά, στὰ ὁποῖα προστίθεται καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ τοποτηρητοῦ στὴ Μητρόπολη Ρόδου- εἶχε ἀναχωρήσει πλέον στὴν ἕδρα του ὁ πρωτοσύγκελλος Ἀπόστολος ἐκλεγεὶς μητροπολίτης Κάρπαθου-Κάσου -μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ 1951 ἐπιμένει στὴν ἄμεση ἐκλογὴ μητροπολίτη Ρόδου. Ἐπιμένει ἐπίσης στὴν ἐκλογὴ τοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας Σπυρίδωνος Συνοδινοῦ καί, ὅταν ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολη Γ. Χριστόπουλος, σὲ συνάντησή του μὲ τὸν Πατριάρχη Ἀθηναγόρα, στὶς 18 Ἰανουαρίου, τοῦ τὸ ὑπενθυμίζει, ἐκεῖνος δείχνει ἀρκετὴ ἐπιφυλακτικότητα μὲ τὴν πρόφαση, ὅτι εἶχε προωθηθεῖ καὶ κερδίσει ἔδαφος ἡ ὑποψηφιότητα τοῦ μητροπολίτη Νευροκοπίου[90]. Εἶχε συζητηθεῖ καὶ πάλιν ἡ

μέτρα, διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ τόπος ἀπὸ τὰ προκαλούμενα ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ζητήματα...» (ἀφαιροῦνται δέκα λέξεις).

88. Ἐχρημάτισε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν στὶς 3 Ἰανουαρίου, στὶς 8 Ἀπριλίου καὶ στὶς 24 Ἰουλίου 1945, ἀντικατασταθεὶς στὶς 11 Αὐγούστου 1945 ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸ Πέτρο Βούλγαρη. Ἐπίσης ἐχρημάτισε ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ 22 Νοεμβρίου 1945 μέχρι τὶς 29 Ἰανουαρίου 1946. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα τὸ χειρίσθηκαν ὁ Κ. Τσαλδάρης, ὁ Φίλιππος Δραγούμης καὶ ὁ Παναγιώτης Πιπινέλης.

89. Ἔτσι ἀποκαλεῖ καὶ γράφει τὴν κατοικία του στὰ Τριάντα.

90. Γενικὸν Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀριθ. Ε.Π. 41/18.1.1951.

ἐκλογὴ τοῦ μητροπολίτη Προύσης, ἀλλὰ γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ὁ ἴδιος διεμήνυσε τὴν τελευταία στιγμὴ ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ τοποθετηθεῖ στὴ Ρόδο οὔτε ὡς ὁριστικὸς μητροπολίτης. Πολλοὶ συνοδικοὶ τόνιζαν σχετικά ὅτι αὐτὴ ἡ ἄρνηση ὀφείλεται σὲ παθολογικὴ ἀναποφασιστικότητα τοῦ μητροπολίτη καὶ πρόσθεταν ἐπίσης ἐπιπολαιότητα. Τόνιζαν ἐπίσης ὅτι ἡ ἄρνηση καὶ ματαίωση τῆς τοποθετήσεώς του στὴ Ρόδο, ἴσως ἀποβεῖ ἐπωφελής διότι «*θά προέκυπτον πλεῖσται δυσχέρειαι μὲ ἱεράρχην, ὅστις ἀποδεικνύεται τόσον εὐμεταβλήτου χαρακτῆρος*[91]...».

Ὁ Πατριάρχης ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ συζητήσει τὸ ζήτημα στὴν προσεχῆ συνεδρίαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Πράγματι στὶς 25 Ἰανουαρίου 1951 συνέρχεται ἡ Σύνοδος, ἡ ὁποία ἐκλέγει παμψηφεὶ τὸν ἐπίσκοπο Ἀπαμείας Σπυρίδωνα Συνοδινό[92].

Τὸ Μέγα μήνυμα ἐτελέσθη στὸν πατριαρχικὸ ναὸ στὶς 25 Φεβρουαρίου. Τὸ νέο μητροπολίτη Ρόδου συνόδευαν στὴν Κωνσταντινούπολη ὁ ἱεροδιάκονος Ἀλέξανδρος Θεοδωρακόπουλος καὶ ὁ ἀδελφός του Ἄγγελος Συνοδινός. Μετὰ τὸ τέλος τῆς πανηγυρικῆς λειτουργίας εἶχε συνομιλία ὁ γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος Χριστόπουλος μὲ τὸν Πατριάρχη. «*Εὐχαρίστως διεπίστωσα,* σημειώνει, *ὅτι ἐξ ἀρχῆς ὁ μητροπολίτης Σπυρίδων προσείλκυσε τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πάντων τῶν ἀρχιερέων, οἵτινες ἐκδηλώνουν ἄκραν ἱκανοποίησιν, διότι ἡ Κυβέρνησις εὑηρεστήθη νὰ ὑποδείξῃ διὰ τὴν ἕδραν Ρόδου κληρικὸν περιωπῆς τοῦ Ἁγίου Ἀπαμείας. Ὁ πατριάρχης, τὸν ὁποῖον ἠρώτησα, ὡμίλησε μετὰ πραγματικοῦ ἐνθουσιασμοῦ περὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ ἀρχιερέως καὶ μοὶ ἐπανέλαβε πόσον ἅπαντες εἶναι εὐχαριστημένοι, διότι τῷ ἀνετέθη ἡ ὑψηλὴ αὕτη ἀποστολή*[93]..».

Ἡ ἄφιξη τοῦ νέου μητροπολίτη στὴ Ρόδο ἔγινε στὶς 22 Ἀπριλίου. Ὁ λαὸς τῆς Ρόδου τὸν ὑπεδέχθη στὸ λιμάνι, ὅπου ἔφθασε μὲ τὸ ἀτμόπλοιο

91. Γενικὸν Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀριθ. Ε.Π. 1627/30 Δεκεμβρίου 1950.

92. Γενικὸν Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀριθ. 84/25.1.19512, ὥρα 18.05. Τὴν ἴδια ἡμέρα ὁ πρωθυπουργὸς Σ. Βενιζέλος ἀπέστειλε μέσῳ τοῦ Γενικοῦ Προξενείου Κωνσταντινουπόλεως τὰ συγχαρητήριά του: «*Εὐαρεστηθῆτε ὑποβάλητε Πατριάρχην θερμὰς εὐχαριστίας μου δι' ἐκλογὴν Ἀπαμείας. Πέποιθα ὅτι τιμηθεὶς ἀρχιερεὺς θέλει δικαιώσει ψῆφον Συνόδου*». Ἐπίσης ὁ Διευθυντὴς τῆς ὑπηρεσίας Ἐκκλησιῶν συνεχάρη τὸ νέο μητροπολίτη Ρόδου: «*Ἐγκάρδια συγχαρηρήρια ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ὑμῶν, ἥτις προικίζει τὴν Δωδεκανησιακὴν Ἐκκλησίαν μὲ ἕνα λαμπρὸν ποιμενάρχην. Εἶμαι εὐτυχὴς ἐὰν τὸ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον μεθ' οὗ παρηκολούθησα τὸ προκαταρκτικὸν στάδιον τῆς ἐκλογῆς Σας συνέβαλε κατά τι εἰς τὸ εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐχαροποίησε ὅλους...*».

93. Διαπιστώσεις Χριστόπουλου, πρὸς Ὑπ. Ἐξ. ἀριθ. 223.

"Καδιώ[94]". Ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸν ὑπεδέχθη ὁ γενικὸς διοικητὴς Δωδεκανήσου Ροῖκος Ἀγαθοκλῆς, ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος καὶ ὁ λιμενάρχης Σταμπολῆς. Στὴν προκυμαία ναυτικὸ ἄγημα ἀπέδωσε τιμές. Στὴν ἀποβάθρα τὸν ὑπεδέχθησαν ὁ ὑφυπουργὸς Συγκοινωνιῶν Ζησόπουλος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Κυβέρνησης, ὁ δήμαρχος καὶ τὸ δημοτικὸ συμβούλιο, ὁ μουφτῆς Ρόδου, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐπιμελητηρίου Μαλτέζος, οἱ δικαστικὲς καὶ ἀστυνομικὲς Ἀρχὲς καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι. Ἀκολούθως σχηματίσθηκε πομπὴ αὐτοκινήτων, ποὺ ἔφθασε στὴν πλατεία Μαρτύρων (Φώκιαλη) καὶ ἐκεῖ προπορευομένου τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τῶν ἑξαπτερύγων καὶ τῶν ψαλτῶν ὁ μητροπολίτης καὶ οἱ ἐπίσημοι μετέβησαν πεζῆ στὸ Μητροπολιτικὸ ναό. Πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ ἄγημα τῆς Χωροφυλακῆς καὶ ἡ Φιλαρμονικὴ τοῦ Δήμου ἀπέδωσε τιμές. Μετὰ τὴ δοξολογία, τὸν Μητροπολίτη προσφώνησε ὁ πνευματικός του πατήρ καὶ δάσκαλος μητροπολίτης Γυθείου Δημήτριος, ἐξάρας τὴ δράση του, καὶ μετὰ ὁ δήμαρχος, ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος πανοσ. ἀρχιμ. Ἀναστάσιος Κυριατσούλης, καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ γενικὸς διοικητής. Ἀκολούθως ὁ μητροπολίτης ἐξεφώνησε τὸν ἐνθρονιστήριο λόγο, τονίσας μεταξύ ἄλλων ὅτι θὰ ἐργασθεῖ μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ρόδου. Μετὰ τὸ πέρας τὸ ἐκκλησίασμα ἐπευφήμησε τὴν Α.Σ. κραυγάζοντας Ἄξιος! Ἄξιος! Ἀκολούθως ὁ μητροπολίτης δέχθηκε τὶς ἐπισκέψεις τῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ στὸ μητροπολιτικὸ μέγαρο καὶ τὸ βράδυ χοροστάτησε στὴν ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου στὸν ἱερὸ ναὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἡ Ρόδος διὰ τοῦ δημάρχου τῆς Κόλλα[95] ὑπεδέχθη τὸ νέο μητροπολίτη της μὲ λόγους θερμούς:

«Πανηγυρίζει σήμερον ἡ νῆσος τοῦ Κλεοβούλου, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Διαγόρα, καὶ ἐν πανδήμῳ ἐκδηλώσει χαρᾶς, μετ' εὐλαβείας σᾶς ὑποδέχεται. Ἡ ἔλευσίς σας συμπίπτει μὲ μίαν κρίσιμον καὶ δυσχερῆ καμπὴν τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου, καθ' ἣν ἔντονος ἅμα καταβάλλεται προσπάθεια ἀνοικοδομήσεως τῶν ἐκ τοῦ πολέμου ἐρειπίων. Ἐν τούτοις τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ δὲν εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατὸν μόνα νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὰς ἀντιξοότητας τῶν καιρῶν. Ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν προ-

94. Τὸν συνόδευαν ὁ μητροπολίτης Γυθείου Δημήτριος, ὁ καθηγητὴς πανεπιστημίου Κονιδάρης, ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Δωδεκανησιακῶν Σωματείων Λάινας, ἡ μητέρα καὶ ἡ ἀδελφή του.

95. Δικαστικὸς στὴ θέση τοῦ ἐφέτη Βροντάκη Ἐμμανουήλ. Τὸν Βροντάκη ἀντικατέστησε ἐπίσης καὶ ὁ σύμβουλος γιατρὸς Λάζαρος Τηλιακός.

ὑπόθεσις εἶναι καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνάτασις, καὶ δὴ πρὸς τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας, εἴπερ ποτέ, ἐμφανίζεται σήμερον ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ της. Τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεανθρώπου κηρύγματα καλοῦνται νὰ δώσωσι τὴν ἀπαραίτητον ζωογόνον πνοὴν εἰς τὰς ὑλικὰς τοῦ Ἔθνους προσπαθείας. Μεγάλος εἶναι ἑπομένως ὁ ρόλος τοῦ πνευματικοῦ ἡγέτου, οἷος εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὁ ἱεράρχης. Εὐχαριστοῦμεν τὴν θείαν πρόνοιαν, ἥτις διὰ τῆς πεφωτισμένης ψήφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐξέλεξεν ὑμᾶς ὡς ποιμενάρχην μας εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν. Αἱ ἀρεταί σας, αἱ ἱκανότητές σας, ἡ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ σταδιοδρομία σας, ἡ ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ Βορείῳ Ἑλλάδι πολύμορφος ἐκκλησιαστική, ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ δρᾶσις σας, ἡ εἰς τὴν "Σχολήν" τέλος τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου Γενναδίου ὡς βοηθοῦ ἐπισκόπου Ἀπαμείας διακονία σας, ἀποτελοῦσιν ἀσφαλὲς ἐχέγγυον ὅτι ἡ ὑψηλὴ ἀποστολή σας θὰ ἀποβῇ ἀφετηρία μιᾶς νέας νικηφόρου ἐξορμήσεως πρὸς τὰς μεγάλας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπιδιώξεις. Οὕτως ἐδῶ εἰς τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν γωνίαν τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ἡ ἱστορία θὰ ἐπαναληφθῇ καὶ θὰ ἐπαναζήσῃ, διότι καὶ κάποτε πάλιν, πρὸ δισχιλίων περίπου ἐτῶν, ἄλλος ἐξ Ἀπαμείας ὁρμώμενος, ὁ μέγας στωικὸς φιλόσοφος Ποσειδώνιος, συνέτεινε διὰ τῆς δράσεώς του εἰς τὴν πνευματικὴν ἄνθησιν τοῦ τόπου τούτου, καὶ παρεσκεύασε τὸ φυτώριον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐρριζοβόλησε μετέπειτα ὁ Χριστιανισμός. Ὁ Πίνδαρος ὕμνησε τὴν Ρόδον, τὴν "φωταυγῆ Ρόδον", ὡς περὶ αὐτῆς ἔγραφεν ὁ Ὁράτιος, ὡς τὸν τόπον τὸν αἰωνίως ἀφιερωμένον εἰς τὸν Θεόν. Ἔκτοτε οἱ χρόνοι διέρρευσαν, ἀλλὰ αἱ συνθῆκαι δὲν μετεβλήθησαν καὶ ἡ λαϊκὴ ψυχὴ ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ εἶναι στερρῶς προσηλωμένη εἰς τὰ ἰδανικὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως, καὶ ὡς τοιαύτη εἶναι ἀσφαλῶς ἀποφασισμένη νὰ γίνῃ ὁ ἔνθερμος ἐνισχυτὴς τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς σταυροφορίας, ἧς ἀπὸ σήμερον καλεῖσθε νὰ ἡγηθῆτε.

Σεβασμιώτατε,

Ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Ροδίων, σᾶς εὔχομαι τὸ εὖ παρέστητε μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ πανάγαθος Θεός, εἰσακούων τὴν προσευχὴν τοῦ ποιμνίου σας, θὰ ἐνισχύσῃ ὑμᾶς εἰς τὸ βαρὺ ἔργον σας, καὶ θὰ σᾶς χαρίσῃ ποιμαντορίαν μακράν, εἰρηνικὴν καὶ πανευδαίμονα».

Ὁ πατριαρχικὸς ἐπίτροπος ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Κλήρου τῆς ἐπαρχίας ὑποδεχόμενος τὸ νέο ποιμενάρχη εἶπε μεταξύ ἄλλων: «*...θὰ ποιμάνετε λαὸν εὐσεβῆ, πειθήνιον καὶ ἡρωικόν, διατηρήσαντα ἐπὶ αἰῶνας τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐθνικὴν λαμπάδα ἄσβεστον καὶ ἀναλλοίωτον μετ' ἀφαντάστου φανατικότητος καὶ καρτερίας κάτω ἀπὸ τὰς πιέσεις καὶ τὸ*

μαστίγιον τῶν ἑκάστοτε τυράννων. Λαὸς εὐσεβής, εἰρηνικὸς καὶ πειθήνιος, ἔμαθε νὰ σέβεται καὶ νὰ ὑπακούῃ πάντοτε εἰς τὸν ἑκάστοτε ποιμενάρχην. Κλῆρος βγαλμένος ἀπὸ σπλάγχνα τοιούτου ὑλικοῦ οὔτε δύναται οὔτε δικαιοῦται νὰ ὑστερῇ...».

Τὸν ἐνθρονιστήριο λόγο του ὁ νέος μητροπολίτης ἄρχισε μὲ *«οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι»*. Καὶ συνέχισε:

«Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος καὶ ἀρχιποιμένος Ἰησοῦ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά καὶ περιπόθητα, τολμῶ νὰ ἐπαναλάβω ἀπευθυνόμενος πρὸς ὑμᾶς τὸν εὐσεβῆ Κλῆρον καὶ περιούσιον τοῦ Κυρίου λαὸν κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην καὶ ἱεράν δι' ἐμὲ στιγμήν, καθ' ἣν ἀπείρῳ ἐλέει καὶ θείᾳ συγκαταβάσει τοῦ πανοικτίρμονος Θεοῦ ἀνέρχομαι τὰς βαθμίδας τῆς ἱερᾶς σκοπιᾶς τῆς Θεοτόκου ταύτης ἱστορικῆς καὶ ἐνδόξου Μητροπόλεως Ρόδου, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου Μητροπολίτου κυροῦ Τιμοθέου, ἀνδρὸς ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ κεκοσμημένου, σκοπιᾶς τὴν ὁποίαν ἐτίμησαν καὶ ἐλάμπρυναν διὰ μέσου τῶν αἰώνων μεγάλαι μορφαὶ καὶ διαπρεπεῖς ἱεράρχαι ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ ὡς πολύφωτοι ἀστέρες διαλάμψαντες εἰς τὸ πνευματικὸν στερέωμα τῆς παλαιφάτου ταύτης ἐπαρχίας, τινὲς τῶν ὁποίων καὶ τὸν πάνσεπτον οἰκουμενικὸν ἠγλάϊσαν θρόνον.

Εὐλογῶ τὸ ὄνομα τοῦ τρισυποστάτου Θεοῦ, ὅστις μὲ καλεῖ νὰ ποιμάνω, οὕτω ἔνδοξον, ἱστορικὸν καὶ ἡρωικὸν λαὸν καὶ μὲ ἠξίωσε διὰ τῆς μακαρίας φωνῆς του , "βόσκε τὰ ἀρνία μου, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου„[96], νὰ γευθῶ τῆς μεγάλης ταύτης πνευματικῆς χαρᾶς καὶ νὰ αἰσθανθῶ τοὺς παλμούς, τοὺς ὁποίους αἰσθάνεται πατρικὴ καρδία ἔχουσα κύκλῳ αὐτῆς "ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν[97]" τοιαῦτα γενναῖα ἔνδοξα καὶ φιλόστοργα τέκνα».

Μετὰ τὶς εὐχαριστίες, ποὺ ἀπευθύνει γιὰ τὴν ἐκλογή του, καὶ πρὸς τοὺς πατέρες, τὴν κυβέρνησιν, τὴν πατρίδα του καὶ τὸ σεπτὸ γέροντά του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο ἀναφέρει: *«κλίνων εὐλαβῶς γόνυ καρδίας πρὸ τοῦ νεοσκαφοῦς τάφου του νὰ ἀποθέσω τὸν ὀφειλόμενον ἀσπασμὸν τῆς εὐγνωμοσύνης υἱϊκῆς ψυχῆς μου...»*, καὶ συνεχίζει:

«Μὲ συνέχει ἡ ἔννοια τῆς ἱερᾶς μου ἀποστολῆς ὡς ποιμένος προβάτων "ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε„[98] καὶ ἰδίως ὀρθοῦται ἐνώπιόν μου τὸ καθῆκον πρὸς λαόν, ὅστις, ἄρτι ἀπελευθερωθεὶς ἀπὸ σκληρὰν καὶ ἀπηνῆ δουλείαν ἑξακοσίων καὶ τριάκοντα συναπτῶν ἐτῶν, ἀποτελεῖ τὸν θεματοφύλακα καὶ

96. Ἰω. ΚΑ΄ 15.
97. Ψαλμ. ΚΖ΄ 3.
98. Α΄ Κορ. Η΄ 11.

ὑπερασπιστὴν τῶν ἱερῶν παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, λαὸν ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ μαρτυρίου τῆς θυσίας καὶ τῶν αἱμάτων του τίθησι τὴν σφραγίδα τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος εἰς τὴν τρισχιλιετῆ ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ δαιμονίου.

Δι' αὐτὸν δὲ ἀκριβῶς τὸν λόγον δοκιμάζω κατ' ἄνθρωπον φόβον ἱκανόν, μήπως ὑστερήσω τῶν ὑμετέρων προσδοκιῶν καὶ "ἀδόκιμος γένωμαι", ἀκούω ὅμως τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Παῦλον λέγοντος "ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται[99]" καὶ κλίνω εὐλαβῶς τὸ γόνυ πρὸ τῆς πανσθενοῦς χάριτος τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, ὅστις μοὶ ἐπιτάσσει σήμερον μετὰ τοῦ Ἐθναποστόλου νὰ ἀπευθύνω ἐγκάρδιον πρὸς ὑμᾶς τὸν χαιρετισμὸν λέγων "χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ". Καὶ εἶναι ἡ μόνη εὐχὴ καὶ εὐλογία, τὴν ὁποίαν δυνάμεθα σήμερον νὰ ἀπευθύνωμεν πρὸς ὑμᾶς, τέκνα ἀγαπημένα, ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν ἱερῶν καθηκόντων ἡμῶν...».

Καταλήγων ὁ μητροπολίτης Σπυρίδων τόνισε:

«Ἐπιθυμῶ ἰδιαιτέρως, ὑπογράφων σήμερον μεθ' ἡμῶν, ἀγαπητοί, τὸ ἱστορικὸν συμβόλαιον τῆς μεθ' ἡμῶν πνευματικῆς ζωῆς νὰ βεβαιώσω ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ μου θὰ εὕρητε τὸν πραγματικὸν πνευματικὸν πατέρα καὶ προστάτην, ὅστις εἶναι ἕτοιμος, ὑπακούων εἰς τὰ κελεύσματα τοῦ Κυρίου, "ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν προβάτων", ὁ ὁποῖος ἀποβλέπει καὶ μόνον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ ἀποστολῆς καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι ἕτοιμος νὰ χαίρῃ καὶ νὰ συγκακουχῇ πάντοτε μετὰ τοῦ ἐμπεπιστευμένου παρὰ τοῦ Κυρίου χριστεπωνύμου πληρώματος, πρὸς ψυχικὴν κατάρτισιν καὶ ὠφέλειαν τοῦ ὁποίου μετὰ χαρᾶς θὰ προσφέρῃ τὰς ταπεινὰς αὐτοῦ πνευματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις. Ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἐν ἐπιγνώσει τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τῆς μαρτυρικῆς, ἀλλ' ἐνδόξου ταύτης ἐκκλησίας ἐπαναλαμβάνων μετὰ τοῦ Παύλου "κἀγὼ ἦλθον πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ...". Καὶ ὅτι "ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ,[100] ὅστις ὡς ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου θὰ ἔχῃ ὡς κανόνα τὴν προτροπὴν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, "τὸ ἀπολωλὸς ἐκζήτει καὶ τὸ ἀσθενὲς ἐνίσχυε, τὸ ἰσχυρὸν φύλασσε". Καὶ ὁ ὁποῖος, ὡς ἐν προοιμίῳ ἐτόνισα καὶ ἐπαναλαμβάνω, ἐν ἐπιγνώσει καὶ συναισθήσει τῶν βαρέων καθηκόντων μου "οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι».

99. Β΄ Κορ. ΙΒ΄ 9

100. Α΄ Κορ. Β΄ 1.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Σπυρίδωνος τὸ γενικὸ κλίμα ἀλλάζει ριζικά. Τὰ πάντα κυλοῦν ὁμαλὰ καὶ παίρνουν τὸ δρόμο τους. Ὑπάρχει ἱκανοποίηση τοῦ Δωδεκανησιακοῦ λαοῦ γιὰ τοὺς νέους ποιμενάρχες του, οἱ ὁποῖοι κατόρθωσαν νὰ τὸν ἐμπνεύσουν ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ὁ μητροπολίτης Κώου Ἐμμανουήλ, γιὰ τὸν ὁποῖο «*ἐκ πλείστων σοβαρῶν πηγῶν προκύπτει ὅτι ἀποβαίνουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυσχερεῖς αἱ σχέσεις του πρὸς τὸ ποίμνιόν του, λόγῳ τῆς αὐταρχικῆς του πολιτείας καὶ τῆς ἀκαμψίας καὶ δυστροπίας τοῦ χαρακτῆρος του*[101]...». Καὶ οἱ σχέσεις τοῦ πρώην Ρόδου μὲ τὸ νέο μητροπολίτη Σπυρίδωνα ἀπὸ τὶς πρῶτες μέρες τῆς ἀφίξεως τοῦ τελευταίου στὴ Ρόδο εἶναι ἄριστες. Ἰδοὺ τί ἀναφέρει σχετικὸ σημείωμα τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν καὶ Κληροδοτημάτων τοῦ Ὑπ. Ἐξ: «*...γιὰ τὴ στάση τοῦ πρώην Ρόδου κ. Ἀποστόλου καὶ τὰς σχέσεις μὲ τὸν μητροπολίτην Σπυρίδωνα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἄρισται, μετὰ τὴν ἐκ μέρους τοῦ πρώτου ἀποστολὴν κατὰ τὸν ἐνθρονισμὸν τοῦ νέου μητροπολίτου μακροσκελοῦς ἐπιστολῆς τυπικοῦ καὶ φιλικοῦ περιεχομένου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν σώφρονα συμπεριφορὰν τοῦ Ἁγίου Ρόδου κ. Σπυρίδωνος. Εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐχάριστον τὸ γεγονὸς τῆς μεταξύ τῶν μητροπολιτῶν Δωδεκανήσου ἀλληλοεκτιμήσεως καὶ ἐπιδεικνυομένης διαθέσεως πρὸς συνεργασίαν, ὡς καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, ἐκ μέρους τῶν ὁποίων ἡ Ἱεραρχία ἀπολαμβάνει τοῦ δέοντος σεβασμοῦ, ὑπάρχει δὲ καὶ ἀπόλυτος συνεννόησις καὶ συμπαράστασις αὐτῶν εἰς τὸ ἔργον των, ἐπαληθευομένης διὰ μίαν ἀκόμη φοράν τῆς ἀπὸ αἰώνων πατροπαραδότου ἐννοίας τοῦ Ἔθνους, ὅπου Ἐκκλησία καὶ Κράτος ἦσαν ἓν καὶ τὸ αὐτό*[102]...».

101. Δ. Ἐκκλησιῶν πρὸς Γ. Προξενεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀριθ. 36256/ΕΚ/16/14.8.1951.

102. ΑΥΕ/Φ1951.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΩΟΥ
ΝΑΘΑΝΑΗΛ

«ΑΓΡΥΠΝΟΥΜΕ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗ ΓΩΝΙΑ ΚΑΙ ΜΑΧΟΜΑΣΤΕ....»

Οἱ Πυλὲς εἶναι ἕνα μικρὸ χωριὸ 235 κατοίκων στὸ ἀκριτικὸ νησὶ τῆς Καρπάθου. Οἱ ὀλιγάριθμοι μαθητές του, ποὺ φέτος εἶναι ἕξι, ζοῦν καὶ κινοῦνται μέσα σ' ἕνα περιβάλλον, ποὺ δίνει λίγες μορφωτικὲς εὐκαιρίες. Τὸ μονοθέσιο σχολεῖο τοῦ χωριοῦ προσπαθεῖ νὰ δώσει μὲ κάθε τρόπο καὶ σ'αὐτὰ τὰ παιδιὰ τὴ δυνατότητα νὰ ἔχουν (ὅσο οἱ συνθῆκες τοῦ ἀπομακρυσμένου τόπου τὸ ἐπιτρέπουν) περισσότερες εὐκαιρίες γιὰ μάθηση, γιὰ πνευματικὴ ἀνάπτυξη καὶ καλλιέργεια.

Πρὶν ἀπὸ εἴκοσι (20) χρόνια ἱδρύθηκε καὶ λειτουργεῖ μὲ πρωτοβουλία τοῦ δασκάλου π. Καλλινίκου Μαυρολέοντος Μαθητικὸς Συνεταιρισμὸς μὲ μέλη, ἐκτὸς τοὺς μαθητὲς τοῦ Σχολείου, καὶ ὅσους ὑπῆρξαν στὸ παρελθὸν μαθητές του καὶ τώρα φοιτοῦν στὸ Γυμνάσιο καὶ στὸ Λύκειο κοντινοῦ χωριοῦ ἢ εἶναι ἀπόφοιτοι καὶ φοιτητές.

Ἦταν Σεπτέμβρης τοῦ 1989. Ὁ νεαρός, τότε, δάσκαλος Νίκος Μαυρολέων, μὲ τὴ θέλησή του μετατίθεται ἀπὸ τὸν Πειραιὰ στὶς Πυλὲς Καρπάθου. Ἔρχεται γεμάτος ἀνησυχίες, ἰδέες καὶ ὄνειρα γιὰ τὸ μικρὸ χωριό, τόπο καταγωγῆς τῶν γονέων του. Καλεῖ τοὺς μαθητὲς τοῦ Σχολείου, ὅσους καὶ στὸ παρελθὸν ὑπῆρξαν μαθητές του καὶ τώρα φοιτοῦν στὸ Γυμνάσιο καὶ στὸ Λύκειο κοντινοῦ χωριοῦ ἢ εἶναι ἀπόφοιτοι καὶ φοιτητὲς καὶ τοὺς προτείνει νὰ γεμίσουν μὲ ζωντανὲς δραστηριότητες τὶς μακριὲς νύχτες τοῦ χειμώνα.... Τὰ χρόνια τῆς μετέπειτα ζωῆς τους....

Μὲ σύνθημα τὸ *«Γιὰ νὰ πᾶς ἀπὸ τὸ Πεκίνο στὴ Σαγγάη εἶναι 1.000.000 βήματα. Ἂν δὲν κάνεις τὸ πρῶτο, δὲ θὰ φτάσεις ποτέ»*, ἱδρύουν τὸ Μαθητικὸ Συνεταιρισμὸ γιὰ τὰ 32 παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, μαθητὲς Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου. Ἀναζητοῦν ἕνα ἄλλο νόημα κι ἕνα ἄλλο πε-

ριεχόμενο γιὰ τὴ ζωή τους! Βάζουν μπροστὰ τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη, γιατί, χωρὶς τὴν ἀγάπη, ὅλα εἶναι δύσκολα καὶ ξεκινοῦν...

Ἡ Κυριακὴ 1η Ὀκτωβρίου 1989, ἦταν γιὰ τὸ χωριὸ μιὰ ξεχωριστὴ ἡμέρα! Ξεχωριστή, γιατὶ κάτι πολὺ σημαντικὸ ξεκίνησε ἐκεῖνο τὸ βράδυ... Ὄχι, ἡ καμπάνα τῆς Ἐκκλησίας δὲ χτύπησε γι' αὐτό! Οὔτε ντουφεκιὲς ἀκούστηκαν στὶς γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ! Στὸ καφενεῖο μᾶλλον κανεὶς δὲν τὸ συζήτησε! Οὔτε γράφτηκε τίποτε στὶς κολόνες, στοὺς τοίχους... Καὶ τὸ κοινοτικὸ μεγάφωνο, σίγησε κι αὐτό...

Ἐκεῖνοι μόνο καμιὰ τριανταριὰ παιδιὰ καὶ νέοι, ἡ "ἐλπίδα" τοῦ χωριοῦ, εἶχαν πάρει μιὰ πρόσκληση ἀπὸ τὸ δάσκαλο τοῦ χωριοῦ, τὸν κ. Νίκο Μαυρολέοντα τότε καὶ π. Καλλίνικο σήμερα, νὰ συναντηθοῦν στὸ Σχολεῖο.

Διάβηκαν τὸ κατώφλι ἀνυποψίαστοι ὅλοι γιὰ τὸ τί τοὺς περίμενε! Κι ὕστερα, ἀφοῦ συγκεντρώθηκαν ὅλοι, οἱ 16 μαθητὲς -τότε- τοῦ μονοθέσιου Δημοτικοῦ Σχολείου κι ἄλλοι τόσοι τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Λυκείου καὶ λίγοι "ἐξωσχολικοί", ἄκουσαν μὲ προσοχὴ τὴν εἰσήγηση τοῦ δασκάλου.

Τοὺς μίλησε γιὰ τὴ συνεργασία καὶ γιὰ τὰ τόσα καλά, ποὺ βγαίνουν ἀπ' αὐτήν. Τοὺς εἶπε ὅτι ἡ δύναμη ὑπάρχει στὴν ἑνότητα καὶ στὴν ὁμόνοια κι ὅτι θὰ μποροῦσαν πολλὰ πράγματα νὰ κάνουν, γιὰ νὰ γίνει πιὸ πλούσια, πιὸ οὐσιαστικὴ καὶ πιὸ ὄμορφη ἡ ζωή τους, ἄν ὅλοι μαζὶ ἀποφάσιζαν νὰ συνεργαστοῦν!

Ἀμέσως κατάλαβαν ὅτι αὐτὴ ἦταν μιὰ πράγματι πολὺ σημαντικὴ πρόταση, ποὺ καθόλου δὲν ἄργησαν μὲ χαρὰ ν' ἀποδεχθοῦν! Ὁ Μαθητικὸς Συνεταιρισμὸς ἦταν κιόλας πραγματικότητα!

Ὕστερα προσπάθησαν νὰ ὀργανώσουν τὶς ἰδέες τους γιὰ τὸ τί μποροῦν νὰ κάνουν, γιὰ νὰ γεμίσει οὐσιαστικὰ καὶ δημιουργικὰ ὁ ἐλεύθερος χρόνος τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ πάρει μιὰν ἄλλη πορεία ἀνάπτυξης καὶ προόδου τὸ χωριό τους!

Σύστησαν τὶς πρῶτες ὁμάδες ἐργασίας, ἐξέλεξαν λίγες ἡμέρες ἀργότερα τὸ πρῶτο Διοικητικό τους Συμβούλιο μὲ μυστικὴ ψηφοφορία καὶ ἄψογες δημοκρατικὲς διαδικασίες καὶ σήμερα, μετὰ 20 χρόνια, μποροῦμε ἐπιγραμματικὰ νὰ σᾶς δώσουμε μιὰ μικρὴ γεύση ἀπὸ τὴ ζωή τους, στὸ Μαθητικό τους Συνεταιρισμό:

1. Ἐφημερίδα «Τὸ χωριό μας... οἱ ΠΥΛΕΣ»

Ἡ ἐφημερίδα τοῦ Μαθητικοῦ Συνεταιρισμοῦ ἐκδίδεται σὲ 3.000 ἀντίτυπα, κυκλοφορεῖ κάθε τρεῖς μῆνες καὶ τοὺς φέρνει σὲ ἐπικοινωνία

μὲ τοὺς συγχωριανοὺς καὶ φίλους τοῦ χωριοῦ τους, σ' ὁποιοδήποτε μέρος τῆς γῆς κι ἄν βρίσκονται!

Στὶς σελίδες της παρουσιάζεται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δράση τους, καταγράφονται τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, ἡ ἱστορία τοῦ χωριοῦ καὶ τοῦ Σχολείου, ἐνῶ ζωντανεύουν εἰκόνες ἀπὸ τὸ παρελθὸν καὶ σκιαγραφοῦνται τὰ ὄνειρά τους γιὰ τὸ μέλλον!

Γιὰ δεκατρία χρόνια κυκλοφοροῦσαν καὶ ἡμερολόγιο τοίχου μὲ εἰκόνες ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τους.

2. Χορευτικὰ συγκροτήματα

Γιὰ νὰ μάθουν καὶ νὰ γνωρίσουν καλύτερα τοὺς χοροὺς τοῦ νησιοῦ καὶ τῆς πατρίδας μας, γιὰ νὰ μεγαλώνουν στὸν ἴδιο ρυθμό, ποὺ ἀδιάκοπα μὲς στοὺς αἰῶνες μεγαλώνει κάθε Καρπάθιος, γιὰ νὰ συνεχίζεται ἡ ζωντανὴ παράδοση τοῦ τόπου μας καὶ στὴ δική τους ζωή, ἀλλὰ καὶ γιὰ εἶναι πάντοτε ἕτοιμοι ν'ἀντιτάξουν τὴν πλούσια πολιτιστικὴ παράδοση τοῦ τόπου στοὺς ξενόφερτους τρόπους ζωῆς, ποὺ φτάνουν καὶ στὸ δικό τους νησί, δημιούργησαν δυὸ χορευτικὰ συγκροτήματα, γιὰ τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους.

Κατασκεύασαν 20 παραδοσιακὲς στολὲς καὶ πλαισιώνουν πολλὲς ἐκδηλώσεις, τόσο στὸ χωριό, ὅσο καὶ σὲ ἐκδηλώσεις ἄλλων φορέων στ' ἄλλα χωριά.

3. Θεατρικὴ ὁμάδα

Μιὰ ὄμορφη θεατρικὴ παράσταση ξεκουράζει ἀπὸ τὸν καθημερινὸ κόπο καὶ μόχθο. Κι ἐκεῖνοι, μὲ πνεῦμα ἀγαστῆς συνεργασίας, ἀνεβάζουν θεατρικὰ ἔργα, καλλιεργοῦν τὸ ταλέντο τους, μαθαίνουν νὰ ἐκφράζονται ἐλεύθερα, νὰ ἐνεργοποιοῦν τὶς δυνάμεις τους, νὰ προσφέρουν λίγη χαρὰ καὶ γέλιο... Ξεχωριστὲς παραστάσεις ποὺ ἀνέβηκαν: «Καλλιπάτειρα», Σοφοκλέους «Ἀντιγόνη», «Μεσόγειος».

4. Βιβλιοθήκη

Ένα πανέμορφο κτίριο ὑψώθηκε τὸ 1991 δίπλα στὸ Σχολεῖο, γιὰ νὰ στεγάσει τὴ βιβλιοθήκη τῶν ὀνείρων τους! Ένας χῶρος ζωντανός, γεμάτος βιβλία γιὰ παιδιὰ καὶ γιὰ νέους, ἕνας νέος χῶρος μόρφωσης, δημιουργίας, ἔκφρασης, συνάντησης καὶ ἐπικοινωνίας, ἕνας χῶρος γιὰ ἐλεύθερο διάβασμα, πληροφόρηση, ὀπτικοακουστικὴ ἐνημέρωση,

αὐτομόρφωση, ἀπόλαυση μουσικῆς, παρακολούθηση ἐκπαιδευτικῶν ταινιῶν video, παιχνίδι, συζητήσεις, παρουσιάσεις...

Συνεχῶς ἐμπλουτίζεται καὶ ἡ ἠλεκτρονικὴ βιβλιοθήκη.Ἔχουν 7 ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστὲς καὶ πάρα πολλὰ ἑλληνικὰ καὶ ξένα ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα, ποὺ εἶναι στὴ διάθεση ὅλων τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐνηλίκων.

Τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1992 ἡ Βιβλιοθήκη διοργάνωσε τὸν Α΄ Διαγωνισμὸ γραπτῆς ἔκφρασης, στὰ πλαίσια τῆς γιορτῆς τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς UNICEF, μὲ θέμα: «ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ». Πῆραν μέρος 110 παιδιὰ ἀπὸ τὰ σχολεῖα τοῦ νησιοῦ.

Ἔχουν διοργανωθεῖ 10 ἐκθέσεις παιδικοῦ βιβλίου, μὲ μεγάλη ἐπιτυχία, καὶ τρία λογοτεχνικὰ ἀφιερώματα στοὺς Φώτη Κόντογλου, Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη καὶ Διονύσιο Σολωμό.

Στὴ Βιβλιοθήκη λειτουργεῖ καὶ τὸ «ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ». Δάσκαλοι καὶ Καθηγητὲς τῶν Σχολείων τοῦ νησιοῦ δανείζονται βιβλία καὶ ἐποπτικὸ ὑλικὸ γιὰ τὴ σχολική τους ἐργασία.

Ἀντιγράφουν καὶ στέλνουν σὲ ἄλλα σχολεῖα, καὶ ἐκτὸς Καρπάθου, βιντεοκασέτες καὶ ψηφιακοὺς δίσκους μὲ ἐκπαιδευτικὰ θέματα, ἐνῶ ἔχουν ἑτοιμάσει καὶ τρεῖς «ἐκπαιδευτικὲς βαλίτσες», τὶς ὁποῖες δανείζονται οἱ ἐκπαιδευτικοὶ γιὰ ὁρισμένο χρόνο.

Ἡ πρώτη περιέχει ὅλα τὰ ἐκπαιδευτικὰ περιοδικά, ποὺ κυκλοφοροῦν στὴν Ἑλλάδα, καὶ στέλνεται στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τοῦ νησιοῦ, γιὰ νὰ τὰ δοῦν, νὰ ἐνημερωθοῦν γιὰ τὸ τί ἐκδίδεται στὸν ἐκπαιδευτικὸ χῶρο καὶ -ἂν ἐπιθυμοῦν- νὰ ἐγγραφοῦν σὲ κάποιο συνδρομητές.

Οἱ ἄλλες δυὸ εἶναι ἀφιερωμένες στὶς μεγάλες γιορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα, καὶ περιέχουν πολλὰ βιβλία, εἰκόνες, ψηφιακοὺς δίσκους καὶ ἄλλο πλούσιο ἐποπτικὸ ὑλικό.

5. Βιντεοθήκη

Τὰ παιδιὰ ἔχουν μάθει νὰ διαλέγουν ἀπὸ τὴν τηλεόραση τὰ καλά της! Ἔχουν γράψει σὲ βιντεοκασέτες ἀρχικὰ καὶ σὲ ψηφιακοὺς δίσκους μετέπειτα -ποὺ ξεπερνοῦν τὰ 700- διάφορα μορφωτικά, ἐκπαιδευτικά, ἱστορικά, οἰκολογικὰ κ.ἄ. θέματα κι οἱ γνώσεις τους, μ' αὐτὸν τὸν ὅμορφο τρόπο, ὁλοένα καὶ πλουτίζουν!

Τὶς βλέπουν καὶ στὸ Σχολεῖο, ἀλλὰ καὶ στὰ σπίτια τους -ὅλοι μαζί- συ-

ζητώντας τὸ περιεχόμενό τους, ἀπολαμβάνοντας ταυτοχρόνως καὶ τὰ νόστιμα γλυκίσματα, ποὺ ἑτοιμάζουν οἱ μητέρες τους.

6. Σχολικὸς κῆπος

Τὸ πανέμορφο σχολικὸ κτίριο, στολίστηκε ἀπέξω καὶ μὲ λουλούδια. Σὲ συνεργασία μὲ τὴν Κοινότητα φύτεψαν 100 δενδρύλλια σὲ διάφορα μέρη τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ πρασινίσουν τὰ γυμνὰ ἐδάφη τοῦ χωριοῦ τους.

7. Χορωδία

Ἡ Χορωδία πλαισιώνει μὲ τὰ τραγούδια της τὶς γιορτὲς καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τους. Μαθαίνουν καὶ παλιὰ καρπάθικα τραγούδια, σκοποὺς καὶ μαντινάδες, ἀλλὰ καὶ ἐκκλησιαστικοὺς ὕμνους, γιὰ νὰ συμμετέχουν στὴ Θεία Λειτουργία καὶ στὶς ἄλλες ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας.

8. Μαθήματα πληροφορικῆς

Ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς μπῆκε ἀπὸ νωρὶς στὴ ζωή τους, μιὰ καὶ ὑπάρχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν πληροφορικὴ καὶ τὶς νέες τεχνολογίες. Τὸ 1990 ὀργανώθηκαν καὶ λειτούργησαν τρία τμήματα πληροφορικῆς γιὰ τοὺς μαθητὲς τοῦ Σχολείου, τὰ μέλη τοῦ Μαθ. Συν. Γυμνασίου καὶ Λυκείου καὶ μιὰ ὁμάδα ἐνηλίκων. Διδάχτηκαν ἐντολὲς τοῦ λειτουργικοῦ συστήματος DOS καὶ σ' ἕναν ὑπολογιστὴ συμβατὸ IBM 80286 ἐξασκήθηκαν σ' ἕνα πρόγραμμα ἐπεξεργασίας κειμένου (norton editor) γράφοντας τὶς ἐκθέσεις τους («Σκέφτομαι καὶ γράφω») καὶ διάφορες ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις τους.

Τὸ 1992 ἄρχισαν ἁπλὰ μαθήματα πληροφορικῆς γιὰ τοὺς μαθητὲς τῶν μεγάλων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου, Λυκείου καὶ ἐνηλίκους καὶ μὲ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα στοὺς 7 ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστές τους, προχωρημένης τεχνολογίας, μὲ εὐρυζωνικές, δορυφορικὲς συνδέσεις σήμερα, προχωροῦν ἕνα ἀκόμη βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός!

Στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Πυλῶν ἐφαρμόστηκε πειραματικὰ γιὰ πρώτη φορὰ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1993 καὶ ἐφαρμόζεται ἀπὸ τότε κανονικὰ στὸ διδακτικὸ ἔργο, τὸ πρωτοποριακὸ πρόγραμμα διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας μὲ χρήση ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστὴ «ΛΟΓΟΜΑΘΕΙΑ» σὲ cd-rom, ποὺ ἑτοίμασε τὸ Ἰνστιτοῦτο ἐπεξεργασίας λόγου μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ ΥΠΕΠΘ.

Στὴ συνέχεια συμμετεῖχαν στὸ πρωτοποριακὸ καὶ πρωτότυπο δίκτυο ἐπικοινωνίας Σχολείων «ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ», ποὺ ἐγκαινίασε ἐκεῖ ὁ τότε

Ὑπουργὸς Παιδείας κ.Γεώργιος Παπανδρέου (1995), στὸ παγκόσμιο περιβαλλοντικὸ πρόγραμμα «GLOBE- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ» (1997-2000), στὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα ἀνοικτῆς καὶ ἐξ ἀποστάσεως ἐκπαίδευσης, μέσω δορυφορικῶν ἐπικοινωνιῶν "Δορυφορικὸς Ἱστὸς Ἀπομακρυσμένων Σχολείων" (2004-6), στὸ δίκτυο γιὰ τὰ ὀλιγοθέσια σχολεῖα NEMED (2004-2007), στὸ διεθνὲς πρόγραμμα «Φτερὰ τῆς γνώσης - Rural Wings» (2007-2009) καὶ σὲ πρόγραμμα γιὰ τὴν προστασία τῆς μεσογειακῆς φώκιας.

9. Μαθήματα ζωγραφικῆς, ψηφιδωτοῦ, κεντήματος

Στὸ καλλιτεχνικὸ ἐργαστήρι τους τὰ παιδιὰ ζωγραφίζουν μὲ κέφι, ταλέντο καὶ φαντασία, φτιάχνουν ψηφιδωτά, διάφορες κατασκευὲς μὲ ἄχρηστα ὑλικά, ἀναπαλαιώνουν εἰκόνες, ἐκφράζονται ἐλεύθερα κι ἐδῶ ὅλες οἱ καλλιτεχνικὲς τάσεις μιὰ φορὰ τὴν ἑβδομάδα.

Λειτούργησε γιὰ ἑπτὰ χρόνια τμῆμα κεντήματος. Εἶναι ἕνα στολίδι, μιὰ ἐπιπλέον ὀμορφιὰ γιὰ τὸ σπίτι, ἀλλὰ καὶ χρήσιμο, μιὰ ἄσκηση δεξιότητας καὶ προσοχῆς καὶ μιὰ εὐχάριστη δημιουργικὴ ἀπασχόληση, τὸ κέντημα ! Τὸ τμῆμα παρακολούθησαν μόνο τὰ κορίτσια, τὰ ὁποῖα ἔκαναν καὶ τρεῖς ἐκθέσεις τῶν δημιουργημάτων τους.

10. Ἀθλητισμός - μαθήματα ἀεροβικῆς γυμναστικῆς

Στὸ προαύλιο τοῦ Σχολείου κατασκεύαστηκε ἕνα γήπεδο γιὰ μπάσκετ, βόλεϋ καὶ τένις. Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἀθλοῦνται! Μικροὶ καὶ μεγάλοι! Διοργανώνονται καὶ ἀγῶνες. Παράλληλα γίνονται μαθήματα ἀεροβικῆς γυμναστικῆς.

11. Μαθήματα ἀρχαίων ἑλληνικῶν - ἀλφαβητισμοῦ ἐνηλίκων

Ὄχι μόνο γιὰ φροντιστηριακὴ βοήθεια στὰ μαθήματα τοῦ Σχολείου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ γνωρίσουν κυρίως οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ, ἁπλὰ καὶ ἀβίαστα, τὴ σοφία τῶν ἀρχαίων μας προγόνων, τὴ γλώσσα τῆς λατρείας μας καὶ τῶν Ἱερῶν μας βιβλίων, ἔγιναν γιὰ δυὸ χρόνια μαθήματα ἀρχαίων ἑλληνικῶν. Ἐπίσης γιὰ ἄλλα δυὸ χρόνια ἔγιναν μαθήματα ἀλφαβητισμοῦ ἐνηλίκων.

12. Οἰκολογικά - περιβαλλοντικὰ προγράμματα

Πολλὲς οἱ οἰκολογικὲς ἀνησυχίες τῶν παιδιῶν! Τὸ 1990 ἐκπόνησαν τὸ οἰκολογικὸ - περιβαλλοντικὸ πρόγραμμα μὲ θέμα: «ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ, Η

ΖΩΗ ΜΑΣ», μὲ σκοπὸ νὰ εὐαισθητοποιήσει τὰ παιδιὰ σὲ θέματα, ποὺ ἀφοροῦν τὸ περιβάλλον γενικότερα, ἀλλά καὶ τὸ χωριό τους εἰδικότερα.

Στὸ πρόγραμμα συμμετεῖχαν τριάντα παιδιά, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται στὴν «ΠΡΑΣΙΝΗ ΛΕΣΧΗ» τους. Συνέλεξαν χιλιάδες ντενεκάκια ἀλουμινίου γιὰ ἀνακύκλωση, κάνουν ἐκστρατεῖες καθαριότητας σὲ παραλίες τοῦ χωριοῦ σὲ συνεργασία μὲ τὸ δίκτυο «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS» καὶ τὸ Λιμεναρχεῖο Καρπάθου, εὐαισθητοποιοῦν καὶ τοὺς μεγάλους μὲ ἀφίσες μὲ οἰκολογικὰ συνθήματα, εἶναι μέλη καὶ συνεργάζονται μὲ τὸ «Σύλλογο προστασίας τῆς μεσογειακῆς φώκιας», τὸ Παγκόσμιο Ταμεῖο γιὰ τὴ Φύση καὶ ἄλλες οἰκολογικὲς ἑταιρεῖες καὶ συλλόγους.

13. Συνεργασία μὲ Μουσεῖα - ἐκπαιδευτικά προγράμματα

Ὁ Μαθητικὸς Συνεταιρισμὸς συνεργάζεται μὲ τοὺς ὑπευθύνους τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων τῶν Μουσείων τῆς Ἀθήνας, μὲ τὴν παρουσίαση τῶν μουσειοσκευῶν τῶν Μουσείων, ἔντυπου ἐνημερωτικοῦ ὑλικοῦ κ.ἄ.

Ἔχουν ἤδη φθάσει ἐδῶ οἱ μουσειοσκευὲς ἀπὸ τὸ Μουσεῖο Κυκλαδικῆς καὶ ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης καὶ τὸ Κέντρο Μελετῶν Ἀκροπόλεως καὶ ἔχουν ἐκπονηθεῖ εἰδικὰ ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα μὲ τὴ συνεργασία τῶν ὑπευθύνων Ἀρχαιολόγων ἀπὸ τὸ Μουσεῖο Ἀκροπόλεως, τὸ Μουσεῖο Κυκλαδικῆς καὶ ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, Μπενάκη, Βυζαντινό, Νομισματικό, Λαϊκῆς τέχνης, Φυσικῆς Ἱστορίας Γουλανδρή, κ.ἄ.

Ὁ Συνεταιρισμὸς ἔχει διοργανώσει καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ προγράμματα γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς Καρπάθου, ὅπως γιὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἕνωση: «Εἶσαι Ἕλληνας, εἶσαι Εὐρωπαῖος, μάθε γιὰ τὴν ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ», γιὰ τὴν Ἀκρόπολη, τὴν Κωνσταντινούπολη, τὸ θερισμό, τὴν παρασκευὴ τοῦ πρόσφορου γιὰ τὴ Θεία Λειτουργία, τὴ μεσογειακὴ φώκια, τὴν ἱστορία τῆς γραφῆς, κατασκευὲς μὲ βοτσαλωτά, τὰ πασχαλινὰ ἔθιμα, παραδοσιακὴ κατασκευὴ κεριοῦ κ.ἄ.

14. Γνωριμία μὲ συγγραφεῖς παιδικῆς Λογοτεχνίας

Οἱ μακρινὲς ἀποστάσεις δὲν ἐμποδίζουν γνωστοὺς συγγραφεῖς παιδικῶν βιβλίων νὰ ἔρθουν κοντά τους! Ἤδη ἦρθε δυὸ φορὲς ἡ κ.Ἀγγελικὴ Βαρελλᾶ, ἡ κ. Εἰρήνη Καμαράτου-Γιαλλούση, ὁ κ.Κώστας Βασιλάκης, ἐνῶ σὲ λίγο περιμένουν τὴν κ.Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη, ἀπὸ τοὺς γνωστότερους συγγραφεῖς στὸ χῶρο τοῦ παιδικοῦ βιβλίου.

15. Ἱστορικό, Λαογραφικό Μουσεῖο

Περισσότερα ἀπὸ ἑκατὸ πενήντα (150) ἀντικείμενα λαϊκῆς τέχνης, λαογραφικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἔχουν συγκεντρώσει οἱ μικροὶ μαθητές, μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ Μουσείου Λαϊκῆς τέχνης τῆς Ἀθήνας, καὶ ἐκτίθενται προσωρινὰ στὸν προθάλαμο τοῦ Σχολείου.

16. Σχολὲς γονέων

Μὲ πρωτοβουλία δική τους δημιουργήθηκαν καὶ λειτουργοῦν στὸ χωριό τους Σχολὲς Γονέων, ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τῆς Καρπάθου καὶ ἄλλους προσκεκλημένους. Ἐκεῖ ἀναπτύσσονται θέματα γιὰ τὴν ἀγωγή, τὴ συμπεριφορὰ καὶ τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων.

17. Παιχνίδι καὶ συναναστροφὴ

Κάθε Σάββατο βράδυ στὸ Σχολεῖο παίζουν ἐπιτραπέζια παιχνίδια, συζητοῦν διάφορα νεανικὰ θέματα, βλέπουν φωτεινὲς διαφάνειες (slides), ἐπικοινωνοῦν καὶ ξεκουράζονται!

Διοργανώνουν συνεστιάσεις κι ἄλλες εὐκαιρίες ἐπικοινωνίας καὶ συζήτησης (ὅπως π.χ. γιὰ τὰ ναρκωτικά), ἐκδρομὲς μικρὲς καὶ μεγάλες.

* 1990= 5ήμερη ἐκδρομὴ στὴν Κρήτη.
* 1991= ἡμερήσια στὴν Ὄλυμπο καὶ τὸ Διαφάνι Καρπάθου.
* 1992= ἡμερήσια στὰ Σπόα καὶ Λευκὸ Καρπάθου.
* 1994= 5 μέρες στὴν ὄμορφη Ρόδο.
* 1995= 9 μέρες στὸ μαρτυρικὸ νησὶ τῆς Κύπρου μας.
* 1996= 8 μέρες στὴ Ρόδο, Πάτμο καὶ Σάμο.
* 1997= ἡμερήσια ἐκδρομὴ στὴ νῆσο Σαρία.
* 1998= ἡμερήσια ἐκδρομὴ στὴν ἀρχαία πόλη τῆς Βρυκοῦντας.
* 1999= 10ήμερη ἐπίσκεψη Κυπρίων στὶς Πυλές.
* 2000=10ήμερη ἐκδρομὴ στὴν Κύπρο καὶ στοὺς Ἁγίους Τόπους.
* 2002= 10ήμερη στὴν Κρήτη.
* 2003= 3ήμερη στὴ Ρόδο.
* 2004= 2ήμερη στὴ Ρόδο (Ὀλυμπιακὴ Παιδεία).
* 2005= 8ήμερη στὴ Θεσσαλία στὴ Μακεδονία καὶ στὴν Εὔβοια.
* 2006= 3ήμερη στὴν Κρήτη.
* 2007= 10ήμερη στὴν Ἀθήνα στὸ Ναύπλιο καὶ στὴν Εὔβοια.

18. Ὁμάδα ἐρευνῶν - ἐθίμων - ἱστορικοῦ ἀρχείου

Τὰ μέλη αὐτῆς τῆς Ὁμάδας ἐργασίας ἀσχολοῦνται μὲ τὴν καταγραφὴ τῶν παλαιῶν ἐθίμων τοῦ τόπου μας, ρωτώντας καὶ μαγνητοφωνώντας τοὺς μεγάλους σὲ ἡλικία συγχωριανούς τους, συντηροῦν καὶ ἐπεξεργάζονται τὸ ἀρχεῖο τοῦ Σχολείου καὶ τῆς Κοινότητας, συγκεντρώνουν φωτογραφικὸ ὑλικὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ Σχολείου καὶ τοῦ χωριοῦ, παλιὰ βιβλία κ.λ.π., ἐνῶ ἑτοιμάζουν καὶ τὴν ἔκδοση ἑνὸς λευκώματος μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα.

19. Παιδικὸς σταθμὸς

Γιὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, ποὺ πήγαιναν στὸ Νηπιαγωγεῖο ἢ ποὺ δὲν πήγαιναν ἀκόμη στὸ Σχολεῖο, δημιούργησαν Παιδικὸ Σταθμό. Ἐκεῖ, δυὸ φορὲς τὴν ἑβδομάδα, τὰ παιδιά – κι ἄλλα παιδιὰ ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ κοντινὰ χωριά, μὲ ὑπεύθυνους τοὺς γονεῖς, ἔπαιζαν μὲ ἐπιλεγμένα παιδαγωγικὰ καὶ δημιουργικὰ παιχνίδια, δημιουργοῦσαν, κατασκεύαζαν, συμμετεῖχαν σὲ πολλὲς δραστηριότητες, ποὺ συμβάλλουν σημαντικὰ στὴν ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητας καὶ στὴν κοινωνικοποίησή τους.

Ὁ Παιδικὸς Σταθμός, πού εἶχε ἐξοπλισθεῖ μὲ παιδαγωγικὸ καὶ διδακτικὸ ὑλικό, λειτούργησε δυὸ χρόνια. Δὲν ὑπῆρχαν ὅμως ἄλλα νήπια καὶ προνήπια τότε καὶ διέκοψε τὴ λειτουργία του.

20. Μαθήματα Πρώτων Βοηθειῶν

Τὸ 1998-2000 ἔγιναν μαθήματα πρώτων βοηθειῶν γιὰ μικροὺς καὶ μεγάλους. Σκοπὸς τῶν μαθημάτων αὐτῶν ἦταν ἡ ἀπόκτηση γνώσεων γιὰ σωστὴ ἀντιμετώπιση ἀτυχημάτων στὸ σπίτι καὶ στὸ περιβάλλον.

21. Ἐκδόσεις

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Μαθ. Συνεταιρισμοῦ ἔχει ἐκδώσει τὸν ψηφιακό δίσκο «ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑΜΕ» μὲ 11 παιδικὰ σχολικὰ τραγούδια καὶ τὰ βιβλία:

1. «Η ΒΛΑΣΦΗΜΙΑ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ» τοῦ Πρωτ. π. Γεωργίου Δορμπαράκη, Θεολόγου-Φιλολόγου, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς (2000).

2. «ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΥΛΩΝ ΚΑΡΠΑΘΟΥ», ἕνα σύγχρονο κύτταρο Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ» τῆς κ.Λαμπρινῆς Σκούρα,

Λέκτορος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (2004).

3. «Τῆς Καρπάθου», ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Ἀρχιμ. π.Ναθαναήλ Διακοπαναγιώτη, Πρωτοσυγκέλλου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καρπάθου καὶ Κάσου (2004).

4. «ΑΝΑΒΑΣΕΙΣ», ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Πρωτ. π. Ἰγνατίου Παπασπηλιοπούλου (2005).

5. «Στ' ἀγνάντι τῆς καρδιᾶς», ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Πρωτ. π. Γεωργίου Δορμπαράκη(2006) καὶ πολλὰ ἄλλα φυλλάδια.

22. Ἀδελφοποίηση μὲ Δημοτικὸ Σχολεῖο Πύλας Κύπρου

Τὸ 1998 τὸ Δ.Σ. Πυλῶν ἀδελφοποιήθηκε μὲ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Πύλας Λάρνακας τῆς Κύπρου, τῆς μόνης Κοινότητας τῆς Κύπρου, ὅπου ζοῦν ἁρμονικὰ Ἑλληνοκύπριοι καὶ Τουρκοκύπριοι, μὲ τὸ ὁποῖο καὶ ἀναπτύσσεται μιὰ ἀξιόλογη συνεργασία.Ἔχουν γίνει πολλὲς ἐπισκέψεις καὶ στοὺς δυὸ τόπους, ἀναπτύχθηκαν προσωπικοὶ ἰσχυροὶ δεσμοὶ καὶ διασχολικὲς συνεργασίες.

23. Βραβεύσεις - διακρίσεις

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Μαθ. Συν/σμοῦ βραβεύτηκε τὸ 1992 ἀπὸ τὸν ΚΥΚΛΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, τὸ 1993 ἀπὸ τὴν ΠΑΣΕΓΕΣ, τὸ 1998 ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν πολιτιστικὴ κληρονομιά, τὸ 1999 ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἑταιρεία Χριστιανικῶν Γραμμάτων καὶ τὸ 2007 ἀπὸ τὸν ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΡΥΘΡΟ ΣΤΑΥΡΟ.

Πολλὲς ἐφημερίδες, περιοδικὰ καὶ τηλεοπτικὲς ἐκπομπὲς κατὰ καιροὺς ἔκαναν ἀφιερώματα στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο καὶ στὰ πρωτότυπα ἐκπαιδευτικὰ προγράμματά του. Ὡς σημαντικότερη καταγράφουμε τὴν ταινία τῆς ΝΕΤ «Σὰν παραμύθι στὶς Πυλές», παραγωγὴ τῆς Διεύθυνσης Ἐκπαιδευτικῆς Τηλεόρασης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Πυλῶν εἶναι ἕνα σχολεῖο τοῦ μέλλοντος! Ὄχι, γιατὶ ἔχει ἢ θὰ ἔχει τὰ προσεχῆ χρόνια πλῆθος μαθητῶν.Ὄχι, λοιπόν, στὴν ποσότητα.Ἐξάλλου *«οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τῷ εὖ, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ πολύ»*! Τὸ μέλλον τοῦ ἀνήκει, γιατὶ τὸν αἰώνα ποὺ πέρασε καὶ τὸν αἰώνα ποὺ ἦρθε, μὲ τὶς ἐξέχουσες προσωπικότητες, ποὺ διακόνησαν σ' αὐτὸ καὶ κυρίως μὲ

τὸ πολύμοχθο καὶ ἐπίπονο ἔργο τους, ἔβαλε τὰ θεμέλια γιὰ ἕνα ξεχωριστὸ Σχολεῖο!

Ἕνα σχολεῖο ἰδιαίτερα πρωτοποριακό, ὄχι μόνο ὁλοήμερο, ἀλλὰ καὶ ὁλονύκτιο καὶ ὁλοχρόνιο, ποὺ μπορεῖ νὰ δώσει στὰ παιδιά μας ξεχωριστὲς καὶ καλύτερες εὐκαιρίες γιὰ γνώση, γιὰ μάθηση, γιὰ ἀνθρωπιά!

Καὶ δὲν γίνονται αὐτὰ μόνο! Ὁ π.Καλλίνικος ἔχει δώσει ὄχι μόνο τὶς γνώσεις καὶ τὴ δυναμικὴ τοῦ χαρακτήρα του, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχή του, μὲ ἀγάπη στὸν τόπο καὶ ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Ἱερέα τοῦ χωριοῦ καὶ ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ ἀκόμη ὡς Κατηχητὴς καὶ ὡς Πνευματικός-Ἐξομολόγος, μὲ συνεχεῖς παρεμβάσεις παντοῦ.

Τελικὰ ἡ ἀγάπη, ποὺ μοιράζεται, γίνεται ἀτέλειωτη!

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΝΔΟΞΟΥ
ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΛΥΤΡΙΑΣ

Ἧς ἡ Μνήμη τῇ κβ΄ Δεκεμβρίου.

Συμπληρωθεῖσα κατὰ τὰ ἐλλείποντα
ὑπὸ τοῦ ταπεινοῦ Ἐπισκόπου
Κυρίλλου, τοὐπίκλην Κογεράκη,
Μητροπολίτου τῆς ἁγιωτάτης
Μητροπόλεως Ῥόδου.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ ΚΒ΄

ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΝΔΟΞΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΑΡΜΑΚΟΛΥΤΡΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΙΚΡΟΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟΝ

Ἱστῶμεν στίχ. δ΄ καὶ ψάλλομεν τὰ κάτωθι Στιχηρὰ Προσόμοια.

Ἦχος α΄. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

Τῶν Ἀθλοφόρων ταῖς χρείαις, διακονήσασα, αὐτῶν τῆς μαρτυρίας, κοινωνὸς ἀνεδείχθης· σὺ γάρ, Ἀναστασία, πόθῳ Χριστοῦ, τοὺς τυράννους διήλεγξας, καὶ τῶν εἰδώλων ἐπάτησας τὴν ὀφρύν, ὑπὲρ φύσιν ἐναθλήσασα.

Τῆς μητρικῆς εὐσεβείας, τραφεῖσα γάλακτι, καὶ λόγοις αὐξηθεῖσα, τοῦ σοφοῦ Χρυσογόνου, σεμνὴ Ἀναστασία τῶν ἀρετῶν, ἐν τῷ ὕψει διέπρεψας, καὶ μαρτυρίου ταῖς πτέρυξι πρὸς Χριστόν, τὸν νυμφίον σου ἀνέδραμες.

Ὑ΄πὲρ Χριστοῦ τῆς ἀγάπης, καθυπομείνασα, Ἀναστασία Μάρτυς, τὰς ποικίλας βασάνους, καὶ δρόμον μαρτυρίου διὰ πυρός, ἀνενδότως τελέσασα, ζωῆς τῆς δρόσου μετέσχες ἐν οὐρανοῖς, καὶ πρεσβεύεις τοῦ σωθῆναι ἡμᾶς.

Τῆς Ἀναστάσεως Μάρτυς, τὰς ὑπὲρ νοῦν δωρεάς, μαρτυρικῶς λαβοῦσα, ὡς Χριστοῦ Ἀθληφόρος, ζωῆς ἐν τῷ νυμφῶνι χοροβατεῖς, καὶ πηγάζεις ἰάματα, Ἀναστασία θεόφρον, τοῖς ἐν ναῷ τῷ πανσέπτῳ σου προστρέχουσι.

Δόξα. Ἦχος β΄.

Δεῦτε φιλεόρτων τὸ σύστημα, Ἀναστασίαν τὴν καλλιπάρθενον νύμφην, τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ εὐφημήσωμεν· ἰδοὺ γὰρ σήμερον αὐτῆς, ἡ πανσεβάσμιος μνήμη ἐπέστη, τὰ ῥεῖθρα τῶν θαυμάτων πηγάζουσα, τοῖς εὐ-

σεβῶς ἀναβοῶσιν. Ὁ προερχόμενος ἐν Σπηλαίῳ τεχθῆναι, ἐκ τῆς Παναχράντου Θεοτόκου, διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, Φιλάνθρωπε Κύριε, δόξα σοι.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὁ αὐτός. Κυπριανοῦ.

Ἰδοὺ καιρὸς ἤγγικε τῆς σωτηρίας ἡμῶν· εὐτρεπίζου Σπήλαιον, ἡ Παρθένος ἐγγίζει τοῦ τεκεῖν· Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, τέρπου καὶ ἀγάλλου, ὅτι ἐκ σοῦ ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος ἡμῶν. Ἀκούσατε ὄρη καὶ βουνοί, καὶ τὰ περίχωρα τῆς Ἰουδαίας· ὅτι ἔρχεται Χριστός, ἵνα σώσῃ ὃν ἔπλασεν ἄνθρωπον, ὡς φιλάνθρωπος.

Εἰς τὸν Στίχον, Στιχηρὰ Προσόμοια.
Ἦχος πλ. β΄. Αἱ Ἀγγελικαί.

Δεῦτε οἱ πιστοί, εὐσεβῶς συναθροισθέντες, ᾄσμασι φαιδροῖς, τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἀθληφόρον, ὑμνήσωμεν προθύμως, πρὸς αὐτὴν ἀνακράζοντες. Μάρτυς θαυμαστὴ Ἀναστασία, τὸν Λυτρωτὴν ἐν παῤῥησίᾳ καθικέτευε, τοῦ οἰκτειρῆσαι ὡς Θεός, τοὺς σὲ μακαρίζοντας.

Στίχ. Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι.

Ἔρωτι Χριστοῦ, τὴν ψυχὴν πυρπολουμένη, πάσης κοσμικῆς, κατεφρόνησας ἀξίας, καὶ ἤθλησας βασάνων, ἀλγεινῶν ἀλογήσασα, Μάρτυς θαυμαστὴ Ἀναστασία. Ὅθεν ζωῆς ἐν τῷ νυμφῶνι καταπαύσασα, ἡμῶν μνημόνευε θερμῶς, τῶν ἀνευφημούντων σε.

Στίχ. Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου
καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά μου.

Θῦμα καθαρόν, προσφορὰ εὐπρεπεστάτη, δῶρον ἱερόν, ὁλοκαύτωμα εὐῶδες, προσήχθης τῷ Κυρίῳ, τῇ ἐνδόξῳ ἀθλήσει σου, Μάρτυς θαυμαστὴ Ἀναστασία. Ὅθεν αὐτὸν ἀκαταπαύστως καθικέτευε, ὑπὲρ ἡμῶν τῶν εὐλαβῶς, τελούντων τὴν μνήμην σου.

Δόξα. Ἦχος β΄.

Τῆς ἀναστάσεως εἴληφας τὸ δώρημα, Ἀναστασία πανεύφημε, ἀθληφοροῦσα ἐν τῷ σταδίῳ· δαιμόνων γὰρ ἐξηφάνισας πληθύν, καὶ πόντῳ παρέδωκας, Ἀθληφόρε Μάρτυς ἀξιοθαύμαστε.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὁ αὐτός. Κυπριανοῦ.

Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, τὸ κατὰ σάρκα πολίτευμα, φαιδρῶς εὐτρέπισον τὸ θεῖον Σπήλαιον, ἐν ᾧ Χριστὸς σαρκὶ τίκτεται, ἐξ ἀπειράνδρου Ἁγίας Παρθένου, εἰς τὸ σῶσαι τὸ γένος ἡμῶν.

Νῦν ἀπολύεις, τὸ Τρισάγιον, τὸ Ἀπολυτίκιον
ἐκ τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ καὶ Ἀπόλυσις.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟΝ

Ὁ Προοιμιακὸς καὶ τὸ Μακάριος ἀνήρ. Εἰς δὲ τὸ Κύριε ἐκέκραξα ἱστῶμεν στίχ. η΄ καὶ ψάλλομεν Στιχηρὰ Προσόμοια Προεόρτια β΄ καὶ τῆς Ἁγίας στ΄.

Στιχηρὰ Προσόμοια Προεόρτια.
Ἦχος πλ. β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι.

Ὁ ἄδυτος ἥλιος, Παρθενικῶν ἐκ λαγόνων, ἀνίσχειν ἐπείγεται, τοῦ φωτίσαι ἅπασαν τὴν ὑφήλιον· καθαροῖς ὄμμασι, καὶ ἁγναῖς πράξεσιν, ὑπαντῆσαι τούτῳ σπεύσωμεν· καὶ ὑποδέξασθαι, νῦν ἑτοιμασθῶμεν ἐν πνεύματι, ἐρχόμενον εἰς ἴδια, ξένῳ τοκετῷ ὡς ηὐδόκησεν· ὅπως ξενωθέντας, ἡμᾶς τῆς ἐν Ἐδὲμ διαγωγῆς, ἐπαναγάγῃ ὡς εὔσπλαγχνος, Βηθλεὲμ τικτόμενος.

Ἀλόγων ἐν φάτνῃ σε, ἀνακλινεῖ ἡ Παρθένος, Θεοῦ Λόγε ἄναρχε, ἀρχὴν εἰσδεξάμενον ὑπὲρ ἔννοιαν· τὴν ἐμὴν λῦσαι γάρ, ἀλογίαν ἔρχῃ, ἣν ὑπέστην φθόνῳ ὄφεως· ᾗ σπαργανωθήσῃ δέ, ὅπως διαῤῥήξῃς τὰ σπάργανα, σειράς τε τῶν πταισμάτων μου, μόνε ἀγαθὲ καὶ φιλάνθρωπε· ὅθεν σε δοξάζω, ὑμνῶ καὶ προσκυνῶ περιχαρῶς, τὴν ἐν σαρκὶ παρουσίαν σου, δι᾽ ἧς ἠλευθέρωμαι.

Στιχηρὰ Προσόμοια τῆς Ἁγίας.
Ἦχος α΄. Πανεύφημοι Μάρτυρες.

Ὡς περικαλλέστατα τὰ σά, Μάρτυς προτερήματα! ὡς εὐκλεεῖς οἱ ἀγῶνές σου! ὡς περιβόητος, ἡ ὁμολογία! ὡς πολλὰ τὰ θαύματα, καὶ

ἄπειρα τὰ θεῖα τεράστια! δι᾽ ὧν δοξάζει σε, εἰς αἰῶνας ὃν ἐδόξασας, ἐναθλοῦσα, τοῖς σεπτοῖς σου μέλεσι.

Στέργουσα τὴν εὔκλειαν, σεμνή, τῶν ἀθλούντων ἔσπευσας, τούτων τὸν ζῆλον μιμήσασθαι· ὅθεν ὑπήνεγκας, πόνους σφοδροτάτους· καὶ νῦν θείᾳ χάριτι, κουφίζεις πάντα πόνον, πανεύφημε, ἐκ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ σωμάτων τῶν τιμώντων σου, τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὰ προτερήματα.

Η᾽στραψας φαιδρότερον σαφῶς, τοῦ ἡλίου, ἔνδοξε, τὸν σὸν ἀγῶνα τελέσασα· καὶ ταῖς ἀκτῖσί σου, τῶν πολλῶν θαυμάτων, πάντων τὰ νοήματα, φωτίζεις τῶν πιστῶς προσιόντων σου, τῇ θείᾳ λάρνακι, πηγαζούσῃ θεῖα νάματα, Ἀναστασία, Μάρτυς μεγαλώνυμε.

Ἕτερα. Ἦχος β΄. Ποίοις εὐφημιῶν στέμμασιν.

Ποίοις εὐφημιῶν στέμμασιν, ἀναδήσωμέν σε, Ἀθληφόρε; σὺ γὰρ εἰς ὀσμὴν μύρων ἔδραμες, τοῦ ὡραιοτάτου Νυμφίου σου, κόσμου τὰ τερπνὰ παρωσαμένη, καὶ προῖκα, αὐτῷ τοὺς ἄθλους σου προσάξασα, εἰσῆλθες, εἰς τὴν παστάδα τὴν οὐράνιον, Ἀναστασία θεόφρον, ἔνθα τῶν ἀκτίστων, ἀπολαύουσα δωρεῶν, ἀπαύστως μνημόνευε, ἡμῶν τῶν πιστῶς τιμώντων σε.

Ποίοις μελῳδικοῖς ῥήμασιν, ἐπαινέσωμέν σε, Ἀθληφόρε; σὺ γὰρ τῷ Θεῷ προσανέχουσα, φρύαγμα τυράννων οὐκ ἔπτηξας, καὶ μαρτυρικῶς ἐτελειώθης· διό σε, νύμφην ἀμώμητον προσήκατο, Νυμφίος, Ἀναστασία, ὁ ἀθάνατος. Ὅθεν αὐτῷ παρεστῶσα, κατηγλαϊσμένη, Ἀναστάσεως τῷ φωτί, ἀπαύστως ἱκέτευε, ὑπὲρ τῶν πιστῶς τιμώντων σε.

Ποίοις πνευματικοῖς ᾄσμασιν, ἀνυμνήσωμέν σε, Ἀθληφόρε; σὺ γὰρ λογικὸν καλλιέρημα, καὶ μαρτυρικὸν ὁλοκάρπωμα, προσενήνεξαι τῷ Ἀθλοθέτῃ· ἐντεῦθεν, τῶν δωρεῶν τῆς Ἀναστάσεως, τὴν χάριν ἐνδυσαμένη τὴν ἀθάνατον, Ἀναστασία θεόφρον, ζωῆς ἐν νυμφῶνι, τῷ ἀφθάρτῳ χοροβατεῖς, καὶ βλύζεις ἰάματα, ἡμῖν τοῖς πιστῶς τιμῶσί σε.

Δόξα. Ἦχος πλ. β΄.

Δεῦτε πάντες οἱ πιστοί, Ἀναστασίαν τὴν Χριστοῦ Μεγαλομάρτυρα, ἐν ἀγαλλιάσει εὐφημήσωμεν· ἐπέλαμψε γὰρ σήμερον ἡμῖν, ἡ θαυμασία αὐτῆς μνήμη, τῆς χάριτος τὸν φωτισμόν, ἐξανατέλλουσα τοῖς βοῶσι· Χαίροις ἡ τῶν Μαρτύρων ταῖς χρείαις, ἐν ἀγάπης φίλτρῳ διακονήσασα, καὶ τῇ μαρτυρικῇ σου ἐνστάσει, μιμησαμένη αὐτῶν τὰ κατορθώματα· χαίροις

ἡ τοῦ ἀστέκτου πυρὸς τὴν φλόγα, καθάπερ ἄσαρκος ὑπομείνασα, καὶ τῆς εἰδωλικῆς ματαιότητος, τὴν πλάνην καταφλέξασα· χαίροις ἡ ὡς ἀδάμας ἐν βασάνοις δοκιμασθεῖσα, καὶ Ἀναστάσεως τὴν ἀείζωον χάριν, φερωνύμως ἐξανθήσασα. Ἀλλ᾽ ὡς ἔχουσα παῤῥησίαν πρὸς Θεόν, πρέσβευε διηνεκῶς, Ἀθληφόρε, ὑπὲρ τῶν τιμώντων τὴν μνήμην σου.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὁ αὐτός. Βύζαντος.

Ἀνύμφευτε Παρθένε, πόθεν ἥκεις; τίς ὁ τεκών σε, τίς καὶ ἡ Μήτηρ σου; πῶς τὸν Κτίστην φέρεις ἐν ἀγκάλαις; πῶς οὐκ ἐφθάρης τὴν νηδύν; Μεγάλων χαρισμάτων ἐπὶ σοί, φρικτῶν μυστηρίων ἐπὶ γῆς τελουμένων, ὁρῶμεν, Παναγία, καὶ προευτρεπίζομεν ἐπάξιόν σοι χρέος, ἐπὶ γῆς τὸ Σπήλαιον· καὶ οὐρανὸν αἰτοῦμεν, παρασχεῖν τὸν ἀστέρα· καὶ Μάγοι δὲ προέρχονται, ἀπὸ Ἀνατολῶν τῆς γῆς, εἰς Δυσμὰς θεάσασθαι, τὴν Σωτηρίαν τῶν βροτῶν, ὡς βρέφος γαλουχούμενον.

Εἴσοδος, τὸ Φῶς ἱλαρόν, τὸ Προκείμενον τῆς ἡμέρας καὶ τὰ Ἀναγνώσματα.

Προφητείας Ἡσαΐου τὸ Ἀνάγνωσμα (Κεφ. μγ΄, 9-14).

Τάδε λέγει Κύριος. Πάντα τὰ ἔθνη συνήχθησαν ἅμα, καὶ συναχθήσονται ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν. Τίς ἀναγγελεῖ ταῦτα; ἢ τὰ ἐξ ἀρχῆς, τίς ἀναγγελεῖ ἡμῖν; Ἀγαγέτωσαν τοὺς μάρτυρας αὐτῶν καὶ δικαιωθήτωσαν, καὶ εἰπάτωσαν ἀληθῆ. Γίνεσθέ μοι μάρτυρες, καὶ ἐγὼ μάρτυς, λέγει Κύριος ὁ Θεός, καὶ ὁ παῖς μου, ὃν ἐξελεξάμην· ἵνα γνῶτε, καὶ πιστεύσητε, καὶ συνῆτε ὅτι ἐγώ εἰμι. Ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, καὶ μετ᾽ ἐμὲ οὐκ ἔσται. Ἐγὼ ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ ὁ σῴζων. Ἐγὼ ἀνήγγειλα καὶ ἔσωσα, ὠνείδισα, καὶ οὐκ ἦν ἐν ὑμῖν ἀλλότριος. Ὑμεῖς ἐμοὶ μάρτυρες, καὶ ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός· ἔτι ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκ τῶν χειρῶν μου ἐξαιρούμενος. Ποιήσω, καὶ τίς ἀποστρέψει αὐτό; Οὕτως λέγει Κύριος ὁ Θεός, ὁ λυτρούμενος ὑμᾶς, ὁ Ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ.

Σοφίας Σολομῶντος τὸ Ἀνάγνωσμα (Κεφ. γ΄, 1-9).

Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν βάσανος. Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι, καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἡ ἔξοδος αὐτῶν καὶ ἡ ἀφ᾽ ἡμῶν πορεία σύντριμμα· οἱ δέ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ. Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν, ἡ ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης. Καὶ ὀλίγα παιδευθέντες, μεγάλα εὐεργετηθήσονται· ὅτι ὁ Θεὸς ἐπείρα-

σεν αὐτούς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς ἀξίους ἑαυτοῦ. Ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς, καὶ ὡς ὁλοκάρπωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς. Καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι, καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδραμοῦνται. Κρινοῦσιν ἔθνη, καὶ κρατήσουσι λαῶν, καὶ βασιλεύσει αὐτῶν Κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας. Οἱ πεποιθότες ἐπ᾽ αὐτῷ συνήσουσιν ἀλήθειαν, καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ· ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ.

Παροιμιῶν τὸ Ἀνάγνωσμα (Κεφ. λα΄, 10-26).

Γυναῖκα ἀνδρείαν τίς εὑρήσει; Τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν ἡ τοιαύτη. Μηρυομένη ἔρια καὶ λίνον, ἐποίησεν εὔχρηστον ταῖς χερσὶν αὐτῆς. Ἐγένετο ὡσεὶ ναῦς ἐμπορευομένη μακρόθεν, συνάγει δὲ αὕτη τὸν βίον. Καὶ ἀνίσταται ἐκ νυκτῶν, καὶ ἔδωκε βρώματα τῷ οἴκῳ, καὶ ἔργα ταῖς θεραπαίναις. Θεωρήσασα γεώργιον ἐπρίατο, ἀπὸ δὲ καρπῶν χειρῶν αὐτῆς, κατεφύτευσε κτῆμα. Ἀναζωσαμένη ἰσχυρῶς τὴν ὀσφὺν αὐτῆς, ἤρεισε τοὺς βραχίονας αὐτῆς ἐπὶ τὸ ἔργον. Ἐγεύσατο ὅτι καλόν ἐστι τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ οὐκ ἀποσβέννυται ὅλην τὴν νύκτα ὁ λύχνος αὐτῆς. Τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐκτείνει ἐπὶ τὰ συμφέροντα, τοὺς δὲ πήχεις αὐτῆς ἐρείδει εἰς ἄτρακτον. Χεῖρας δὲ αὐτῆς διήνοιξε πένητι, καρπὸν δὲ ἐξέτεινε πτωχῷ. Ἰσχὺν καὶ εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο, καὶ εὐφράνθη ἐν ἡμέραις ἐσχάταις.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΙΤΗΝ, Ἰδιόμελα.
Ἦχος α΄.

Τῆς Ἀναστάσεως τὴν ἐπώνυμον Μάρτυρα, Ἀναστασίαν τὴν πανεύφημον, ἐν ᾠδαῖς ᾀσμάτων εὐφημήσωμεν· ἐν ἀσθενείᾳ γὰρ φύσεως, τὸν ἐν κακίᾳ ἰσχυρὸν καταπαλαίσασα, καὶ ὡς χρυσὸς ἐν καμίνῳ, ταῖς πολυτρόποις βασάνοις δοκιμασθεῖσα, ὁλοκαύτωμα τίμιον, Χριστῷ τῷ Θεῷ προσενήνεκται· ᾧ καὶ πρεσβεύει ἐκτενῶς, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἦχος β΄.

Ἀ᾽ναστασία Μάρτυς πανένδοξε, χαῖρε καὶ εὐφραίνου, ὅτι τῶν Μαρτύρων ταῖς χρείαις διακονήσασα, τῆς χάριτος αὐτῶν ἐκοινώνησας· ἐναντίον γὰρ βασιλέων καὶ τυράννων, τὸν Χριστὸν ὁμολογήσασα, ταῖς βασάνοις πολυειδῶς ἐδοκιμάσθης, καὶ διὰ πυρὸς τὸν δρόμον τελέσασα, εἰς τὸν θεῖον νυμφῶνα κατέπαυσας. Ὅθεν ἐν αὐτῷ, σὺν Ἀγγέλοις εὐφραινομένη, πρέσβευε τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ, ὑπὲρ τῶν τιμώντων σε.

Ἦχος δ΄.

Τῆς ἐπιγείου τρυφῆς καταφρονήσασα, τὴν ἐπουράνιον δόξαν ἀπέλαβες, Ἀναστασία Μεγαλομάρτυς ἀήττητε· τῇ ἐλπίδι γὰρ Χριστοῦ στηριζομένη, τῶν τυραννούντων τὰ θράση κατέβαλες, καὶ τοῦ Ἀναστάντος ἐκ τάφου νυμφίου σου, τῷ φωτὶ φερωνύμως συνεκράθης, ζωόκαυστος ὑπὸ τοῦ πυρὸς γενομένη. Ἀλλ᾽, ὦ Μαρτύρων ἐγκαλλώπισμα, πρέσβευε δεόμεθα, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἦχος πλ. α΄.

Ῥῆμα Θεοῦ, ζῶν ἐν καρδίᾳ κατέχουσα, τῆς εὐσεβείας τὸν λόγον, ἐν πραΰτητι σοφίας ἐκήρυξας, ἐναντίον τῶν τυράννων, Ἀναστασία Μάρτυς μεγαλώνυμε· διὸ μαστίγων πόνους, καὶ βασάνων τιμωρίας ὑπήνεγκας, προσδεθεῖσα δὲ ξύλῳ, ὥσπερ ἡ ἀμνὰς ὡλοκαυτώθης, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, τοῦ γλυκυτάτου ἐραστοῦ σου, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, πανεύφημε. Ὅθεν αὐτῷ ἐν οὐρανοῖς, ἐνδόξως παρισταμένη, μὴ παύσῃ δυσωποῦσα, ὑπὲρ τῶν τιμώντων σε.

Δόξα. Ἦχος πλ. δ΄.

Δεῦτε σήμερον πιστοί, Ἀναστασίας τὴν μνήμην τῆς Ἀθληφόρου, εὐσεβῶς πανηγυρίζοντες εἴπωμεν· Χαίροις ἡ τῆς ἐν καινότητι ζωῆς, ἀμφιασαμένη τὴν θείαν ἐνέργειαν, καὶ τὸν ἀρχέκακον ἐχθρὸν καταισχύνασα· χαίροις ἡ δι᾽ ἀγώνων ἀθλητικῶν, κατὰ τῆς πλάνης ἐγείρασα τρόπαιον, καὶ τὸ μυστήριον τῆς πίστεως τρανώσασα· χαίροις ἡ μαρτυρικῶς, νυμφευθεῖσα τῷ Χριστῷ, ᾧ καὶ πρεσβεύεις ἐκτενῶς, πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὁ αὐτός.

Ὑπόδεξαι Βηθλεέμ, τὴν τοῦ Θεοῦ Μητρόπολιν· φῶς γὰρ τὸ ἄδυτον, ἐπὶ σὲ γεννῆσαι ἥκει. Ἄγγελοι θαυμάσατε ἐν οὐρανῷ· ἄνθρωποι δοξάσατε ἐπὶ τῆς γῆς· Μάγοι ἐκ Περσίδος, τὸ τρισσόκλεον δῶρον προσκομίσατε. Ποιμένες ἀγραυλοῦντες, τὸν τρισάγιον ὕμνον μελῳδήσατε. Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Παντουργέτην.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΤΙΧΟΝ, Στιχηρὰ προσόμοια.
Ἦχος β΄. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου.

Δεῦτε τὰ Γενέθλια Χριστοῦ, ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας, προερτάζοντες, μνήμην τὴν ὑπέρλαμπρον, συνεορτάσωμεν, ἐπαξίως τῆς Μάρτυρος, νῦν

Ἀναστασίας, καὶ αὐτῇ προσπέσωμεν, ἀνακραυγάζοντες· Πρέσβευε ἀεὶ τῷ Κυρίῳ, ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν δωρηθῆναι, ἔλεος καὶ χάριν, παμμακάριστε.

Στίχ. Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι.

Δόξαν παριδοῦσα τὴν φθαρτήν, καὶ τῶν ἐπιγείων ἡδέων, καταφρονήσασα, χαίρουσα ἐχώρησας, πρὸς τὸ μαρτύριον, καὶ στερῥῶς ὑπομείνασα, βασάνων τὰ εἴδη, τὴν ὀφρὺν ἐπάτησας, τῆς ματαιότητος. Ὅθεν τῶν ἐπάθλων τυχοῦσα, ὦ Ἀναστασία θεόφρον, τῶν ἀνευφημούντων σε μνημόνευε.

Στίχ. Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου
καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά μου.

Ἔνδον τοῦ νυμφῶνος τῆς ζωῆς, τῇ μαρτυρικῇ σου ἐνστάσει, κατασκηνώσασα, καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἐπαπολαύουσα, τοῦ φωτὸς ὡς φερώνυμος, αὐτῆς Ἀθληφόρος, παῤῥησίᾳ πρέσβευε, τῷ σὲ δοξάσαντι, ὑπὲρ τῶν πιστῶς προστρεχόντων, τῷ χαριτοβρύτῳ ναῷ σου, ὦ Ἀναστασία, καὶ τιμώντων σε.

Δόξα. Ἦχος δ΄. Τοῦ Στουδίτου.

Τῆς ζωηφόρου Ἀναστάσεως Χριστοῦ, ἐπώνυμος γενομένη σεμνή, πολιτείᾳ τῇ κλήσει, προσφόρως ἐξηκολούθησας· καὶ τὴν φύσιν νευρώσασα, ἀῤῥενωθεῖσά τε τῷ φρονήματι, ἁλουργίδα ἐξύφανας, τῇ πορφυρίδι τῶν αἱμάτων σου· καὶ βασιλικὸν ὥσπερ σκῆπτρον, τὸν Σταυρὸν κατέχουσα, τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι συμβασιλεύεις, Ἀναστασία παμμακάριστε. Αὐτὸν ἱκέτευε, καὶ ἡμᾶς ἐλλαμφθῆναι, τῇ αἴγλῃ τῆς θείας δόξης αὐτοῦ.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὁ αὐτός.

Ἠσαΐα χόρευε, Λόγον Θεοῦ ὑπόδεξαι· προφήτευσον τῇ Κόρῃ Μαριάμ, Βάτον πυρὶ καίεσθαι, καὶ μὴ καταφλέγεσθαι, τῇ αἴγλῃ τῆς Θεότητος. Βηθλεὲμ εὐτρεπίζου· ἄνοιγε πύλην ἡ Ἐδέμ· καὶ Μάγοι πορεύεσθε, ἰδεῖν τὴν Σωτηρίαν, ἐν φάτνῃ σπαργανούμενον, ὃν ἀστὴρ ἐμήνυσεν, ἐπάνω τοῦ Σπηλαίου, ζωοδότην Κύριον, τὸν σῴζοντα τὸ γένος ἡμῶν.

Νῦν ἀπολύεις, τὸ Τρισάγιον καὶ τὸ Ἀπολυτίκιον.
Ἦχος α΄. Τῆς ἐρήμου πολίτης.

Φερωνύμως τῇ αἴγλῃ, τῆς Χριστοῦ Ἀναστάσεως, καταυγαζομένη Μαρτύρων, ἐμιμήσω τὴν ἔνστασιν, καὶ ἤθλησας ὡς ἄσαρκος στερῥῶς,

τὴν φλόγα ὑποστᾶσα τοῦ πυρός· διὰ τοῦτο τῶν θαυμάτων τοὺς ποταμούς, πηγάζεις τοῖς ἐκβοῶσι. Δόξα τῷ σὲ ἰσχύσαντι Θεῷ· δόξα τῷ σὲ στεφανώσαντι, δόξα Ἀναστασία, τῷ τὴν σήν, μνήμην δοξάζοντι.

Ἕτερον. Ἦχος δ΄. Ταχὺ προκατάλαβε.

Παθεῖν ὡς προκρίνασα, ὑπὲρ τῆς δόξης Χριστοῦ, βασάνων ὑπήνεγκας, τὰς ἀνυποίστους πληγάς, καὶ χαίρουσα ἤθλησας. Ὅθεν, Ἀναστασία, τῶν ἐπάθλων τυχοῦσα, βλύζεις τῶν ἰαμάτων, τὴν ἀείζωον χάριν, τοῖς ὕμνοις ἐπιτελοῦσι, τὴν θείαν μνήμην σου.

Τὸ Προεόρτιον. Ἦχος δ΄. Κατεπλάγη Ἰωσήφ.

Ἑτοιμάζου Βηθλεέμ· ἤνοικται πᾶσιν ἡ Ἐδέμ. Εὐτρεπίζου Ἐφραθᾶ, ὅτι τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, ἐν τῷ Σπηλαίῳ ἐξήνθησεν ἐκ τῆς Παρθένου. Παράδεισος καὶ γάρ, ἡ ἐκείνης γαστήρ, ἐδείχθη νοητός, ἐν ᾧ τὸ θεῖον φυτόν, ἐξ οὗ φαγόντες ζήσομεν, οὐχὶ δὲ ὡς ὁ Ἀδὰμ τεθνηξόμεθα. Χριστὸς γεννᾶται, τὴν πρὶν πεσοῦσαν, ἀναστήσων εἰκόνα.

Ἀπόλυσις.

ЄIC ΤΟΝ ΟΡΘΡΟΝ

Μετὰ τὴν α΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα.

Ἦχος α΄. Τὸν τάφον σου.

Χριστὸν τὸν δι᾽ ἡμᾶς, ἐκ Παρθένου Μαρίας, ἐν πόλει Βηθλεέμ, ἀπορρήτως τεχθέντα, ὡς θεῖον νυμφίον σου, μανικῶς ἀγαπήσασα, τὸ μαρτύριον, Ἀναστασία, ὑπῆλθες, καὶ κατέπαυσας, ἔνθα αὐτοῦ καταυγάζει, τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον.

Δόξα. Ὅμοιον.

Τοῦ κόσμου τὰς τρυφάς, ὡς φθαρτὰς παριδοῦσα, Χριστῷ τῷ μυστικῷ, τῆς ψυχῆς σου νυμφίῳ, θερμῶς ἠκολούθησας, Ἀθληφόρε πανεύφημε, καὶ συνήρμοσαι, αὐτῷ ὡς ἄμωμος νύμφη, δι᾽ ἀθλήσεως, Ἀναστασία, τῶν ἄθλων· διὸ εὐφημοῦμέν σε.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὅμοιον.

Ἀγάλλου ἡ Σιών· Βηθλεὲμ εὐτρεπίζου· ὁ πάντων συνοχεύς, τὸν ἀστέρα προπέμψας, μηνύει τὴν ἄμετρον, ἑαυτοῦ συγκατάβασιν· ὃν γὰρ τρέμουσι, τῶν οὐρανῶν αἱ Δυνάμεις, ὄντως τίκτεται, ἐκ τῆς Παρθένου ἀτρέπτως, ὁ μόνος Φιλάνθρωπος.

Μετὰ τὴν β΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα.
Ἦχος δ΄. Ταχὺ προκατάλαβε.

Μαρτύρων τὰ σκάμματα, μιμησαμένη καλῶς, αὐτῶν ἐκοινώνησας, τῆς δόξης ἐν οὐρανοῖς, ὡς Μάρτυς πανεύφημος. Ὅθεν, Ἀναστασία, ἰαμάτων τὴν χάριν, ἔχουσα νοσημάτων, καὶ πικρῶν ἀλγηδόνων, διάσωσον ἡμᾶς τοὺς πιστῶς, τελοῦντας τὴν μνήμην σου.

Δόξα. Ὅμοιον.

Χριστοῦ ὡς μαθήτρια, ἐφεπομένη αὐτῷ, τὸ θράσος ἐπάτησας, τῶν ἀσεβῶν διωκτῶν, καὶ ἤθλησας ἄριστα· ᾔσχυνας τοῦ ἀρχαίου, πτερνιστοῦ τὴν μανίαν· ὤφθης, Ἀναστασία, κοινωνὸς τῶν Μαρτύρων· μεθ᾽ ὧν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκτενῶς, δυσώπει τὸν Κύριον.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὅμοιον.

Ἐνθέως εὐφραίνεται, ἡ κτίσις σήμερον· Χριστὸς γὰρ ὁ Κύριος, ὁ τοῦ Θεοῦ μου Υἱός, ἐκ Κόρης γεννᾶται Ἁγνῆς, ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων, γένος ἀθανατίζων, λύων καὶ τὴν κατάραν, τῆς προμήτορος Εὔας· διὸ ὡς Εὐεργέτῃ ἡμῶν, ᾆσμα προσάξωμεν.

Μετὰ τὸν Πολυέλεον, Κάθισμα.
Ἦχος γ΄. Ἡ Παρθένος σήμερον.

Τῶν βασάνων φέρουσα, καρτερικῶς τὰς ὀδύνας, τῶν τυράννων ἔθραυσας, τὴν ἐπηρμένην μανίαν· ἔλαμψας, ὡς ἑωσφόρος τῷ μαρτυρίῳ· ἔλυσας, θεοεχθρίας τὴν σκοτομῆνιν· διὰ τοῦτο τῶν θαυμάτων, Ἀναστασία, τὴν χάριν ἔλαβες.

Δόξα. Ὅμοιον.

Τὴν ἰσχὺν τῆς πίστεως, ἐνδεδυμένη, θεόφρον, μαρτυρίου ἤνυσας, διὰ πυρὸς τὸν ἀγῶνα· ὅθεν σε, τῆς Ἀναστάσεως φερωνύμως, χάρισιν, ὁ Ἀθλοθέτης κατακοσμήσας, διὰ σοῦ ἡμῖν παρέχει, Ἀναστασία, τὸ θεῖον ἔλεος.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὅμοιον.

Τὴν Παρθένον κύουσαν, τὸν προαιώνιον Λόγον, Ἰωσὴφ ὁ δίκαιος, ὑμνολογῶν ἀνεβόα· Βλέπω σε, γεγενημένην Ναὸν Κυρίου, φέρουσαν, τὸν πάντας σῶσαι βροτοὺς ἐλθόντα, καὶ τοὺς τοῦτον ἀνυμνοῦντας, δι᾽ οἴκτον θείους ναοὺς δεικνύοντα.

Οἱ Ἀναβαθμοί, ἤτοι τὸ α΄ Ἀντίφωνον τῶν Ἀναβαθμῶν τοῦ δ΄ ἤχου καὶ τὸ Προκείμενον.

Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχε μοι.

Στίχ. Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά μου.

Εὐαγγέλιον, ζήτει τῷ Σαββάτῳ τῆς ιζ΄ Ἑβδομάδος Ματθαίου.

Ὁ Ν΄. Δόξα .Ταῖς τῆς Ἀθληφόρου... Καὶ νῦν. Ταῖς τῆς Θεοτόκου...

Ἰδιόμελον. Ἦχος πλ. β΄.

Στίχ. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου.

Τοῦ Σωτῆρος τὸ πάθος, οἰκείοις μέλεσι δοξάσασα, τῆς Ἀναστάσεως αὐτοῦ, τῶν δωρεῶν ἐκοινώνησας, σὺν Μαρτύρων χοροῖς εὐφραινομένη, ἐν τῷ ἀθανάτῳ νυμφῶνι τῆς ζωῆς. Ὅθεν πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν εὐλαβῶς ἐπιτελούντων τὴν μνήμην σου, Ἀναστασία Μάρτυς μεγαλώνυμε.

Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου...

Εἶτα· οἱ Κανόνες, ὁ Προεόρτιος μετὰ τῶν Εἱρμῶν εἰς δ΄, καὶ τῆς Ἁγίας οἱ δύο εἰς η΄. Κανὼν Προεόρτιος, οὗ ἡ Ἀκροστιχίς· «Τῇ μακρᾷ πέμπτῃ, μακρὸν ὕμνον ἐξᾴδω».

Ὠδὴ α΄. Ἦχος πλ. β΄. Ὁ Εἱρμός.

Τιμηθείσῃ τμᾶται, πόντος Ἐρυθρός, κυματοτρόφος δὲ ξηραίνεται βυθός, ὁ αὐτὸς ὁμοῦ, ἀόπλοις γεγονὼς βατός, καὶ πανοπλίταις τάφος· ᾠδὴ δὲ θεοτερπὴς ἀνεμέλπετο· Ἐνδόξως δεδόξασται, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Τροπάρια.

Ἡ πανταιτία, καὶ παρεκτικὴ ζωῆς, ἡ ἄπειρος Σοφία τοῦ Θεοῦ, ᾠκοδόμησε τὸν οἶκον ἑαυτῆς, ἁγνῆς ἐξ ἀπειράνδρου Μητρός· ναὸν γὰρ σωματικὸν περιθέμενος, ἐνδόξως δεδόξασται, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Μυσταγωγοῦσα, Μάγους συγκαλεῖ, τὴν ἀπαρχὴν Θεοῦ Σοφία τῶν Ἐθνῶν, τοὺς ἀλόγους πρὶν τραφῆναι μυστικῶς, ἀλόγων ἐπὶ φάτνης τραπέζης, κειμένης τῆς μυστικῆς, πρὸς ἣν σπεύδουσι, σὺν δώροις ὁδεύοντες, ἀστέρος προλάμποντος.

Ἀκουτισθῶμεν, νῦν προφητικῶν, ἐκπληρουμένων διὰ Πνεύματος φωνῶν· ἡ Παρθένος γὰρ λαβοῦσα ἐν γαστρί, ἐπείγεται τεκεῖν τὸν προόντα· ὃν Μάγοις μὲν οὐρανὸς καθυπέδειξε, Ποιμέσι δὲ Ἄγγελοι, ὡς βρέφος φαινόμενον.

Κανὼν πρῶτος τῆς Ἁγίας, ἄνευ Ἀκροστιχίδος. Ποίημα Ἰωσήφ.

Ἦχος α΄. Ὠδὴν ἐπινίκιον.

Τὴν μνήμην σου σήμερον, Ἀναστασία, πιστῶς ἑορτάζομεν, ἣν ἐθαυμάστωσεν, ἀπείροις θαύμασι Χριστός, ὁ ἐν τῇ πόλει Βηθλεέμ, σαρκὶ τικτόμενος.

Ὁ κόσμος ἀγάλλεται, τὰς ἀριστείας, τὰς σὰς καὶ τὰ θαύματα, καὶ τὰ κατορθώματα, ἀνακηρύττων ἀεί, Ἀναστασία, Ἀθλητῶν, τὸ ἐγκαλλώπισμα.

Ὑμνοῦμεν τοὺς πόνους σου, Ἀναστασία, τὰ ἆθλα, τὰ στίγματα, τὰ φρικτὰ τεράστια, τὴν πρὸς τὸν Κύριον Χριστόν, θείαν ἀγάπην καὶ πολλήν, ὄντως οἰκείωσιν.

Θεοτοκίον.

Πτωχεύει ὁ πλούσιος, δι᾽ εὐσπλαγχνίαν, ἐκ Κόρης τικτόμενος· Μάγοι εὐτρεπίζονται, ἀνατολῶν Βασιλεῖς, τοῦτον θεάσασθαι πιστῶς, καὶ προσκυνῆσαι σαρκί.

Κανὼν δεύτερος τῆς Ἁγίας φέρων Ἀκροστιχίδα τήνδε· «Ὑμνῶ σε, Μάρτυς Ἀναστασία, πόθῳ. Ὁ Ἰωσήφ».

Ἦχος πλ. δ΄. Ἆσμα ἀναπέμψωμεν λαοί.

Ὑ΄μνον ἀναπέμψωμεν Θεῷ, τῷ μέλλοντι τεχθήσεσθαι, σαρκὶ ἐκ τῆς Παρθένου, ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει, καὶ φάτνῃ τεθήσεσθαι, νήπιον ὥσπερ βρέφος, ἵνα σώσῃ, ἀνθρώπων τὸ γένος.

Μόνον τὸ ἐράσμιον Χριστοῦ, Ἀναστασία ἔνδοξε, κάλλος ζητήσασα, παρέδραμες τὰ κάλλη, τοῦ κόσμου στερῤῥότητι, γνώμης καὶ ἀθανάτου, κληρουχίας, Μάρτυς, ἠξιώθης.

Νύκτα τοῦ τῆς πλάνης σκοτασμοῦ, τῷ φωτισμῷ τοῦ Πνεύματος, αὐγαζομένη σεμνή, παρέδραμες ἐμφρόνως· καὶ νῦν κατεσκήνωσας, ἔνθα τὸ θεῖον φέγγος, τῆς ἀκτίστου, Τριάδος ὑπάρχει.

Θεοτοκίον.

Ω΄φθη ὁ ἀόρατος Θεός, ὑπερφυῶς τικτόμενος, δι᾽ εὐσπλαγχνίαν πολλήν, ἐκ σοῦ Παρθενομῆτορ, πτωχεύσας ὁ πλούσιος, ὅπως ἀθανασίαν, τῶν ἀνθρώπων, τὸ γένος πλουτίσῃ.

Καταβασία. Χριστὸς γεννᾶται.

Προεόρτιος. Ὠδὴ γ΄. Ὁ Εἱρμός.

Κύριος ὢν πάντων, καὶ Κτίστης Θεός, τὸ κτιστὸν ὁ ἀπαθὴς πτωχεύσας, ἑαυτῷ ἥνωσε· καὶ ὡς βρέφος φερόμενος σαρκί, ἐν φάτνῃ πενιχρᾷ προσκυνεῖται, Φάγετε βοῶν τὸ σῶμά μου, καὶ πίστει στερεωθήσεσθε.

Τροπάρια.

Ρ΄ύσιον κενῶσαι, ἐρχόμενον νῦν, ὑπὲρ κόσμου τὸ οἰκεῖον αἷμα, Χριστὸν θρασύνεται, ὁ Ἡρῴδης τοῦ κτεῖναι πρὸ καιροῦ, μανεὶς πρὸ τῆς μανίας Πιλάτου· ὅθεν φονικῇ ὠμότητι, τῶν βρεφῶν στίφη κατέσφαξεν.

Α΄φρων ἀνήρ, ἔφη, Οὐκ ἔστι Θεός· ὃς μανίας πληρωθεὶς ἐσχάτης, χριστοκτονίαν νοσεῖ· τοῦ σκοποῦ δὲ τῆς τόλμης ἐκπεσών, πρὸς φόνον βρεφῶν ἀπειροκάκων, ὅλον ἑαυτὸν ἐξώπλισε, καὶ γῆν ἐμίανεν αἵμασιν.

Κανὼν α΄ τῆς Ἁγίας. Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν.

Ἔνδον τοῦ Σπηλαίου τίκτεται, ὁ πρὸ Ἑωσφόρου, ἐκ γαστρὸς ἐκλάμψας, ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον· καὶ τοῦτον οὐρανόθεν, ἀστὴρ ὑποδείκνυσι, τοῖς Ἀστρολόγοις ἐμφανῶς· τοῦτον πιστοὶ ὑμνολογήσωμεν.

Ἰδὲ ἱερὰ πανήγυρις, ἡμῖν ἐτησίως, ἔλαμψεν ἡ μνήμη, ἡ τῆς Ἀθληφόρου· ἐν ταύτῃ φωτισθέντες, Θεὸν ἀνυμνήσωμεν, τὸν μεγαλύναντα αὐτήν θεοπρεπῶς, θαυματουργίαις ὑπὲρ ἔννοιαν.

Στόμα θεολόγον ἤνοιξας, μέσον τοῦ σταδίου, καθομολογοῦσα, τοῦ Χριστοῦ τὸ πάθος, καὶ πάσχουσα προθύμως· ἐντεῦθεν γεγένησαι, πᾶσι τοῖς κάμνουσιν ἀεί, Μάρτυς σεμνή, καταφυγὴ καὶ λιμὴν εὔδιος.

Θεοτοκίον.

Οὗτος μόνος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ σοῦ Παρθένε, σάρκα ὑπὲρ λόγον, ἀληθῶς φορέσας, τεχθῆναι ἐν Σπηλαίῳ, ἐπείγεται ὅπως με, οἶκον γενόμενον λῃστῶν, δείξῃ ναὸν τοῦ Θείου Πνεύματος.

Κανὼν β΄ τῆς Ἁγίας. Οὐρανίας ἀῳδῆς.

Σπαργανούμενον βρέφος, ὁ ἀναφὴς Κύριος, μέλλει καθορᾶσθαι ἐν φάτνῃ, ἀνακλινόμενος· ὄρη σκιρτήσατε, καὶ ἀγαλλίασιν θείαν, οἱ βουνοὶ ἐνδύσασθε, φωτὸς πληρούμενοι.

Εὐσεβεῖ παῤῥησίᾳ, τῶν διωκτῶν ἤμβλυνας, τὰ πεπυρωμένα ῥημάτων, βέλη σωτήριον, λόγον πλουτήσασα, Ἀναστασία, καὶ θείῳ, πόθῳ τὰ κινήματα, ψυχῆς ἰθύνασα.

Μόνον, Μάρτυς, ἐβόας, ἐπιζητῶ Κύριον· μόνῃ τῇ αὐτοῦ ἀγαπήσει, ψυχὴν προσέδησας· τούτου ἐλλάμπεσθαι, καθαρωτάταις πλουσίως, ἀστραπαῖς ἐπείγομαι, ἤθους ἁπλότητι.

Θεοτοκίον.

Ἀπειρόγαμε Κόρη, τὸν τῇ χειρὶ φέροντα, ἅπασαν τὴν κτίσιν ἐν μήτρᾳ, φέρεις σαρκούμενον· ὃν καὶ τικτόμενον, ἀνακλινεῖς ἐν τῇ Φάτνῃ, βρέφος καθορώμενον, τὸν προαιώνιον.

Καταβασία. Τῷ πρὸ τῶν αἰώνων.

Κάθισμα. Ἦχος πλ. δ΄. Τὴν Σοφίαν καὶ Λόγον.

Τῶν Μαρτύρων ζηλοῦσα τὴν ἀρετήν, συμπαθείᾳ καρδίας τούτων θερμῶς, ταῖς χρείαις ἑκάστοτε, διηκόνεις, θεόπνευστε· καὶ τοὺς ἰχῶρας πίστει, ἐξέματτες χαίρουσα, ἐν μηδενὶ θεμένη, τὰ πρόσκαιρα βάσανα· ὅθεν ἐπὶ τέλει, συσχεθεῖσα καὶ πόνους, πολλοὺς ὑπομείνασα, στερῥοτάτως ἐνήθλησας, Ἀναστασία πανεύφημε. Πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι, τοῖς ἑορτάζουσι πόθῳ, τὴν ἁγίαν μνήμην σου.

Δόξα. Ὁ αὐτός. Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς.

Ταῖς ἀρεταῖς μυστικῶς διηνθισμένη, καὶ ἀγωγαῖς μαρτυρικαῖς ὡραϊσμένη, Ἀθληφόρε θεόφρον Ἀναστασία, μετέστης πρὸς τὸν νυμφῶνα τὸν θεϊκόν, καὶ δόξης κατηξιώθης τῆς ὑπὲρ νοῦν· διὸ βρύεις ἰάματα, τοῖς τῷ σεπτῷ σου ναῷ, προστρέχουσιν ἐκ πίστεως, καὶ τιμῶσι τοὺς ἄθλους σου.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὅμοιον.

Τῶν Γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ τὰ Προεόρτια, ἐπιτελοῦντες οἱ πιστοὶ πανηγυρίσωμεν, καὶ ἀξίως ἅπαντες προϋπαντήσωμεν, ὡς Μάγοι δωροφοροῦντες τὰς ἀρετάς, καὶ ᾄδοντες τῶν Ἀγγέλων ᾆσμα καινόν, τῷ ἐκ Κόρης Θεόπαιδος, ἐν Βηθλεὲμ ἄνευ σπορᾶς, τικτομένῳ Θεῷ ἡμῶν· ὃν δοξάζει τὰ σύμπαντα.

Κανὼν Προεόρτιος. Ὠδὴ δ΄. Ὁ Εἱρμός.

Προκατιδὼν ὁ Προφήτης, τοῦ μυστηρίου σου τὸ ἀπόῤῥητον, Χριστέ, προανεφώνει σοι· Ἔθου κραταιάν, ἀγάπησιν ἰσχύος, Πάτερ οἰκτίρμον· τὸν Μονογενῆ Υἱὸν γὰρ ἀγαθέ, ἱλασμὸν εἰς τὸν κόσμον ἀπέστειλας.

Τροπάρια.

Ἐπὶ τὸν πόκον ὡς ὄμβρος, συγκαταβὰς καὶ ὡς σταγὼν ἐπὶ τὴν γῆν, τὴν σὲ τεκοῦσαν, Κύριε, ἔρχῃ συμπαθῶς, τεχθῆναι καὶ βροτοῖς, συναναστραφῆναι· τὸν Μονογενῆ καὶ γάρ σε ἱλασμόν, ὁ Πατὴρ εἰς τὸν κόσμον ἀπέστειλεν.

Μεταλαμβάνων βροτείας, Χριστὲ σαρκός, Ἀβραὰμ ἐκ σπέρματος, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος, ἔρχῃ παρασχεῖν, καὶ σῶσαι τὴν εἰκόνα καὶ ἀφθαρ-

τίσαι· τὸν Μονογενῆ καὶ γάρ σε ἱλασμόν, ὁ Πατὴρ εἰς τὸν κόσμον ἀπέστειλεν.

Πόμα καινὸν ὅπερ πάλαι, πιεῖν Δαυΐδ, διψῶν ἐπεθύμησεν, ἐν τῷ Σπηλαίῳ πρόεισι, βλύσαι Βηθλεέμ, καὶ παῦσαι προσγενόμενον ἅπαν δίψος, τὸ κατὰ ψυχὴν Ἀδάμ τε καὶ Δαυΐδ, ἐξ ὧν τὸ κατὰ σάρκα γεννᾶται Χριστός.

Κανὼν α΄ τῆς Ἁγίας. Ἐν Πνεύματι προβλέπων.

Ὑμνήσατε τὰ ἔθνη, κροτήσατε Λαοί· ἐν σπηλαίῳ τίκτεται, ὁ πάντων φωτισμός· οὗ ταῖς ἀκτῖσιν Ἀναστασία ἡ Μάρτυς, καταυγασθεῖσα σκότος ἔφυγεν ἀπάτης, λάμψασα ἡλίου φαιδρότερον.

Μαρτύρων τῆς εὐκλείας, ἐπέτυχες, σεμνή, τοῦ Χριστοῦ, πανεύφημε, προθύμῳ λογισμῷ· καὶ τούτων, Μάρτυς, ἰχῶρας χερσὶν οἰκείαις, πόθῳ καὶ πίστει ἀπομάττουσαν σπουδαίως, πάντες σὺν αὐτοῖς εὐφημοῦμέν σε.

Ἀγῶνας πολυτρόπους, διήνυσας στερῥῶς, καὶ θαυμάτων εἴληφας, τὴν χάριν δαψιλῶς· Ἀναστασία ἐντεῦθεν ἅπας ὁ κόσμος, καταφυγήν σε καὶ ἀντίληψιν βεβαίαν, κέκτηται προστρέχων τῇ σκέπῃ σου.

Ῥομφαίας ἀοράτων, συνέτριψας ἐχθρῶν, Μάρτυς μεγαλώνυμε, δυνάμει τοῦ Σταυροῦ· ὅθεν ἐδείχθης πηγὴ ἀπείρων θαυμάτων, Ἀναστασία, ἀποπλύνουσα παντοίων, Μάρτυς, νοσημάτων τὸν βόρβορον.

Θεοτοκίον.

Ἐξέστησαν ὁρῶσαι, Ἀγγέλων στρατιαί, πῶς ὁ ἀθεώρητος, μορφῇ τῇ καθ᾽ ἡμᾶς, ἐκ σοῦ ὡράθη, Παρθένε Θεοκυῆτορ· ὃν ἐκδυσώπει σωτηρίας ἀξιῶσαι, πάντας τοὺς πιστῶς σε δοξάζοντας.

Κανὼν β΄ τῆς Ἁγίας. Εἰσακήκοα, Κύριε.

Ῥήσεις ἤδη πεπλήρωνται, τῶν προφητευόντων ἐν Θείῳ Πνεύματι· ἡ Παρθένος γὰρ ἐπείγεται, ἐν Σπηλαίῳ τίκτειν τὸν παντέλειον.

Τῶν Μαρτύρων τὴν εὔκλειαν, πόθῳ ἐκζητήσασα ταύτης ἔτυχες, στερῥοτάτως ἐναθλήσασα, ἀδιστάκτῳ γνώμῃ, καρτερόψυχε.

Ὑφαντὸν ἐκ τῆς ἄνωθεν, χάριτος χιτῶνα ὄντως ἐνδέδυσαι, ἀπεκδύσει τῇ τοῦ σώματος, Ἀθληφόρε Μάρτυς παναοίδιμε.

Θεοτοκίον.

Σαρκοφόρος προέρχεται, ἐκ σῆς φωτοφόρου νηδύος, Ἄχραντε, Βασιλεὺς ὁ ἐπουράνιος, ὡς ἐν θρόνῳ Φάτνῃ προσκλινόμενος.

Καταβασία. Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης.

Κανὼν Προεόρτιος. Ὠδὴ ε΄. Ὁ Εἱρμός.

Τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, συνδεόμενοι ὡς φιλάδελφοι, τῷ δεσπόζοντι τῶν ὅλων, τῷ κόσμον ἄγαν ἀγαπήσαντι, καὶ δόντι λύτρον Υἱὸν τὸν ἀγαπητόν, δῶμεν δόξαν νέμοντι πᾶσιν εἰρήνην.

Τροπάρια.

Ἡ τὸ ἄσχετον κρατοῦσα, καὶ ὑπερῷον ἐν αἰθέρι ὕδωρ, ἡ ἀβύσσους χαλινοῦσα, καὶ θαλάσσας ἀναχαιτίζουσα, Θεοῦ Σοφία, ὡς ὑετὸς ἐν πόκῳ, καταβᾶσα μήτραν Παρθένου ᾤκησεν.

Μαθητὰς Μάντεως Μάγους, Βαλαὰμ καλεῖ πρὸς γνῶσιν ἀστέρι Χριστός· ὁ νεφέλαις δὲ τὸν πόλον, περιβάλλων σπαργάνοις πλέκεται· καὶ φάτνῃ κεῖται, ὃν τρέμει τὰ Χερουβίμ· Σπηλαίῳ χωρεῖται δέ, ὁ πληρῶν τὰ πάντα.

Κανὼν α΄ τῆς Ἁγίας. Τὴν σὴν εἰρήνην δὸς ἡμῖν.

Ὑμνοῦμέν σου τὴν σάρκωσιν, φιλάνθρωπε Χριστέ, πίστει προσκυνοῦμεν τὰ σπάργανα, δι᾽ ὧν ἐλύθη κατακρίσεως, τὸ τῶν βροτῶν γένος, δοξάζον σε, Σωτήρ μου.

Στομώσασα τὸ φρόνημα, δυνάμει θεϊκῇ, Μάρτυς ἀληθῶς μεγαλώνυμε, ξίφος ὡράθης πάσας φάλαγγας, συγκόπτον τῶν δαιμόνων, ἐνθέῳ πεποιθήσει.

Ἀγῶσι λαμπρυνθεῖσά σου, ἀπείροις ἡ ψυχή, ἔλαμψεν ἡλίου φαιδρότερον, τῇ οἰκουμένῃ καὶ κατηύγασε, πηγὰς τῶν ἰαμάτων, σεμνὴ Ἀναστασία.

Θεοτοκίον.

Νῦν ἦλθεν εἰς τὰ ἴδια, ἐν ξένῳ τοκετῷ, Λόγος τοῦ Πατρὸς σωματούμενος, ἐκ τῆς Παρθένου καὶ ὡς νήπιον, ὁρᾶται ἐν Σπηλαίῳ, δι᾽ ἄκραν εὐσπλαγχνίαν.

Κανὼν β΄ τῆς Ἁγίας. Ὀρθρίζοντες βοῶμέν σοι.

Ἀνέτειλε τὸ ἄστρον Ἰούδα, ἐκ γῆς Χαλδαίων, κινοῦν εἰς προσκύνησιν, τοὺς Ἀστρολόγους ὡς γέγραπται.

Νομίμως ἠγωνίσω, ἀνόμους τροπωσαμένη, Μάρτυς παναοίδιμε, τῇ δυναστείᾳ τοῦ Πνεύματος.

Ἀνάστασιν Χριστοῦ εἰκονίζεις, ἐπωνυμίᾳ, ἐχθροὺς καταράσσουσα, τοὺς ἀοράτους, Πανεύφημε.

Θεοτοκίον.

Σπηλαίῳ ὑπογαίῳ τεχθῆναι, ἐκ τῆς Παρθένου, Χριστὸς κατεπείγεται· ἀγαλλιάσθω ἡ σύμπασα.

Καταβασία. Θεὸς ὢν εἰρήνης.

Κανὼν Προεόρτιος. Ὠδὴ στ΄. Ὁ Εἱρμός.

Ἄβυσσος ἐσχάτη, ἁμαρτημάτων ἐκύκλωσέ με, καὶ τὸν κλύδωνα μηκέτι φέρων, ὡς ὁ Ἰωνᾶς, τῷ Δεσπότῃ βοῶ σοι· Ἐκ φθορᾶς με ἀνάγαγε.

Τροπάρια.

Κύριόν σε γνόντες, οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴν σήν, Σῶτερ, δόξαν δι' ἀστέρος Μάγους, νῦν μετὰ δώρων καλοῦντες πρὸς γνῶσιν, σοῦ καὶ θείαν προσκύνησιν.

Ῥύπον τις προστρίψας, ἀποῤῥυφθήτω καὶ οὕτω Χριστῷ, καθαρὸς τῷ καθαρῷ ψαυέτω, βρέφος ἐν Φάτνῃ κειμένῳ, τὰ πάθη καρδιῶν ἐκκαθαίροντι.

Κανὼν α΄ τῆς Ἁγίας. Τὸν Προφήτην Ἰωνᾶν.

Ἐπιλάμψας ὁ Χριστός, ἐκ λαγόνων μητρικῶν, ἐν τῇ πόλει Βηθλεέμ, διὰ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, ἐδόξασε, τῆς Ἀθληφόρου τὴν μνήμην σήμερον.

Συντριβεῖσα ταῖς πολλαῖς, τῶν δεινῶν ἐπιφοραῖς, καθυπέταξας ἐχθρόν, τοῖς ὡραίοις σου ποσίν, ἀοίδιμε, θεομακάριστε Ἀναστασία .

Ὑποστᾶσα καρτερῶς, τῶν βασάνων τὰς δεινάς, προσβολὰς καὶ τοῦ πυρός, τὴν κατάφλεξιν σεμνή, δεδόξασαι, Ἀναστασία, Μαρτύρων ἔρεισμα.

Θεοτοκίον.

Πόλις ἔμψυχε Θεοῦ, ἐν τῇ πόλει Βηθλεέμ, ἀποτίκτεις τὸν Χριστόν, Θεοτόκε ὑπὲρ νοῦν, γενόμενον δι᾽ εὐσπλαγχνίαν, τέλειον ἄνθρωπον.

Κανὼν β΄ τῆς Ἁγίας. Τὴν δέησιν ἐκχεῶ.

Τὴν φύσιν τὴν ἐξ ἡμῶν ὁ Εὔσπλαγχνος, προσλαβόμενος ὁρᾶται ὡς βρέφος, ὁ βρεφουργῶν ἐν κοιλίᾳ τὰ βρέφη, καὶ σπαργανοῦται καὶ Φάτνῃ ἀνάκειται, καὶ λύει μου τὰς τῶν παθῶν, πολυπλόκους σειρὰς ἀγαθότητι.

Ἁγίων ἰχνηλατοῦσα Μαρτύρων, καρτερῶς διὰ Χριστὸν τοὺς ἀγῶνας, καὶ ταῖς αὐτῶν χρείαις διακονοῦσα, καὶ τοὺς ἰχῶρας, Ὁσία, ἐκμάττουσα, ἐπλούτησας περιφανῶς, τὴν αὐτοῖς ἐπιλάμπουσαν εὔκλειαν.

Σταγόνας τῶν ἰαμάτων προχέεις, ἐπομβρίαις θεϊκῶν χαρισμάτων, καὶ τῶν παθῶν ποταμοὺς ἀναστέλλεις, καὶ βοηθεῖς τοῖς δεινῶς κινδυνεύουσιν, ἀοίδιμε Μάρτυς Χριστοῦ, Ἀναστάσεως θείας ἐπώνυμε.

Θεοτοκίον.

Ἰώμενος τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν, τῇ ἀρχαίᾳ παραβάσει φθαρεῖσαν, δίχα φθορᾶς νέον τίκτεται βρέφος, καὶ σοῦ ἐν κόλποις ὡς θρόνῳ καθέζεται, Ἀνύμφευτε, τῆς πατρικῆς, μὴ ἐκστὰς συνεδρίας θεότητι.

Καταβασία. Σπλάγχνων Ἰωνᾶν.

Κοντάκιον. Ἦχος β΄. Τὰ ἄνω ζητῶν.

Οἱ ἐν πειρασμοῖς, καὶ θλίψεσιν ὑπάρχοντες, πρὸς τὸν σὸν ναόν, προστρέχοντες λαμβάνουσι, τὰ σεπτὰ ἰάματα, τῆς ἐν σοὶ οἰκούσης θείας χάριτος· Ἀναστασία, σὺ γὰρ ἀεί, τῷ κόσμῳ πηγάζεις τὰ ἰάματα.

Ὁ Οἶκος.

Τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου συνεπώνυμος οὖσα, πεπτωκότα με νῦν ἀνάστησον ταῖς πρεσβείαις σου, ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν σῶν, σταγόνα ἐπιστάξασα, Μάρτυς, τῇ ψυχῇ μου, καὶ τὸν φλογμὸν τῆς δεινῆς ἁμαρτίας κατασβέσασα· τὸν κόσμον γὰρ διασῴζεις ἐκ παθῶν πολυτρόπων ἑκάστοτε, ὧν περ κἀγὼ πεπείραμαι· σὺ γὰρ πάντα τοῖς πᾶσι παρέχουσα, τῷ κόσμῳ πηγάζεις τὰ ἰάματα.

Μηνολόγιον.

Τῇ ΚΒ΄ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς (Δεκεμβρίου), Μνήμη τῆς Ἁγίας ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Ἀναστασίας, τῆς Φαρμακολυτρίας.

Στίχοι.

Ἀναστασία φάρμακον πιστοῖς μέγα,
Πᾶν φάρμακον λύουσα, καὶ κεκαυμένη.
Καύθη Ἀναστασίη πυρὶ δευτέρᾳ εἰκάδι λαύρῳ.

Συναξάριον.

Ἡ Ἁγία καὶ γενναιοτάτη Μάρτυς Ἀναστασία ἦν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τοῦ Βασιλέως, ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει, Πραιτεξτάτου τινὸς Ἕλληνος οὖσα θυγάτηρ, μητρὸς δὲ Φαύστης. Ὑφ᾽ ἧς προσαχθεῖσα Χρυσογόνῳ, ἀνδρὶ θεοπνεύστῳ καὶ εὐσεβεῖ, τὰ ἱερὰ γράμματα ἐπαιδεύθη· τὴν δὲ εἰς Χριστὸν πίστιν παρὰ τῆς Μητρὸς ἔμαθε. Συζευχθεῖσα δὲ ἀνδρὶ Ἕλληνι πρὸς κοινωνίαν γάμου, Πουπλίῳ ὀνόματι, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ, ἀστόργως τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν ἔφερε, νοσεῖν ἀεὶ προφασιζομένη, καὶ μὴ καταδεχομένη συνέρχεσθαι αὐτῷ εἰς συνάφειαν. Μετρίαν δὲ καὶ πενιχρὰν ἐνδυσαμένη στολήν, προσωμίλει ἀεὶ γυναιξὶ δεομέναις· καὶ λαθραίως τοὺς διὰ Χριστὸν ἐναθλοῦντας ἐθεράπευεν, ἐν ταῖς φυλακαῖς, ἐν αἷς ἦσαν, εἰσιοῦσα, καὶ τῶν δεσμῶν ἀπολύουσα, καὶ ἐλαίῳ ἐπαλείφουσα, καὶ τοὺς ἰχῶρας αὐτῶν ἀπομάττουσα, καὶ τροφὰς ἐπιτηδείας τούτοις παρέχουσα, μιᾶς μόνης θεραπαινίδος ἑπομένης αὐτῇ.

Ἐπὶ τούτοις πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐφρουρήθη, ἐπιγνόντος τὰ κατ᾽ αὐτήν· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος διαποντίῳ κλύδωνι γέγονεν ὑποβρύχιος, ἀδείας αὐτή λαβομένη, πάντα τὰ προσόντα αὐτῇ διένειμε τοῖς πτωχοῖς. Εἶτα ἀδεέστερον τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλοῦντας ἐθεράπευε, καὶ τελειωθέντας συνεκόμιζε, καὶ παρεδίδου τῇ ὁσίᾳ ταφῇ. Καὶ πολλοὺς πρὸς τὸ μαρτύριον ἐπαλείψασα, καὶ διαφόροις ἡγεμόσιν ἐξετασθεῖσα, καὶ ἐν θαλάσσῃ μεθ᾽ ἑτέρων γυναικῶν ἀποῤῥιφεῖσα, τελευταῖον πάλοις προσδεθεῖσα, καὶ πυρὶ βληθεῖσα τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνεδήσατο. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῆς Σύναξις ἐν τῷ Μαρτυρείῳ αὐτῆς, τῷ ὄντι πλησίον ἐν τοῖς Δομνίνου ἐμβόλοις.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρα Μνήμη τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Χρυσογόνου.

Στίχοι.

Δίδωσι Χρυσόγονος αὐχένα ξίφει,
Ὁ πνεῦμα χρυσοῦς, χάλκεος δὲ τὸ σθένος.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ Μνήμη τῆς Ἁγίας Μάρτυρος Θεοδότης καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Στίχοι.

Ἡ Θεοδότη πῦρ φέρει σὺν φιλτάτοις,
Φίλτρῳ Θεοῦ ζέουσα, καὶ πυρὸς πλέον.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ Μνήμη τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Ζωΐλου.

Στίχοι.

Ζωὴν ῥέουσαν ἐκλιπὼν ὁ Ζωΐλος,
Ζωὴν μένουσαν εὗρεν ἐν ζώντων τόπῳ.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὰ θυρανοίξια τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Στίχοι.

Αἴρουσιν ἄνδρες ἱεροὶ Χριστοῦ πύλας,
Τοὺς Δαυΐδ ἡμῖν ἐκτυπούμενοι νόας.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὸ Φωτοδρόμιον τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας.

Στίχοι.

Τρέχοντα φῶτα σήμερον Ναοῦ κύκλῳ,
Δηλοῦσι φωτὸς εἰς τὸ πᾶν θείου δρόμον.

Ταῖς αὐτῶν ἁγίαις πρεσβείαις, ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς. Ἀμήν.

Κανὼν Προεόρτιος. Ὠδὴ ζ΄. Ὁ Εἱρμός.

Οἱ Παῖδες ἐν Βαβυλῶνι, καμίνου φλόγα οὐκ ἔπτηξαν· ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ πυρὸς ἐμβληθέντες, δροσιζόμενοι ἔψαλλον· Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Τροπάρια.

Νευστάζων κάραν Ἡρῴδης, κακὰ προβλέπων ἐκίνησεν, εὐκαιρίαν ζητῶν θανατῶσαι, τὸν ζωῆς καὶ θανάτου Χριστόν, τὴν ἐξουσίαν ἔχοντα, τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν.

Υἱμῶν Χριστοῦ ὅσοι φίλοι, συμφυγαδεύθητε φεύγοντι, εἰς Αἴγυπτον τούτῳ, καὶ καλῶς ἐκεῖ προσκυνήσατε, θεοπρεπῶς καλέσαντες, καὶ συμφώνως δοξάσατε.

Μεθ᾽ ὅς τις ἐμοῦ οὐκ ἔστι, κατ᾽ ἐμοῦ πράττει Χριστός φησιν· ὁ δὲ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζοντι ἔοικε· διὸ τὴν τούτου φρίξωμεν, ἐν σαρκὶ συγκατάβασιν.

Κανὼν α΄ τῆς Ἁγίας. Τοὺς ἐν καμίνῳ Παῖδάς σου.

Ο᾽ Βασιλεὺς τῶν ὅλων καὶ Θεός, προέρχεται πόλει γεννηθῆναι Βηθλεέμ, ὁ τὴν σεμνὴν Ἀναστασίαν μεγαλύνας, ἐν ἀπείροις θαύμασιν, ὡς δι᾽ αὐτὸν αἰκισμούς, καθυπομείνασαν.

Νεκροῖς ξοάνοις σέβας πονηρόν, οὐκ ἔνειμας μόνον σεβομένη τὸν Χριστόν, οἷα Θεὸν ζῶντα ἀεί, Ἀναστασία, καὶ τοῖς ζωηροῖς αὐτοῦ, πάθεσι πάθος τὸ σόν, καταλαμπρύνουσα.

Οἱ τῷ ναῷ σου πίστει δαψιλεῖ, προσφεύγοντες νόσων ἐκλυτροῦνται χαλεπῶν, καὶ ἀῤῥωστίας καὶ παθῶν καὶ ἀλγηδόνων, εὐρωστίαν πάντοτε, παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, πλουσίως λαμβάνοντες.

Θεοτοκίον.

Σεσαρκωμένος Λόγος ἐκ τῆς σῆς, προέρχεται, Ἄχραντε, νηδύος ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἄρχεται ὁ προαιώνιος καὶ Φάτνῃ, κεῖται σπαργανούμενος, καὶ διαλύει σειράς, τῶν ἐγκλημάτων ἡμῶν.

Κανὼν β΄ τῆς Ἁγίας. Παῖδες Ἑβραίων.

Ἄνω χοροὶ δοξολογοῦσιν, Ἀσωμάτων· ἐπὶ γῆς δὲ προσκυνοῦμεν, καθορῶντες βροτοί, ἡμῖν ὁμοιωθέντα, καὶ ἐπὶ Φάτνης κείμενον, σὲ Χριστέ, Θεὲ τῶν ὅλων.

Πῦρ ἀπετέφρωσας ἀπάτης· ὡς οἱ Παῖδες δέ, φλογὶ προσομιλοῦσα, παρεδήλους θερμόν, τὸν ἔρωτα, θεόφρον, ὃν πρὸς τὸν σὸν ἐκέκτησο, καὶ Δεσπότην καὶ Νυμφίον.

Ὄμβρους προχέεις ἰαμάτων, καταπαύουσα φλογμὸν ἀῤῥωστημάτων, καὶ λαοὺς μελῳδεῖν, ἀεὶ παρασκευάζεις· Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, ὁ Θεὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Θεοτοκίον.

Θαῦμα διάνοιαν ἐκπλῆττον, τὸ τελούμενον ἐκ σοῦ, Παρθενομῆτορ· τίκτειν μέλλεις Θεόν, καὶ Φάτνην ἀνακλίνειν, τὸν Χερουβὶμ ἀπρόσιτον, καὶ ἀχώρητον τῇ φύσει.

Καταβασία. Οἱ Παῖδες εὐσεβείᾳ.

Κανὼν Προεόρτιος. Ὠδὴ η΄. Ὁ Εἱρμός.

Νόμων πατρῴων οἱ μακαριστοί, ἐν Βαβυλῶνι Νέοι προκινδυνεύοντες, βασιλεύοντος κατέπτυσαν, προσταγῆς ἀλογίστου· καὶ συνημμένοι, ᾧ οὐκ ἐχωνεύθησαν πυρί, τοῦ κρατοῦντος ἐπάξιον, ἀνέμελπον τὸν ὕμνον· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα, καὶ ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Τροπάρια.

Οἱ δαιτυμόνες οἱ θεόφρονες, ἐν Βηθλεὲμ τῷ νοῖ προπορευόμενοι, σὺν Ἀγγέλοις κατοπτεύσωμεν, καὶ Ποιμέσι τὸ θαῦμα, τῷ ἐν ὑψίστοις, δόξαν ἀναμέλποντες Θεῷ, εὐδοκίαν βραβεύοντι, βροτοῖς καὶ τὴν εἰρήνην· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα, καὶ ὑπερυψοῦτε, βοῶντες εἰς αἰῶνας.

Νόμου φιλίας ἀντεχόμενοι, φιλαδελφίας γνώμην ἀναλαβώμεθα, ἐν ἀλλήλοις εἰρηνεύοντες, καὶ τὸ ἓν συμφρονοῦντες· ὁ γὰρ εἰρήνης πρύτανις, προέρχεται Χριστός, εἰρηνεῦσαι τὰ σύμπαντα, καὶ σῶσαι τοὺς βοῶντας· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα, καὶ ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐδεξιοῦτο τὸν τικτόμενον, Χριστὸν δολίοις λόγοις Ἡρῴδης ἄνομος, καὶ τοῖς Μάγοις προσεπέσκηπτεν, ὡς αὐτὸν προσκυνήσων· ἀλλ᾽ οὐκ ᾔδεῖτο διώκειν, λανθάνοντα Θεόν· οὐ τὰ βρέφη κατῴκτειρε, καὶ βοᾶν οὐ συνῆκε· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα, καὶ ὑπερυψοῦτε, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Κανὼν α΄ τῆς Ἁγίας. Ὃν φρίττουσιν Ἄγγελοι.

Ἐν χρόνῳ ὁ ἄχρονος, γεννᾶται ὑπὲρ νοῦν, καὶ Μάγοι προσφέρουσιν, αὐτῷ ὡς Βασιλεῖ, φανέντι τὰ δῶρα, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ, οὐρανὸς κηρύττει, προβολῇ τοῦ ἀστέρος.

Γενναίως ἀνύειν σε, τοὺς δρόμους τοὺς μακρούς, ὁ θεῖος Χρυσόγονος, ὑπήλειψε σεμνή· μεθ᾽ οὗ σε τιμῶμεν, μελῳδίαις σεπταῖς, ὑπὲρ ἀληθείας, σεπτῶς ἠγωνισμένην.

Ὡς ὅρμος σωτήριος, ὑπάρχει ὁ ναός, ὁ ἔχων τὸ λείψανον, πανεύφημε, τὸ σόν, ἐν ᾧ καταφεύγει, πᾶς πιστὸς καὶ δεινῆς, ζάλης ἐκλυτροῦται, καὶ παντοίων κινδύνων.

Θεοτοκίον.

Νῦν ἦλθεν ὁ Κύριος, ὁ πανταχοῦ παρών, Παρθένου τικτόμενος, ἐν πόλει Βηθλεέμ· ἀγάλλου ἡ κτίσις, ὑπαντῶσα αὐτῷ, καὶ δοξολογοῦσα, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Κανὼν β΄ τῆς Ἁγίας. Οἱ θεορρήμονες Παῖδες.

Ὦ παρειστήκεισαν ἄνω χιλιάδες, καὶ μυριάδες Ἀγγέλων, Σπήλαιον φέρει τικτόμενον· ὃν ὑμνοῦμεν τὰ ἔργα, ἀπαύστως ὡς Κύριον.

Οἶκος Τριάδος ἐδείχθης θείοις τόποις, ἐν προσευχαῖς καὶ νηστείαις, Ἀναστασία, σχολάζουσα, Εὐλογεῖτε βοῶσα, τὰ ἔργα τὸν Κύριον.

Ἰσχυροτάτοις λογίοις Χρυσογόνου, τοῦ Ἀθλοφόρου ῥωσθεῖσα, τὸ τῶν εἰδώλων ἀνίσχυρον, κατεπάτησας θράσος, γενναίως ἀθλήσασα.

Θεοτοκίον.

Ὦ Θεοχώρητε Κόρη, τέξῃ βρέφος, τὸν Ποιητὴν τῶν αἰώνων, καὶ ἀναλλοίωτον Κύριον, Βηθλεὲμ ἐν τῇ πόλει, δι᾽ ἄφατον ἔλεος.

Καταβασία. Θαύματος ὑπερφυοῦς.

Κανὼν Προεόρτιος. Ὠδὴ θ΄. Ὁ Εἱρμός.

Ξενίας Δεσποτικῆς, καὶ ἀθανάτου τραπέζης, ἐν πενιχρῷ Σπηλαίῳ, ταῖς ὑψηλαῖς φρεσί, πιστοὶ δεῦτε ἀπολαύσωμεν, σεσαρκωμένον Λόγον, ἀπορρήτως μαθόντες· ὃν μεγαλύνομεν.

Τροπάρια.

Ἄπιτε τοῖς ἀρχηγοῖς, Ἡρῴδης ἔφη τῶν Μάγων, ζητήσατε τὸν παῖδα· ἐπὰν δὲ εὕρητε, τοῦτον τάχος μηνύσατέ μοι, τὸν δόλον ἐν καρδίᾳ τεκταίνων· ἀλλ᾽ ἠλέγχθη ὁ πλάνος, διακενῆς ἀνομῶν.

Δημιουργὸς γεννηθείς, ἐκ τοῦ Πατρὸς πρὸ αἰώνων, γεννᾶται ἐκ Παρθένου, Σοφία πεφυκώς, Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις· διπλοῦν ἕνα διὸ εἰδότες, τὸν Θεάνθρωπον Κύριον μεγαλύνομεν.

Ὡς ἄνθρωπος ἐφάνης, οὐσίᾳ οὐ φαντασίᾳ, οὕτω Θεὸς τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιδόσεως, ἡ φύσις Σῶτερ ἥνπερ προσήλειφας· διὸ τὴν ἐκ Παρθένου, σοῦ θείαν ἐνδημίαν, τιμῶντές σε μεγαλύνομεν.

Κανὼν α΄ τῆς Ἁγίας. Τὴν φωτοφόρον νεφέλην.

Ἰδοὺ ἐγγίζει Παρθένος, ἀποτεκεῖν ἐν Σπηλαίῳ, τὸν Βασιλέα τοῦ παντός, σάρκα ἀνειληφότα· ὃν ὡμολόγησε στερρῶς, ἀθλοῦσα ἡ ἔνδοξος λαμπρότατα, Μάρτυς Ἀναστασία, καὶ νικῶσα τὸν ἀόρατον ἐχθρόν.

Ὡραιωθεῖσα τοῖς πόνοις, ὑπὲρ ἡλίου ἀκτῖνας, ἔλαμψας, Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, καὶ φωτίζεις τὸν κόσμον, ἄθλων μεγάλων τῷ φωτί, θαυμάτων τε χάρισιν· ἐντεῦθέν σε, πίστει, Ἀναστασία, εὐφημοῦμεν μελῳδίαις ἱεραῖς.

Σὲ τὴν ὡραίαν τρυγόνα, καὶ ἀηδόνα τιμίαν, καὶ παγκαλῆ περιστεράν, χρυσαυγιζούσας, Μάρτυς, πτέρυγας ἔχουσαν πιστῶς, ἀεὶ μακαρίζομεν τελοῦντές σου, τὴν πανέορτον μνήμην, ἐν ᾗ λύσιν πᾶσιν αἴτησαι δεινῶν.

Ἧς νῦν ἐπέτυχες δόξης, ἐπιτυχεῖν ἡμᾶς πάντας, ἀεὶ δυσώπει τὸν Χριστόν, Μάρτυς Ἀναστασία, τοὺς τὴν σεπτήν σου ἑορτήν, σεπτῶς ἑορτάζοντας, καὶ πίστει σου, προσκυνοῦντας τὴν θήκην, τῶν λειψάνων ὡς πηγὴν ἁγιασμοῦ.

Θεοτοκίον.

Φέροντα φύσιν βροτείαν, Παρθενομῆτορ Ἁγία, τίκτεις ἐν πόλει Βηθλεέμ, τὸν ὑπέρθεον Λόγον, καὶ γαλουχεῖς μητροπρεπῶς, τὸν τρέφοντα ἅπασαν κτίσιν· ὡς δὲ πύρινος Θρόνος τοῦτον φέρεις, Παναγία ἀνωτέρα Χερουβίμ.

Κανὼν β΄ τῆς Ἁγίας. Κυρίως Θεοτόκον.

Σκιρτήσατε τὰ ὄρη, ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ εὐφροσύνην βουνοὶ περιζώσασθε· νῦν ἡ Παρθένος ἐγγίζει, τεκεῖν τὸν Κύριον.

Ἡμέραν εὐφροσύνης, ἄγει σου ἡ κτίσις, Ἀναστασία, τὴν μνήμην δοξάζουσα, ὅνπερ ἐδόξασας Λόγον, οἰκείοις μέλεσιν.

Φωτὶ καθαρωτάτῳ, νῦν ἐλλαμπομένη, τοὺς ὑμνητάς σου φωτίζοις τὴν ἄνωθεν, πᾶσιν ἡμῖν προξενοῦσα, Μάρτυς, εὐμένειαν.

Θεοτοκίον.

Φαιδρῶς πᾶσα ἡ κτίσις, νῦν ἀγαλλιάσθω· ἡ Θεοτόκος τεκεῖν νῦν ἐπείγεται, τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν Λόγον, βροτὸν γενόμενον.

Καταβασία. Μυστήριον ξένον.

Ἐξαποστειλάριον. Γυναῖκες ἀκουτίσθητε.

Χριστῷ ἐνατενίζουσα, τῷ ποθητῷ νυμφίῳ σου, τοῦ μαρτυρίου ὑπῆλθες, καρτερικῶς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐν φωτὶ ἐσκήνωσας, αὐτοῦ τῆς Ἀναστάσεως, Ἀναστασία ἔνδοξε, τὸν φωτισμὸν αἰτουμένη, τοῖς εὐσεβῶς σε τιμῶσι.

Ἕτερον. Τοῖς Μαθηταῖς συνέλθωμεν.

Παρθενομάρτυς ἔνδοξε, Ἀθλοφόρων τὸ κλέος, Ἀναστασία πάνσοφε, δυσωποῦσα μὴ παύσῃ, τὸν ἐκ Παρθένου νῦν Κόρης, τῆς Ἁγνῆς Θεοτόκου, τεχθῆναι προερχόμενον, ἐν Σπηλαίῳ καὶ Φάτνῃ, ἁμαρτιῶν, δοῦναι λύσιν πᾶσι τοῖς ἐκτελοῦσι, τὴν παναγίαν μνήμην σου, καὶ τιμῶσί σε πόθῳ.

Προεόρτιον. Ὅμοιον.

Τὴν ἐκ Παρθένου Γέννησιν, τοῦ Χριστοῦ προκηρύττει, ἡ φωτοφόρος μνήμη σου, Μάρτυς Ἀναστασία, ἐν Βηθλεὲμ συγκαλοῦσα, Μάγους μὲν ἐκ Περσίδος, σὺν δώροις· τοὺς Ποιμένας δέ, μετ᾽ Ἀγγέλων πρὸς ὕμνον· σὺ γὰρ σαυτήν, ὡς χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ ὡς σμύρναν, προσῆξας τῷ Δεσπότῃ σου, ἐναθλοῦσα, θεόφρον.

ЄІС ТОУС АІѦОУС

Ἱστῶμεν στίχ. δ΄ καὶ ψάλλομεν τὰ κάτωθι Στιχηρὰ Προσόμοια.

Ἦχος πλ. α΄. Χαίροις ἀσκητικῶν.

Δεῦτε ᾀσματικῶς οἱ πιστοί, τῆς Ἀθληφόρου τὴν ἁγίαν πανήγυριν, ἐνδόξου Ἀναστασίας, ἐπιτελέσωμεν νῦν, ἐν ἀγαλλιάσει ἑορτάζοντες· ἰδοὺ γὰρ ἀνέτειλεν, ἐπινεύσει τῇ ἄνωθεν, τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀστὴρ οὐρανόφωτος, ταῖς λαμπρότησι, τῶν θαυμάτων φωτίζουσα, πάντας τοὺς καταφεύγοντας, αὐτῇ μετὰ πίστεως, καὶ ἀναπέμποντας δόξαν, τῷ ἐκ Παρθένου Θεόπαιδος, τεχθῆναι ἐν πόλει, Βηθλεὲμ προερχομένῳ, δι᾽ ἀγαθότητα.

Θείαις καταυγασθεῖσα τὸν νοῦν, διδασκαλίαις Χρυσογόνου τοῦ μάκαρος, εἰς μύρων ὀσμὴν ἁγίαν, Ἀναστασία, Χριστοῦ, τοῦ παμβασιλέως ἠκολούθησας· ἐντεῦθεν μισήσασα, τὰς προσκαίρους τερπνότητας, τῆς εὐσεβείας, καταλλήλως ἐξήνθησας, τὴν εὐπρέπειαν, ἀρετῶν ἀγωνίσμα-

σιν· ἄθλοις δὲ μαρτυρίου σου, ἐχθρὸν θριαμβεύσασα, ἐν τῷ νυμφῶνι τῆς δόξης, τῆς ἀθανάτου κατέπαυσας, Θεὸν δυσωποῦσα, ὑπὲρ πάντων τῶν τιμώντων, πιστῶς τὴν μνήμην σου.

Χρείαις τῶν Ἀθλοφόρων Χριστοῦ, διακονοῦσα θεολήπτῳ φρονήματι, καὶ στέργουσα ἐκ καρδίας, Ἀναστασία, αὐτῶν, τὴν κατὰ τυράννων γενναιότητα, σαρκὸς τὴν ἀσθένειαν, ὁλοτρόπως ἀπέῤῥιψας, ἐν τῇ δυνάμει, τῆς δοθείσης σοι χάριτος, καὶ ἐχώρησας, πρὸς ἀθλήσεως στάδιον· ἔνθα προσομιλήσασα, βασάνοις τοῦ σώματος, διὰ πυρὸς ἀνηνέχθης, Θεῷ θυσία εὐπρόσδεκτος. Διὸ ἐκδυσώπει, ὑπὲρ πάντων τῶν τελούντων, τὴν θείαν μνήμην σου.

Πάντα ἀναθεμένη τὰ σά, τῇ ἀγαπήσει τοῦ ὡραίου Νυμφίου σου, θεόφρον Ἀναστασία, ἐν καρτερίᾳ ψυχῆς, τὴν ὁδὸν ὑπῆλθες τῆς ἀθλήσεως· ἐχθρῶν γὰρ τῆς πίστεως, τὴν μανίαν οὐκ ἔπτηξας, οὐδὲ βασάνων, καὶ πυρὸς τοῦ φλογίζοντος, ἐδειλίασας, ἀληθῶς τὴν δριμύτητα· ἀλλὰ φανεῖσα δόκιμος ἐν πᾶσιν, ἀπέλαβες, τῶν ἰαμάτων τὴν χάριν, καὶ ἀπελαύνεις νοσήματα, ψυχῶν καὶ σωμάτων, ἐκ τῶν πίστει προστρεχόντων, τῇ ἀντιλήψει σου.

Δόξα. Ὁ αὐτός.

Ἡ Ἐκκλησία σήμερον περιφανῶς, ἡμέραν θείας δόξης καὶ φωτισμοῦ, τὴν σεπτήν σου ἄγει πανήγυριν, Ἀναστασία Μεγαλομάρτυς πανεύφημε· σὺ γὰρ τῆς πίστεως τὸν ἀστέρα, ἔχουσα μυστικῶς ὁδηγοῦντά σε, τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς Παρθένου Ἥλιον, Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, ἐν Βηθλεὲμ τῷ Σπηλαίῳ ἀνίχνευσας, καὶ μαρτυρίου αὐτῷ τὰ παλαίσματα, ὡς δῶρον τίμιον προσήνεγκας. Ὅθεν ὡς ἀντίδωρον παρ᾽ αὐτοῦ, τὴν χάριν λαβοῦσα τῶν ἰαμάτων, εὐεργεσίας νέμεις δωρεάς, τοῖς προστρέχουσι τῷ πανσέπτῳ ναῷ σου, καὶ τιμῶσι τὴν ἁγίαν σου ἄθλησιν.

Καὶ νῦν. Προεόρτιον. Ὁ αὐτός.

Μὴ στύγναζε, Ἰωσήφ, καθορῶν μου τὴν νηδύν· ὄψει γὰρ τὸ τικτόμενον ἐξ ἐμοῦ καὶ χαρήσῃ, καὶ ὡς Θεὸν προσκυνήσεις, ἡ Θεοτόκος ἔλεγε, τῷ ἑαυτῆς Μνηστῆρι, μολοῦσα τοῦ τεκεῖν τὸν Χριστόν. Ταύτην ἀνυμνήσωμεν λέγοντες· Χαῖρε Κεχαριτωμένη, μετὰ σοῦ ὁ Κύριος, καὶ διὰ σοῦ μεθ᾽ ἡμῶν.

Δοξολογία Μεγάλη καὶ Ἀπόλυσις.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ

Τὰ Τυπικά, οἱ Μακαρισμοὶ καὶ ἐκ τοῦ Κανόνος τῆς Ἁγίας ἡ γ΄ καὶ στ΄ Ὠδή. Ἀπόστολον ζήτει τῇ κε΄ Νοεμβρίου καὶ Εὐαγγέλιον τῇ Τετάρτῃ τῆς γ΄ Ἑβδομάδος Ματθαίου.

Κοινωνικόν.
Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος. Ἀλληλούϊα.

Μεγαλυνάριον.

Ἔχουσα τῆς πίστεως τὴν ἰσχύν, ἤθλησας ἀνδρείως, καὶ καθεῖλες τὸν πτερνιστήν· ὅθεν δοξασθεῖσα, σεμνὴ Ἀναστασία, θαυμάτων ἀναβλύζεις, χάριν σωτήριον.

Στίχοι.

Τὸν τῆς Ῥόδου Κύριλλον, Ἀναστασία,
Σκέπε ταύτην πλέξαντα τὴν ὑμνῳδίαν.

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΑΝΤΙΠΑΣ
Καθηγούμενος καὶ Πατριαρχικὸς Ἔξαρχος Πάτμου

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ὑπάρχουν πολλὲς θεωρίες γιὰ τὴ γένεση καὶ προέλευση τῆς Μουσικῆς. Ἡ προέλευσή της κατὰ τὴν Ἀρχαιότητα ἐξηγοῦνταν μὲ μύθους. Κοινὴ πεποίθηση τῶν ἀρχαίων λαῶν πάντως ἦταν ἡ θεϊκή της προέλευση.

Κατὰ τὸ 19ο αἰῶνα ἄρχισαν νὰ ἐπιχειροῦνται οἱ πρῶτες ἐπιστημονικὲς προσεγγίσεις καὶ νὰ διατυπώνονται θεωρίες γιὰ τὴν προέλευση τῆς Μουσικῆς. Ὁ βιολόγος Κάρολος Δαρβῖνος στὴ θεωρία του περὶ καταγωγῆς καὶ ἐξέλιξης τῶν εἰδῶν ἐξέφρασε τὴν ἄποψη, ὅτι ἡ Μουσικὴ προέκυψε ἀπὸ τὴ μίμηση φωνῶν ζώων, ἡ ὁποία πραγματοποιοῦνταν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, μὲ σκοπὸ τὴν ἐρωτικὴ προσέλκυση τοῦ ἄλλου φύλλου. Στὴ θεωρία αὐτὴ τοῦ Δαρβίνου καὶ στὴν ἐπιμονή του *«νὰ προσβάλλει τὴν ἀνθρωπότητα στὸν ἀφελῆ ἐγωισμό της»,* ὅπως παρατηροῦσε ὁ Σ. Φρόυντ, ὁ ὀρθολογιστὴς Γάλλος Φιλόσοφος Ζ. Ζ. Ρουσὼ ἀντέταξε τὴν ἄποψη πὼς ἡ Μουσικὴ προέκυψε σὰν ἕνα εἶδος τονικοῦ προσδιορισμοῦ τῆς κοινῆς καθομιλουμένης. Ἐνδιαφέρουσα ἀκόμα εἶναι καὶ ἡ ἄποψη τοῦ Κοινωνιολόγου Κὰρλ Μπῦχερ, ὅτι ἡ Μουσικὴ προῆλθε ἀπὸ τὸ ρυθμὸ τῆς ὁμαδικῆς ἐργασίας, ἡ ρυθμικὴ δηλαδὴ ἐκφορὰ τοῦ λόγου βοηθοῦσε στὸ συντονισμὸ τῆς ὁμαδικῆς ἐργασίας.

Σήμερα, στὴν προσπάθεια ὁρισμοῦ τοῦ φαινομένου τῆς Μουσικῆς, ἀρκούντως περιγραφικός, παρὰ τὴ λιτότητά του, εἶναι ὁ ὁρισμός, ποὺ ἔχει προταθεῖ ἀπὸ Ἐθνικομουσικολόγους καὶ Κοινωνιολόγους, ὡς *«ἦχος ὀργανωμένος μὲ ἀνθρώπινο τρόπο».* Ὁπωσδήποτε ἡ Μουσικὴ φαίνεται νὰ ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς ἄλλες Καλὲς Τέχνες, διότι, περισσότερο ἀπὸ τὶς ἄλλες, ἀποτελεῖ μιὰ ἄμεση ἀνταπόκριση τοῦ ἀνθρώπου στὸ νὰ μιμηθεῖ καὶ νὰ καλλιεργήσει τὸ πλούσιο ἠχητικὸ ὑλικό, ποὺ τοῦ προσφέρει ἡ φύση καὶ τὸ περιβάλλον του.

Πέραν ὅμως τῆς προβληματικῆς περὶ προελεύσεως τῆς μουσικῆς, χρήσιμο θὰ ἦταν νὰ ἑστιάσουμε καὶ στὸν ὅρο «Μουσική», χρησιμοποιούμενο παγκοσμίως γιὰ τὴν ὀνομασία τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς Τέχνης. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς μουσικῆς στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα φαίνεται νὰ ξεκινᾶ μὲ τοὺς προ-Ὁμηρικοὺς Ὀρφικοὺς Ὕμνους, οἱ ἰδέες τῶν ὁποίων φθάνουν, σύμφωνα μὲ τὶς τελευταῖες ἔρευνες, περίπου στὰ 1600 π.Χ. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁμήρου ὁ ὅρος «μουσικὴ» ἀπαντᾶ ἀκόμα. Ἡ μουσικὴ παραγωγὴ ἀναφέρεται περιγραφικὰ μὲ ἀποσπασματικοὺς ὅρους, ὅπως «ἀείδειν», «κιθαρίζειν» κ.λ.π. Ἡ λέξη «μουσικὴ» ἀπαντᾶ γιὰ πρώτη φορὰ σὲ ἔργο τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου τὸ 476 π.Χ. Τὴν περίοδο μάλιστα ἐκείνη ἡ μουσικὴ δὲν προσδιορίζεται ὡς μιὰ αὐτόνομη τέχνη, ἀλλὰ ὡς ἑνότητα, συμπεριλαμβάνουσα ποίηση, τραγούδι καὶ ἐνόργανη συνοδεία. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐνασχόληση μὲ τὴν ἑνότητα αὐτὴ ἀπασχολοῦσε τὸν ὅλο ἄνθρωπο, ἐπιδρώντας πάνω του ὄχι σὰν ἁπλὴ τέχνη, ἀλλὰ σὰν μορφοποιητικὴ δύναμη. Ἀπὸ τὶς μαρτυρίες τόσο κειμένων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Γραμματείας, ὅσο καὶ ἀπὸ τὰ εὑρήματα τῆς ἀρχαιολογικῆς σκαπάνης, ἀνακαλύπτουμε τὴ σπουδαιότητα τῆς μουσικῆς στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Χαρακτηριστικὸ ἐν προκειμένῳ εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν Μυτιληναίων, οἱ ὁποῖοι ὡς θαλασσοκράτορες ἐπέβαλαν στοὺς κατακτημένους λαούς, ποὺ ἐπαναστατοῦσαν στὴν τιμωρία, νὰ ζοῦν χωρὶς μουσική, ἐπειδὴ ἀπὸ τὶς χειρότερες τιμωρίες, κατ΄ ἐκείνους, εἶναι νὰ ζεῖ κάποιος χωρὶς μουσική.

Παρὰ τὴ διάσωση μάλιστα πενιχρῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μουσικῶν κειμένων, ἡ σημερινὴ ἔρευνα θεωρεῖ ὅτι ἡ μουσικὴ γνώρισε μεγάλη ἀνάπτυξη στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, παίζοντας καθοριστικὸ ρόλο στὴ ζωὴ τῶν προγόνων μας. Ὅπως μάλιστα ἀναφέρει καὶ ὁ Καθηγητὴς Ἱστορίας τῆς Τέχνης Γιόχαν Σούλζερ *«δὲν μᾶς δίνεται τὸ δικαίωμα ν΄ ἀμφιβάλουμε, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἀναβίβασαν τὶς Καλὲς Τέχνες σὲ τέτοιο ὕψιστο σημεῖο τελειότητος, δὲν θὰ μποροῦσαν ν΄ ἀναβιβάσουν καὶ τὴ μουσικὴ στὸ ἴδιο ἐπίπεδο δύναμης καὶ ὀμορφιᾶς».* Τὸ πολυσύνθετο ἄλλωστε θεωρητικὸ σύστημα τῆς μουσικῆς, ποὺ ὑφίσταται ἀπὸ τὸν 5ο κιόλας αἰώνα ὑπερθεματίζει ἀναμφίβολα τὴν ἀνάπτυξη τῆς μουσικῆς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Περὶ τῆς μορφοποιητικῆς δύναμης τῆς μουσικῆς ἄλλωστε καὶ τῆς σημασίας της στὴν ἀγωγὴ τῶν Νέων ὑπάρχουν πλεῖστες ἀναφορές. Ὁ φυσικός, μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος Ἡρακλείδης ἐπὶ παραδείγματι στὸ Περὶ Μουσικῆς βιβλίο του, ὅπως καὶ ὁ περιπατητικὸς φιλόσοφος Θεόφραστος, μεταξὺ ἄλλων ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπίδραση τῆς μουσικῆς στὸν ἀνθρώπινο ψυχισμό. Στὸ δεύτερο ἀποδίδεται καὶ ἡ ἀντίληψη ὅτι ἡ μου-

σικὴ εἶναι «*κίνησις τῆς ψυχῆς ἢ κατ΄ ἀπόλυσιν γινομένη τῶν διὰ τὰ πάθη κακῶν*».

Ὁ Πλάτωνας καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐμβαθύνοντας στὴν Αἰσθητικὴ καὶ στὴ Ψυχολογία τῆς Μουσικῆς διαμορφώνουν τὴν ***Ἠθικὴ Θεωρία τῆς Μουσικῆς,*** ἡ ὁποία διαπραγματεύεται τὴν ἐπίδρασή της στὴ συναισθηματικὴ καὶ ψυχικὴ σφαῖρα τοῦ ἀνθρώπου. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἀναλόγως πρὸς τὶς μελωδίες, τὶς Ἁρμονίες, τὰ Γένη καὶ τοὺς ρυθμούς, κατηγοριοποιοῦνται τὰ παραγόμενα ἤθη. Συγκεκριμένα:

Α.- Τὸ Ἦθος τῆς Μελωδίας σέ:

1. *Διασταλτικὸ Ἦθος:* μεγαλοπρεπές, μὲ ἀνδροπρεπῆ διάθεση, ἡρωικό.
2. *Συσταλτικὸ Ἦθος:* ποὺ ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴ σὲ ταπεινοφροσύνη, ἀλλὰ φέρνει στὸ θυμικὸ ἐρωτικὲς ἀναπολήσεις καὶ αἰσθηματικὲς ἢ θλιβερὲς διαθέσεις.
3. *Ἡσυχαστικὸ Ἦθος:* τὸ ὁποῖο παρέχει γαλήνη, ἠρεμία τοῦ θυμικοῦ καὶ ἔμπνευση.

Β.- Τὸ Ἦθος τῶν Ἁρμονιῶν σέ:

1. *Ἦθος Δωρικῆς Ἁρμονίας:* ἀνδροπρεπές, ἀξιοπρεπές, μεγαλοπρεπές.
2. *Ἦθος Ὑποδωρικῆς Ἁρμονίας:* σταθερό, ὑπερήφανο, πομπῶδες.
3. *Ἦθος Φρυγικῆς Ἁρμονίας:* βίαιο, ἐρεθιστικό, ἔντονα συναισθηματικό.
4. *Ἦθος Ὑποφρυγικῆς Ἁρμονίας:* σκληρό, λιτό, αὐστηρό.
5. *Ἦθος Λυδικῆς Ἁρμονίας:* ἁπαλό, εὐχάριστο, ἀλλὰ μαλθακό.
6. *Ἦθος Ὑπολυδικῆς Ἁρμονίας:* βακχικό, μεθυστικό.
7. *Ἦθος Μιξολυδικῆς Ἁρμονίας:* παθητικό, νοσταλγικό.

Γ.- Τὸ Ἦθος τῶν Γενῶν:

1. *Διατονικό,* χαρακτηριζόμενο ὡς ἀρρενωπὸ καὶ σεμνό.
2. *Χρωματικό,* ὡς γλυκερὸ καὶ μαλθακό.
3. *Ἐναρμόνιο,* ὡς διεγερτικό.

Δ.- Τὸ Ἦθος τῶν Ρυθμῶν:

Ἐνδιαφέρουσα ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ τοποθέτηση τοῦ Πλάτωνα γιὰ τὴν κατάργηση τῆς Λυδικῆς Κλίμακας, διότι τὸ ἄκουσμά της ἐπηρέαζε τὰ ἤθη τῶν πολιτῶν πρὸς τὴ μαλθακότητα καὶ θηλυπρέπεια.

Χαρακτηριστικό, τέλος, εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ Σοφιστοῦ Πρωτα-

γόρα, ὁ ὁποῖος στὸν ὁμώνυμο Πλατωνικὸ Διάλογο παρατηρεῖ πὼς *«οἱ Δάσκαλοι τῆς Μουσικῆς ἀναγκάζουν τὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν νὰ ἐξοικειώνονται μὲ τοὺς ρυθμοὺς καὶ τὶς ἁρμονίες τῆς Μουσικῆς, ὥστε νὰ γίνουν ἡμερότεροι ἄνθρωποι καί, ἀφοῦ συνηθίσουν στὸν καλό ρυθμό, νὰ γίνουν χρήσιμοι καὶ στοὺς λόγους καὶ στὶς πράξεις. Γιατὶ ὁλόκληρη ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ καλὸ ρυθμὸ καὶ ἀπὸ καλὴ ἁρμονία»*.

Μὲ αὐτὰ τὰ αὐστηρὰ κριτήρια Ὑψηλῆς Τεχνικῆς, Αἰσθητικῆς καὶ Ἔκφρασης πέρασε ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ στὸ Χριστιανισμό. Σὲ κάθε περίπτωση πάντως ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, τόσο ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσική, ὅσο καὶ ἡ μετέπειτα ἐξέλιξή της, ἡ Βυζαντινὴ δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐξετάζονται ὡς αὐτοσκοπὸς δημιουργίας, ἀλλὰ ὡς θεραπαινίδες τοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον καὶ ἐπενδύουν μουσικά.

Ἀναφερόμενοι στὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ εὔκολα μπορεῖ νὰ συμπεράνουμε πὼς δὲν ὑπῆρξε ἐπίτευγμα μιᾶς δεδομένης στιγμῆς, ἢ ἑνὸς μεμονωμένου γεωγραφικοῦ χώρου. Μὲ τὴ διάδοση τοῦ Χριστιανισμοῦ στὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου ἄρχισε νὰ ἔρχεται σ΄ ἐπαφὴ μὲ τὴν εὐρύτατα διαδεδομένη ἑλληνικὴ παιδεία καὶ κουλτούρα, στοιχεῖα τῆς ὁποίας ἐνσωματώθηκαν ἢ ἀφομοιώθηκαν στὴ Λατρεία. Ἀναπόφευκτα ὑπῆρξαν καὶ Ἰουδαϊκὲς προσλαμβάνουσες (π.χ ὁ ἐπιλύχνιος ὕμνος *«Φῶς ἱλαρόν»*, ἡ δομὴ τοῦ ὁποίου εἶναι ὅμοια μὲ ἐκείνη τῶν Ἑβραϊκῶν Ψαλμῶν), ὅμως, δεδομένης τῆς ἄνθησης καὶ τῆς καλλιέργειας τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα κυριάρχησαν. Χαρακτηριστικὲς σ΄ αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶναι οἱ καταγραφὲς τοῦ Γεωγράφου Στράβωνα: *«καὶ Ἀθήνας καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἴ τινα ἄλλον τόπον δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν ᾧ σχολαὶ καὶ διατριβαὶ Φιλοσόφων γεγόνασι»* καὶ τοῦ Πλουτάρχου: *«καί Περσῶν καὶ Σουσιανῶν καὶ Γερδωσίων Παῖδες τὰς Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους τραγωδίας ᾖδον»*.

Ἡ ἀνάγκη γιὰ εἰσαγωγὴ τῆς μουσικῆς στὴ Λατρεία προκύπτει ἀπὸ τοὺς ἀποστολικοὺς ἀκόμα χρόνους. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν Α΄ Πρὸς Κορινθίους (ιδ΄, 26) Ἐπιστολὴ προτρέπει τὸν καθένα νὰ φέρνει ἕναν Ψαλμὸ *«πρὸς οἰκοδομήν»*. Ἡ ὀργάνωση πάντως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ μέλους ἀπασχολεῖ ἔντονα τὴν Ἐκκλησία καὶ κατὰ τὴν δύσκολη περίοδο τῶν διωγμῶν. Κατὰ τὸ 2ο μ.Χ. αἰώνα ἐπιδεικνύεται μέριμνα γιὰ τὴν τεχνικὴ διαμόρφωση τῆς μουσικῆς στοὺς Ναούς. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε τὸ χωρισμὸ τοῦ Χοροῦ σὲ δύο τμήματα, Ἀριστερὸ καὶ Δεξιό, κατὰ τὴν τάξη τοῦ ἀρχαίου θεάτρου ἀπὸ τὸν Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο, τὴν εἰσαγωγὴ ὕμνων ἀπὸ τοὺς Ὠριγένη, Κλήμεντα Ἀλεξανδρείας κ.ἄ.

Ἕως καὶ τὸν 4ο αἰῶνα ἔμμελα ἀπαγγέλλονται κυρίως οἱ Ψαλμοὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ βραχεῖς ὕμνοι, ὅπως τὸ «*Κύριε, Ἐλέησον*», «*Ἀλληλούϊα*» κ.λπ. Τὴν ἐξέλιξη καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς ὑμνολογίας ἀναλαμβάνουν Ἕλληνες ἢ Ἑλληνομαθεῖς μελῳδοί, δεδομένου ὅτι, οἱ πρῶτοι χριστιανικοὶ ὕμνοι γράφονται στὴν ἑλληνική, καὶ μάλιστα σὲ προσῳδιακὴ ἑλληνικὴ ποίηση.

Τεράστιο μουσικολογικὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει στὸ σημεῖο ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότητα ἑνὸς ἀρχαίου χριστιανικοῦ μέλους μὲ τοὺς ἀρχαίους ἐπιβώμιους ὕμνους. Οἱ ***ἐπιβώμιοι ὕμνοι*** ἦταν μέλη ψαλλόμενα ἀπὸ ἱερεῖς γύρω ἀπὸ τοὺς Βωμούς, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία, πρὸς τιμὴν τοῦ Δία σὲ ***ὄρθιο νόμο, τροχαῖο σημαντὸ*** καὶ σὲ ***δώριο*** μέλος. Ἡ ρυθμομετρικὴ αὐτὴ κατασκευὴ ἀπαντᾶ αὐτούσια σ΄ ἕνα «*Ἅγιος ὁ Θεός*», γνωστὸ ὡς «*μέλος ἀρχαῖον τοῦ Βήματος*», ψαλλόμενο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς κατὰ τὴν ὥρα ποὺ ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκφωνεῖ τὸ «*Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ..*». Πέραν λοιπὸν τῆς ρυθμομετρικῆς κατασκευῆς του, ἔχουμε ἀναλογία καὶ στὴν παρουσία του στὴ Λατρεία (ψαλλόμενο ἀπὸ ἱερεῖς, κύκλοθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης, ἀντὶ τοῦ Βωμοῦ, ἀφιερωμένο στὸν Τριαδικὸ Θεό, ἀντὶ τοῦ Διός).

Ἡ ὁμοιότητα τοῦ παραπάνω μέλους, παρότι ἀποτελεῖ τρανταχτὸ τεκμήριο τῆς ἀρραγοῦς συνέχειας τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, κατὰ τὴν ἐξέλιξή της ἀπὸ τὴν ἀρχαία μορφή της στὴ βυζαντινή, δὲν εἶναι μοναδική. Ἐνδεικτικὰ θὰ ἀναφερθοῦμε καὶ σὲ μία ἀκόμα χαρακτηριστικὴ περίπτωση. Τὸ αὐτόμελον «*Οἶκος τοῦ Ἐφραθᾶ*» εἶναι ἀπολύτως ὅμοιο στὴ ρυθμομετρικὴ κατασκευὴ μὲ τὸ «*Ἄεισον ἐν ρυθμοῖς*» τῶν Τρωάδων τοῦ Εὐριπίδη καὶ τὸ «*Ὦ φίλη, ὦ ξουθὴ*» ἀπὸ τοὺς Ὄρνιθες τοῦ Ἀριστοφάνη.

Τέλος, μὲ τὴν ἀνακάλυψη παπύρου τοῦ 3ου μ.Χ. αἰώνα στὴν Ὀξύρυγχο τῆς Αἰγύπτου, περιέχοντος ὕμνο πρὸς τὴν Ἁγία Τριάδα (τὸν μόνο διασωθέντα παλαιοχριστιανικὸ ὕμνο μὲ μουσικὴ σημειγραφία) τεκμηριώθηκε καὶ ἀρχαιολογικὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ στὴ Βυζαντινὴ Μουσική, ἐφόσον ἡ μουσική του σημειογραφία δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἀλφαβητικὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς.

Ὅμως καὶ ἡ μετέπειτα ἐξέλιξη καὶ διαμόρφωση τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἀκολούθησε τὸν ἄξονα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς. Ἔτσι, μὲ τὴν «*Ὀκτώηχο*» ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς συστηματοποιεῖ τὰ μουσικὰ ἀκούσματα σὲ ὀκτὼ μελωδικὲς οἰκογένειες, τοὺς ***ἤχους*** κατ΄ ἀντιστοιχία πάντοτε πρὸς τὶς ἀρχαῖες ἁρμονίες. Λεπτομερῶς ἡ ἀντιστοιχία εἶναι ἡ ἑξῆς:

Ἁρμονίες	***– Ἦχοι***
Δωρικὴ	– α΄ ἦχος
Ὑποδωρικὴ	– πλάγιος τοῦ α΄ ἦχος
Λυδικὴ	– β΄ ἦχος
Ὑπολυδικὴ	– πλάγιος τοῦ β΄ ἦχος
Φρυγικὴ	– γ΄ ἦχος
Ὑποφρυγικὴ	– βαρὺς ἦχος
Μιξολυδικὴ	– δ΄ ἦχος
Ὑπομιξολυδικὴ	– πλάγιος τοῦ δ΄ ἦχος

Ἡ συνείδηση τῆς ἀρραγοῦς συνέχειας τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς εἶναι σταθερὴ στοὺς θεωρητικοὺς τῆς Μουσικῆς ἕως καὶ τὴν Ὑστεροβυζαντινὴ περίοδο. Κάτι τέτοιο καταγράφεται πέρα ἀπὸ τὸ θεωρητικὸ σύγγραμμα τοῦ μεγάλου Μαΐστορος Ἰωάννου Κουκουζέλη, *«Τέχνη Ψαλτικὴ καὶ σημεῖα ψαλτικὰ μετὰ πάσης χειρονομίας καὶ συνθέσεως»* καὶ στὰ συγγράμματα λογίων καὶ ἐγκρατῶν μουσικῆς παιδείας, ὅπως οἱ Μιχαὴλ Ψελλός (11ος αἰ.), Γεώργιος Παχυμέρης (13ος αι.) καὶ Ἐμμανουὴλ Βρυένιος (14ος αἰ.).

Σήμερα ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη φέρνει στὸ φῶς ὁλοὲν καὶ περισσότερα εὑρήματα, τὰ ὁποῖα ὡς χαμένοι κρίκοι μελετῶνται καὶ ἀξιολογοῦνται ἀπὸ Μουσικοὺς καὶ Μουσικολόγους, διατρανώνοντας τὴν σταθερὴ καὶ βέβαιη θέση καὶ πεποίθηση, ποὺ σύντομα ἀναπτύξαμε, περὶ μεταβάσεως ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ στὴ βυζαντινὴ μουσική. Ἡ εὐτυχία μας βέβαια πολλαπλασιάζεται ἀπὸ τὴ μεταλαμπάδευση τῶν μελῳδιῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς στὸ δημοτικό, λαϊκὸ καὶ ρεμπέτικο τραγούδι. Ἡ μεταλαμπάδευση αὐτὴ εὔγλωττα μᾶς πείθει γιὰ τὶς δυνατότητες τῶν μακραίωνων μουσικῶν τρόπων, πέραν τῆς κατανύξεως, νὰ μᾶς ψυχαγωγοῦν, νὰ γίνονται τὸ ὄχημα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἐκφράζει τὰ πάθη καὶ τοὺς καημούς του, θὰ διασκεδάζει καί, γιατί ὄχι, θὰ ἀναφωνεῖ τὸ *«εὐοῖ, εὐάν»*.

Ἀφουγκραζόμενοι, λοιπόν, τὰ λόγια τοῦ νομπελίστα ποιητῆ Ὀδυσσέα Ἐλύτη, ὅτι *«καμία ἐπανάσταση, οὔτε στὴν τέχνη, οὔτε στὴ ζωὴ δὲν ἔχει περισσότερες ἐλπίδες ἐπιτυχίας ἀπὸ ᾽κείνη ποὺ χρησιμοποιεῖ γιὰ ὁρμητήριό της τὴν παράδοση»,* ὑποθηκεύουμε ἕνα ἀκόμη θέμα πρὸς ἀνάπτυξη καὶ συζήτηση τὴ δεύτερη δηλαδή μετάβαση, γιὰ τὴν ὁποία μόλις κάναμε λόγο, θὰ κλείσουμε μὲ τὰ λόγια τοῦ μεγάλου μουσικοσυνθέτη Μάνου Χατζηδάκι, ὁ ὁποῖος, μιλώντας γιὰ τὴ Βυζαντινὴ Μουσική, ὑπο-

στήριξε πὼς *«Πάνω σ΄ αὐτοὺς τοὺς ρυθμοὺς χτίζεται τὸ ρεμπέτικο τραγούδι, τοῦ ὁποίου παρατηρώντας τὴ μελωδικὴ γραμμὴ διακρίνουμε καθαρὰ τὴν ἐπίδραση, ἢ καλύτερα τὴν προέκταση τοῦ Βυζαντινοῦ Μέλους, ὄχι μόνο ἐξετάζοντας τὶς κλίμακες, ποὺ ἀπὸ τὸ ἔνστικτο τῶν λαϊκῶν μουσικῶν διατηροῦνται ἀναλλοίωτες, ἀλλὰ ἀκόμα παρατηρώντας τὶς πτώσεις, τὰ διαστήματα καὶ τὸν τρόπο ἐκτέλεσης. Ὅλα φανερώνουν τὴν πηγή, ποὺ δὲν εἶν΄ ἄλλη ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ καὶ ἀπέριττη ἐκκλησιαστικὴ ὑμνῳδία».*

Βιβλιογραφία

- *Καλυμνιακὰ Χρονικά,* Τόμος ΙΖ΄, Κάλυμνος.
- *«Ἁρμόνιον καὶ Ὀρθόδοξος Πνευματικότης»,* Ὀρθόδοξος Τύπος, Ἀθήνα 1970.
- **Egon Wellesz,** *A history of Byzantine music and Hymnography,* Oxford 1962.
- **Ν. Τωμαδάκη,** *Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία καὶ Ποίησις*, Ἀθήνα 1965.
- **Ἀ. Βαληνδρᾶ,** *Ἡ καταγωγὴ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς*, Ἀθήνα 1980.
- **Δημητρίου Θέμελη,** *Σημειώσεις Ἱστορίας Μουσικῆς,* Κρατικὸ Ὠδεῖο Θεσ/νίκης.
- Περιοδικὸ *«Παράδοση»,* Τεῦχος Μαΐου-Ἰουνίου 2008.
- **Ἰακώβου Γιαμαίου,** *Κύριες Πτυχὲς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς,* Ἀθήνα 1994.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΠΛΗΝ ΤΩΝ ΕΝ Η.Π.Α. ΚΑΙ ΕΝ ΚΡΗΤΗ*

1.- Ἐν ἑκάστῃ τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, πλὴν ἐκείνων ἐν Η.Π.Α. καὶ ἐν Κρήτῃ, καθίσταται Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἁρμοδιότητα ἔχον ἵνα ἐπιλαμβάνηται τῶν ὑποθέσεων ἱερέων, διακόνων καὶ μοναχῶν, ὑπεπεσόντων εἰς παράπτωμα ὡς πρὸς τὰ χρέη καὶ τὰ καθήκοντα τῆς ἐπαγγελίας αὐτῶν.

2.- Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον, συνεδριάζον ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς Ἐπαρχίας καὶ τῷ Μητροπολιτικῷ γραφείῳ, συγκροτεῖται ἐκ τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου ὡς προέδρου ἤ, αὐτοῦ κωλυομένου, ἐκ τοῦ νομίμου αὐτοῦ ἀναπληρωτοῦ, ὡς προεδρεύοντος, καὶ ἐκ δύο πρεσβυτέρων ἀξιωματούχων ἐκ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐπαρχίας ὡς μελῶν.

3.- Τὰ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τακτικὰ μέλη τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου διορίζονται διὰ μίαν τριετίαν ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου, ὡς καὶ τὰ ἀναπληρωματικὰ αὐτῶν.

Τὰ τακτικὰ καὶ τὰ ἀναπληρωματικὰ μέλη δύνανται νὰ ἀναδιορισθῶσι κατὰ τὸν αὐτὸν ὡσαύτως τρόπον μετὰ τὴν λῆξιν τῆς τριετοῦς θητείας αὐτῶν.

4. -Ἐν τῷ Ἐπισκοπικῷ Δικαστηρίῳ ἀποφασιστικὴν ψῆφον ἔχει μόνον ὁ Ποιμενάρχης. Οἱ συμπαρεδρεύοντες πρεσβύτεροι ἔχουσι ψῆφον ἁπλῶς συμβουλευτικήν, δικαιοῦνται δὲ νὰ καταχωρίσωσιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τὴν διαφέρουσαν γνώμην αὐτῶν.

Καθ' ἣν περίπτωσιν, ἐν ἐλλείψει, ἀπουσίᾳ ἢ ἄλλῳ κωλύματι τοῦ Ποιμενάρχου, τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον συγκροτεῖται μόνον ἐκ πρεσβυτέρων, ἐκδικάζει, ὑποβάλλει τῷ Ποιμενάρχῃ τὸ πόρισμα αὐτοῦ πρὸς τελικὴν διαμόρφωσιν, τροποποίησιν, ἀπόφανσιν ἢ ἔγκρισιν.

Γραμματεύς – Κλητὴρ

5.- Παρὰ τῷ Ἐπισκοπικῷ Δικαστηρίῳ καθήκοντα γραμματέως ἐκπληροῖ ὁ γραμματεὺς τῆς Ἐπαρχίας, τούτου δὲ ἐλλείποντος, ἀπόντος, ἢ ἄλλως κωλυομένου, ἀναπληροῖ ὁ ὑπὸ τοῦ Ποιμενάρχου πρὸς τοῦτο ἑκάστοτε ὁριζόμενος κληρικός.

Καθήκοντα κλητῆρος παρὰ τῷ Ἐπισκοπικῷ Δικαστηρίῳ ἐκπληροῖ ὁ κλητὴρ τοῦ Μητροπολιτικοῦ γραφείου.

---

* Περὶ αὐτῶν προβλέπουν ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς, ὁ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου χορηγηθεὶς εἰς αὐτήν, καὶ ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας (Νόμος 4149/1961) ἀντιστοίχως.

Ἁρμοδιότης

6.- Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον δικάζει τὰ ὁπουδήποτε διαπραχθέντα ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα τῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν τοῦ Ποιμενάρχου κληρικῶν καὶ μοναχῶν, ἔτι δὲ τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἐπαρχίας διαπραχθέντα ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα, παντὸς ὑπὸ τὴν ποιμαντορίαν οἱουδήποτε Ἀρχιερέως διατελοῦντος κληρικοῦ ἢ μοναχοῦ.

7.- Ἐπὶ τῆς συντρεχούσης ἁρμοδιότητος Ἐπισκοπικῶν Δικαστηρίων προτιμᾶται ἐκεῖνο, παρ' οὗ ὁ κατηγορούμενος ἐκλήθη πρότερον πρὸς ἀνάκρισιν.

8.- Ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως περὶ τῆς ἁρμοδιότητος κανονίζει ταύτην κατ' αἴτησιν οἱουδήτινος τῶν διαφερομένων Ἀρχιερέων ἢ τοῦ κατηγορουμένου ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης λαβὼν τὴν περὶ κανονισμοῦ τῆς ἁρμοδιότητος αἴτησιν, γνωρίζει ταύτην τοῖς διαφερομένοις Μητροπολίταις, οὗτοι δὲ μέχρις οὗ ἀποφανθῇ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος ἐπὶ τῆς ἀμφισβητήσεως, ὀφείλουσι νὰ ἀναστείλωσι πᾶσαν περαιτέρω διαδικασίαν, ὑπέχοντες ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει πειθαρχικὴν εὐθύνην, πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Σύνοδον.

Ποιναὶ ἐπιβλητέαι εἰς κληρικοὺς

9. - Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον δύναται νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς ἐγγάμους πρεσβυτέρους, διακόνους καὶ ὑποδιακόνους τὰς ἑξῆς ποινάς, ἐφ' ὅσον δι' εἰδικῆς διατάξεως δὲν ὁρίζεται ἑτέρα τις:

α) Ἐπίπληξιν.

β) Στέρησιν τοῦ μισθοῦ μέχρι τριῶν μηνῶν ὑπὲρ τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἐπαρχίας.

γ) Χρηματικὴν ποινὴν ὑπὲρ τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἐπαρχίας.

δ) Ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἔτους μετὰ ἢ ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐφημεριακῶν δικαιωμάτων.

ε) Ἀργίαν ἑνὸς ἔτους καὶ παύσεως ἀπὸ τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

ς) Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου).

Αἱ ποιναὶ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας ἢ τῆς ἀργίας μετὰ παύσεως δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει.

Ποιναὶ ἐπιβλητέαι εἰς μοναχοὺς

10. Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον δύναται νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ ἱερομονάχους τὰς ἑξῆς ποινάς, ἐφ' ὅσον δὲν ὁρίζεται ἑτέρα τις ὑπὸ εἰδικῆς διατάξεως:

α) Ἐπίπληξιν.

β) Ἐπὶ ἱερωμένων ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μέχρις ἑνὸς ἔτους.

γ) Ἐγκαταβίωσιν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς μετανοίας των μέχρι δύο μηνῶν.

δ) Ἐγκαταβίωσιν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῆς μετανοίας των ἢ ἐν ἄλλῃ Μονῇ μέχρι τριῶν ἐτῶν.

ε) Ἔκπτωσιν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος (ὀφφικίου) ἢ τῆς θέσεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ποινῶν αἱ ποιναὶ τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος ἢ τῆς θέσεως, ἢ τῆς ἀργίας ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας καὶ ἡ τοῦ ὑπὸ οἱονδήποτε τύπον σωματικοῦ

περιορισμοῦ (ἐγκαταβιώσεως εἰς μονήν) δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ἀθροιστικῶς ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει.

Ἐπὶ ἐλαφρῶν παραπτωμάτων ὁ Ποιμενάρχης, μετὰ προφορικὴν ἢ ἔγγραφον ἀπολογίαν, ἐπιβάλλει εἰς τὸν παρεκτραπέντα ἀργίαν μέχρις 20 ἡμερῶν, ἂν δὲ τὸ παράπτωμα προξενήσῃ σκάνδαλον, ὁ Ποιμενάρχης δύναται νὰ ἐπιβάλῃ ἀργίαν οὐχὶ ἄνω τῶν δύο μηνῶν.

11.- Ἐὰν μετὰ τὴν ἐνώπιον αὐτοῦ διαδικασίαν τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον ἤθελε κρίνει ὅτι εἰς τὸν κατηγορούμενον ἱερωμένον ἢ μοναχὸν εἶναι ἐπιβλητέαι ποιναὶ ἀνώτεραι τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 9 - 10 ὁριζομένων, κηρύσσει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον καὶ παραπέμπει τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον.

Περὶ τῆς διαδικασίας ἐπὶ κατηγορουμένων πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ μοναχῶν

12.- Ὁ ἁρμόδιος Ἀρχιερεὺς ἤ, ἐν περιπτώσει χηρείας τῆς Ἐπαρχίας, ὁ τοποτηρητὴς αὐτῆς, λαβὼν ὁπωσδήποτε γνῶσιν, εἴτε συνεπείᾳ ὑποβαλλομένης εἰς αὐτὸν μηνύσεως, ὅτι κληρικὸς ἢ μοναχὸς ὑπέπεσεν εἰς παράπτωμα συνεπαγόμενον κανονικὴν ποινήν, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ δὲν πρόκειται περὶ ἐλαφροῦ παραπτώματος, δι' ὃ δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὰ διοικητικὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἐνεργεῖ αὐτοπροσώπως τακτικὰς ἐνόρκους ἀνακρίσεις ἢ ἀναθέτει τὴν διεξαγωγὴν ἢ καὶ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν εἰς ἓν τῶν μελῶν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

Μήνυσις

13.- Ἡ μήνυσις γίνεται ἐγγράφως ὑπὸ τοῦ μηνύοντος αὐτοπροσώπως ἢ δι' εἰδικῆς ἐγγράφου ἐντολῆς πρὸς τὸν γραμματέα τῆς Ἐπαρχίας, ὀφείλοντα νὰ ἀνακοινώσῃ ταύτην ἀμελητὶ τῷ Ποιμενάρχῃ ἢ τῷ ἀναπληρωτῇ αὐτοῦ.

Ἡ μήνυσις μονογράφεται ἀνὰ πᾶν φύλλον ὑπὸ τοῦ δεχομένου αὐτὴν καὶ συντάσσεται περὶ τῆς ἐγχειρίσεως αὐτῆς κατὰ τὸν καθιερωμένον τύπον ἔκθεσις, εἰς ἣν προσαρτᾶται ἡ ἐγχειρισθεῖσα μήνυσις. Αἱ τυχὸν μεταβολαὶ ἢ προσθῆκαι δὲν γίνονται εἰς τὴν μήνυσιν, ἀλλὰ καταχωρίζονται ἐν τῇ ἐκθέσει.

Ἐὰν ἡ μήνυσις ἐγένετο δι' ἐγγράφου ἐντολῆς, τὸ ἔγγραφον τῆς ἐντολῆς προσαρτᾶται εἰς τὴν ἔκθεσιν.

Προσωρινὴ ἀπαγόρευσις ἱεροπραξιῶν

14.- Ἐπὶ παραπτωμάτων προβλεπομένων καὶ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, δι' ἃ διετάχθη ὑπὸ τῆς κοινῆς Δικαστικῆς Ἀρχῆς ἡ προφυλάκισις τοῦ κληρικοῦ ἢ ἱερωμένου μοναχοῦ, ὁ ἁρμόδιος Ἀρχιερεὺς δύναται νὰ ἀπαγορεύσῃ προσωρινῶς, μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, πᾶσαν ἱεροπραξίαν ἄνευ στερήσεως τοῦ μισθοῦ. Τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἔχει ὁ Ποιμενάρχης καὶ ἐπὶ παντὸς ἑτέρου παραπτώματος, κολαζομένου διὰ τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως, ἐφ' ὅσον τοῦτο προεκάλεσε δημόσιον σκάνδαλον.

15.- Ἐπὶ ὡρισμένων ἀνακριτικῶν πράξεων διεξακτέων ἐν ἑτέρᾳ Ἐπαρχίᾳ, ὁ Ποιμενάρχης ἢ ὁ ἀναπληρωτὴς αὐτοῦ παρακαλεῖ τὸν τῆς Ἐπαρχίας ταύτης Ἀρχιερέα ὅπως

ἀναθέσῃ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν εἰς ἕνα τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ πέμψῃ κατόπιν εἰς τὸν παρακαλοῦντα τὴν συντακτέαν ἔκθεσιν.

Ἀμφισβητήσεις κατὰ τὴν ἀνάκρισιν

16.-Ἐὰν ὁ ἀνακρίνων ἀρνῆται νὰ ἐνδώσῃ εἰς αἴτησίν τινα τοῦ κατηγορουμένου, τὴν διαφωνίαν, ὡς καὶ πᾶσαν ἑτέραν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀνακρίσεων ἀμφισβήτησιν λύει ὁ οἰκεῖος Ποιμενάρχης, κατ᾽ αἴτησιν οἱουδήποτε τῶν διαφερομένων.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀπόφασις τοῦ Ποιμενάρχου γράφεται δι᾽ ἁπλῆς ἐπισημειώσεως κάτωθι τῆς σχετικῆς αἰτήσεως.

17.- Διὰ τὰς ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου διενεργουμένας ἀνακρίσεις προσλαμβάνεται ὑπ᾽ αὐτοῦ εἷς κληρικὸς ἢ μοναχὸς ὡς γραμματεύς, ὅστις καὶ προσυπογράφει τὴν μαρτυρικὴν κατάθεσιν.

Ἐὰν τὰς ἀνακρίσεις διεξάγῃ κληρικὸς ἐντολῇ τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου, παρίσταται καὶ ἕτερος κληρικός, εἴτε ὡς γραμματεὺς εἴτε ὡς συμπράττων εἰς τὴν ἀνάκρισιν, ὅστις καὶ συνυπογράφει τὴν μαρτυρικὴν κατάθεσιν.

18.- Ὁ ἀνακρίνων ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας. Ἐξετάζει δὲ καὶ πιστοποιεῖ ἐξ ἐπαγγέλματος ὄχι μόνον τὴν ἐνοχήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀθωότητα τοῦ κατηγορουμένου.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ ἀνακρίνων ἐξετάζει μάρτυρας, ἐξετάζει τὸν κατηγορούμενον, ποιεῖται αὐτοψίας, μελετᾶ ἔγγραφα δυνάμενα νὰ παράσχωσιν αὐτῷ στοιχεῖα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς ἀθωότητος τοῦ κατηγορουμένου, διατάσσει κατὰ τὰς περιστάσεις πραγματογνωμοσύνην καὶ ἐν γένει ποιεῖται χρῆσιν παντὸς καὶ οἱουδήποτε ἀποδεικτικοῦ μέσου, συντείνοντος κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας.

Ἐξέτασις μαρτύρων

19.- Οἱ μάρτυρες ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ ἀνακρίνοντος ἕκαστος κατ᾽ ἰδίαν καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν λοιπῶν μαρτύρων. Ὁ ἀνακρίνων δύναται κατ᾽ αἴτησιν τοῦ κατηγορουμένου, ἔτι δὲ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, νὰ ἐξετάσῃ συμπληρωματικῶς τὸν ἐξετασθέντα μάρτυρα κατ᾽ ἀντιπαράστασιν πρὸς τὸν κατηγορούμενον ἢ πρὸς ἄλλον μάρτυρα.

Κλῆσις τοῦ κατηγορουμένου

20.-Ἡ ἀνάκρισις δὲν δύναται νὰ λογισθῇ περατωθεῖσα πρὶν ἢ ἐξετασθῇ ὁ κατηγορούμενος ἤ, ἐὰν κληθεὶς πρὸς ἐξέτασιν, ἀπειθήσῃ νὰ ἐμφανισθῇ.

21.-Ὁ κατηγορούμενος προσκαλεῖται πρὸς ἐξέτασιν δι᾽ ἐγγράφου κλήσεως, ἐκδιδομένης ὑπὸ τοῦ ἀνακρίνοντος καὶ φερούσης τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ. Ἐν τῇ κλήσει περιέχεται ἡ ἡμέρα, ἡ ὥρα καὶ ὁ τόπος τῆς ἐμφανίσεως.

Ἐν τῇ πρὸς τὸν κατηγορούμενον κλήσει περιέχεται ὡσαύτως τὸ εἰς αὐτὸν προσαπτόμενον παράπτωμα. Ἐὰν ὅμως ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ παραπτώματος ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας φαίνηται σκόπιμον νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ τοῦτο ἐν τῇ κλήσει, περιέχεται ἐν αὐτῇ ἁπλῶς ἡ μνεία, ὅτι ὁ προσκαλούμενος προσκαλεῖται πρὸς ἐξέτασιν.

22.-Ἡ κλῆσις ἐπιδίδεται ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐκδόντος αὐτήν, ἐνεργεῖται δὲ ἡ ἐπίδοσις κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις.

Ἡ κλῆσις πρέπει νὰ ἐπιδοθῇ εἴκοσι τέσσαρας (24) τουλάχιστον ὥρας πρὸ τῆς πρὸς ἐμφάνισιν ὡρισμένης ἡμέρας. Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος κατοικῇ ἢ διατρίβῃ ἐν ἄλλῳ τόπῳ τοῦ τῆς ἕδρας τοῦ ἀνακρίνοντος, ἡ πρὸς ἐμφάνισιν αὐτοῦ προθεσμία ἐπεκτείνεται κατὰ πέντε (ἀριθμ. 5) μὲν ἡμέρας, ἐὰν κατοικῇ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς αὐτῆς Ἐπαρχίας, κατὰ δέκα (ἀριθμ. 10) δὲ ἡμέρας, ἐὰν κατοικῇ ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἐκτὸς τῆς περιφερείας τῆς Ἐπαρχίας. Ἂν ὁ κατηγορούμενος κατοικῇ ἢ διατρίβῃ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ, ὁ ἀνακρίνων τάσσει ἀνάλογον πρὸς ἐμφάνισιν προθεσμίαν, οὐχὶ ὅμως βραχυτέραν τοῦ μηνός.

Ἐξέτασις τοῦ κατηγορουμένου

23.- Πρὸ τῆς ἐξετάσεως ὁ ἀνακρίνων ἐξηγεῖ εἰς τὸν κατηγορούμενον τοὺς λόγους τῆς κατηγορίας καὶ ἐρωτᾷ ἂν ἔχῃ νὰ ἀπαντήσῃ τι ἐπὶ τούτων.

Ἡ ἐξέτασις ἀνάγκη νὰ παρέχῃ τῷ κατηγορουμένῳ τὰ στοιχεῖα πρὸς ἀναίρεσιν τῶν κατ' αὐτοῦ ὑπονοιῶν καὶ πρὸς πρότασιν τῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ γεγονότων καὶ ἀποδείξεων.

Παραπειστικαὶ ἐρωτήσεις δὲν πρέπει νὰ ἀπευθύνωνται πρὸς τὸν κατηγορούμενον, οὐδὲ νὰ ζητῆται φορτικῶς παρὰ αὐτοῦ ἡ ὁμολογία αὐτοῦ.

24.- Ὁ κατηγορούμενος δικαιοῦται ὅπως δι' ἐγγράφου αἰτήσεως, ὑποβαλλομένης τῷ ἀνακρίνοντι ἀμέσως καὶ ἐπὶ ἀποδείξει φερούσῃ τὴν πιστοποίησιν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ὥρας τῆς ἐγχειρίσεως, αἰτήσῃ προθεσμίαν τεσσαράκοντα ὀκτώ (48) ὡρῶν, πρὸ τῆς περιόδου τῆς ὁποίας δὲν ὑποχρεοῦται εἰς ἀπολογίαν.

Τὴν προθεσμίαν, ὑπαρχούσης εὐλόγου αἰτίας, δύναται νὰ παρατείνῃ ὁ ἀνακρίνων, μέχρι καὶ τοῦ τριπλασίου τῆς πρώτης χορηγηθείσης προθεσμίας, κατ' ἀνώτατον ὅριον, μεθ' ἣν ὁ κατηγορούμενος θεωρεῖται ὡς ἀρνούμενος νὰ ἀπολογηθῇ καὶ ἡ ἀνάκρισις περαιωθεῖσα.

Πέρας τῆς ἀνακρίσεως

25.- Περατωθείσης τῆς ἀνακρίσεως, ὁ ἀνακριτὴς ὑποβάλλει τὴν δικογραφίαν μετὰ τῆς ἐγγράφου αὐτοῦ προτάσεως εἰς τὸν Ποιμενάρχην ἢ τὸν ἀναπληρωτὴν αὐτοῦ. Ὁ Ποιμενάρχης μετὰ μελέτην τῆς δικογραφίας δύναται ν' ἀποφανθῇ ἠτιολογημένως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ πρὸς κατηγορίαν καὶ νὰ ἀναστείλῃ πᾶσαν περαιτέρω δίωξιν, ἤ, ἐὰν κρίνῃ ὅτι τὸ παράπτωμα εἶναι ἐλαφρόν, ν' ἀσκήσῃ μόνος αὐτὸς τὴν κατὰ τὸ σχετικὸν ἄρθρον πειθαρχικὴν ἐξουσίαν.

Ἐὰν ὁ Ποιμενάρχης ἀποφανθῇ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ πρὸς κατηγορίαν, ἐπιβάλλει τὸ ὅλον ἢ μέρος τῶν δικαστικῶν ἐξόδων εἰς τὸν μηνυτήν, ἐκ δόλου ἢ βαρείας ἀμελείας γενομένη. Τὸ ποσὸν τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τὸν μηνυτὴν ἐξόδων δέον νὰ ὁρίζηται ρητῶς ἐν τῇ σχετικῇ πράξει τοῦ Ποιμενάρχου καὶ νὰ εἰσπράττωνται ὑπὲρ τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἐπαρχίας.

26.-Ἐὰν ὁ Ποιμενάρχης κρίνῃ ὅτι ἡ ἀνάκρισις χρῄζει συμπληρώσεως, διατάσσει τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀνακρίσεως ὑποδεικνύων τὰ συμπληρωτέα.

Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ὁ Ποιμενάρχης προσκαλεῖ τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν συγχρόνως ὡρισμένην.

Περὶ τῆς διαδικασίας πρὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου - Συζήτησις

27.- Διὰ τὴν ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου συζήτησιν ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τοῦ γραμματέως. Ἡ συζήτησις διεξάγεται προφορικῶς μὲν ἀλλ' οὐχὶ δημοσίᾳ.

Ἀναγινώσκεται πρῶτον ἡ μήνυσις ἢ ἡ ἐντολὴ τοῦ Ποιμενάρχου πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς δίκην, αἱ μαρτυρικαὶ καταθέσεις, ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου καὶ προσκαλεῖται ὁ κατηγορούμενος εἰς προφορικὴν ἀπολογίαν καὶ ἀναγινώσκεται ὅλος ὁ σχετικὸς φάκελλος.

Συνήγορος

28.- Ὁ κατηγορούμενος δύναται νὰ παραστῇ μετὰ συνηγόρου κληρικοῦ.

Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχῃ συνήγορον, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ὅπως διορισθῇ αὐτῷ ἐξ ἐπαγγέλματος συνήγορος κληρικός.

Τὸν συνήγορον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διορίζει ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

29.- Τὸ Δικαστήριον δύναται νὰ διατάξῃ τὴν ἐξέτασιν νέων μαρτύρων ἐνώπιον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διοριζομένου εἰσηγητοῦ ὡς καὶ τὴν λῆψιν ἑτέρων ἀποδείξεων ἀπαραιτήτων, κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ, πρὸς διασάφησιν τῆς ὑποθέσεως καὶ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἀναβάλῃ τὴν συνέχισιν τῆς συζητήσεως εἰς ἑτέραν δικάσιμον, ὑπ' αὐτοῦ ὁριζομένην.

Ὁ κατηγορούμενος δέον, ἐὰν δὲν ἦτο παρὼν κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἐδάφιον ἀποφάσεως, νὰ λαμβάνῃ γνῶσιν ἐγκαίρως τῆς νέας δικασίμου, κοινοποιουμένης αὐτῷ, ἐν ἀποσπάσματι, τῆς ἀποφάσεως.

Πρακτικὰ συζητήσεως

30.- Περὶ τῆς πρὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου συζητήσεως τηροῦνται πρακτικὰ ὑπὸ τοῦ γραμματέως.

Τὰ πρακτικὰ περιέχουσι:

α) Τὸν τόπον καὶ χρόνον τῆς συζητήσεως.

β) Τὰ ὀνόματα τῶν δικαστῶν καὶ τοῦ γραμματέως.

γ) Τὴν σημείωσιν τοῦ εἰς τὸν κατηγορούμενον προσαπτομένου παραπτώματος κατὰ τὸ κατηγορητήριον.

δ) Τὸ ὄνομα τοῦ κατηγορουμένου καὶ τοῦ συνηγόρου αὐτοῦ καὶ τὴν μνείαν, ἂν ἡ συζήτησις ἐγένετο παρόντος τοῦ κατηγορουμένου ἢ ἐρήμην αὐτοῦ.

ε) Τὸ περιεχόμενον τῆς συζητήσεως καὶ τὴν τυχὸν μειοψηφίαν.

Τὰ πρακτικὰ ὑπογράφονται ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γραμματέως.

Ἀπόφασις καταδικαστικὴ ἢ ἀθωωτικὴ

31.- Ἡ ἀπόφασις, ἥ τε καταδικαστικὴ καὶ ἀθωωτική, δέον νὰ ἐκδίδηται μετὰ τὸ πέρας τῆς διαδικασίας. Διατυποῦται δὲ ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐγγράφῳ συντασσομένῳ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ ὑπὸ τούτου ὁριζομένου εἰσηγητοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δικαστηρίου.

Ἐμφανισθέντος τοῦ κατηγορουμένου καὶ δι' οἱονδήποτε λόγον ἀποσυρθέντος, οὗτος δικάζεται θεωρούμενος ὡς παρών.

Ἐπὶ ἀγνώστου διαμονῆς ἡ ἀπόφασις τοῦ καταδικασθέντος δημοσιεύεται διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Ὀρθοδοξία».

32.- Τὸ ἔγγραφον τῆς ἀποφάσεως ἀναγράφει:

α) Τὰ ὀνόματα τῶν δικαστῶν καὶ τοῦ παραστάντος κατὰ τὴν συζήτησιν γραμματέως.

β) Τὸ ὄνομα τοῦ κατηγορουμένου.

γ) Τὴν μνείαν τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου τῆς συζητήσεως.

δ) Βραχεῖαν ἱστορικὴν ἔκθεσιν τῶν γεγονότων, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ἡ κατηγορία.

ε) Τὴν πιστοποίησιν τῆς ἐρεύνης τῶν ἀποδείξεων καὶ τῆς ἀκροάσεως τοῦ κατηγορουμένου.

ς) Τὸ αἰτιολογικὸν μέρος· ἐὰν ἡ ἀπόφασις εἶναι καταδικαστική, δέον νὰ ἀναφέρωνται ἐν ταῖς αἰτιολογίαις αἱ περιστάσεις, καθ' ἃς ἐξετελέσθη τὸ ἀδίκημα.

ζ) Τὸ δικαστικὸν μέρος.

η) Τὴν πιστοποίησιν τοῦ χρόνου τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως.

Ἐὰν ἡ ἀπόφασις εἶναι καταδικαστική, δέον ἐν αὐτῇ νὰ ἀναγράφωνται κατὰ λέξιν αἱ ἐκκλησιαστικαὶ διατάξεις καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες, οὓς ἐφήρμοσε τὸ Δικαστήριον διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ποινῆς. Ἥ τε καταδικαστικὴ καὶ ἀθωωτικὴ ἀπόφασις ἀναγράφεται ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ ὑπὸ τῶν δικαστῶν τῶν ἐχόντων ἁπλῆν συμβουλευτικὴν ψῆφον.

Ἐκ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου

3 Ἰανουαρίου 2009

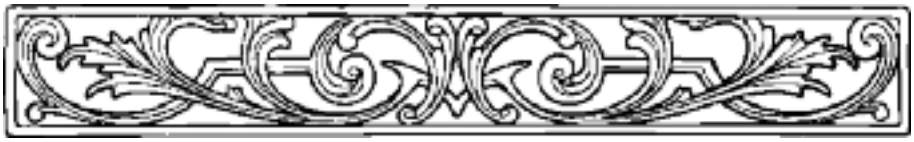

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΡΟΔΟΥ

Ἄρθρο 1ο
Σύσταση

Συνιστᾶται Ἐπικοινωνιακὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἵδρυμα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ρόδου, τὸ ὁποῖο θὰ λειτουργεῖ ὡς αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξάρτητο Νομικὸ Πρόσωπο Ἰδιωτικοῦ Δικαίου «Ν.Π.Ι.Δ.», μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρα.

Τὸ Ἵδρυμα θὰ φέρει τὴν ἐπωνυμία «Ἐπικοινωνιακὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἵδρυμα Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου» καὶ θὰ διέπεται ἀπὸ τὶς διατάξεις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ καὶ τῶν κειμένων Νόμων.

Ἕδρα τοῦ Ἱδρύματος θὰ εἶναι ἡ πόλη τῆς Ρόδου καὶ τὸ ἐπὶ τῆς Πλατείας Ἐλευθερίας κτίριο τῶν Γραφείων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου.

Τὸ Ἵδρυμα θὰ ἔχει κυκλικὴ σφραγίδα, μὲ δύο ἐπάλληλους κύκλους, ἡ ὁποία στὸ κέντρο θὰ φέρει χριστιανικὸ μονόγραμμα-παράσταση ἢ σύμβολο τοῦ Ἱδρύματος κ.λ.π., στὸν ἐξωτερικὸ κύκλο τὶς λέξεις «Ἐπικοινωνιακὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἵδρυμα» καὶ στὸ ἐσωτερικὸ «Ἱερὰ Μητρόπολις Ρόδου».

Ἄρθρο 2ο
Σκοποί – Τμήματα τοῦ Ἱδρύματος

Α. Σκοποὶ τοῦ Ἱδρύματος εἶναι ἡ ἄσκηση σύγχρονης ἐκκλησιαστικῆς ποιμαντικῆς καὶ ἐπιμορφώσεως, κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως καὶ τῆς παραδόσεως τοῦ Γένους, μὲ κάθε πρόσφορο μέσο ἐπικοινωνίας, ἐνημερώσεως καὶ μορφώσεως (ραδιόφωνο, τηλεόραση, Ἴντερνετ, μορφωτικὲς ἐκδόσεις, ἔκδοση περιοδικῶν, ἐκδόσεις συστημάτων πολυμέσων, παραγωγὴ ἠλεκτρονικῶν δίσκων, φωτογραφικὴ παραγωγή, βιβλία, ὁμιλίες, σεμινάρια κ.λ.π.). Ἀκόμη ἡ ἐκμάθηση τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τεχνῶν καὶ ἡ μὲ κάθε σύγχρονο μέσο καταγραφὴ καὶ προβολὴ τῶν θησαυρῶν τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως.

Β. Τμήματα τοῦ Ἱδρύματος εἶναι:

1. Ἐπιμορφώσεως Στελεχῶν Ἐκκλησίας (Κληρικοί, Πρεσβυτέρες, Ἱεροψάλτες, Κατηχητές, Ἐκκλησιαστικοὶ Ἐπίτροποι, Μέλη Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων, Στελέχη Πνευματικῶν Κέντρων Ἐνοριῶν Ἱ. Μητροπόλεως κ.τ.λ.).
2. Μελέτης καὶ ἀντιμετωπίσεως κοινωνικῶν ζητημάτων.
3. Καταγραφῆς καὶ προβολῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κληρονομίας.

4. Πολυμέσων καὶ Ἴντερνετ.
5. Βιβλιοθήκης, Βιβλιοπωλείου καὶ Ἐκδόσεων.
6. Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.
7. Σχολῆς Ἁγιογραφίας καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Τεχνῶν.
8. Σχολῆς Γονέων.
9. Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου.
10. Τηλεοπτικοῦ καὶ Ραδιοφωνικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σταθμοῦ.
11. Ἱεραποστολῆς.
12. Κέντρου Νεότητας.
13. Ἐκκλησιαστικῶν Κατασκηνώσεων.

Γ. Ὅλα τὰ Τμήματα μποροῦν νὰ ἔχουν Ἐντεταλμένο μὲ Διοικοῦσες Ἐπιτροπὲς μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἱδρύματος, καθὼς καὶ ἐσωτερικοὺς κανονισμοὺς λειτουργίας, ἐγκεκριμένους ἀπὸ τὸ Δ.Σ. Ὁ Ἐντεταλμένος κάθε Τμήματος μαζὶ μὲ τὴ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ εἰσηγοῦνται στὸ Δ.Σ. τὰ θέματα, ποὺ ἀπασχολοῦν τὸ Τμῆμα.

Δ. Μπορεῖ νὰ συσταθεῖ κάθε ἄλλο Τμῆμα τοῦ Ἱδρύματος μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ., τὸ ὁποῖο θὰ κρινόταν χρήσιμο καὶ ἀναγκαῖο.

Ἄρθρο 3ο
Διοίκηση – Διοικητικὸ Συμβούλιο

Τὸ Ἵδρυμα διοικεῖται ἀπὸ πενταμελὲς Διοικητικὸ Συμβούλιο, τὸ ὁποῖο ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο καὶ τέσσερα Μέλη. Πρόεδρος αὐτοῦ εἶναι ὁ Μητροπολίτης Ρόδου, ὡς Ποιμενάρχης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὁ συμπεριλαμβανόμενος στοὺς Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μὲ ἀναπληρωτὴ τὸν ἑκάστοτε ὑπ᾽ αὐτοῦ ὁριζόμενο. Τὰ δὲ Μέλη εἶναι ὁ Ἀντιπρόεδρος, ὁ Γραμματέας–Ταμίας καὶ τὰ ἄλλα δύο Μέλη αὐτοῦ.

1. Ἡ θητεία τῶν Μελῶν τοῦ Δ.Σ., ἐκτὸς τοῦ Προέδρου, εἶναι τριετὴς καὶ διορίζονται μὲ ἀπόφαση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου. Τὸ ἀξίωμά τους εἶναι τιμητικὸ καὶ ἄμισθο. Ὁ Πρόεδρος δύναται νὰ ἀντικαταστήσει Μέλος τοῦ Δ.Σ. καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ λήξη τῆς θητείας του.

2. Τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἱδρύματος συνέρχεται τακτικῶς καὶ ἐκτάκτως, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση τοῦ Προέδρου.

3. Τὸ Δ.Σ. βρίσκεται σὲ ἀπαρτία παρισταμένου τοῦ Προέδρου καὶ δύο τοὐλάχιστον Μελῶν αὐτοῦ.

4. Οἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφία τῶν παρόντων Μελῶν. Σὲ περίπτωση ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

5. Σὲ κάθε συνεδρίαση τοῦ Δ.Σ. τηροῦνται πρακτικὰ ἀπὸ τὸν ὁριζόμενο ἀπὸ τὸν Πρόεδρο Γραμματέα, τὰ ὁποῖα ὑπογράφονται ἀπὸ ὅλα τὰ παρόντα Μέλη.

Ἄρθρο 4ο
Ἁρμοδιότητες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου

1. Τὸ Δ.Σ. διοικεῖ τὸ Ἵδρυμα. Ἀποφασίζει γιὰ κάθε θέμα, ποὺ ἀφορᾶ στὴν ὀργάνωση, λειτουργία, διαχείριση, καθὼς καὶ γιὰ κάθε ἐνέργεια, ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν ἐκπλήρωση τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Ἱδρύματος.

2. Μεριμνᾶ καὶ ἐποπτεύει γιὰ τὴν ὀρθή, ὁμαλὴ καὶ ἀπρόσκοπτη λειτουργία τοῦ Ἱδρύματος.

3. Καταρτίζει τὸν ἐτήσιο προϋπολογισμὸ καὶ ἀπολογισμὸ τοῦ Ἱδρύματος.

4. Καθορίζει τὶς ἀναγκαῖες γιὰ τὴν εὔρυθμη λειτουργία τοῦ Ἱδρύματος θέσεις τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἀποφασίζει γιὰ τὴν πρόσληψη καὶ ἀπόλυση αὐτοῦ, γιὰ τὰ καθήκοντα, τὶς ἁρμοδιότητες, τὶς ἀποδοχές, καθὼς καὶ γιὰ συναφῆ ζητήματα, σύμφωνα πάντα μὲ τὶς διατάξεις τῆς κειμένης Νομοθεσίας.

5. Προβαίνει στὴ δημιουργία ἐπὶ μέρους ὑπηρεσιῶν ἐξαρτημένων ἀπὸ τὸ Ἵδρυμα καὶ ρυθμίζει τὶς σχέσεις τους μὲ τὰ λειτουργοῦντα Τμήματα.

Ἄρθρο 5ο
Ἁρμοδιότητες Προέδρου

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ.: α) Ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἵδρυμα ἐνώπιον κάθε Ἀρχῆς, τῶν Δικαστηρίων, Τραπεζῶν καὶ Ὀργανισμῶν, ὡς καὶ στὶς μετὰ τρίτων νομικῶν ἢ φυσικῶν προσώπων σχέσεις του. β) Συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. τακτικῶς καὶ ἐκτάκτως, κηρύσσει τὴν ἔναρξη καὶ λήξη τῶν συνεδριάσεων αὐτοῦ καὶ διευθύνει τὶς συζητήσεις. γ) Καταρτίζει, βοηθούμενος ἀπὸ τὸ Γραμματέα, τὴν ἡμερήσια διάταξη μὲ τὰ πρὸς συζήτηση θέματα στὸ Δ.Σ. δ) Ἐντέλλεται τὴν πληρωμὴ οἱασδήποτε δαπάνης, ἡ ὁποία ἀναγράφεται στὸν ἐγκεκριμένο προϋπολογισμό, ὑπογράφει κάθε ἔγγραφο τοῦ Δ.Σ. καὶ ἐκτελεῖ τὶς ἀποφάσεις του.

Τὶς ἁρμοδιότητες αὐτὲς ἀσκεῖ ὁ ὑπὸ τοῦ Προέδρου ὁριζόμενος ἀντικαταστάτης του, σὲ περίπτωση ἀπουσίας ἢ κωλύματος αὐτοῦ.

Ἄρθρο 6ο
Καθήκοντα Γραμματέα – Ταμία

1. Ὁ Γραμματέας-Ταμίας τοῦ Δ.Σ.: α) Συνυπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου κάθε ἔνταλμα, β) Τηρεῖ βιβλίο Πρωτοκόλλου, εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων, γ) Ἐπιμελεῖται τῆς σύνταξης τῶν πρακτικῶν τοῦ Δ.Σ., διεκπεραιώνει τὴν ἀλληλογραφία καὶ δ) Φυλάσσει τὰ ἔγγραφα, τὰ βιβλία καὶ τὴ σφραγῖδα τοῦ Ἱδρύματος.

2. Ὁ Γραμματέας-Ταμίας ἐνεργεῖ ὅλες τὶς εἰσπράξεις, ποὺ ἀφοροῦν στὸ Ἵδρυμα, ἐκδίδοντας διπλότυπες ἀριθμημένες ἀποδείξεις, τὶς ὁποῖες ὑπογράφει μαζὶ μὲ τὸν Πρόεδρο, ἐνεργεῖ κάθε εἴδους πληρωμὲς μὲ βάση νομίμως ἐκδιδόμενα ἐντάλματα, τηρεῖ τὰ διαχειριστικὰ βιβλία καὶ στοιχεῖα τοῦ Ἱδρύματος, καταθέτει σὲ τραπεζικὸ λογαριασμὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἐπικοινωνιακοῦ καὶ Μορφωτικοῦ Ἱδρύματος Ρόδου τὰ εἰσπραττόμενα ἔσοδα, προβαίνει σὲ ἀναλήψεις καταθέσεων κατόπιν ἐγγράφου ἐντολῆς τοῦ Προέδρου ἢ νομίμου ἀναπληρωτῆ του, ἐπιμελεῖται τὴν κατάρτιση τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἀπολογισμοῦ, τὰ ὁποῖα ὑποβάλλει στὸ Δ.Σ.

3. Τὸ Γραμματέα-Ταμία ἀπόντα ἢ κωλυόμενο ἀναπληρώνει ἄλλο μέλος τοῦ Δ.Σ., ὁριζόμενο ἀπὸ τὸν Πρόεδρο.

Ἄρθρο 7ο
Προσωπικό

Τὸ προσωπικὸ τοῦ Ἱδρύματος διακρίνεται σὲ ἐθελοντικὸ (ἄνευ ἢ συμβολικῆς ἀμοιβῆς) καὶ ἔμμισθο ἢ μὲ ἀπόσπαση ἀπὸ ἄλλη Ὑπηρεσία. Τὸ ἔμμισθο προσωπικὸ προσλαμβάνεται καὶ ἀπολύεται ὑπὸ τοῦ Δ.Σ., σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῆς κειμένης Νομοθεσίας. Οἱ θέσεις τοῦ προσωπικοῦ καθορίζονται μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ., σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες γιὰ τὴν εὔρυθμη λειτουργία τοῦ Ἱδρύματος. Προϊστάμενος τοῦ προσωπικοῦ εἶναι ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἱδρύματος, μὲ ἐντολὴ τοῦ Δ.Σ., ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι κάτοχος πτυχίου Ἀνωτάτης Σχολῆς ἢ ἄλλου ἐκπαιδευτικοῦ Ἱδρύματος ἔτσι, ὥστε νὰ ἐξυπηρετεῖ τὶς ἀνάγκες τοῦ Ἱδρύματος, κληρικὸς ἢ λαϊκός, καὶ διορίζεται δοκιμαστικά, ἂν κριθεῖ ἀπαραίτητο, ἐν συνεχείᾳ μὲ ἀνανεούμενη θητεία, κατὰ τὴν κρίση τοῦ Δ.Σ.

Ὁ Διευθυντὴς ἔχει τὴ μέριμνα γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Δ.Σ., ποὺ ἀφοροῦν στὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ Ἱδρύματος, καὶ τὴν τήρηση τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ. Ἐπιμελεῖται τὶς πάσης φύσεως προμήθειες τοῦ Ἱδρύματος, ἐποπτεύει καὶ ἐλέγχει τὸ προσωπικό, ὅσον ἀφορᾶ στὴν ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων του καὶ εἰσηγεῖται στὸ Δ.Σ. γιὰ τὴν ὀργάνωση Σεμιναρίων, Συνεδρίων, Ἐπιμορφώσεων, Ἡμερίδων, τὴν ὀργάνωση τῆς ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς καὶ λοιπῶν δραστηριοτήτων τῶν Τμημάτων τοῦ Ἱδρύματος.

Ἄρθρο 8ο
Τηρούμενα Βιβλία καὶ Στοιχεῖα

Τὸ Ἵδρυμα, μὲ μέριμνα τοῦ Γραμματέα-Ταμία, τηρεῖ τὰ ἀναγκαῖα βιβλία καὶ στοιχεῖα, θεωρημένα γιὰ κάθε νόμιμη χρήση ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ρόδου, δηλαδή: α) Βιβλίο Πρωτοκόλλου. β) Βιβλίο Πρακτικῶν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Δ.Σ. γ) Βιβλίο Ταμείου καὶ διπλότυπα γραμμάτια εἰσπράξεως καὶ ἐντάλματα πληρωμῶν. δ) Βιβλίο Μητρώου Προσωπικοῦ. ε) Βιβλίο Ὑλικοῦ. στ) Τὰ ἀπαραίτητα Βιβλία κάθε Τμήματος τοῦ Ἱδρύματος, γιὰ νὰ λειτουργοῦν σύμφωνα μὲ τὴν ἀποστολή, τή δραστηριότητά τους καὶ τούς Νόμους, μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ.

Ἄρθρο 9ο
Πόροι τοῦ Ἱδρύματος καὶ διάθεσή τους

Πόροι τοῦ Ἱδρύματος εἶναι:

1. α) Ἐπιχορηγήσεις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ρόδου, Ἱ. Μονῶν, Ἐνοριῶν καὶ εἰσφορὲς Ν.Π.Δ.Δ. ἢ Ν.Π.Ι.Δ. β) Τόκοι καταθέσεων τοῦ Ἱδρύματος. γ) Πρόσοδοι ἀπὸ τὴν πραγματοποίηση λαχειοφόρων ἀγορῶν καὶ ἐράνων νόμιμα διενεργουμένων. δ) Δωρεὲς ἐν ζωῇ ἢ αἰτίᾳ θανάτου, κληρονομίες, κληροδοτήματα καὶ κληροδοσίες, κινητῶν καὶ ἀκίνητων, φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων. ε) Προαιρετικὲς εἰσφορὲς σὲ εἶδος ἢ χρήματα. στ) Κρατικὲς ἢ Κοινοτικὲς ἐπιχορηγήσεις, ἐπιχορηγήσεις–συνεργασίες Νομαρχιακῆς καὶ Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, Ὀργανισμῶν καὶ νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ποὺ δὲν εἶναι ἀντίθετα μὲ τὴ διδασκαλία καὶ τὴν Παράδοση τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

2. Οἱ ἀνωτέρω πόροι τοῦ Ἱδρύματος, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ.Σ., διατίθενται διά:

α) Τὴν ἀντιμετώπιση τῶν δαπανῶν συντηρήσεως τῶν ἐν γένει ἐγκαταστάσεων, τῶν τρεχουσῶν δαπανῶν διοικήσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Ἱδρύματος. β) Τὴν προμήθεια τοῦ ἀπαιτουμένου ἐξοπλισμοῦ καὶ ἀναλωσίμων εἰδῶν πρὸς κάλυψη τῶν σχετικῶν ἀναγκῶν. γ) Τὴν πληρωμὴ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ ὑπηρετοῦντος ἐμμίσθου ἢ ἐκτάκτου προσωπικοῦ, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τῆς κειμένης Νομοθεσίας. ε) Τὴν κάλυψη κάθε ἄλλης δαπάνης, ποὺ προβλέπεται στὸν ἐγκεκριμένο προϋπολογισμὸ καὶ ἀποσκοπεῖ στὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν καὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Ἱδρύματος.

Ἄρθρο 10ο
Τροποποίηση τοῦ Κανονισμοῦ

Ὁ παρὼν Κανονισμὸς τροποποιεῖται μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἱδρύματος καὶ μετὰ ἀπὸ ἔγκριση τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἄρθρο 11ο
Διάλυση τοῦ Ἱδρύματος

Τὸ Ἵδρυμα διαλύεται, ὅταν καὶ ὅπως ὁ Νόμος ὁρίζει, μὲ ἀπόφαση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου καὶ τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἱδρύματος καὶ μετὰ ἀπὸ ἔγκριση τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἡ περιουσία του, κινητὴ καὶ ἀκίνητη, περιέρχεται χωρὶς ἄλλο στὴν Ἱ. Μητρόπολη Ρόδου καὶ διατίθεται πρὸς ἐπιδίωξη συναφῶν ἢ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν σκοπῶν.

Ἄρθρο 12ο
Ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ

Ὁ παρὼν Κανονισμὸς λειτουργίας τοῦ Ἱδρύματος ἰσχύει μετὰ ἀπὸ τὴν ἔγκρισή του ἀπὸ τὴν Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ δημοσιεύεται στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ στὸ Περιοδικὸ «ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ», ἐπίσημο δελτίο τῶν ἐν Δωδεκανήσῳ Ἐπαρχιῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Ρόδος 17 Ἰουλίου 2008

Ὁ Μητροπολίτης

† Ὁ Ρόδου Κύριλλος